

Judžinas O'Nilas

ELEKTRAI
SKIRTA GEDĖTI

Trilogija

Eugene O'Neill NINE PLAYS
Random House, 1959

Iš anglų kalbos vertė
BIRUTĖ SABONIENĖ ir ARVYDAS SABONIS

Karlotai, mano žmonai

Trilogijos veiksmas, išskyrus dalį antrosios pjesės, vyksta Menonų rezidencijoje — nedidelio uostamiesčio pakraštyje Naujojoje Anglijoje

Ant specialios uždangos — namo vaizdas iš gatvės. Uždangai pakilus, žiūrovas mato namą iš išorės — kiekvienos pjesės pirmame veiksmė, arba namo vidų — antrame veiksmė

Scenoje matyti ir nemažas — kokių trisdešimties akrų — sklypas aplink namą, tankiu mišku apaugę kalnai tolumoje, sodas dešinėje ir už namo, didžiulis gėlynas ir oranžerija kairėje. Priešakiniame plane, išilgai gatvės — baltųjų akacijų ir guobų eilė. Sklypą supa baltų statinių tvora ir aukšta gyvatvorė. Pro dvejus baltai nudažytus vartus prie namo veda pasagos formos keliukas. Tarp namo ir gatvės — pievelė. Prie dešiniojo namo kampo auga pušų guotas. Keliukas apsodintas klevais ir akacijomis. Prie kairiojo namo kampo išsikeroję dideli alyvų ir jazminų krūmai. Namas stovi maždaug už trijų šimtų pėdų nuo gatvės ir šiek tiek aukščiau. Tui didelis graikų šventyklos tipo pastatas, kokie buvo madingi pirmoje devynioliktojo amžiaus pusėje. Baltas medinis šešių aukštų kolonų portikas kontrastuoja su paties namo siena, kuri sumūryta iš pilkų tašytų akmenų. Antrame aukšte — penki langai, pirmame — keturi; paradinės durys per vidurį, priebutis su viršulangiū, suskaidytu kvadratais, ir šoniniais langeliais tarp pagalbinių kolonų. Langinės nudažytos tamsiai žalia spalva. Priešais priebutį — keturių pakopų laipteliai į portiką

Visų trijų pjesių veiksmas vyksta 1865—1866 metų pavasarį arba vasarą

Pirma dalis

SUGRĮŽIMAS

VEIKĖJAI

EZRA MENONAS, brigados generolas

KRISTINA, jo žmona

LAVINIJA, jų dukra

ADAMAS BRANTAS, kliperio „Skrajojantis prekijas“ kapitonas

PITERIS NAILZAS, JAV artilerijos kapitonas

HEIZELĖ NAILZ, jo sesuo

SETAS BEKVITAS

EIMOSAS EIMZAS

LUIZA, jo žmona

MINI, jos pusseserė

VEIKSMO VIETA IR LAIKAS

PIRMAS VEIKSMAS. Menonų namo Naujojoje Anglijoje eksterjeras — 1865 metų balandis

ANTRAS VEIKSMAS. Ezros Menono kabinetas — po valandėlės

TREČIAS VEIKSMAS. Namų eksterjeras kaip ir pirmame veiksmo — praėjus savaitei, vakare

KETVIRTAS VEIKSMAS. Miegamasis — vėliau tą pačią naktį

PIRMAS VEIKSMAS

Menonų namas balandžio pavadare 1865 metais. Priekyje keliukas, pro dvejus vartus einantis nuo gatvės link namo. Už keliuko alkūnės, skersai visos scenos — baltas tartum graikų šventyklos portikas su šešiom aukštom kolonom. Išlaki pušis auga pievelėje prie pat keliuko, priešais dešinią namo kampą. Jos kamienas lyg juoda kolona yra tikras kontrastas baltoms portiko kolonom. Kairėje, palei keliuko linkį, lapoja alyvų bei jazminų krūmai. Priešais juos stovi suoliukas, kurio, žiūrint nuo priebučio, pro tankias šakas beveik nematyti

Saulė netoli laidos, švelnūs jos spinduliai krinta ant namo iš priekio, švytinčia migla virpčiodami ant balto portiko ir pilkos akmenų sienos, išryškindami kolonų baltumą, niūrų sienų pilkumą, atvertų langinių, vejų ir krūmų žalumą, pušies kamieno juodumą. Nuo baltų kolonų ant pilkos sienos nutįsusios juodos šešėlių juostos. Pirmojo aukšto languose akinamai spindi saulė. Šventykliškas portikas — lyg netinkanti balta kaukė, užkabinta ant namo, mėginant paslėpti jo niūrų pilką atgrasumą. Tolumoje, miestelio pusėje, girdėti orkestras, grojantis „Džoną Brauną“. Dvelktelėjus vėjui, muzika atsklinda gana garsi, paskui, kai vėjelis nurimsta, pasidaro vos girdima. Kairėje už scenos vyriškas balsas dainuoja jūreivių darbo dainą „Šenandoją“ — joje labiau negu kitose jaučiamas melancholiškas jūros ritmas. Balsas greitai artėja. Tai silpnas, senatviškas, kadaise gero baritono atbalsis:

O Šenandoja, aš ilgiuos
Srauniųjų tavo vandenų.

O Šenandoja, skiria mus
Platus Misuris.
Ei, ei, platus Misuris*.

Dainininkas, Setas Bekvitas, sulig paskutine eilute pasirodo iš už namo kampo. Jam įkandin seka Eimosas Eimzas, jo žmona Luiza ir jos pusseserė Mini. Setas Bekvitas, Menonų sodininkas ir šiaip visų galų meistras,— senyvas septyniasdešimt penkerių metų vyriškis žilais plaukais ir barzda; aukštas, kaulėtas, kiek pakumpęs, nuo reumato surembėjusiais sąnariais, bet dar tvirtas ir sveikas. Pailgas jo veidas, kai ramus, atrodo tarsi gyva kaukė. Bruožai rūstūs, bet mažos žvitrūs akys smalsiai ir godžiai stebi gyvenimą, o atvėpusios lūpos byloja jį turint grubaus humoro jausmą. Vilki žemėtais darbiniais rūbais. Eimosas Eimzas — įžengęs į šeštą dešimtį storulis, iš profesijos dailidė, bet šiuo metu atostogauja; kaip ir žmona bei jos pusseserė apsilvkęs geriausiais, šventadieniais drabužiais. Plepaus miestelio naujienų nešiototojo tipas, tačiau darantis tai ne iš piktos valios — tiesiog paskalomis jo klausytojai labiausiai domisi. Jo žmona Luiza panašaus amžiaus, aukštesnė ir stambesnė už vyrą. Taip pat liežuvautojos tipas, tik jos liežuvį galanda pagieža. Pusseserė Mini — apkūni keturiasdešimties metų moteriškė, iš romių, bet smalsių klausytojų padermės. Smulkaus apskrito veido, kvailų apvalių akių, pražiota apvalia burna, gaudyte gaudančia kiekvieną paskalą. Trys pastarieji veikėjai yra greičiau pilki miestelėnai, o ne išsiskiriantys individai,— paprasčiausiai atėję pasidairyti, pasiklausti, pašnipinėti turtingų, nuo visų atsiskyrusių Menonų. Vedami Seto, jie prieina prie alyvų krūmo, sustoja ir žiūri į namą. Setas, senatviško žaismingumo pagautas, stengiasi padaryti įspūdį Mini. Daina buvo irgi jai skirta. Išsišiepęs jis baksteli ją alkūne

SETAS. Na, kaip jums senioko dainavimas? Kadaisė buvau neblogas giedorius. (Matydamas, kad ji nekreipia į jį dėmesio, o išsižiojusi pagarbiai spokso į namą, jis grįžteli į Eimzą. Džiugiai) Velniai

* Eiliuotą tekstą vertė R. Rastauskas.

rautų, Eimosai, jeigu naujienos tikros, šį vakarą mieste neliks nė vieno blaivaus žmogaus! Mūsų patriotinė pareiga — švęsti!

EIMZAS (*su šypsenėle*). Taip, tiesiog privalom!

LUIZA. Pasidavė jie ar nepasidavė, bet Eimoso nugirdyti tau neleisiu! Senas palaidūnas, štai kas tu!

SETAS (*patenkintas*). Nei senas, nei ką! Tik septyniasdešimt penkerių! Mano tėvukas sulaukė devyniasdešimties! Bekvitai degtinėje neskęsta!

Abudu su Eimzu juokiasi. Luiza nenorom šypteli. Mini žiūri į namą, nematydama ir negirdėdama nieko aplinkui

MINI. Oho, koks gražus namas!

SETAS. Taigi žadėjau Eimosui, kad padėsiu šį bei tą parodyti, kai jūs atsilankysit. Ne kiekvienas gali iš arti apžiūrėti Menonų sodybą. Svetimiems jie draudžia čia vaikščioti.

MINI. Oho! Matyti, pinigėlių turi! O iš kur tie jų turtai?

SETAS. Ezra susikrovė krūvelę, o prieš tai jo tėvas, Eibas Menonas, buvo kažkiek paveldėjęs ir dar užsidirbo laivininkaudamas. Atidarė vieną pirmųjų laivybos linijų Vakarų vandenyne.

MINI. Ezra juk generolas, tiesa?

SETAS (*išdidžiai*). Aha. Geriausias karys visoje Granto armijoje!

MINI. Kas jis per žmogus?

SETAS (*pagyrūniškai*). O, Ezra turi galvą! Žmonės sako, kad jis šaltas, pasipūtęs, nes bemaž su niekuo nesišneka. Bet toks Menonų būdas. Beveik du šimtus metų jie buvo čia šeiminingai ir nenori, kad žmonės tai pamirštų.

MINI. Kodėl jis stojo į kariuomenę, jeigu toks turtingas?

SETAS. Jis buvo kareivis dar prieš šitą karą. Tėtušis buvo pasiuntęs jį mokytis į Vest Pointo akademiją. Dalyvavo kare su Meksika, grįžo majoru. Eibas tais pačiais metais pasimirė, todėl Ezra išėjo iš armijos ir perėmė laivininkystės biznį. Bet ties tuo nesustojo. Dar mokėsi teisės ir tapo teisėju. Ėmėsi politikos, ir buvo išrinktas meru. Jis ir buvo meras, kai prasidėjo šitas karas, bet iškart atsisakė pareigų ir vėl sugrįžo į armiją. O dabar štai generolas. Ezra turi galvą, turi!

EIMZAS. Aha. Visas miestas juo didžiuojasi.

LUIZA. To nepasakysi apie jo žmoną. Niekas jos nemėgsta! Visai nepanaši į kitus Menonus. Prancūzų ir olandų kilmės. Tikra

svetimšalė ir išvis kažkokia keista. Jos tėvas — daktaras Niujorke, bet, matyt, ne kažin koks, nes pinigų ji neatsinešė, kai Ezra ją vedė. SETAS (*jo veidas niaukiasi, griežtai*). Nesvarbu. Ne apie ją kalbam. (*Staiga nukreipia kalbą*) Tiesa, man reikia šnektelti su Vini. Einu aplink, pro virtuvę, o jūs laukit čia. Jeigu Ezros žmona ims prie jūsų kibti, sakykit, kad Vini leido man pavedžioti jus po sodybą. (*Jis dingsta už namo kampo, kairėje*)

*Trijulė pasijunta nejaukiai, dairosi į šalis su pagarba ir baimė.
Šnekasi prislopintais balsais*

LUIZA. Setas taip didžiuojasi savo prakeiktais Menonais! Nesusi-laikiau neįgėlusi dėl Ezros žmonos.

EIMZAS. Nieko čia tokio. Jis visuomet jos nekentė.

LUIZA. Tsss! Kažkas išeina. Slėpkimės už krūmo!

*Jie susigrūda už suoliuko prie alyvų krūmo ir žiūri pro lapus
į priebutį. Atsiveria durys, išeina Kristina Menon
ir sustoja prie portiko krašto, ties laipteliais*

(*Baksteli pusseserę ir susijaudinusi šnibžteli*) Tai ji!

*Kristina Menon — aukšta, įspūdinga moteris, keturiasdešim-
ties metų, bet atrodo jaunesnė. Gražaus pilno stoto, gracingų,
lanksčių lyg žvėries judesių. Vilki puošnią ir brangią žalio
atlaso suknelę, kuri pabrėžia įdomią tankių garbanotų plaukų
spalvą — ryškiai rudą lyg vario, persiliejančią į ryškiai gel-
toną, auksinę. Jos veidas savotiškas, greičiau dailus negu
gražus. Vos jį pamačius, susidaro keistas įspūdis, jog tai —
puikiai padaryta blyški kaukė; gyvos tik įkritusios, tamsios
žibuoklių spalvos akys. Juodi antakiai susijungia į ryškią tiesią
liniją virš tvirtos nosies. Smakras stambokas, burna didelė,
jusli, apatinė lūpa putli, viršutinė — plonytis išlinkis, patam-
sintas plaukelių brūkšnio. Ji stabteli, įtariai suklususi, tary-
tum muzika jai būtų pasirodžiusi kažkuo grėsminga. Bet tuoj
pat niekinamai gūžteli pečiais, nulipą laipteliais ir nueina link
gėlyno, nepastebėjusi šiapus krūmo stovinčių moterų ir Eimzo*

MINI (*pagarbiai šnabžda*). Tikrai! Baisiai daili, ar ne?

LUIZA. Per daug užsienietiška mano skoniui.

MINI. Aha. Ir veidas kažkuo keistas.

EIMZAS. Paslaptingas — lyg kaukę būtų užsidėjusi. Kaip visi Me-

nonai. Jie visi taip atrodo. Ir jų žmonių veidai tokie pat. Netgi Setas — ar nepastebėjęt — įgavo tokius bruožus, juk visą gyvenimą jiems tarnauja. Jie nenori, kad žmonės įspėtų jų paslaptis.

MINI (*sulaikiusi kvapą iš nekantrumo*). Paslaptis?

LUIZA. Menonai irgi turi šeimyninių paslapių. Dar kokių! (*Prislopinusi balsą, bemaž šnabždėdama, savo vyrui*) Papasakok Mini apie Eibo brolių Deividą, kuris vedė tą kanadietę slaugę, prieš tai įtaisęs jai bėdą.

EIMZAS. Tsss! Patylėkit! Setas ateina. (*Bet skubomis šnibžteli Mini*) Tai atsitiko, kai aš dar buvau jauniklis. Papasakosiu vėliau.

S e t a s, pasirodęs iš už kairiojo namo kampo, dabar prieina prie jų

SETAS. Ta prakeikta juočkė virėja vis prašo atnešti malkų! Tarsi būčiau jos vergas! Štai ko susilaukėm, kai davėm jiems laisvę! (*Paskui gyvai*) Na, gerai, žygiuojam. Parodysiu kriaušes, o tada eisim į mano šiltadaržį. Vini niekur neradau.

Nespėjus jiems pajudėti, pro duris išeina L a v i n i j a ir sustoja ties laipteliais, kur neseniai stovėjo jos motina. Jai dvidešimt treji, bet atrodo gerokai vyresnė. Aukšta kaip ir motina, tačiau plokščios krūtinės, lieso, kampuoto kūno, kurio nepatrauklumą išryškina kukli juoda suknelė. Jos judesiai negrakštūs, ji vaikšto atlošusi pečius, lyg sustingusi, beveik kariškai. Balsas sausas, monotoniškas, kalba kapodama žodžius, tarytum įsakinėjantis karininkas. Bet nepaisant šių skirtubių, dukters ir motinos bruožų panašumas iškart krinta į akis. Toks pat ypatingas varinis ir auksinis plaukų atspalvis, toks pat veido blyškumas, tokios pačios žibuoklių spalvos akys, juodi tiesūs antakiai, susijungiantys virš nosies, tokia pati burna, toks pat stambokas smakras. O labiausiai į akis krinta, kad veidas taip pat panašus į kaukę. Tačiau akivaizdu, jog Lavinija kiek įmanydama stengiasi išryškinti ne savo panašumą, o skirtingumą nuo motinos. Jos plaukai kietai suimti pakaušyje, tarsi norint nusišluoti, kad garbanojasi, o pernelyg paprastame apsirengime nėra krislelio moteriško žavesio. Galva beveik tokio paties dydžio kaip ir motinos, bet ant lieso kūno atrodo per daug didelė ir sunki

SETAS (*ją pamatęs*). Štai kur ji. (*Žengia link laiptų, bet, matyda-*

mas, kad ji nepastebėjo jų būrelio, sustoja ir laukia, nustebintas jos elgesio)

Lavinija žiūri į dešinę, akimis seka motiną, palengva einančią gėlynu oranžerijos link. Jos žvilgsnis šaltas ir nuožmus, jame matyti nesutaikomas priešiškumas. Paskui jos motina turbūt dingsta oranžerijoje, nes Lavinija pakreipia galvą — Seto ir jo draugų dar nepastebi — ir žvelgia į kairę, išgirdusi orkestro muziką, kuri, dvelktelejęs vėjeliui, staiga suskamba garsiau. Orkestras tebegroja „Džoną Brauną“. Lavinija klausosi, kaip kad jos motina akimirka ankstėliau, tačiau į muziką reaguoja visiškai kitaip. Jos akyse sušvinta žiaurus pasitenkinimas ir neįprastas kerštingas triumfas

LUIZA (*skubiai sušnabžda Mini*). Tai Lavinija!

MINI. Iš veido panaši į motiną — irgi keistoka — tik ne tokia graži.

SETAS. Eikit į sodą ir laukit manęs tenai.

Jie grįžta prie kairiojo namo kampo ir dingsta už jo

(*Guviai prieina prie Lavinijos*) Klausyk, Vini, turiu tau gerų žinių. Telegrafistas sako, kad Li šį kartą tikrai galas! Jie tiktai laukia, kol bus oficialiai pranešta. Tavo tėtušis netrukus bus namie!

LAVINIJA (*niūriai*). Galgi. Seniai laikas.

SETAS (*įdėmiai į ją pažvelgęs, iš lėto*). Aha.

LAVINIJA (*staiga į jį pasisukdama*). Ką turi omeny, Setai?

SETAS (*vengdamas jos žvilgsnio, išsisukinėdamas*). Nieko... tą patį, ką ir tu.

Lavinija nenuleidžia nuo jo akių

(*Žiūri į šalį, paskui apsimestinai nerūpestingai*) Kurgi tu basteisi vakar naktį ir visą mielą dienele?

LAVINIJA (*krūpteli*). Buvau pas Heizę ir Piterį svečiuose.

SETAS. Aha. Ir Henei sakeisi, kad ten eini. Mat kaip keistai išeina — vakar buvau sutikęs gatvėje Piterį, ir jis klausė manęs, kur tu esi.

LAVINIJA (*vėl krūpteli, paskui iš lėto, tarsi pripažindama, kad juodu turi savų paslapčių*). Aš buvau Niujorke, Setai.

SETAS. Ėhė. Taip ir maniau, kad tu, ko gero, ten išvažiavusi. (*Paskui su nuoširdžia užuojauta*) Baisiai sunku tau, Vini. Baisi gėda.

LAVINIJA (*suakmenėjusi, atžariai*). Nesuprantu, apie ką tu kalbi.

SETAS (*supratingai linksi*). Gerai, gerai, Vini. Tavo valia. (*Jis*

nutyla, valandėlę svarsto, galų gale pasiryžta) Pastaruoju metu man neišeina iš galvos vienas dalykas, norėčiau ir tave perspėti. Tai dėl to paties, kas tave kamuoja... žinoma, jeigu iš tikrųjų taip yra.

LAVINIJA (*šaltai*). Niekas manęs nekamuoja. (*Tada griežtai*) Perspėti mane? Dėl ko?

SETAS. Galgi nieko čia ir nėra, bet gal ir mano teisybė. O jeigu vis dėlto mano teisybė, tuomet tau reiktų žinoti. Tai susiję su tuo kapitonu Brantu.

LAVINIJA (*vėl krūpteli, bet balsas ramus ir abejingas*). Na, ir ką jis?

SETAS. Niekam daugiau, tik man ir galėjo kristi į akis, nes... (*Skubomis, pamatęs kažką ateinant keliuku*) Antai Piteris su Heize ateina. Pasikalbėsime vėliau, Vini. Dabar nelabai turiu laiko. Tie žmonės manęs laukia.

LAVINIJA. Aš sėdėsiu čia. Ateik paskui. (*Jos atšiauri, įprasta kaukė trumpam dingsta; įtemptai*) Ak, kodėl Piteris ir Heizė sugalvojo dabar ateiti? Aš nenoriu nieko matyti! (*Ji žengia žingsnį, lyg keindama grįžti vidun*)

SETAS. Bėk vidun. Aš jų atsikratysiu.

LAVINIJA (*susitvardžiusi, griežtai*). Ne. Priimsiu juos.

Setas nueina į kairę, už namo. Tuojau pat pasirodo Heizelė ir Piteris Nailzai. Jie ateina keliuku iš priekio, iš kairės. Heizelė — graži, sveikatinga devyniolikametė tamsiais plaukais ir tamsiomis akimis. Veido bruožai smulkūs, bet ryškūs. Jos tvirtas smakras, plati, šypsanti burna. Būdas nuspėjamas iš pirmo žvilgsnio — ji atvira, tyra, dora ir draugiška ir sykiu santūri. Jos brolis Piteris irgi panašaus būdo — doras, atviras, geraširdis. Jis stambaus sudėjimo, nerangus dvidešimt dvejų metų jaunuolis, kalbėdamas užsikerta. Veidas platus, neišraiškingas, nosis riesta, plaukai tamsūs, garbanoti, akys pilkos, giedros, burna didelė. Vilki Jungtinių Valstijų armijos artilerijos kapitono uniformą

LAVINIJA (*dirbtinai nuoširdžiai*). Laba diena. Kaip laikotės? (*Pasi- bučiuoja su Heizele ir paspaudžia ranką Piteriui*)

HEIZELĖ. Dėkojam, gerai. O kaip tu, Vini, štai klausimas koksai?

Rodos, nesimatėm ištisą amžinybę! Tikiuosi, nebuvai susirgusi?

LAVINIJA. Na, jeigu menkutį persišaldymą vadinsim susirgimu...

PITERIS. Ajajai, kaip negerai! Ar jau praėjo?

LAVINIJA. Taip, beveik. Gal prisėstumėt?

Heizelė sėda ant kairiojo suoliuko galo, Lavinija šalia jos per vidurį, o Piteris taip droviai prisėda ant dešiniojo suoliuko galo, kad tarp jo ir Lavinijos lieka nemažas tarpas

HEIZELĖ. Piteris galės pabūti ilgėliau, jeigu norėsi, o aš užbėgau tik sužinoti, ar negavai daugiau žinių iš Orino?

LAVINIJA. Ne, po to laiško, kurį tau rodžiau,— nieko.

HEIZELĖ. Bet tai buvo prieš šimtą metų! O aš jau kelis mėnesius negaunu laiško. Tikriausiai sutiko kur nors kitą merginą ir mane užmiršo. *(Ji prisiverčia nusišypsoti, tačiau balse girdėti nuoskauda)*

PITERIS. Dėl Orino tylėjimo nereikia jaudintis. Jis niekada nemėgo rašyti laiško.

HEIZELĖ. Žinau, bet... ar tu nemanai, kad jis sužeistas, Vini?

LAVINIJA. Žinoma, ne. Tėvas mums būtų parašęs.

PITERIS. Aišku, būtų parašęs. Nekvailiok, Heize! *(Kiek patylėjęs)* Orinas dabar jau greitai turėtų pasirodyti. Tu, Vini, tikriausiai girdėjai linksmą naujieną?

HEIZELĖ. Piteriui nebereikės ten grįžti. Argi ne puiku?

PITERIS. Žaizda jau užgijo, ir man įsakyta rytoj išvykti, bet, manyčiau, įsakymas bus atšauktas. *(Šypsodamasis)* Neapsimetinėsiu didvyriu, trokštančiu ten grįžti! Man jau užteko!

HEIZELĖ *(impulsyviai)*. Ak, koks bus džiaugsmas, kai vėl pamatysiu Oriną. *(Paskui sutrinka, droviai susijuokia ir atsistojusi pabučiuoja Laviniją)* Na, man laikas bėgti. Turiu susitikti su Emilija. Viso gero, Vini. Žiūrėk, sveik ir kuo greičiau ateik mūsų aplankyti. *(Tarsi erzindama žvilgteli į brolių)* Ir neskriausk Piterio. Jis juk toks geras — kai miega. Be to, netveria noru tavęs kažko paklausti!

PITERIS *(baisiai sumišęs)*. Ak kokia!

Heizelė nusijuokia ir nueina keliuku į kairę. Piteris nervinasi, žiūri sau po kojų. Lavinija jį stebi. Po erzinančių Heizelės žodžių ji aiškiai užsidarė savyje, pasiruošė gintis

(Galiausiai pakelia akis ir užsikirsdamas išpyškina) Heizė labai sielojasi, kad Orinas nerašo. Kaip tu manai — jis iš tikrųjų ją myli?

LAVINIJA *(sustingdama, šiurkščiai)*. Aš nieko nežinau apie meilę! Ir nenoriu nieko žinoti! *(Karštai)* Aš nekenčiu meilės!

PITERIS (*šių žodžių prislėgtas, bet drąsiai mėgindamas paversti viską juokais*). Ajajai, jeigu tu šitaip nusiteikusi, aš verčiau nė neklausiu, ko šiandien buvau pasiryžęs paklausti.

LAVINIJA. Ar to paties, ko klausei prieš metus, kai buvai grįžęs namo atostogų?

PITERIS. O tu prašei palaukti, kol baigsis karas. Dabar jis pasibaigė.

LAVINIJA (*lėtai*). Aš negaliu už nieko tekėti, Piteri. Turiu likti namie. Manęs reikia tėvui.

PITERIS. Jis turi tavo motiną.

LAVINIJA (*griežtai*). Manęs jam labiau reikia! (*Pauzė. Paskui ji pasisuka ir padeda ranką jam ant peties*) Atleisk, Piteri.

PITERIS (*kimiai*). O, nieko tokio.

LAVINIJA. Žinau, knygose merginos visada taip kalba, bet aš, Piteri, myliu tave kaip brolių. Ir į nieką tokių santykių nekeisčiau. Taip yra nuo mažų dienų, kai mes visi drauge žaisdavome — tu, Orinas, Heizė ir aš. Tegul tai netampa mūsų nesantaikos priežastimi.

PITERIS. Žinoma, netaps. Kuo mane laikai? (*Atkakliai*) Bet aš neprarandu vilties, kad tavo nusistatymas laikui bėgant pasikeis. Nebent myli ką nors kitą...

LAVINIJA (*atitraukdama ranką*). Nekalbėk kvailysčių, Piteri!

PITERIS. O ko tuomet reikia tam paslaptingajam kliperio kapitonui, kuris pas jus lankosi?

LAVINIJA (*piktai*). Negi tu manai, kad man bent kiek rūpi tas... tas!..

PITERIS. Neširsk, Vini. Aš tik norėjau... žmonės kalba, kad jis apie tave sukasi.

LAVINIJA. Žmonėms burnų neužriši!

PITERIS. Vadinasi, jis... tau nerūpi?

LAVINIJA (*karštai*). Aš negaliu net žiūrėti į jį!

PITERIS. O, kaip džiugu tai girdėti, Vini. Aš bijojau... aš maniau, kad jis visoms patinka. Toks velniškai romantiškos išvaizdos vyrukas. Labiau panašus į lošėją arba poetą negu į laivo kapitoną. Aš mačiau jį, išeinantį pro jūsų vartus,— turbūt kai paskutinį kartą čia buvo. Beje, keistas dalykas. Jis man į kažką pasirodė panašus. Tik niekaip negalėjau prisiminti į ką.

LAVINIJA (*nustebusi neramiai į jį žvilgteli*). Bent jau kilęs jis tikrai ne iš šių vietų. Iš Vakarų. Senelis Heimelis sutiko jį Niujorke ir labai pamilo, o motina susipažino su juo senelio namuose.

PITERIS. Kas jis per vienas, Vini?

LAVINIJA. Aš beveik nieko apie jį nežinau, nors tu ir kažin ką galvoji. Jis pasakojo man apie savo gyvenimą, norėdamas pasirodyti, koks yra romantiškas, bet aš mažai kreipiau dėmesio. Jaunas išplaukęs į jūrą, buvęs Kalifornijoje per aukso karštligę. Apiplaukęs visą pasaulį — esą net gyvenęs vienoje Pietų jūrų saloje.

PITERIS (*pagiežingai*). Atrodo, patyręs galybę romantiškų nuotykių — jeigu tik juo galima tikėti!

LAVINIJA (*karčiai*). Toks jo verslas — būti romantiškam! (*Paskui susijaudinusi*) Bet aš daugiau nenoriu apie jį kalbėti. (*Ji atsistoja ir eina dešinėn, atsukusi Piteriui nugarą, kad nusišviestų susijaudinimą*)

PITERIS (*šypsodamasis*). Aš irgi nenoriu. Yra įdomesnių temų.

Iš kairės, tarp alyvų krūmo ir namo pasirodo Kristina Menon, nešina didžiulę gėlių puokštę. Tai pajutusi, Lavinija staiga atsigręžia. Akimirka motina ir duktė žvelgia viena kitai į akis. Įtemptos pozos aiškiai byloja, kokios jos priešiškos. Bet Kristina kaipmat susitvardo, ir jos veide vėl išdidus abejingumas

KRISTINA. Ak, štai kur tu! (*Tada pamato Piterį, kuris jos akivaizdoje pastebimai sutrinka*) O, laba diena, Piteri, išsyk tavęs nepastebėjau.

PITERIS. Laba diena, ponია Menon. Ėjau pro šalį ir sugalvojau trumpam užsukti. Bet man jau laikas žygiuoti, Vini.

LAVINIJA (*aiškiai trokštanti jo atsikratyti, skubiai*). Ką gi, viso gero, Piteri.

PITERIS. Viso gero. Viso gero, ponია Menon.

KRISTINA. Viso gero, Piteri.

Jis dingsta kairėje. Kristina eina per sceną

Turiu pasakyti, elgiesi su savo ištikimu gerbėju gana nemandagiai.

Lavinija neatsako

(Ramiai kalba toliau) Man buvo įdomu, kada gi pagaliau tave pamatysiu. Kai grįžau vakar iš Niujorko, tu, atrodo, jau buvai atsigulusi.

LAVINIJA. Taip, jau buvau atsigulusi.

KRISTINA. Juk tu paprastai dar ilgai skaitai lovoje. Aš mėginau įeiti, bet durys buvo užrakintos. O kai tu visą dieną išbuvai užsirakinusi,

nusprendžiau, kad sąmoningai manęs vengi. Bet Eni pasakė, jog tau skauda galvą.

Kalbėdama Kristina prieina arčiau prie Lavinijos ir dabar yra tik per žingsnį nuo jos. Jų veidai, kai jos stovi šalia, neįtikėtinai panašūs. Kristina ramiai žiūri į dukterį, tačiau po ta ramybės kauke justai neramus atsargumas

Ar tau tikrai skaudėjo galvą?

LAVINIJA. Ne. Aš norėjau pabūti viena — kai ką apgalvoti.

KRISTINA. Ką, jeigu ne paslaptis? (*Paskui, tarytum išsigandusi atsakymo, staiga pakeičia temą*) Kokius čia žmones mačiau slampinėjančius po sodą?

LAVINIJA. Tai Seto draugai.

KRISTINA. Argi dėl to, kad pažįsta tą seną tinginį ir girtuoklį, jie turi teisę vaikštinėti po svetimas valdas?

LAVINIJA. Aš Setui leidau juos pavedžioti.

KRISTINA. Nuo kada tu turi tokią teisę, nepasitarusi su manimi?

LAVINIJA. O aš ir nebūčiau galėjusi pasitarti su jumis, kai Setas manęs paprašė. Jūs buvote išvažiavusi į Niujorką... (*Akimirką ji patyli, paskui lėtai, nenuleisdama akių nuo motinos, priduria*) aplankyti senelio. Ar jis jaučiasi geriau? Pastaruoju metu jis taip dažnai serga.

KRISTINA (*nerūpestingai, vengdama jos žvilgsnio*). Taip, jam kur kas geriau. Jis tikisi, kad netrukus vėl galės vaikščioti pas pacientus. (*Tarsi norėdama nukreipti kalbą, žiūrėdama į gėles rankose*) Štai, priskyniau oranžerijoje. Norisi šiek tiek pagyvinti tą mūsų mauzoliejų. (*Niekinamai mosteli galva į namą*) Kiekvieną sykį, kai iš kur nors grįžtu, jis man atrodo vis labiau panašus į antkapį. „Pabaltintą antkapį“¹ iš Biblijos — pagonių šventyklos priekis nelyginant kaukė užtemptas ant pilkos puritoniškos bjaurasties! Tik Eibas Menonas ir galėjo pastatyti tokią baisybę — savo neapykantos šventovę. (*Pašaipiai nusijuokusi*) Atleisk man, Vini. Aš užmiršau, kad tau jis patinka. Ir turėtų patikti — atitinka tavo temperamentą.

Lavinija žiūri į ją, bet ir toliau nesako nė žodžio

(*Vėl žvilgteli į savo gėles ir pasisuka namo pusėn*) Reikia jas pamerkti. (*Žengia kelis žingsnius namo link, paskui vėl atsigręžia, apsimestina nerūpestingai*) Beje, kol neužmiršau — Niujorke,

gatvėje, buvau sutikusi kapitoną Brantą. Jis sakėsi šiandien atvažiuosias perimti savo laivo ir klausė, ar negalėtų užsukti į svečius tavęs aplankyti. Aš atsakiau, kad galėtų, ir pakviečiau vakarienės. (*Nežiūrėdama į Laviniją, kurios žvilgsnis pasidaro rūstus ir niūrus*) Nejaugi tavęs tai nedžiugina, Vini? Ar tu nori likti ištikima savo neprilygstamajam garbintojui Piteriui?

LAVINIJA. Ar dėl to ir priskynėte gėlių — kad jis ateis?

Motina neatsako

(*Kalba toliau su užslėptu grėsmingumu*) Tikiuosi, girdėjote naujienas? Tai reiškia, kad tėvas greitai grįš namo!

KRISTINA (*nežiūrėdama į ją, ramiai*). Pastaruoju metu tiek visokių gandų buvo pasklidę. Šis pranešimas juk irgi dar nepatvirtintas, tiesa? Negirdėjau, kad fortas būtų saliu tavęs.

LAVINIJA. Netrukus išgirsite!

KRISTINA. To laukiu ne mažiau kaip tu.

LAVINIJA. Ką jūs sakote!

KRISTINA (*nuslėpusi nerimą, šaltai*). Ką tu turi omenyje? Paprašyčiau tokiu tonu su manimi nekalbėti! (*Aštriai*) Jeigu taip nori kivirčytis, verčiau eime į vidų. Čia mus gali išgirsti.

Kristina pasisuka ir pamato S e t a, kuris ką tik pasirodė prie kairiojo namo kampo ir dabar stovi žiūrėdamas į jas

Matai? Tavo draugužis iš paskutiniųjų stengiasi ką nors nugirsti! (*Žengia laiptelių link*) Einu į kambarį, valandėlę pailsėsiu. (*Užlipa laipteliais*)

LAVINIJA (*šiuurkščiai*). Mama, man reikės su jumis pasikalbėti — ir kuo greičiau!

KRISTINA (*iššaukiamai atsisukdama*). Kada tik panorėsi. Galėsim šiandien vakare, kai išeis tavo kapitonas. O apie ką nori kalbėtis?

LAVINIJA. Greit sužinosite!

KRISTINA (*spokso į ją baimingai, klausiamai, paskui prisiverčia niekinamai šyptelėti*). Tu visuomet iš visko darai tokias paslaptis, Vini. (*Ji įeina į vidų ir uždaro duris*)

S e t a s, prieš tai pasitraukęs už namo kampo, vėl pasirodo. Lavinija mostu ją kviečia sekti iš paskos, o pati eina prie suoliuko kairėje ir atsisėda. Pauzė. Jos žvilgsnis nukreiptas tiesiai prieš save, veidas sustingęs, akys rūščios. Setas supratingai žiūri į ją

LAVINIJA (*staiga*). Na? Tai ką norėjai pasakyti apie kapitoną Brantą, dėl ko perspėti? (*Paskui, tarytum pajutusi, kad turi apginti savo klausimą nuo įtarimų, kurie neabejotinai yra apnikę Setą*) Aš noriu viską apie jį žinoti, nes... jis, atrodo, ketina man pirštis.

SETAS (*visą savo abejojimą šiuo pareiškimu įstengdamas sudėti į vieną žodį*). Ėhė.

LAVINIJA (*griežtai*). Sakai lyg manimi netikėtum.

SETAS. Aš tikiu viskuo, kuo liepi man tikėti. Ne veltui šešiasdešimt metų Menonams tarnavau. (*Patyli. Paskui iš lėto klausia*) Ar pastebėjai, kad šitas Brantas į kažką labai panašus?

LAVINIJA (*nustebusi*). Taip. Pastebėjau — dar tada, kai pirmą kartą jį pamačiau, bet niekaip negalėjau prisiminti į ką... O kaip tau atrodo?

SETAS. Į tavo tėtusį, argi ne, Vini?

LAVINIJA (*apstulbusi, karštai*). Tėvą? Ne! Negali būti! (*Paskui lyg priversta patikėti*) Taip! Iš tikrųjų... jo veidas kažkuo... štai iš kur tas keistas jausmas, kad pažinojau jį anksčiau... štai kodėl jaučiau... (*Įsitempusi, tarsi tuojau pratrūktų*) Ak! Nepatikėsiu! Tu klysti, Setai! Tai būtų pernelyg!..

SETAS. Jis panašus ne tik į tavo tėtusį. Jis taip pat panašus į Oriną... ir visus Menonus, kuriuos aš pažinojau.

LAVINIJA (*baimingai*). Bet kodėl... kodėl taip yra?..

SETAS. Labiausiai jis man panėši į tavo senelio brolį Deividą. Vini, ką tu žinai apie Deividą Menoną? Jo vardą draudžiama minėti nuo tos dienos, kai jis išėjo... bet tu tikriausiai girdėjai kokių paskalų... nors tai buvo dar prieš tau gimstant.

LAVINIJA. Girdėjau, kad jis buvo įsimylėjęs kanadietę, slaugiusią mažą tėvo sesutę, kuri paskui numirė, ir kad turėjo tą kanadietę vesti, nes ji laukėsi kūdikio; kad senelis juos abu išvarė, o paskui tą namą nugriovė ir pastatė šitą, nes negalėjo gyventi ten, kur jo brolis užtraukė šeimai gėdą. Bet kuo čia dėtas tas senas skandalas?

SETAS. Luktelėk. Išvaryti jie tuoj pat susituokė ir išvažiavo. Buvo kalbama, kad į Vakarus, tačiau nuo to laiko niekas apie juos nieko negirdėjo... tik tavo senelis sykį man prasitarė, kad jiems gimė vaikas — berniukas. Jis prakeikė jį. (*Išraiškingai*) Apie tą vaiką aš ir galvoju, Vini.

LAVINIJA (*jos veide vis aiškiau matyt baiminga nuojauta*). Ak!

SETAS. Kokio jis amžiaus, Vini?

LAVINIJA. Atrodo, trisdešimt šešerių.

SETAS. Èhè! Amžius atitinka. Ir dar vienas keistas dalykas — jo pavardė. Brantas — labai neįprasta pavardė. Niekada tokios anksčiau nebuvau girdėjęs. Lyg būtų išgalvota... lyg sutrumpinimas koks. Vini, ar atsimeni, kuo vardu buvo ta kanadietė? Mari Brantom. Supranti, kurlink lenkiu?

LAVINIJA (*susijaudinusi, kovodama su stiprėjančiu įsitikinimu*). Bet... nebūk kvailas, Setai... jis nešiotų Menonų pavardę ir didžiutį ją.

SETAS. Čia lankydamasis jis turėtų puikią priežastį ją nuslėpti, ar ne tiesa? Jeigu tik tavo tėtušis atspėtų!..

LAVINIJA (*pratrūksta*). Ne! Negali būti! Dievas to neleistų! Tai būtų pernelyg baisu... šalia visko!.. Man nė į galvą nebūtų atėję, girdi? Ir kodėl tu man pasakei?

SETAS (*ramindamas*). Na, pakaks, Vini. Neimk į širdį. Nėra ko ant manęs pykti. (*Kiek palaukęs, atkakliai*) Aš tik noriu pasakyti, kad visa tai velniškai keista — jo išvaizda, pavardė — ir kad tu savo tėtušio labai turėtum išsiaiškinti.

LAVINIJA. Kaip aš galiu išsiaiškinti?

SETAS. Nutaikyk momentą, kai jis bus ne itin budrus ir užsimink, lyg viską žinotum,— o tuomet žiūrėk, ar neišsiduos. (*Ketina eiti, bet pažvelgia į keliuką, į kairę*) Atrodo, čia jis ir atkulniuoja, Vini. Net jo eigastis kažkuo panaši į Deivido Menono. Jeigu nežinočiau, kad čia jis, pagalvočiau, jog namo grįžta Deivido šmėkla. (*Staigiai nusigręžia*) Na, man reikia grįžti prie darbų. (*Dingsta už kairiojo namo kampo*)

Pauzė

Kapitonas A d a m a s B r a n t a s ateina keliuku iš kairės, iš priekio. Pamatęs Laviniją, jis krūpteli, bet tuoj pat nutaISO kuo mandagiausią, žavingiausią veidą. Iš pirmo žvilgsnio į akis krinta vienas keistumas — tas veidas, kai ramus, labai panašus į kaukę. Žema plati kakta įrėminta lygių, kaip anglis juodų plaukų, kuriuos jis nešioja gana ilgus, nerūpestingai atmestus nuo kaktos, lyg koks poetas. Didelė ereliška nosis, vešlūs antakiai, tamsaus gymio oda, šviesiai rudos akys. Plati burna jusli, besikeičianti pagal nuotaiką — galinti būti čia ryžtinga, čia silpnavalė. Augina ūsus, bet stambus skeltas smakras švariai nuskustas. Aukštas, plačiapetis, galingos figūros. Susidaro įspūdis, kad gyvenime jis visą laiką puola arba ginasi, visą

laiką kovoja. Apsirengęs ekstravagantiškai, kone dabitiškai, tyčia nerūpestingai, tarytum jo idealas — Bairono stilius. Beveik niekas neišduoda jį esant laivo kapitoną, vien didelės stiprios rankos ir žemas balsas

BRANTAS (*perdėtai mandagiai nusilenkdamas*). Laba diena. (*Prieina ir paima ją už rankos, kurią ji prisivertusi paduoda*) Tikiuosi, neprieštarausite, kad įsiveržiau be jokių ceremonijų. Jūsų motina sakė...

LAVINIJA. Žinau. Ji turėjo valandėlei išeiti ir paprašė manęs jus užimti, kol sugrįš.

BRANTAS (*galantiškai*). Ką gi, man tiesiog pasisėkė. Tikiuosi, ji neskubės atgal mūsų sergėti. Aš neturėjau progos pabūti akis į akį su jumis nuo... to vakaro, kai vaikštinėjome mėnesienoje, ar pamenate?

Jos rankos dar nepaleidęs, Brantas kalba tyliu įsimylėjęlio balsu. Lavinija nesusitvardo, krūpteli, įnirtingai ištraukia savo ranką iš jo ir nosisuka

LAVINIJA (*atgaudama savitvardą, iš lėto*). Kaip jūs sutikote žinią, jog Li pasidavė, kapitone? Mes tikimės, kad mano tėvas dabar jau greitai grįš namo.

Kažką pajutęs jos balse, Brantas įtariai į ją žvilgteli, bet Lavinija žiūri tiesiai prieš save

Kodėl gi jūs stovite?

BRANTAS. Dėkoju. (*Sėda ant suoliuko jai iš dešinės. Dabar jis pasidaręs atsargus, nes jaučia, kad jos elgesys keistas, bet negali perprasti kodėl. Nerūpestingai*) Taip, jūs turbūt netveriate iš laimės, kad vėl pamatysite tėvą. Jūsų motina man pasakojo, kokie artimi judu visuomet buvote.

LAVINIJA. Iš tikrųjų? (*Karštai*) Aš myliu tėvą labiau už bet ką pasaulyje. Viską galėčiau padaryti, kad tik apsaugočiau jį nuo rūpesčių!

BRANTAS (*įdėmiai ją stebėdamas, bet stengdamasis kalbėti tokiu pat nerūpestingu tonu*). Jūs mylite jį labiau negu motiną?

LAVINIJA. Taip.

BRANTAS. Na, paprastai taip ir būna. Duktė jaučiasi artimesnė tėvui, sūnus — motinai. Bet aš maniau, kad jūs esate tos taisyklės išimtis.

LAVINIJA. Kodėl?

BRANTAS. Kai kuo jūs tokia panaši į motiną. Jūsų veidas — tikra jos veido kopija. O plaukai? Tokių plaukų kaip jūsų ar jos metų metais ieškotum. Žinau tik vieną moterį, kuri turėjo tokius plaukus. Nepatikėsite, kai pasakysiu. Tai buvo mano motina.

LAVINIJA (*krūptelėjusi*). Ak!

BRANTAS (*prislopinęs balsą, pagarbiai*). Taip, jos plaukai buvo gražūs kaip ir jūsų motinos, iki kelių, o akys didelės, gilios ir liūdnos, ir mėlynos tarsi Karibų jūra!

LAVINIJA (*šiurkščiai*). Argi išvaizda ką nors lemia? Aš visai ne tokia kaip ji! Visi žino, kad aš panaši į tėvą!

BRANTAS (*atsitokėja, apstulbintas jos tono*). Bet... tikiuosi, jūs nepykstate už tai, ką pasakiau? (*Sunerimęs, tačiau stengdamasis būti meilus, žaviai ir tiesmukai*) Jūs šiandien tikra mįslė, panele Lavinija. Dovanokite, jeigu būsiu pernelyg stačiokiškas. Didžiąją savo gyvenimo dalį praleidau jūroje ir visokiose stovyklose, todėl esu pratęs kalbėti tiesiai. Kodėl jūs prieš mane nusistačiusi? Jeigu jus kuo nors įžeidžiau, prisiekiu, tai atsitiko netyčia.

Lavinija tyli, rūščiai žiūrėdama priešais save, sėdi tiesi, nejudėdama. Brantas nužvelgia į ją vertinančiu žvilgsniu, tada kalba toliau

Aš jokių būdu nenorėčiau, kad mudu vienas kitam širdy jaustume ką nors bloga. Galbūt aš apgaudinėjau save, bet man anksčiau atrodė, kad jums patinku. Ar užmiršote tą vakarą, kai mudu vaikščiojome pajūriu?

LAVINIJA (*šaltu, atšiauriu balsu*). Neužmiršau. Ar mama buvo leidusi jums mane pabučiuoti?

BRANTAS. Ką... ką jūs turite omenyje? (*Bet tuoj pat šitą jos klausimą pateisina jos naivumu; tarsi juokaudamas*) A! Supratau! Na, Lavinija, liaukitės, nejaugi iš tiesų manote, kad turėjau prašyti jos leidimo?

LAVINIJA. Argi neturėjote?

BRANTAS (*vėl sunerimęs, mėgindamas viską nuleisti juokais*). Na, aš nebuvau taip griežtai auklėjamas. Turėjau ar neturėjau prašyti, bet neprašiau — ir dėl to bučinys nepasidarė mažiau saldus! (*Kažką išvelgęs jos veide, paskubomis keičia kursą*) Ko gero, tą vakarą aš per daug plepėjau. Turbūt įkyrėjau jums savo kalbomis apie kliperius ir meilę jiems?

LAVINIJA (*sausai*). Jūs vadinote juos „lieknais baltais kliperiais“.

Kalbėjote, kad jie jums tarsi gražios blyškiaveidės moterys. Sakėte, jog mylite juos labiau, negu kada esate mylėjęs moterį. Ar tai tiesa, kapitone?

BRANTAS (*dirbtinai galantiškai*). O, taip. Kol nebuvau sutikęs jūsų. (*Tuomet, nusprendęs, jog galų gale perprato jos pasikeitusio elgesio priežastį, nusijuokia*) Tad štai kodėl jūs nusistačiusi prieš mane. Ką gi, nieko nuostabaus. Moterys pavydi laivams. Jos visuomet įtarinėja jūrą. Žino, kad meilės trikampis čia neišvengiamas! (*Vėl nusijuokia, šį sykį, matydamas jos niūrų, sustingusį veidą, nebe taip pasitikinčiai*) Taip, galėjau tą vakarą ir susiprotėti, kad jus nelabai domina mano tauškalai. Laivų statytojo dukrai pasakėlės apie kliperius, aišku, ne naujiena. Tačiau — o gal aš smarkiai apsirinku? — jums buvo įdomu, kai pasakojau apie salas Pietų jūrose, kur, pirmą kartą išplaukęs, aš patyriau laivo sudužimą.

LAVINIJA (*sausu, priekabiu balsu*). Pamenu, jūs žavėjotės nuogomis čiabuvėmis. Sakėte, jog jos įminusios meilės paslaptį, nes joms niekada netekę girdėti, kad meilė gali būti nuodėmė.

BRANTAS (*suglumęs nužvelgia ją nuo galvos iki kojų, nustebęs*). Vadinasi, jūs atsimenate? (*Tada romantiškai*) O, taip! Jos gyvena arčiau rojaus sodo negu kas kitas šioje žemėje! Nemačiusi jūs negalite įsivaizduoti to grožio, tos žalumos, apsuptos jūros mėliol! Debesys nusileidę kone ant kalnų viršūnių, saulė ramina kraują, o nesiliaujanti bangų mūša į barjerinius rifus tarsi niūniuoja lopšinę! Palaimintos salos, kitaip nepavadinsi! Ten žmogus užmiršta visus bjaurius turto ir valdžios troškimus!

LAVINIJA. Ir bjaurius meilės troškimus?

BRANTAS (*vėl nustebęs ir sumišęs žiūri į ją*). Kodėl jūs taip kalbate, Lavinija? Ką norite tuo pasakyti?

LAVINIJA. Nieko. Aš tik galvojau... apie jūsų Palaimintąsias salas.

BRANTAS (*neryžtingai*). A-a! Bet jūs minėjote... (*Tada sutrikęs, tačiau bukai atkaklus prieina arčiau, vėl prabyla meilikausiai*) Nuo šiol, prisiminęs tas salas, aš visuomet galvosiu apie jus, einančią šalia manęs tą vakarą jūros vėjyje plazdančiais plaukais ir mėnesiena akyse!

Brantas mėgina paimti jos ranką, bet, pajutusi jo prisilietimą, ji atšlyja ir pašoka

LAVINIJA (*su lediniu įtūžiu*). Nelieskite manęs! Nedrįskitel!. Jūs melagis! Jūs!..

Kai Brantas suglumęs atsitraukia, Lavinija pasinaudoja proga ir Seto patarimu

(Įsmeigusi akis, sklidinas tyčinės paniekos) Būtų kvaila tikėtis ko nors daugiau nei pigių romantiškų prasimanymų iš niekingos slaugės sūnaus!

BRANTAS *(apstulbęs)*. Apie ką jūs kalbate? *(Paskui įniršis dėl motinos įžeidimo nustelbia atsargumą, ir jis grėsmingai pašoka ant kojų)* Nutilkit, velniai rautų... arba aš nežiūrėsiu, kad jūs moteris... Joks Menonas neišdrįs jos įžeisti, kol aš...

LAVINIJA *(sužinojusi teisybę, išsigąsta)*. Vadinasi... tai tiesa... Jūs esate jos sūnus! O-o!

BRANTAS *(iš visų jėgų stengdamasis susivaldyti, šiurkščiai ir iššaukiamai)*. O ką, jeigu esu? Aš tuo didžiuojuosi! Vienintelė mano gėda — tai purvinas Menonų kraujas! Tad štai kodėl jūs dabar negalite pakęsti mano prisilietimo! Jūs per gera tarnaitės sūnui, ar ne? Dievaži, anąsyk tai jums nebuvo nemalonu!

LAVINIJA *(karštai)*. Netiesa! Aš tik norėjau priversti jus prasitarti!

BRANTAS. O, ne! Tik nuo tada, kai pradėjote mane įtarinėti! Jūsų tėvas tikriausiai pripasakojo nebūtų dalykų apie mano motiną! Bet dabar, kaip dievą myliu, jūs išklausysite visą tiesą, jeigu jau sužinojote, kas aš esu... Ir suprasite, kad nei jūs, nei joks kitas Menonas neturi teisės jos niekinti!

LAVINIJA. Aš nieko nenoriu klausytis... *(Žengia namo link)*

BRANTAS *(sugriebdamas ją už rankos, kandžiai)*. Juk jūs bailė, jūs bijote, kaip ir visi Menonai, išgirsti teisybę apie save.

Ji iššaukiamai atsisuka. Brantas paleidžia jos ranką ir šiurkščiai kalba toliau

Galiu lažintis, jis nusišėpė, kad jūsų senelis, Eibas Menonas, kaip ir jo brolis, irgi mylėjo mano motiną!

LAVINIJA. Tai melas!

BRANTAS. Tai tiesa. Keršydamas, iš pavydo jis išsižadėjo mano tėvo ir apgaule perėmė į savo rankas biznį, kurį jie buvo kartu paveldėję!

LAVINIJA. Ne apgaule! Senelis išpirko jo dalį!

BRANTAS. Norite pasakyti, privertė parduoti už dešimtadalį vertės! Jis žinojo, kad mano tėvas ir motina gyvena pusbadžiu! Bet tu pinigų mano tėvui užteko neilgam! Jis įjunko gerti. Pavirto bailiu — kaip ir visi Menonai, — kai tik pajuto, kad pasaulis jį nieki-

na. Ėmė slapstytis, vengti žmonių. Pradėjo gėdytis mano motinos... ir manęs. Jis grimzdo vis giliau ir giliau, o motina dirbo, kad jį išlaikytų. Pamenu, vyrai atvilkdavo jį iš smuklės gatvės kampe, ir jis įgriūdavo pro duris tarsi pelų maišas. Buvau septynerių metų, kai vieną vakarą jis parėjo namo beprotiškai girtas ir smogė motinai į veidą. Tai buvo pirmas kartas, kai jis jai sudavė. Aš kone pamišau. Trenkiau jam žarstekliu ir prakirtau galvą. Motina atplėšė mane ir išpėrė kailį. Paskui suklupo prie jo raudodama. Ji vis taip pat jį tebemylėjo.

LAVINIJA. Kodėl jūs man tai pasakojate? Aš jau sakiau, kad nenoriu nieko girdėti...

BRANTAS (*niūriai*). Jūs velniškai greit suprasite kodėl! (*Lyg nieko aplink nematydamas — tarytum tas vaizdas dar stovėtų jam akyse*) Ištisas dienas po to jis sėdėjo ir žiūrėjo nieko nematančiomis akimis. Sykį, kai mudu buvome likę vieni, jis paprašė atleisti už tai, kad pakėlė ranką prieš motiną. Bet aš nekenčiau jo ir neatleidau. Tada vieną vakarą, išėjęs iš namų, jis negrižo. Kitą rytą žmonės rado jį daržinėje pasikorusį!

LAVINIJA (*krūptelėdama*). Ak!

BRANTAS (*negailėstingai*). Tai buvo vienintelis padorus jo poelgis!

LAVINIJA. Meluojate! Joks Menonas taip niekada nepasielgtų...

BRANTAS. Sakote, nepasielgtų? Manote, kad jie visi — žavūs, garbingi džentelmenai?! Tuomet dar truputėlį paklauskite ir išgirsite šį bei tą apie kitą iš jų! (*Karčiai pasakoja toliau*) Mano motina užsidirbdavo pragyvenimui siūdama. Leido mane į mokyklą. Labai griežtai auklėjo. Ji mane kaltino dėl jo savižudybės. Tačiau buvo pasiryžusi padaryti iš manęs džentelmeną — koku buvo jis! — net jeigu būtų reikėję paaukoti paskutinį centą, paskutinius marškinius! (*Niūriai šypeli*) Jai nepavyko, kaip matote! Septyniolikos metų aš pabėgau iš namų į jūrą... užmiršau turįs motiną, tik pasilikau jos pavardę, tiksliau, dalį pavardės — laivuose labiau tiko trumpas ir lengviau įsimenamas Brantas... o Menonu vadintis nenorėjau. Prisiminiau motiną tik prieš dvejus metus, sugrįžęs iš Rytų. Žinoma, retkarčiais jai parašydavau ir nusiųsdavau pinigų, kai pats jų turėdavau. Tačiau vis tiek buvau ją užmiršęs... ir kai atvykau į Niujorką, radau ją mirštančią — nuo ligos ir bado! Sužinojau, kad, gulėdama ligos patale, negalėdama dirbti ir nežinodama, kur ieškoti manęs, ji buvo užgniauzusi išdidumą ir parašiusi jūsų tėvui, prašydama paskolinti pinigų.

Jis neatsakė. O aš parvykau per vėlai. Ji mirė man ant rankų. (*Užsidedęs kerštu*) Jis galėjo ją išgelbėti, bet tyčia leido numirti! Jis toks pat žmogžudys kaip ir tie, kuriuos jis pasiuntė į kartuves, būdamas teisėju!

LAVINIJA (*pašokdama, įtūžusi*). Nedrįskite taip kalbėti apie mano tėvą! Jeigu jis būtų čia...

BRANTAS. Aš trokštu to labiau negu kas kitas! Aš pasakyčiau jam tai, ką dabar sakau jums — kad prie motinos karsto aš prisiečiau atkeršyti jam už jos mirtį.

LAVINIJA (*ramiai, su neatremiama jėga*). Ar tik nenorite pasigirti, kad jau atkeršijote?.. Pačiu niekšingiausiu, pačiu bailiausiu būdu... kaip tikras tarnaitės sūnus!

BRANTAS (*vėl apstulbintas ir įtūžęs*). Liaukitės šitaip kalbėjusi, jau įspėjau jus!

LAVINIJA. Vadinasi, jums ji tėra įrankis atkeršyti mano tėvui, taip?

BRANTAS (*suglumęs kaltai lemena*). Ką?.. Ji?.. Kas?.. Nežinau, apie ką jūs kalbate!

LAVINIJA. Netrukus sužinosite! Ir ji taip pat! Išpešiau iš jūsų viską, ką norėjau. Dabar einu pasikalbėti su ja. O jūs laukite čia, kol pakviesiu!

BRANTAS (*įniršęs dėl tokio jos tono*). Ne! Trauk mane velniai, jeigu leisiuosi vaikomas kaip koks tarnas!

LAVINIJA (*lediniu balsu*). Jeigu ji bent kiek jums rūpi, darysite taip, kaip liepsiu, ir neversite manęs parašyti tėvui. (*Atsuka jam nugarą ir nueina laiptų link tiesi, iškėlusi galvą, atlošusi pečius*)

BRANTAS (*beviltiškai griebdamasis dabar jau komiško meilės tono*). Aš nesuprantu, ką jūs turite omenyje, Lavinija. Dievas mato, jūs vienintelė, kurią aš...

Jau užlipusi laipteliais, Lavinija atsigręžia ir perveria Brantą tokiu neapykantos kupinu žvilgsniu, jog jis nutyla. Ji sukrutina lūpas, tarsi ketindama prabilti, tačiau įstengia susilaikyti, ryžtingai nosisuka ir, įėjusi į vidų, uždaro duris

U ž d a n g a

ANTRAS VEIKSMAS

Namo vidus — Ezros Menono kabinetas. Laikas beveik tas pats kaip pirmame veiksmė. Kabinetas — didelis kambarys, kuriame tvyro šalta, griežta atmosfera. Baldai — seni, kolonijiniai. Sienos — paprasčiausios tinkuotos plokštumos, niūriai pilko atspalvio su plokščiu baltu bagetu. Gilumoje, dešinėje — durys į holą. Ant dešinės sienos, tarp mažesnių Aleksandro Hamiltono ir Džono Maršalo portretų, kabo tapytas Džordžo Vašingtono portretas paauksuotuose rėmuose. Gilumoje, per vidurį — atviras židinyš. Židinio kairėje stovi spinta, prikrauta teisės knygų. Virš židinio, mediniuose rėmuose, didžiulis paties Ezros Menono portretas, nutapytas prieš dešimtį metų. Į akis iškart krinta nepaprastas jo ir Adamo Branto panašumas. Jis — aukštas, ką tik į penktą dešimtį įžengęs, liesas, bet tvirto sudėjimo vyriškis, tiesiai sėdintis krėsle, pasidėjęs rankas ant atramų, vilkintis juodą teisėjo mantiją. Rūstus ir išdidus jo veidas savotiškai gražus. Jis abejingas, be jokio jausmo, ir taip pat keistai panašus į kaukę kaip jau matyti jo žmonos, dukters ir Branto veidai. Kairėje sienoje — du langai. Tarp jų — rašomasis stalas. Didelis stalas su dviem krėslais iš abiejų pusių, dešinės ir kairės, stovi priekyje, kairėje. Kiek dešiniau scenos vidurio stovi dar vienas krėslas. Ant grindų patiesti nerti kilimėliai. Lauke pradeda leistis saulė, ir jos švytėjimas nutvieskia kambarį auksine migla. Vykstant veiksmui, besileidžianti saulė ryškėja, paskui tampa skaudžiai raudona, ir galiausiai kambaryje pasidaro niūriai tamsu

L a v i n i j ą pamatome stovinčią prie stalo. Ji stengiasi tvardytis, bet veidas iškreiptas sielvarto. Iš lėto ji pasisuka

į tėvo portretą ir valandėlę žiūri įsmeigusi akis. Tada prieina artyn ir meiliu, globėjišku judesiu uždeda savo ranką ant jo rankos

LAVINIJA. Vargšas tėvelis! (Išgirdusi hole žingsnius, skubomis atsitraukia)

Atsidaro holo durys, ir įeina K r i s t i n a. Širdies gilumoje ji sunerimusi, tačiau nutaiso paniekinantį ir pasipiktinusių balsą

KRISTINA. Matyt, tie nepagrįsti gandai bus susukę tau galvą... Kitaip būtų tiesiog neįmanoma suprasti, kodėl tu pasiuntei Eni sudrumsti man ramybę, nors žinojai, kad aš ilsiuos.

LAVINIJA. Aš juk sakiau, kad mums reikės pasikalbėti.

KRISTINA (bjaurėdamasi apžvelgia kambarį). Bet kodėl čia, šitame priplėkusiame kambaryje?

LAVINIJA (rodydama į portretą, ramiai). Todėl, kad tai tėvo kambarys.

Kristina krūpteli, pažvelgia į paveikslą ir greitai nuleidžia akis. Lavinija prieina prie durų ir jas uždarė

KRISTINA (su apsimestine panieka). Vėl paslaptys?

LAVINIJA. Verčiau prisėstumėte.

Kristina sėda į kėdę toliau viduryje. Lavinija grįžta prie tėvo krėslo stalo kairėje

KRISTINA. Na, jeigu jau pasiruošei, galbūt malonėsi paaiškinti?

LAVINIJA. Manau, Eni jums sakė, kad svečiavausi pas Heizelę ir Piterį, kol buvote išvykusi.

KRISTINA. Taip. Ir man tai pasirodė keista. Juk paprastai tu niekur nepasilieki nakvoti. Kodėl dabar staiga sumanei?

LAVINIJA. Nesumaniau.

KRISTINA. Tu pas juos nenakvojai?

LAVINIJA. Ne.

KRISTINA. Kur tuomet buvai?

LAVINIJA (kaltinamai). Niujorke!

Kristina krūpteli. Lavinija skubėdama kalba toliau, kiek padrikai

Man kilo... neseniai... įtarimas... nuo pereinusių metų kiekvieną kartą, važiuodama į Niujorką, teisinatės tuo, kad serga senelis.

Kristina pasipiktinusi ketina protestuoti

O! Aš žinau, kad jis sirgo... ir kad jūs apsistodavote jo namuose... bet pastaruoju metu man kilo įtarimas, kad tai nėra tikroji priežastis... ir dabar aš galiu įrodyti, jog neklydau! Nes aš laukiau prie senelio namų, kol jūs išeisite, ir nusekiau paskui jus. Aš mačiau, kaip jūs susitikote su Brantu!

KRISTINA (*sumišusi, bet stengdamasi neišsiduoti; ramiai*). Na ir kas, kad matei? Aš juk pati tau sakiau, kad buvau atsitiktinai jį sutikusi...

LAVINIJA. Jūs buvote nuėjusi į jo kambarį!

KRISTINA (*sukręsta*). Jis norėjo supažindinti mane su kai kuo... su viena dama, savo drauge. Mes užėjome pas ją į namus.

LAVINIJA. Aš išsiklausinėjau moteriškę, kuri sėdi apačioje. Jis nuomoja kambarį svetimu vardu, tačiau ji atpažino jį, kai nupasakojau išvaizdą. Ir jus taip pat. Ji sakė, kad jūs ten dažnai lankotės pastaruoju metu.

KRISTINA (*beviltiškai*). Aš buvau ten pirmą kartą gyvenime. Jis primygtinai prašė, kad užeičiau. Sakė, nori pasikalbėti su manimi apie tave. Norėjo, kad padėčiau jam prisistatyti tavo tėvui...

LAVINIJA (*įtūžusi*). Kaip jūs galite taip meluoti? Kodėl taip niekšingai mėginate prisidengti manimi, norėdama nuslėpti savo neištikimybę?

KRISTINA (*pašokdama, bet ne per labiausiai pasipiktinusi*). Vini!

LAVINIJA. Taip, savo neištikimybę!

KRISTINA. Ne!

LAVINIJA. Liaukitės melavusi, sakau jums! Aš buvau užlipusi į viršų! Girdėjau, kaip sakėte jam: „Aš myliu tave, Adamai!“ ir kaip bučiavote jį! (*Su šaltu, karčiu įtūžiu*) Kaip žema!.. Jūs neturite gėdos, jūs nusidėjėlė! Sakau tai, nors ir esate mano motina!

Kristina spokso į ją, priblokšta tokio antpuolio ir akimirka išmušta iš vėžių. Stengiasi kalbėti abejingai, bet balsas pastebimai virpa

KRISTINA. Aš... Aš žinojau, kad tu manęs neapkenti, Vini... bet nemaniau, kad taip smarkiai! (*Vėl atgaudama savo įžulų ramumą*) Na, gerai! Aš myliu Adamą Brantą. Ką tu ketini daryti?

LAVINIJA. Kaip jūs galite tai ištarti... be jokios gėdos! Jūs net nepagalvojate apie tėvą... kuris toks geras... kuris tiki jumis! Ak, kaip jūs galėjote taip nusidėti tėvui? Kaip jūs galėjote?

KRISTINA (*šaižiai, garsiai*). Suprastum, jeigu būtum žmona to, kurio nekonti!

LAVINIJA (*pasibaisėjusi, žvilgtelėdama į portretą*). Ne! Nekalbėkite taip... prie jo! Aš neklausysiu!

KRISTINA (*sugriebdama ją už rankos*). Klausysi! Aš kalbu dabar su tavim kaip moteris su moterimi, o ne kaip motina su dukra! Giminytės ryšiai dabar neturi jokios reikšmės! Tu išvadinau mane nusidėjėle ir begėde! Ką gi, žinok, tokia aš ir jaučiausi daugiau kaip dvidešimt metų, atsiduodama kūnu žmogui, kurio aš...

LAVINIJA (*mėgindama ištrūkti, stengdamasi užsikimšti ausis*). Liaukitės kalbėjusi tokius dalykus! Paleiskite mane! (*Ji ištrūksta ir su pasišlykštėjimu atšoka nuo motinos. Pauzė. Ji kalba užsikirsdamą*) Jūs... vadinasi, jūs visada nekontėte tėvo?

KRISTINA (*karčiai*). Ne. Kadaisė mylėjau jį... kol nebuvau ištėkėjusi... kad ir kaip dabar tai atrodo neįtikėtina! Jis buvo gražus, su leitenanto uniforma! Tylus, paslaptingas, romantiškas! Tačiau tą romantiką vedybos netrukus pavertė... pasibjaurėjimu!

LAVINIJA (*vėl atšoka, šiurkščiai, užsikirsdama*). Vadinasi, aš gimiau iš jūsų pasibjaurėjimo! Aš seniai tai nujaučiau, mama... nuo pat mažų dienų... kai atbėgdavau pas jus... kupina meilės... bet jūs visuomet mane atstumdavote! Aš jaučiau... jūsų pasibjaurėjimą... visą laiką, kiek tik atsimeu! (*Pratrūksta karčia neapykantą*) Ak, aš nekenčiu jūsų! Jūs nusipelnėte tik neapykantos.

KRISTINA (*sukrėsta, gindamasi*). Aš stengiausi tave mylėti. Aš tvirtinau sau, kad nežmoniška nemylėti savo vaiko, gimusio iš mano pačios kūno. Bet niekaip negalėjau atsikratyti jausmo, kad tu gimei iš jo kūno! Tu visada buvai man vestuvinė naktis... ir mano medaus mėnuo!

LAVINIJA. Liaukitės taip kalbėjusi! Kaip galite būti tokia!.. (*Staiga su keistu, pavydžiu kartėliu*) Oriną tai jūs mylėjote! Kodėl? Juk turėjote ir jo neapkęsti?

KRISTINA. Todėl, kad tuo metu aš prisiverčiau susitaikyti su likimu, kitaip nebūčiau išgyvenusi! Ir didžiumą to laiko, kai jį nešiojau, tavo tėvas kariavo Meksikoje. Buvau užmiršusi jį. O kai Orinas gimė, jis atrodė mano vaikas, tiktai mano, ir už tai jį mylėjau! (*Karčiai*) Mylėjau, kol tu ir tavo tėvas neprivertėte jo eiti į karą,

nors aš ir maldavau jį nepalikti manęs vienos. (*Su neapykanta žvelgdama į Laviniją*) Aš žinau, Vini, jog dėl to, kad jis paliktų mane, daugiausia pasistengei tu!

LAVINIJA (*rūsčiai*). Tai buvo jo, kaip Menono, pareiga! Paskui jis būtų graužęs visą gyvenimą, jeigu būtų likęs namie. Aš myliu jį labiau negu jūs! Aš rūpinausi juo!

KRISTINA. Ką gi, tikiuosi, tu supranti, jog aš niekada nebūčiau įsimylėjusi Adamo, jeigu Orinas būtų buvęs su manimi. Kai jis išėjo kariauti, nieko nebeliko — tik neapykanta ir keršto troškimas, ir meilės ilgesys! Tuomet ir sutikau Adamą. Mačiau, kad jis myli mane...

LAVINIJA (*su kandžia pajuoka*). Jis jūsų nemylė! Jūs esate tik įrankis atkeršyti tėvui! Ar žinote, kas jis iš tikrųjų yra? Jis sūnus tos niekingos slaugės, kurią senelis išvarė iš mūsų namų!

KRISTINA (*vos pastebimai krūptelėdama, ramiai*). Vadinas, sužinojai? Ir tikėjaisi, kad man tai bus stulbinantis netikėtumas? Aš žinojau tai visą laiką. Jis pasakė man, kai prisipažino, kad myli.

LAVINIJA. Ak! Ir, aišku, žinodama, kas jis toks, jūs tik jautėte dar didesnę pasitenkinimą — pridėdama dar ir tą gėdą!

KRISTINA (*aštriai*). Būk maloni, nenukrypk į šalį ir sakyk, ką ketini daryti? Tikriausiai pulsį pasakoti tėvui, neleidusi jam net įžengti pro duris!

LAVINIJA (*staiga vėl tapusi rūsti ir abejinga, iš lėto*). Ne. Nebent jūs priverstumėte. (*Matydama motinos nustebimą, niūriai*) Nenuostabu, kad jus tai stulbina! Puikiai žinote, jog nusipelnėte pačios didžiausios bausmės. Ir tėvas viešai jūsų išsižadėtų, kad ir kiek tas skandalas jam kainuotų!

KRISTINA. Nė kiek tuo neabejoju. Pažįstu jį dar geriau negu tu!

LAVINIJA. O, kaip norėčiau matyti jus nubaustą už nedorumą! Todėl nemanykite, kad tai bus jūsų labui. Man rūpi tik tėvas. Pastaruoju metu jis nekaip jaučiasi. Ir aš niekam neleisiu jo užgauti! Mano svarbiausia pareiga — apsaugoti jį nuo jūsų!

KRISTINA. Aš ir nesitikiu jokio kilniadvasiškumo.

LAVINIJA. Aš tylėsiu su sąlyga, jeigu jūs atsisakysite Branto ir niekada daugiau su juo nesusitikssite... pažadėsite būti klusni žmona ir išpirkti tą skriaudą, kurią jam padarėte!

KRISTINA (*spokso į dukterį, tyli; paskui sausai nusijuokia*). Kokia vis dėlto tu esi apgavikė, šitaip kalbėdama apie savo tėvą, apie savo pareigą! Ak, aš neneigiu, kad nori išgelbėti jo garbę — žinau,

kaip tau rūpi apsaugoti šeimą nuo skandalų! Bet tai nėra tikroji priežastis, dėl kurios ketini manęs pasigailėti!

LAVINIJA (*sutrikusi, kaltai*). Tikroji!

KRISTINA. Tau pačiai reikėjo Adamo Branto!

LAVINIJA. Tai melas!

KRISTINA. O dabar, supratusi, kad jo negausi, pasiryžai bent atimti jį iš manęs!

LAVINIJA. Ne!

KRISTINA. Bet jeigu viską pasakytum tėvui, aš turėčiau išeiti su Adamu. Jis vis tiek būtų mano. Tokios minties tu negali pakęsti, netgi mano gėdos kaina, juk taip?

LAVINIJA. Tai jūsų nuodėmingi prasimanymai!

KRISTINA. Aš pažįstu tave, Vini! Stebėjau tave nuo mažumės ir mačiau, kaip tu visą laiką stengeisi elgtis taip kaip dabar! Tu norėjai būti žmona savo tėvui ir motina Orinui! Tu visuomet siekei užimti mano vietą!

LAVINIJA (*įsiutusi*). Ne! Tai jūs atėmėte iš manęs visą meilę nuo pat gimimo dienos! (*Jos balse pasigirsta grasinimas*) Bet aš daugiau nenoriu klausytis jūsų melagysčių ir pasiteisinimų! Prašau tuoj pat atsakyti, ar ketinate elgtis taip, kaip jums buvo pasiūlyta, ar ne?

KRISTINA. Įsivaizduok, kad nesutinku! Įsivaizduok, kad atvirai išeinu su Adamu! Kas nutiktų tau, tavo tėvui, koks liktų šeimos vardas po tokio skandalo? Kas, kad pati užsitraukčiau gėdą? Užtat būčiau su žmogumi, kurį myliu!

LAVINIJA (*niūriai*). Neilgai! Tėvas panaudoję savo įtaką, ir Brantas būtų įtrauktas į juoduosius sąrašus, netektų kapitono vietos ir niekada negautų kitos! O jūs žinote, koks svarbus jam yra „Skrajojantis prekijas“. Ir tėvas niekada neduos jums ištuokos. Jūs negalėsite ištekti. Būsime akmuo Brantui po kaklu. Neužmirškite, kad jūs penkeriais metais už jį vyresnė. Jis dar bus pačiame žydėjime, o jūs jau pasenusi, praradusi visą grožį! Jis ims nekęsti jūsų!

KRISTINA (*neapsakomai įžeista, grėsmingai užsimoja, lyg norėdama kirsti dukrai per veidą*). Ragana tu! Maža bjauri!..

Bet Lavinija šaltai žiūri jai į akis, ir susitvardžiusi Kristina nuleidžia ranką

LAVINIJA. Jumis dėta aš nesiplūščiau! Yra vienas žodis, kurio jūs nusišelpnėt!

KRISTINA (*nusisukdama, dar virpančiu balsu*). Kokia aš kvaila, kad leidausi išmušama iš pusiausvyros... tavo pavydaus pykčio!

Pauzė. Lavinija nenuleidžia nuo jos akių. Kristina, atrodo, kažką svarsto. Bloga lemianti išraiška atsiranda jos veide. Tada ji atsisuka į Laviniją

(*Šaltai*) Bet tu lauki atsakymo, ar ne? Ką gi, aš sutinku daryti taip, kaip tu pasakei. Prižadu tau, kad niekada nesusitiksiu su Adamu — po to, kai šį vakarą jis apsilankys pas mus. Patenkinta?

LAVINIJA (*su šaltu įtarumu žiūri į ją*). Labai jau jūs lengvai su juo atsisveikinate!

KRISTINA (*skubriai*). Nejaugi tu manai, kad suteiksiu tau malonumą ir parodysiu savo sielvartą? O ne, Vini! Šito džiaugsmo tu niekada nepatirsi!

LAVINIJA (*dar vis įtariai, truputį paniekinamai*). Jeigu aš ką nors mylėčiau!..

KRISTINA (*kandžiai*). Jeigu? Manychiau, tu jį myli — kaip tik sugebi mylėti! (*Staiga užplūsta pavydo*) Kvailute! Argi nesupranti, jog aš liepiu jam tave merginti, kad nekiltų įtarimų?

LAVINIJA (*virpteli, tada karštai*). Jam nepavyko manęs apgauti! Aš supratau, koks jis melagis! Tiesiog traukiau jį už liežuvio, kad viską sužinočiau! Aš visą laiką jo nekenčiau!

Kristina pašaipiai šypteli ir nusišuka, tarytum ketindama išeiti iš kambario. Lavinijos balse vėl pasigirsta grasinimas

Palaukite! Aš jums nepasitikiu! Žinau, jau galvojate, kaip mane apgauti ir sulaužyti ką tik duotą žodį! Verčiau nė nemėginkite! Stebėsiu jus kiekvieną akimirką! Ir ne vien aš! Grįžusi iš Niujorko, tuoj pat parašiau laiškus tėvui ir Orinui!

KRISTINA (*apstulbusi*). Parašei apie Adamą?

LAVINIJA. Tik tiek, kad sukelčiau jiems įtarimą ir kad jie irgi imtų jus stebėti. Parašiau, kad pas mus lankosi kapitonas Brantas ir kad žmonės jau pradėjo liežuvauti.

KRISTINA. A! Suprantu, ką tai reiškia — šitaip tu visuomet turėsi mane savo rankose ir visą likusį gyvenimą aš priklausysiu nuo tavo malonės! (*Ji negali sulaikyti įniršio; grasinamai*) Saugokis, Vini! Tu būsi kalta, jeigu!.. (*Ūmai susivaldo*)

LAVINIJA (*įtariai*). Jeigu ką?

KRISTINA (*greitai*). Nieko. Norėjau pasakyti, jeigu pabėgsiu su Adamu. Bet juk tu, aišku, supranti, kad šitaip nepadarysiu. Žinai, kad dabar aš nieko negaliu padaryti — tik paklusti tavo įsakymams!

LAVINIJA (*toliau įtariai į ją žiūri; niūriai*). Privalėtumėt suprasti, kad tai jūsų pareiga tėvui ir įsakymai čia niekuo dėti — jeigu turėtumėt bent truputėlį kilnumo ir padorumo! (*Tuomet šiurkščiai*) Brantas laukia kieme. Galite jam pasakyti, ką jūs privalote daryti, ir perduokite, kad jeigu jis išdrįs kada nors čia pasirodyti!.. (*Sutramdžiusi pyktį*) Žiūrėkit, kad tuojau pat jo ir atsikratytumėt! Aš einu į miestelį sužinoti paskutinių naujienų. Užtruksiu ne ilgiau kaip pusvalandį, nenorėčiau grįžusi jį rasti, ar girdite? Jeigu jis dar nebus išėjęs, vėl rašysiu tėvui. Nelauksiu, net kol jis grįš namo! (*Ji atsuka motinai nugarą ir ryžtingai išeina pro duris, atlošusi pečius, įsitempusi, nė nežvilgtelėjusi atgal*)

Kristina nulydi ją žvilgsniu, laukia, kol trinktelės uždaromos šoninės namo durys. Tada pasisuka ir stovi įtemptai svarstydama. Jos veidas tarytum tampa kauke, kuri išduoda piktus, nedorus ketinimus. Galų gale, tarsi tvirtai apsisprendusi, ji prieina prie stalo, atplėšia popieriaus skiautelę ir užrašo ant jos du žodžius. Įsikiša skiautelę į suknelės rankovę ir prieina prie atviro lango

KRISTINA (*sušunka*). Adamai! (*Eina link durų jo laukti. Jos žvilgsnis užkliūva už vyro akių portrete virš židinio. Ji žiūri į jas su neapykanta ir kerštingai sušnabžda*) Gali dėkoti Vini, Ezra!

Kristina prieina prie durų tą pačią akimirką, kai iš holo pasirodo Brantas. Ji stveria jį už rankos ir įtraukia į kambarį, uždarydama duris. Iškart krinta į akis jo ir Ezros Menono portrete panašumas

BRANTAS (*nesmagiai į ją žvilgtelėjęs, kai jie atsiduria kambario viduryje*). Ji žino?..

KRISTINA. Taip. Ji sekė mane Niujorke. Ir išsiaiškino, kas tu toks, Adamai.

BRANTAS (*niūriai šyptelėdamas*). Žinau. Ji išpešė tai iš manęs... bent jau įrodymą. Nespėjęs susigaudyti, kas dedasi, aš išsidaviau.

KRISTINA. Matyt, ji bus pastebėjusi, kad tu panašus į Oriną. Aš bijojau, jog tai gali jai sukelti minčių.

BRANTAS (*pirmą kartą pamato portretą. Akimirksniu jo kūnas įsitempia, pasiruošęs šuoliui. Jis tarsi ketina pulti figūrą paveiksle. Iš lėto*). Turbūt tai generolas Menonas?

KRISTINA. Tuomet dar teisėjas. Neužmiršk, kad jis buvo teisėjas. Jis tikrai neužmirš.

BRANTAS (*neatitraukdamas akių nuo portreto, eina ir sėda į Menono krėslą stalo kairėje. Nesąmoningai jis atsisėda taip pat kaip Menonas — tiesiai, rankas pasidėjęs ant atramų; iš lėto*). Ar Orinas bent kiek panašus į tėvą?

KRISTINA (*žiūri į jį, susijaudinusi*). Ne! Žinoma, ne! Kas pakišo tau tokią kvailą mintį?

BRANTAS. Būtų velniškai įdomu, jeigu tu būtum įsimylėjusi mane todėl, kad esu panašus tau į Ezrą Menoną!

KRISTINA (*prieidama prie jo ir uždėdama ant peties ranką*). Ne, ne, sakau tau! Tu man buvai panašus į Oriną! Į Oriną!

BRANTAS. Prisimenu tą vakarą, kai mudu buvom supažindinti ir aš išgirdau ponios Ezra Menon pavardę! Dieve, kaip tada tavęs už tai neapkenčiau! Kaip dievą myliu, galvojau, paveršiu ją iš jo ir tai bus dalis mano keršto! O ta neapykanta pavirto meile! Velniškai įdomu, tiesa?

KRISTINA (*stipriai prispausdama jį prie savęs*). Nejaugi tu dabar leisi jam atimti mane iš tavęs, Adamai?

BRANTAS (*karštai*). Dar klaus!

KRISTINA. Ar prisieki, kad neleisi — kad ir ką turėtum padaryti?

BRANTAS. Prisiekiu visais dievais!

KRISTINA (*bučiuoja jį*). Atmink šią priesaiką! (*Ji žvilgteli į portretą, tada virptelėjusi atsigręžia į Brantą, nervingai*) Kodėl tu čia atsisėdai? Tai jo krėslas. Aš taip dažnai matydavau jį čia sėdint... (*Prisiverčia nusijuokti*) Na ir paikai pašnekėjai apie panašumą... Nesėdėk ten. Eikš čia. Atsinešk tą krėslą. (*Ji eina prie krėslų dešiniau scenos vidurio*)

BRANTAS (*perneša krėslą į dešinę stalo pusę*). Mums reikia nuspręsti, ką daryti. Slapstymasis ir melavimai baigėsi — ir dievas mato, aš tuo džiaugiuosi! Tokie bailių žaidimai man ne prie širdies! (*Jis pastato krėslą šalia jos krėslų*)

Kristina žiūri į portretą

Kodėl nesėdi, Kristina?

KRISTINA (*iš lėto*). Aš galvojau... gal verčiau eikime į svetainę. (*Tuomet ryžtingai*) Ne! Ir taip ilgai aš tavęs bijojau, Ezra! (*Atsisėda*)

BRANTAS. Ją pamatęs, iškart pajutau, kad kažkas negerai. Kaip įmanydamas bandžiau pakreipti jos mintis, prisakiau komplimentų — kaip tu mokei. (*Suraukdamas antakius*) Bet tai buvo klaida, Kristina. Šitaip aš pernelyg patraukiau jos dėmesį — ir jai atsivėrė akys!

KRISTINA. Ak, aš žinau, kad dariau vieną klaidą po kitos. Meilė tarytum skatino mane elgtis taip, kaip nederėjo. Jokių būdų nereikėjo tavęs kviesti į šiuos namus. Reikėjo tenkintis susitikimais Niujorke. Bet aš mylėjau tave per daug karštai. Norėjau tavęs kiekvieną akimirką, kurią tik galėjome nuvogti! Ir aš tiesiog nebegalvojau, kad jis kada nors sugrįš namo. Aš taip įnirtingai meldžiausi, kad jis žūtų kare, ir galiausiai įtikėjau, jog taip tikrai atsitiks! (*Su nesuvaldomu įniršiu*) O, jeigu jis būtų žuvęs!

BRANTAS. Tokių šansų daugiau nebus.

KRISTINA (*lėtai, nežiūrėdama į jį*). Taip... tokių nebus.

BRANTAS (*įdėmiai žiūri į ją*). Ką tu turi omeny?

Kristina tyli

(*Pasijutęs nesmagiai, jis keičia temą*) Tėra viena išeitis! Kai jis grįš namo, aš pasitiksiu jį ir atimsiu iš Vini malonumą viską papasakoti. Viską papasakosiu jam pats. (*Kerštingai*) Dieve! Atiduočiau savo sielą, kad galėčiau pamatyti jo veidą, kai jis sužinos, kad tu myli Mari Brantom sūnų! Tada atvirai išsivesiu tave ir nusikvatosiu jam į akis! O jeigu jis mėgins mane sulaikyti!.. (*Jis nutyla ir su nežabota neapykanta dėbteli į portretą*)

KRISTINA. Ką gi tuomet padarytum?

BRANTAS. Jeigu jau pakelčiau ranką, užmuščiau!

KRISTINA. O kas toliau? Tu būtum pakartas už žmogžudystę! O man neliktų nieko kito, tik nusižudyti!

BRANTAS. O kad galėčiau užklupti jį vieną, kur nebūtų kam įsikišti ir gyvas liktų tik tas, kuris stipresnis — Vakaruose dažnai matydavau taip darant!

KRISTINA. Čia ne Vakarai.

BRANTAS. Kad galėčiau įžeisti jį gatvėje, visų akivaizdoje, ir pri-

versti su manim kautis! Leisčiau jam šauti pirmam, o paskui nušaučiau gindamasis.

KRISTINA (*paniekinamai*). Nejaugi tu manai, kad galėtum priversti jį kautis su tavimi dvikovoje? Negi nežinai, kad dvikovos uždraustos? O ne! Kaip buvęs teisėjas, jis paprasčiausiai jaustų pareigą tave suimti! (*Matydama, kad jis virte verda, apgalvotai priduria*) Menkas būtų kerštas už motinos mirtį, jeigu leistum jam paversti save pajuokos objektu!

BRANTAS. Bet kai tave išsivesčiau, juokiamasi būtų jau iš jo! O tu galėtum gyventi „Skrajojančiame prekijuje“.

KRISTINA (*apgalvotai priekaištingai*). Nemanau, Adamai, kad tu siūlytum tai, jeigu bent akimirką nustotum galvojęs apie kerštą ir pagalvotum apie mane! Argi nesuvoki, kad iš pykčio jis niekada neduotų man ištuokos? Kuo aš tapčiau žmonių akyse? Mano gyvenimas būtų pražudytas, ir dar pražudytą tavą! Tu imtum manęs neapkęsti!

BRANTAS (*karštai*). Nekalbėk šitaip! Tai netiesa, tu puikiai žinai!

KRISTINA (*su skausmingu ilgesiu*). O kad galėčiau tuo patikėti, Adamai! Tačiau aš labai greit susensiu! Aš bijau laiko! (*Paskui staiga pakeičia toną*) O tavo laive aš negalėčiau gyventi — tu netrukus liktum be laivo! Jis pasistengtų, kad netektum kapitono vietos ir atsidurtum juoduosiuose sąrašuose, — tada apie kitą laivą nė nesvajok!

BRANTAS (*piktai*). Taip! Jis gali tai padaryti, jeigu norės. Šiais laikais kapitonų dvigubai daugiau negu laivų.

KRISTINA (*apgalvotai, nežiūrėdama į jį*). Jeigu jis būtų žuvęs, mes galėtume dabar susituokti, ir aš atiduočiau tau Menonų turto dalį, kuri man priklauso. Tai būtų teisinga. Juk tu turi į ją teisę. Jo tėvas pavogė ją iš tavo tėvo.

BRANTAS. Gryna teisybė, velniai jį rautų!

KRISTINA. Tuomet tau nereikėtų jaudintis dėl vietos ar savininko malonės. Galėtum nusipirkti sau laivą ir būti nepriklausomas!

BRANTAS (*ilgesingai*). Visą gyvenimą aš apie tai svajoju — kada nors turėti nuosavą kliperį! O Klarkas ir Dausonas mielai parduotų „Skrajojančią prekią“. (*Iš entuziazmo viską užmiršęs*) Tu matei jį, Kristina. Jis toks gražus laivas, kaip kad tu — graži moteris. Et, judu abu tarsi brolis su seseria. Jeigu jis būtų mano, mes išplauktume su juo medaus mėnesiui! Į Kiniją... o grįždami sustotume Ramiojo vandenyno pietų salose, apie kurias tau pasakojau.

Dievaži, ten pati tinkamiausia vieta meilei ir medaus mėnesiui!

KRISTINA (*lėtai*). Taip... bet Ezra gyvas!

BRANTAS (*sugrąžintas į žemę, liūdnai*). Žinoma, tai tik svajonė.

KRISTINA (*pasisukdama įdėmiau pažiūrėti į jį, iš lėto*). Tu gali turėti savų svajonių... aš savų. Yra viena išeitis. (*Vėl nusisukdama*) Atsimeni, aš tau pasakojau, kad laiške jis skundėsi širdies skausmais?

BRANTAS. Bet negi tu tikiesi...

KRISTINA. Ne. Jis rašė, kad nieko rimto. Bet aš paskleidžiau gandą, kad jį kamuoja širdis. Nuėjau pas senąjį šeimos daktarą ir papasakojau apie Ezros laišką. Apsimečiau baisiai susirūpinusi, galiausiai susirūpino ir jis, o daktaras — didžiausias liežuvautojas visame miestelyje. Esu tikra, šiuo metu jau visi žino, kad Ezrai blogai su širdimi.

BRANTAS. Kur tu lenki, Kristina?

KRISTINA. Aš mėščiau apie tai nuo pat tos akimirkos, kai suvokiau, jog jis gali greitai sugrižti. O dabar, kai Vini... bet jeigu net nekreiptume į ją dėmesio, vis tiek tai būtų vienintelė išeitis! Aš negalėčiau ilgai jo apgaudinėti. Jis keistas, užsidaręs žmogus. Jo tylėjimas visuomet smelkiasi į mano mintis. Net jeigu jis niekada nekalbėtų, aš juste jusčiau, kas dedasi jo galvoje, ir vieną naktį, gulėdama šalia jo, išeičiau iš proto, nutraukčiau tą tylą ir išrėkčiau visą teisybę! (*Iki šiol ji žiūrėjo priešais save, dabar staiga atsisuka į Brantą; iš lėto*) Jeigu jis dabar staiga numirtų, niekas neabejotų, kad jam sustojo širdis. Aš skaičiau vieną medicinos knygą iš tėvo bibliotekos. Pamačiau prieš kelias savaites — tarsi pats likimas pakuždėjo man ją atsiversti! (*Iš suknelės rankovės ji išsitraukia popieriaus skiautę, ant kurios anksčiau kažką rašė*) Aš čia šį bei tą užrašiau. Norėčiau, kad tu man gautum.

Brantas mechaniškai paima skiautę ir spokso į ją apdujęs iš siaubo. Kristina skuba, kad Brantas nespėtų susimąstyti

Visas darbas „Skrajojančiame prekijuje“ baigtas, tiesa? Rytoj išplauki į Bostoną laukti krovinio?

BRANTAS (*bukai*). Aha.

KRISTINA. Nupirksi man kokioje nors vaistinėje prie uosto iškart, kai tik atplauksi. Gali sugalvoti kokią istoriją, sakykim, kad tavo laive — sergantis šuo. Kai tik nupirksi, išsiųsk man. Aš būsiu budri, Vini net nesužinos apie siuntinį. Tada lauk „Skrajojančiame

prekijuje“, kol duosiu žinią arba pati atvyksiu pas tave... jau po visko!

BRANTAS (*bukai*). Bet kaip tu tai padarysi... kad niekas neįtartų?

KRISTINA. Jis geria vaistus. Aš jam juos paduosiu. O, aš kruopščiai viską suplanavau.

BRANTAS. Bet... jeigu jis staiga mirs, argi Vini...

KRISTINA. Neturės įtarimui jokio pagrindo. Ji ir taip susirūpinusi dėl jo širdies. Be to, nors ir nekenčia manęs, jai niekada nešaus į galvą...

BRANTAS. Orinas irgi bus grįžęs.

KRISTINA. Orinas tikės viskuo, kuo tik aš panorėsiu. Tarnai? Jie net sapnuoti nesapnuos, kad tokie dalykai gali dėtis Menonų namuose! Ir juo greičiau aš tai padarysiu, juo mažiau kils įtarimų! Visi manys, kad silpna jo širdis nepakėlė susijaudinimo grįžus namo. Daktaras Bleikas irgi taip galvos. Aš pasistengsiu, kad jis taip galvotų.

BRANTAS (*šiurkščiai*). Nuodai! Bailių ginklas!

KRISTINA (*dabar su pikta panieka, suprasdama, kad jį reikia įkai-tinti*). Ar manai, kad tu būsi drąsesnis, jei dabar atiduosi jam mane, o paskui leisi atimti iš tavęs laivą?

BRANTAS. Ne!

KRISTINA. Ar nesakei, kad nori jį nužudyti?

BRANTAS. Taip! Bet aš duočiau jam šansą!

KRISTINA. Ar jis davė šansą tavo motinai?

BRANTAS (*įaudrintas*). Ne, velniai jį griebtų!

KRISTINA. Tai kodėl tave staiga apniko skrupulai? (*Su pašaipa*) Matyt, vavyje bus nubudęs Menonas! Matyt, kai tavo meilei teko pirmas rimtas išmėginimas, nori įrodyti, kad esi silpnadvasis bailys kaip ir tavo tėvas?

BRANTAS. Kristina! Jeigu girdėčiau tai iš vyro lūpų!..

KRISTINA (*karštai*). Ar pagalvojai apie dar vieną dalyką — kad jis grįžta į mano lovą? Jeigu myli mane kaip sakaisi, manyčiau, tai turėtų išvaduoti nuo bet kokių skrupulų! Jeigu kita moteris kėsintųsi atimti tave iš manęs, aš nesvarstyčiau, kaip dera, o kaip nedera ją nužudyti! (*Dar kandžiau*) Bet galbūt tu melavai, kad mane myli — galbūt tik pasalūniškai keršijai jam, būdamas slaptu meilužiu! Galbūt...

BRANTAS (*įžeistas sugriebia ją už pečių, karštai*). Gana! Padarysiu viską, ko nori! Tu tai žinai! (*Paskui niauriai, negailestingai,*

įsikišdamas popierių į kišenę) Tavo teisybė. Esu baisus kvailys, kad jaudinuosi dėl to, kaip Ezra Menonas turi numirti!

KRISTINA (*džiugus pasitenkinimas atsiranda jos veide, matant, kad Brantas galutinai palenktas. Apglėbia jį rankomis ir aistringai bučiuoja*). Ak! Dabar tu vėl toks, kokį aš tave myliu — o ne veidmainys Menonas! Prižadėk man: daugiau jokių bailingų romantiškų skrupulų! Prižadėk!

BRANTAS. Prižadu.

Patrankos griausmas atsklinda iš forto, saugančio uostą. Brantas ir Kristina išgąstingai pašoka ir stovi žiūrėdami vienas į kitą. Nuaidi antras šūvis, sudreba langų stiklai. Kristina atsipeikėja

KRISTINA. Girdi? Tai salutas jo sugrįžimui! (*Bučiuoja Brantą; su nuožmiu atkaklumu*) Prisimink savo motinos mirtį! Prisimink svajones apie nuosavą laivą! Labiausiai — kad turėsi mane!.. vienas pats... kaip žmoną! (*Tada skubiai*) O dabar eik! Ji netrukus sugrįš — o tau nelabai sekasi nusišėpti savo mintis. (*Stumdama jį durų link*) Paskubėk! Nenoriu, kad su ja susitiktum!

Forto patranka drioksi vienodais intervalais iki paveikslo pabaigos

Brantas išeina į holą, po minutėlės girdėti, kaip uždaromos paradinės durys. Kristina nuskuba nuo durų prie lango ir pro užuolaidą stebi jį, nueinantį keliuku. Ji apimta įtempto, džiugaus jaudulio. Paskui, tarytum ši mintis būtų staiga atėjusi jai į galvą, ji kreipiasi į tolstančią figūrą, keisto, nelemto pakilumo pagauta

Dabar tu niekada neišdrįsi manęs palikti, Adamai... neiškeisi į savo laivus, savo jūras ar nuogas salų merginas... kai aš pasensiu ir būsiu bjauri! (*Ji nusigręžia nuo lango. Jos akys užkliūva už vyro akių portrete, ir kiek laiko tarsi apžavėta ji žiūri į jį. Paskui atplėšia žvilgsnį, neišstengusi susivaldyti pastebimai virpteli, greitai išeina iš kambario ir uždaro duris*)

U ž d a n g a

TREČIAS VEIKSMAS

Menonų namo eksterjeras kaip ir pirmo veiksmo pirmame paveiksle. Maždaug devinta valanda vakaro, praėjus savaitei. Namas mėnesienoje atrodo nerealus, atskirtas nuo pasaulio, laikus. Akinamai baltas tarsi šventyklos fasadas labiau negu bet kada panašus į netinkančią kaukę, užkabintą niūriam akmenų namui. Visos langinės uždarytos. Baltos portiko kolonos meta juodas šešėlių juostas ant pilkos sienos už jų. Pušies kamienas dešinėje tarytum juoda kolona, šakos — vienas didelis šešėlis

L a v i n i j a sėdi ant viršutinės laiptelių pakopos. Kaip ir anksčiau visa apsirengusi juodai. Liekna, įsitempusi, tiesi, prie šonų prispaudusi rankas, suglaudusi kojas, atlošusi pečius, pakelta galva ji panaši į egiptietišką statulą. Žiūri tiesiai priešais save. Laibas, senstelėjęs Seto baritonas, liūdnai dainuojantis „Šenandoją“, pasigirsta nuo keliuko, dešinėje. Setas eina namo link, ir jo balsas greitai artėja:

O Šenandoja, aš ilgiuos
Srauniųjų tavo vandenų.
O Šenandoja, skiria mus
Platus Misuris.
Ei, ei, platus Misuris.

O Šenandoja, dukrą tavo pamilau,
Sraunioji upe, ei!

S e t a s pasirodo priekyje dešinėje. Truputį kauštelėjęs, tačiau laikosi tvirtai. Priėjęs alyvas, pradeda kitą „Šenandojos“ eilutę, bet staiga pamato ant laiptelių Laviniją ir akimirkiniu sustoja; tarsi susigėdęs

LAVINIJA (*piktokai*). Jau antrą kartą šią savaitę aš sugaunu tave pareinantį namo linksną.

SETAS (*nė kiek nesumišęs eina artyn, su šypsenėle*). Aš stengiuosi atlikti savo patriotinę pareigą, Vini. Pirmą sykį buvo švenčiamas Li pasidavimas, o šį sykį skandinau savo sielvartą, kad nušautas prezidentas! Trečias kartas bus, kai tavo tėtutis sugrįš namo!

LAVINIJA. Tėvas gali grįžti šį vakarą.

SETAS. Ką tu sakai, Vini, nė nepagalvojau, kad jis gali parsigauti taip greitai!

LAVINIJA. Matyt, kad nepagalvojai. Duotų tau garo, jeigu sučiuptų išgėrusį. Žinoma, aš netikiu, kad jis grįš šiandien, bet ką gali žinoti.

SETAS (*akivaizdžiai stengiasi suimti save į rankas. Jis netikėtai palinksta prie jos ir tyliai klausia visiškai blaiviai*). Ar sužinojai ką nors apie tą Brantą?

LAVINIJA (*griežtai*). Taip. Nėra jokio ryšio. Tai tiesiog kvaili tavo prasimanymai.

SETAS (*įdėmiai į ją pažvelgia, paskui supratingai*). Ką gi, jeigu nori, kad aš nesikiščiau, nesikišiu.

Pauzė. Jis toliau stovi ir žiūri į ją, o ji žvelgia tiesiai priešais save

LAVINIJA (*prislopintu balsu*). Setai, kokia ji buvo, toji Mari Brantom?

SETAS. Mari? Ji nuolat juokdavosi ir dainuodavo... buvo judri, kupina gyvybės... ir kažkokios laukinės laisvės nelyginant žvėriukas. Be to, buvo labai graži. (*Paskui priduria*) Plaukai buvo tokios pačios spalvos kaip mamos ir tavo.

LAVINIJA. Žinau.

SETAS. O, Mari visiems patiko — niekas negalėjo jai atsispirti. Netgi tavo tėtutis. Tada jis dar buvo berniukštis, bet irgi dėl jos iš proto kraustėsi, kaip kad jaunystėje būna. Motina griežtai jį auklėjo, o Mari šokinėjo apie jį ir lepino.

LAVINIJA. Vadinasi, ir tėvas!

SETAS. Aha... bet jis labiausiai iš visų pradėjo jos neapkęsti, kai iškilo aikštėn, kad ji buvo jo dėdės Devido meilužė.

LAVINIJA (*prislopintu balsu, tarsi pati sau, žiūrėdama į namą*). Kaip viskas keista! Man darosi baisu! (*Akimirksniu susigriebia* —

pasisuka į Setą, atžariai) Aš netikiu tuo. Tu per daug išgėręs. Eik gult ir išsimiegok. (Ji vėl palipa laipteliais)

SETAS *(lydi ją supratingu žvilgsniu). Šit kaip. (Tada įspėjamai, duodamas slapto ženklą, kai pamato jai už nugaros atsidarančias paradines duris) Tsss!*

Pasirodo Kristina, apšviesta iš holo sklindančios šviesos. Ji vilki ilgą žalio aksomo suknią, kuri dar labiau paryškina jos plaukų spalvą. Kristina uždaro duris, išeina į mėnesieną ir sustoja aukščiau ir kiek dešiniau Lavinijos. Mėnulio šviesa, krisdama ant juodviejų, keistai pabrėžia jų veidų panašumą ir sykiu jų stoto bei drabužių skirtingumą. Lavinija nei atsisuka, nei kaip kitaip išsiduoda žinanti, jog už nugaros stovi motina. Akimirką trunka nejauki tyla

SETAS *(pasitraukia kairėn). Na, tai aš jau bėgsiu! (Dingsta už kampo)*

Pauzė

KRISTINA *(prabyla sausu pašaiptu balsu). Gėritės mėnesiena? Dorovingoms mergelėms nederėtų pernelyg domėtis pavasariu! Argi grožis nėra pasibjaurėtinas, o meilė gėdinga? (Ji nusijuokia su karčia pašaipta, paskui kandžiai) Kodėl tau neištekėjus už Piterio? Juk nenorėtum likti senmerge, tiesa?*

LAVINIJA *(ramiai). Nesitikėkite šitaip manęs atsikratyti. Aš nesiruošiu už nieko tekėti. Aš turiu savo pareigą tėvui.*

KRISTINA. Pareigą! Kaip dažnai šiuose namuose skambėjo tas žodis! Nepasakyčiau, kad visus tuos metus aš neatlikinėjau savosios. Bet visam kam ateina galas.

LAVINIJA *(niūriai). O tam galui kitas galas — ir jūs vėl turėsite atlikti savo pareigą!*

KRISTINA *(krūpteli, lyg nori įžūliai atsikirsti, paskui sako ramiai). Taip, žinau.*

LAVINIJA *(po valandėlės, įtariai). Kas dedasi jūsų galvoje? Aiškiai kažką rezgate!*

KRISTINA *(valdydamasi). Prašau nekalbėti kvailysčių!*

LAVINIJA. Ar planuojate, kaip vėl pamatyti Adamą? Verčiau nemėginkite!

KRISTINA *(ramiai). Aš ne tokia kvaila. Kartą atsisveikinau, ir baigta. Negi manai, kad norėsiu pati sau dar labiau viską apsunkinti?*

LAVINIJA. Argi jums buvo sunku? Nepasakyčiau... nors visą laiką jus stebėjau.

KRISTINA. Sakiau, kad negausi progos pasidžiaugti! (*Po valandėlės*) Kada tikiesi sugrįžtant tėvo? Juk nori, kad aš gerai suvaidinčiau savo vaidmenį, ar ne? Jo paties labui. Norėčiau žinoti iš anksto.

LAVINIJA. Jis rašė, kad nelauks, kol jo brigada bus išformuota, o pamėgins gauti leidimą anksčiau. Jis gali pasirodyt šįvakar... arba rytoj... arba poryt... Tiksliai nežinau.

KRISTINA. Manai, kad sugrįš šį vakarą? (*Pašaipiai šypteli*) Tad štai kokio kavalieriaus tu lūkuriuoji pavasario mėnesienoje! (*Patylėjusi*) Bet vakarinis traukinys juk seniai atvykęs.

LAVINIJA (*žvilgteli į keliuką, į kairę, tada susijaudinusi pašoka ant kojų*). Kažkas ateina!

Kristina iš lėto atsistoja. Girdėti žingsniai. Netrukus priekyje, kairėje, pasirodo E z r a M e n o n a s. Jis stabteli šešėlyje — tiesus ir pasitempęs lyg sukomandavus „ramiai!“ — ir žiūri į savo namą, žmoną ir dukterį. Jis aukštas, liesas, stambių kaulų penkiasdešimtmetis vyriškis, vilkintis brigados generolo uniformą. Į akis iškart krinta jo veidas — kur kas panašesnis į kaukę negu kitų Menonų. Jis beveik toks kaip portrete, kurį matėme jo kabinete antrame veiksme, tik labiau susiraukšlėjęs ir liesesnis, o plaukai ir barzda pražilę. Menono judesiai tikslūs, kapoti, jis stovi ar sėdi visada manieringa poza ir atrodo lyg karo didvyrio paminklas. Kai kalba, sodrus jo balsas skamba kiek nenuoširdžiai, suvaržytai, tarsi stengiantis slėpti jausmus. Jo laikysena stačiokiška, valdinga

LAVINIJA (*matydama, kad šešėlyje sustojo vyriškis, susijaudinusi rikteli*). Kas čia?

MENONAS (*žengdamas į mėnulio šviesą*). Tai aš.

LAVINIJA (*džiaugsmingai sušunka*). Tėve! (*Pribėga prie jo, apkabina ir bučiuoja*) Ak, tėve! (*Pravirksta ir įsikniaubia jam į petį*)

MENONAS (*sumišęs, tapšnodamas jai galvą, kimiai*). Na, na! Tariausi išmokęs tave niekada neverkti.

LAVINIJA (*klusniai tramdydama ašaras*). Atleisk, tėve... Bet aš tokia laiminga!

MENONAS (*jausdamasis nesmagiai iš susijaudinimo*). Ašaros — abejotinas laimės požymis! Bet aš įvertinau tavo... tavo jausmus.

KRISTINA (*lėtai nulipa laipteliais, neatplėsdama nuo jo akių; įsi-*

tempusi). Ezra, ar čia tikrai tu? Mes jau buvom praradusios viltį, kad tu atvažiuosi šį vakarą.

MENONAS (*lyg sukaustytas eina pasisveikinti su ja*). Traukinys vėlavo. Geležinkelis užkimštas. Visi važiuoja namo. (*Prieina prie jos laiptelių apačioje ir pabučiuoja oriai, šaltokai; formaliai*) Džiaugiuosi tave matydamas, Kristina. Tu puikiai atrodai. (*Žengteli atgal ir įdėmiai pasižiūri į ją; paskui balsu, išduodančiu stiprų užgniaužtą jausmą*) Vis dėlto tu kažkokia kitokia. Gražesnė negu anksčiau... Bet tu visuomet buvai graži.

KRISTINA (*prisiverstinai linksmi*). Savas vyras sako komplimentus! Koks galantiškas pasidarei, Ezra! (*Tuomet rūpestingai*) Tu turbūt baisiausiai nuvargęs. Ar nenorėtum valandėlę pasėdėti čia, ant laiptelių? Tokia nuostabi mėnesiena.

LAVINIJA (*iki šiol pavydžiai stypinėjusi aplinkui, dabar pasistengia įsiterpti, griežtai*). Ne. Lauke pernelyg drėgna. Ir tėvas tikriausiai alkanas. (*Imdama jį už rankos*) Eime į vidų, duosiu ko nors užvalgyti. Vargšelis! Turbūt miršti iš bado.

MENONAS (*mėgaudamasis dukters globa, tačiau jausdamasis nesmagiai prieš žmoną; ištraukdamas ranką, šiurkštokai*). Ne, ačiū! Verčiau pailsėsiu čia valandėlę. Sėsk, Vini.

Kristina sėda ant viršutinio laiptelio per vidurį; jis — ant vidurinio dešinėje; Lavinija — ant apatinio kairėje. Kol jie sėdasi, jis toliau kalba trumpais sakiniiais, tarsi nenorėdamas parodyti, kad jaučiasi nesmagiai

Gavau leidimą kelioms dienoms. Paskui reikės grįžti ir paleisti brigadą. Netrukus turėtų būti pasirašyta taika. Prezidento nužudymas — baisi nelaimė. Tačiau tai negali pakeisti įvykių tėkmės.

LAVINIJA. Vargšas žmogus! Siaubinga, kad turėjo mirti pergalės akimirką.

MENONAS. Taip! (*Patylėjęs, niūriai*) Kiekviena pergalė galiausiai yra mirties pralaimėjimas. Tai aišku. Bet ar pralaimėjimas yra mirties pergalė? Štai kas man rūpi!

Jos abi žiūri į jį, Lavinija nustebusi, Kristina sunerimusi. Pauzė

KRISTINA. O kur Orinas? Argi negalėjai ir jam gauti leidimo?

MENONAS (*dvejoja, paskui tiesmukai*). Aš slėpiau tai nuo jūsų. Orinas buvo sužeistas.

LAVINIJA. Sužeistas! Bet... nesmarkiai?

KRISTINA (*kone pašoka, daugiau iš pikto apmaudo negu iš sielvarto*). Taip ir žinojau! Žinojau, kai tu išsivarei jį į tą baisų karą!.. (*Tada klesteli atgal, įsitempusi*) Ezra, gali nesivarginti, geriau sakyk viską tiesiai. Orinas žuvo, taip?

LAVINIJA. Ką jūs kalbate! Tai netiesa, juk taip, tėve?

MENONAS (*atžariai, su nežymiu pavydu balse*). Žinoma, netiesa! Jeigu tavo motina leistų man baigti, užuot skubėjusi daryti išvadas apie savo vaikelį!.. (*Su niūriu, išdidžiu pasitenkinimu*) Jis jau nebe vaikas. Aš padariau iš jo vyrą. Jis atliko vieną iš drąsiausių žygių, kokius esu matęs kare. Jis buvo sužeistas į galvą... per plauką nežuvo, bet paskui paaikškėjo, kad tai tik įbrėžimas. Tačiau nuo šoko gavo smegenų uždegimą. Dabar jau išgijęs. Doktorai sakė, kad jis buvo labai išsekęs. Niekada nebūčiau pamanęs. Nervai. Nė nežinau, kas tai yra. Nors jis visuomet būdavo nelabai ramus. (*Pasisukdamas į Kristiną*) Į tave atsigimęs.

KRISTINA. Kada jis bus pakankamai stiprus, kad galėtų grįžti namo?

MENONAS. Greitai. Doktoras patarė kelias dienas pailsėti. Jis dar silpnai jaučiasi. Ilgą laiką buvo praradęs nuovoką. Elgėsi lyg mažas vaikas. Regis, įsivaizdavo, kad tu esi šalia jo. Visą laiką kalbėjosi su „mama“.

KRISTINA (*jai užgniaučia kvapą*). Ak!

LAVINIJA (*gailestingai, bet su vos juntama panieka balse*). Vargšas Orinas!

MENONAS. Nenorėčiau, kad kai jis grįš, tu elgtumeis su juo kaip su vaiku, Kristina. Neišeitų į gera, jeigu jis vėl prisirištų prie tavo sijono.

KRISTINA. Gali nesijaudinti. Tai praėjo... kai jis paliko mane.

Vėl pauzė. Tuomet prabyla Lavinija

LAVINIJA. O kaip tavo širdis, tėve? Aš vis bijojau, kad, norėdamas apsaugoti mus nuo rūpesčių, tu stengsies sumenkinti savo negalią.

MENONAS (*kimiai*). Jeigu būtų buvę kas rimta, būčiau pasakęs, kad būtumėt pasiruošusios. Jeigu būtumėt mačiusios tiek mirčių kiek aš per pastaruosius ketverius metus, nebebijotumėt jų. (*Staiga pašoka, šiurkščiai*) Pakalbėkim apie ką nors kita! Aš jau sotus mirties. Ir noriu tai užmiršti. (*Jis pasisuka ir ima žingsniuoti laiptų pakopa*)

Lavinija sunerimusi jį stebi

Žinau tik, kad užaina skausmas, aštrus kaip peilis. Tuo momentu aš būnu išėjęs iš rikiuotės. Daktaras liepė vengti rūpesčių, bet kokio persitempimo ir jaudinimosi.

KRISTINA (*nenuleisdama nuo jo akių*). Tu nekaip atro dai. Bet gal todėl, kad esi toks išvargęs. Tau reikėtų kuo greičiau atsigulti, Ezra.

MENONAS (*liovęsis žingsniuoti, sustoja tiesiai priešais ją ir pažvelgia į akis. Po pauzės, stengdamasis kalbėti įprastu balsu*). Taip, norėčiau... netrukus.

LAVINIJA (*pavydžiai jį stebėjusi, staiga sugriebdama už rankos, vaikiškai nuoširdžiai*). Ne! Dar ne! Prašau, tėve! Tu ką tik parvažiavai! Mes beveik nepasišnekėjom! (*Įžūliai, motinai*) Kaip galite jam sakyti, kad atrodo išvargęs? Jis atrodo taip kaip ir visuomet. (*Tada tėvui, kerštingai žvelgdama į Kristiną*) Mes turime tiek daug papasakoti. Apie kapitoną Brantą.

Jeigu Lavinija tikėjosi, kad tai išgirdusi motina sudrebės, jai tenka nusivilti. Kristina yra pasiruošusi ir lieka rami. tik tiriamai ir įtariai ją nužvelgia

MENONAS (*kreipiasi į žmoną*). Vini rašė, kad tu bendravai su kažkokiu Brantu. Niekada tokio negirdėjau. Kokiais reikalais jis čia lankėsi?

KRISTINA (*atleidžiai šyptelėdama*). Verčiau paklausk Vini! Tai jos paskutinis kavalierius! Ji netgi vaikštinėjo su juo mėnesienoje!

LAVINIJA (*pritrūkusi kvapo dėl taip įžūliai mesto iššūkio*). Ak!

MENONAS (*įtariai, dabar pavyduliodamas dukteriai*). Regis, jūs nepamini jote to savo laiške, panele!

LAVINIJA. Aš tik vieną kartą buvau su juo pasivaikščioti... kai dar... (*Staiga nutyla*)

MENONAS. Kai dar kas?

LAVINIJA. Kai dar nežinojau, kad jis laksto paskui visus sijonus.

MENONAS (*Kristinai, piktai*). Puikius svečius priiminėji man nesant!

LAVINIJA. Ko gero, jis netgi pagalvojo, kad mama su juo flirtuoja. Todėl ir jaučiau pareigą tau parašyti. Tu gi žinai, tėve, kaip greitai žmonės skleidžia gandas. Maniau, tu turėtum perspėti mamą, kad neprotinga leisti jam čia lankytis.

MENONAS. Neprotinga! Tai tiesiog!..

KRISTINA (*šaltai*). Pageidaučiau tai aptarti, kai būsime vienu du, Ezra... jeigu neprieštarauji! Mano nuomone, Vini elgiasi tiesiog

nepateisinamai — nespėjai į namus įkelti kojos, o ji jau įkyri kvailomis nesąmonėmis! (*Ji atsisuka į Laviniją*) Man rodos, jau pridarei pakankamai nemalonumų. Gal teiktumeisi mus palikti?

LAVINIJA. Ne.

MENONAS (*griežtai*). Liaukitės rietis dėl niekų, abiem sakau! Tikėjaisi, būsite išaugusios iš tokių nesąmonių! Aš nepakęsiu šito savo namuose!

LAVINIJA (*klusniai*). Gerai, tėve.

MENONAS. Tau jau laikas į lovą, Vini.

LAVINIJA. Gerai, tėve. (*Prieina ir pabučiuoja jį, susijaudinusi*) Ak, kokia aš laiminga, kad tu čia! Nesileisk mamos įtikinamas, jog aš... Tu vienintelis žmogus, kurį myliu ir mylėsiu! Aš visuomet būsiu su tavimi!

MENONAS (*tapšnodamas jai plaukus, šiurkštakai, bet kiek galėdamas švelniau*). Ir aš to tikiuosi. Norėčiau, kad tu ir toliau būtum mano maža mergytė... dar bent kurį laiką. (*Staiga sugavęs niekinantį Kristinos žvilgsnį, stumteli Laviniją nuo savęs; šiurkščiai*) O dabar žygiuok!

LAVINIJA. Gerai, tėve. (*Ji užlipa laipteliais pro motiną, į ją nė nežvilgtelėdama. Už motinos nugaros, portike, sustoja ir atsigręžia*) Pasistenk dėl nieko nesijaudinti, tėve. Aš visuomet rūpinsiuos tavimi. (*Įeina į vidų*)

Menonas atsisuka į žmoną, kuri žiūri priešais save. Jis krenkšteli, tarytum ketindamas kažką sakyti, paskui ima droviai žingsniuoti laiptų dešinėje

KRISTINA (*prisiverstinai švelniu balsu*). Sėskis, Ezra. Vaikščiodamas tik dar labiau pavargsi.

Jis nerangiai atsisėda dviem pakopom žemiau, jai iš kairės, atsisukęs į ją

(*Ji klausia su nuginkluojančiu naivumu*) Na, o dabar pasakyk man, kuo tu mane įtarinėji?

MENONAS (*netikėtai užkluptas*). Iš ko tu sprendi, kad aš tave įtarinėju?

KRISTINA. Iš visko! Aš pajutau tavo nepasitikėjimą jau pačią pirmą akimirką. Tavo akys tyrė mane, tarytum tu vėl būtum buvęs teisėjas, o aš teisiamoji.

MENONAS (*lyg prasikaltęs*). Aš?..

KRISTINA. Ir tik dėl vieno kvailo laiško, kurį Vini sugalvojo tau parašyti. Manychiau, lyg ir vėloka mane, pagyvenusią moterį, turinčią suaugusių vaikų, kaltinti flirtuojant su kažkokiu kvailu kapitonu!

MENONAS (*įtikintas ir nusiraminęs, įsiteikdamas*). Aš ir neketinu tavęs tuo kaltinti. Tikrai manau, kad neprotingai pasielgei, duodama dingstį piktoms apkalboms.

KRISTINA. Ar tikrai daugiau nieko neturi širdyje prieš mane?

MENONAS. Ne! Tikrai! Ką gi galėčiau turėti? (*Sutrikęs tapšnoja jai ranką*) Apie tai daugiau nekalbėsime. (*Tada kimiai priduria*) Tik paaiškink man, kaip tas Brantas čionai atsidūrė?..

KRISTINA. Mielai! Aš sutikau jį pas tėvą. Tėvui kažkodėl jis patiko. Tad kai atsilankė čia, aš juk negalėjau būti nemandagi. Užsiminiau, kad jo lankymasis nėra itin pageidautinas, tačiau jo sukirpimo žmonės užuominų nesupranta. Bet jis ir buvo čia gal tik kokius keturis kartus. O dėl tų paskalų — tai gryniausia nesąmonė! Prasidėjo šnekos, kad jis vaikšto merginti Vini! Gali ko nori miestelyje paklausti.

MENONAS. Prakeiktas įžulumas! Tuomet privalėjai tiesiai ir aiškiai jam pasakyti, kad jis nepageidaujamas!

KRISTINA (*apsimetusi atgailaujančia*). Matai, turiu prisipažinti, jog labai neprieštaravau jo vizitams — dėl vienos priežasties. Jis visuomet atveždavo man žinių apie tėvą. Tėvas beveik ištikus metus sirgo, aš tau rašiau apie tai. (*Paskui, trūktelėjusi lūpomis, tarytum suturėdama ironišką šypsenėlę*) Neįsivaizduoji, kaip įsitempusi aš gyvenau — visą laiką jaudinausi dėl tėvo ir Orino... ir tavęs.

MENONAS (*didžiai sujaudintas pasisuka į ją ir paima jos ranką į savo delnus, sutrikęs*). Kristina... aš labai gailiuosi... kad elgiausi neteisingai. (*Impulsyviai pabučiuoja jai ranką, tuomet, sumišęs dėl parodytų jausmų, priduria šiurkščiai, juokaujamai*) Bijojai, kad tie maištininkai manęs nenukeptų, taip?

KRISTINA (*suvaldydama beprotišką norą pašaipiai nusijuokti*). Ar gi reikia to klausti?

Pauzė. Menonas žiūri į Kristiną sužavėtas ir susijaudinęs

MENONAS (*galų gale išdrožia*). Aš negalėjau sulaukti, kol grįšiu namo pas tave, Kristina! (*Palinksta prie jos, balsas virpa nuo aistros, keisto svetimumo ir pagarbios baimės; negrabiai glostydamas jai*

plaukus) Tu graži! Tu man atrodai gražesnė negu bet kada... ir kartu svetima. Aš neatpažįstu tavęs. Atrodai jaunesnė. Šalia tavęs jaučiuosi lyg senis. Tik tavo plaukai tie patys... tavo nepaprasti, nuostabūs plaukai, kuriuos aš visuomet...

KRISTINA (*krūptelėjusi iš pasibjaurėjimo, pasitraukia nuo jo rankos*). Neliesk! (*Paskui, kai šitokio atkirčio įskaudintas ir išsiveidęs jis nusigręžia, skubiai*) Atleisk, Ezra. Aš nenorėjau... aš... aš kažko nervinga ši vakarą.

Menonas nueina į dešinę ir stovi žiūrėdamas į medžius. Kristina su neapykanta žvelgia jam į nugarą. Ji atsidūsta tarytum iš nuovargio, atsilošia ir užsimerkia

KRISTINA. Ezra, aš pavargusi.

MENONAS (*išdrožia*). Be reikalo ėmiau šnekėti tas kvailystes apie Brantą. (*Nenatūraliai nusišypso*) Bet, teisybę sakant, aš truputėlį pavyduliavau. (*Prisiverčia atsigręžti ir, matydamas ją užsimerkusi, staiga prieina artyn, nerangiai pasilenkia, tarsi ketindamas pabučiuoti, bet susilaiko, išvelgęs kažką svetima jos sustingusiame veide*)

KRISTINA (*pajutusi jo aistrą, instinktyviai atsitraukia, neatsimerkdama*). Kodėl tu į mane taip žiūri?

MENONAS (*lyg prasikaltęs nusisuka*). Kaip? (*Neramiai*) Iš kur tu žinai? Juk tu užsimerkusi. (*Tuomet, tarsi slegiamas sunkios naštos, kuria turi atsikratyti, kalba toliau*) Aš dar niekaip negaliu priprasti prie namų. Jaučiuosi toks vienišas. Stovyklose įpratau kas naktį jausti aplinkui tūkstančius žmonių... galbūt tai buvo saugumo pojūtis! (*Staiga vėl neramiai*) Nebūk užsimerkusi! Nebūk tokia sustingusi!

Kristina atsimerkia

(*Sušunka maldaudamas*) Dieve, aš noriu pasikalbėti su tavim, Kristina! Aš turiu paaiškinti... kas man darosi... tau, savo žmonai... bent pamėginti! (*Atsisėda šalia jos*) Užsimerk vėl! Lengviau bus kalbėti. Man visuomet būdavo sunku kalbėti... apie jausmus. Niekuomet nepajėgdavau, kai tu žiūrėdavai į mane. Tavo akys visada būdavo tokios... tokios kupinos tylos! Tikriaus, nuo tada, kai susituokėm. Anksčiau, kai tau asistavau, jos nebūdavo nebylios. Jos skatindavo mane kalbėti — nes ir pačios atsakydavo.

KRISTINA (*neatsimerkdama, įsitempusi*). Nekalbėk, Ezra.

MENONAS (*pasiryžęs, kai jau pradėjo, atkakliai kalbėti toliau, nepaisydamas jokių trukdymų*). Nuolatos matydamas mirtį šiame kare, aš pradėjau mąstyti apie visa tai. Mirtis ten buvo tokia įprasta, jog ėmė tiesiog nieko nereikšti. Dėl to aš pasijutau galįs galvoti apie gyvenimą. O prieš tai gyvenimas versdavo galvoti apie mirtį!

KRISTINA (*užsimerkusi*). Kodėl tu kalbi apie mirtį?

MENONAS. Menonai visada apie ją galvodavo. Sekmadieniais jie eidavo į maldos namus ir mąstydavo apie ją. Gyvenimas jiems buvo mirimas. Gimdamas pradėdavai mirti. Gimti reiškė mirti. (*Purtydamas galvą, smerkiamai*) Ir koks velnias įperša žmonėms tokias mintis! Tie balti maldos namai... Jie įstrigo man į atmintį — švariai iššveisti, išbaltinti — mirties šventovė! Bet šitame kare aš mačiau per daug baltų sienų, nutaškytų krauju, kuris reiškė ne ką daugiau už pamazgas. Mačiau laukus, nusėtus negyvėlių, tiek pat svarbių kaip šiukšlės, kurias reikia iškuopti. Ir balti maldos namai man ėmė atrodyti beprasmiai — ten per daug iškilmingo bruzdesio dėl mirties!

KRISTINA (*atsimerkia ir žiūri į jį su nesuprantamu siaubu*). Kuo šitos kalbos apie mirtį susijusios su manim?

MENONAS (*vengdamas jos žvilgsnio, atkakliai*). Užmerk akis. Klausyk ir sužinosi. (*Ji užsimerkia, o jis sunkiai kalba toliau su neviltimi balse*) Aš galvojau apie savo gyvenimą... neužmigdamas per naktis... ir apie tavąjį. Vidury mūsų šmėkšteldavo mintis, kad po akimirkos gal jau būsiu negyvas. Nors tai, kad nutrūks mano, kaip atskiro žmogaus, gyvybė, neturėjo nė menkiausios svarbos. O kad bus užmuštas tavo vyras, atrodė keista ir absurdiška — tarsi mirtų tas, kas niekada nė neegzistavo. Paskui atmintyje iškildavo visi tie metai, kai mes buvome vyras ir žmona, ir aš stengiausi į juos įsižiūrėti. Bet nemačiau nieko aiškaus, gal tik kažkokį barjerą, visuomet buvusį tarp mūsų,— sieną, skyrusią mus vieną nuo kito! Aš mėginau suvokti, kas gi tai per siena, bet taip ir nepavyko. (*Nevikriai mosteli lyg prašydamas*) Gal tu žinai?

KRISTINA (*įsitempusi*). Aš nežinau, apie ką tu kalbi.

MENONAS. Betgi tu žinojai, kad siena yra! Nemeluok, Kristina! (*Žiūri į jos sustingusį veidą ir užmerktas akis, tarsi maldaudamas jo žodžius paneigti, paskui atkakliai, bet sunkiai kalba toliau*) Galbūt tu visą laiką žinojai, kad nemyli manęs. Prisimenu karą su Meksika. Mačiau, tu norėjai, kad aš eičiau kariauti. Man atrodė, jog tu buvai pradėjusi manęs neapkęsti. Tiesa? (*Ji neatsako*) Todėl

ir išėjau į karą. Tikėjausi, gal žūsiu. Gal tu irgi to tikėjaisi. Ar tikėjaisi?

KRISTINA (*užsikirsdama*). Ne, ne, aš... Kodėl tu šitaip kalbi?

MENONAS. Kai sugrįžau, tu visa atsidavei savo naujam kūdikiui Orinui. Aš tau daugiau neegzistavau. Mačiau tai. Stengiausi nejausti Orinui neapykantos. Ėmiau linkti į Vini, tačiau duktė juk negali atstoti žmonos. Tuomet nutariau pasinerti į darbą, palikti tave ramybėje ir išmesti iš galvos. Štai kodėl man neužteko laivininkystės... kodėl tapau teisėju, meru, tokiu tuščiagarbiu kelmu, kodėl visi mieste mane laiko tokiu gabiu! Cha! Gabiu kam? Tik jau ne tam, ko labiausiai troškau gyvenime! Tavo meilės pelnyt aš nesugebėjau. Ne! Sugebu tik negalvoti apie tai, ką praradau! (*Jis įsmeigia į ją akis, paskui maldaudamas klausia*) Tu juk mylėjai mane, kol mudu nebuvom susituokę, juk nepaneigsi šito, tiesa?

KRISTINA (*neviltingai*). Aš neneigiu nieko!

MENONAS (*atsitiesia, kupinas rūstaus pasididžiavimo, orumo, tarsi beviltiškoje padėtyje atsidūręs į nelaisvę pasiduodantis vadas*). Na ką gi. Aš sugrįžau namo pasiduoti tau... išsakyti, kas širdyje. Aš myliu tave. Mylėjau tave tada ir visus tuos metus, myliu ir dabar.

KRISTINA (*sunerimusi*). Ezra! Nekalbėk šitaip!

MENONAS. Aš noriu, kad tu tai išgirstum! Galbūt viską seniai užmiršai. Nekaltinsiu tavęs. Juk aš niekada to nebuvau sakęs ar elgesiu parodęs. Kažkoks keistumas užgniaužia manyje tai, ką labiausiai norėčiau pasakyti... užslepia tai, ką norėčiau parodyti. Kažkas laiko sukaustęs mano širdį... lyg būčiau mirusio žmogaus statula miesto aikštėje. (*Staiga jis ištiesia ranką ir paima ją už rankos*) Aš noriu perprasti, kokia ta siena, kurią tarp mūsų iškėlė santuoka! Tu turi padėti ją nugriauti! Mums priešaky dar gerų dvidešimt metų! Aš svarsčiau, ką mes galėtume padaryti, kad sugrįžtume vienas pas kitą. Man regis, jeigu paliktume vaikus ir dviese išplauktume į kelionę... į kitą pasaulio kraštą... susirastume kokią salą, kur galėtume nors truputį pabūti vieni. Tu pamatysi, aš pasikeičiau, Kristina. Aš pavargau nuo mirties! Aš noriu gyvenimo! Gal dabar tu galėsi mane mylėti! (*Beviltiškai, lyg maldaudamas pasakutinį kartą*) Aš turiu iškovoti tavo meilę!

KRISTINA (*ištraukia ranką iš jo rankos ir energingai pašoka*). O dieve brangus, baik tas kalbas. Aš nesuprantu, kam visa tai. Duok

man ramybę! Kas bus, tebūnie! Man darosi silpna! (*Paskui netikėtai*) Jau vėlu.

MENONAS (*smarkiai užgautas, užsisklęsdamas savo tvirtame kareivio šarve; mechaniškai išsiima laikrodį*). Taip... šešios po vienuoliktos. Laikas gulti. (*Užlipa dvi pakopas, veidu į duris. Su kartėliu*) Tu liepi man nutilti! Tiesiog juokinga!

KRISTINA (*dabar jau susikaupusi ir apdairi; paima jį už rankos, gundančiai*). Norėjau pasakyti... kas iš tų žodžių? Jokios sienos tarp mūsų nėra. Aš myliu tave.

MENONAS (*sugriebia ją už pečių ir žiūri į veidą*). Kristina! Atiduočiau savo sielą, kad tik galėčiau tuo patikėti... bet... bijau!

Ji bučiuoja jį. Jis stipriai spaudžia ją glėbyje

(*Aistringai*) Kristina!

Jam už nugaros atsiveria durys, ir kiek aukščiau, ant portiko krašto, pasirodo L a v i n i j a. Ji basnirčia įsispyrusi į šlepetes, ant naktinių marškinių užsimetusi tamsų chalată. Ji lošteli iš pasibjaurėjimo, kai pamato juos apsikabinusius. Suglumę jie pasitraukia vienas nuo kito

MENONAS (*sutrikęs, irzliai*). Maniau, kad jūs jau lovoje, panele!

LAVINIJA (*dusliai*). Neima miegas. Sumaniau trupučiuką pasivaikščioti. Tokia graži naktis.

KRISTINA. Mes jau ruošiamės miegoti. Tavo tėvas pavargęs.

Paėmusi Menoną už rankos, vedasi pro dukterį durų link

MENONAS. Pasivaikščiosim kitą kartą, jeigu norėjai su manimi.

Žiūrėk, kad tuojau pat būtum lovoje.

LAVINIJA. Gerai, tėve.

MENONAS. Labos nakties.

Durys užsidaro. Lavinija stovi spoksodama priešais save, pasakui lyg sukaustyta nulipa laipteliais ir vėl sustoja. Antrame aukšte kairėje, pro miegamojo langinių plyšius sušvinta šviesa. Lavinija pakelia galvą

LAVINIJA (*skausmingai, su pavydžia neapykanta*). Aš nekenčiu tavęs! Tu vėl iš manęs pavogei netgi tėvo meilę! Tu pavogei iš manęs visą meilę nuo pat gimimo! (*Paskui kone kūkčiodama, užsidingusi delnais veidą*) Ak, mama! Kodėl tu su manim šitaip elgie-

si? Ką blogo tau padariau? (*Tada vėl pakeldama akis į langą, karštai, su pasišlykštėjimu*) Tėve, kaip tu gali mylėti šitą begėdę paleistuvę? (*Tuomet su įniršiu*) Aš negaliu to pakelti! Aš nepa-
kęsiu! Mano pareiga viską jam papasakoti! Ir papasakosiu! (*Ne-
vilties apimta šaukia*) Tėve! Tėve!

*Miegamojo langinės atsiveria, ir pro langą persisveria M e-
n o n a s*

MENONAS (*griežtai*). Kas atsitiko? Ko taip šauki?

LAVINIJA (*užsikirsdamą lemena*). Aš... aš prisiminiau, jog užmiršau
palinkėti labos nakties, tėve.

MENONAS (*suirzęs*). Dieve mano! Kokio... (*Tada švelniai*) Na...
gerai... labanaktis, Vini. Būk gera mergaitė, tučtuojau eik gulti.

LAVINIJA. Gerai, tėve. Labanaktis.

*Uždaręs langines, jis pasitraukia į kambario gilumą. Ji lyg
užburta žiūri į langą, iš gailesčio ir nevilties grąžydama rankas*

U ž d a n g a

KETVIRTAS VEIKSMAS

Ezros Menono miegamasis. Didelė lova su baldakimu stovi gilumoje per vidurį, kojūgaliu į priekį, galvūgaliu į galinę sieną. Iš kairės, prie galvūgalio — mažas staliukas su žvake. Kairiau staliuko — durys į Kristinos kambarį. Durys praviros. Kairėje sienoje du langai. Priekyje kairėje stovi stalas, ant jo lempa, šalia — kėdė. Dešinėje sienoje, priekyje, — durys į holą. Kiek giliau prie sienos stovi komoda. Nė vienos iš šių detalių pradžioje negalima įžiūrėti, nes kambarys skendi tamsoje, tik pro langinių plyšius menkai skverbiasi mėnesiena. Kitos dienos rytas apyaušriu

Tamsoje tarsi blyškus vaiduoklis įžiūrima Kristina, kai ji palengva, vogčiomis išsmunka iš lovos. Pirštų galais ji nueina prie stalo priekyje, kairėje, paima šviesų chalatą, numestą ant kėdės atlošo, ir apsivelka. Ji stovi klausydamasi. Pauzė. Staiga iš lovos pasigirsta slopus Menono balsas

MENONAS. Kristina.

KRISTINA (*smarkiai krūpteli, įsitempusi*). Ką?

MENONAS. Greitai pradės aušti, ar ne?

KRISTINA. Taip. Už lango jau pilkėja.

MENONAS. Kodėl tu pašokai, kai aš prašnekau? Ar mano balsas toks svetimas tau?

KRISTINA. Aš maniau, kad tu miegi.

MENONAS. Negalėjau užmigti. Gulėjau ir galvojau. Kodėl tu tokia nesava?

KRISTINA. Aš irgi negalėjau užmigti.

MENONAS. Tu taip tyliai išsmukai iš lovos.

KRISTINA. Nenorėjau tavęs pažadinti.

MENONAS (*karčiai*). Tau buvo nemalonu... gulėti su manimi?

KRISTINA. Nenorėjau trukdyti tau, blaškydamasi šalia.

MENONAS. Uždekim šviesą ir pasikalbėkim.

KRISTINA (*su siaubu*). Aš nenoriu kalbėtis! Man geriau tamsa.

MENONAS. Aš noriu tave matyti. (*Paima degtukus nuo staliuko prie lovos ir uždega žvakę*)

Kristina paskubomis sėda prie stalo, pastumdama kėdę taip, kad būtų pasisukusi į kairę, beveik nugara į Menoną, ir žiūrėtų į priekį. Jis kilsteli ir atsiremia į lovos galą. Jo veidas, iš vienos pusės nušviestas mirgančios žvakės šviesos, atrodo piktas ir žiaurus

Tu mėgsti tamsą, nes tuomet nematai savo seno vyro, tiesa?

KRISTINA. Aš nenoriu, kad šitaip kalbėtum, Ezra. Jeigu pradėsi kvailas šnekas, aš eisiu į savo kambarį. (*Ji atsistoja, bet veidą nuo jo nusukusi į šalį*)

MENONAS. Palauk! (*Paskui kone maldaudamas*) Neik. Aš nenoriu būti vienas.

Ji vėl atsisėda taip pat kaip anksčiau

(*Nusižeminęs*) Aš neketinau viso to pasakyti. Matyt, širdyje susikaupę nemažai tulžies — o gal tiesiog mano bjaurus būdas — ir kartais išsiveržia, nespėju sulaikyti.

KRISTINA. Tu visuomet buvai tulžingas.

MENONAS. Ir prieš vestuves?

KRISTINA. Neatsimenu.

MENONAS. Tu net nenori prisiminti, jog kadaise mylėjai mane!

KRISTINA (*įsitempusi*). Aš nenoriu šnekėti apie praeitį! (*Staiga pakeičia balsą*) Ar naktį girdėjai Vini žingsnius? Ji vaikštinėjo priešais namus tarsi sargybinis, saugantis tave. Antrą valandą dar nebuvo atsigulusi. Girdėjau mušant laikrodį.

MENONAS. Nors vienas žmogus mane myli. (*Truputį patylėjęs*) Man negera, Kristina.

KRISTINA. Sakai... širdis? Nejau... susirgsi?

MENONAS (*šurkščiai*). Ne! (*Vėl patylėjęs, kaltinamai*) Ar tik ne šito tu lauki? Ar ne todėl šiąnakt taip noriai atsidavei? Turbūt tikėjaisi?..

KRISTINA (*pašokdama*). Ezra! Liaukis taip kalbėjęs! Aš negaliu pakeisti! (*Žengia žingsnį, tarsi ketindama eiti į savo kambarį*)

MENONAS. Palauk! Atleisk, kad tai pasakiau. (*Kai ji atsisėda, liūd-*

nai kalba toliau) Ne, ne širdis. Man neduoda ramybės keistas nerimas... tarsi kažkas manyje klausytųsi, stebėtų, lauktų kažko atsitinkant.

KRISTINA. Ko atsitinkant?

MENONAS. Nežinau. (*Patylėjęs niūriai kalba toliau*) Šie namai — ne mano namai. Čia ne mano kambarys, ne mano lova. Jie tušti... laukia, kol kažkas čia apsigyvens! Ir tu nesi mano žmona! Tu kažko lauki!

KRISTINA (*nuo įtampos pradėjusi virpėti, vėl pašoka ant kojų*). Ko aš galėčiau laukti?

MENONAS. Mano mirties... kuri tave išaisvintų!

KRISTINA. Ak, duok man ramybę! Užteks prie manęs kibti su savo beprotiškais įtarinėjimais! (*Tuomet jos balse pasigirsta pyktis ir neapykanta*) Nesu tavo žmona?! Ką tik eigeisi su manimi kaip su savo žmona... savo nuosavybe!

MENONAS (*su karčia panieka*). Tavo kūnas? Ką man reiškia kūnas? Aš tiek jų mačiau pūvančių sauiėje, tręšiančių laukus! Vien palaidai, vien purvas! Ar taip tu supranti meilę? Ar manei, kad aš vėdžiau kūną? (*Paskui, tarsi pratrūkus visam kartėliui ir nuoskau-dai*) Tu melavai man šią naktį, kaip meluodavai visada! Tu apsimetei mylinčia! Tu atsidavei man kaip vergė, nupirkta varžytynėse! Tu privertei mane savo paties akyse atrodyti gašliu galvijų! Visuo-met taip darydavai, nuo pat pirmosios vedybų nakties! Aš jausčiausi dabar švaresnis, jeigu būčiau grįžęs iš viešnamio! Gyvenimas atrodytų kur kas padoresnis!

KRISTINA (*dusliu balsu*). Valdykis, Ezra! Aš nepakęsiu...

MENONAS (*šiurkščiai nusijuokdamas*). O aš vyliausi, jog mano sugrįžimas taps nauja pradžia... nauja mūsų meile! Aš išsakiau tau savo slaptuosius jausmus. Tau parodyti aš išplėšiau savo širdį, manydamas, kad tu suprasi! Dievaži, esu senas kvailys!

KRISTINA (*jos balsas pasidaro šaltas*). Ar tu manei, kad sugraudinsi mane, priversi užmiršti visus tuos metus? O ne, Ezra! Per vėlu! (*Tada jos balsas pasikeičia. — tarytum staiga pasiryžusi veikti, ji pasiduro apgalvotai kanai*) Nori tiesos? Tu ją atspėjai! Tu naudojaisi manimi, aš gimdžiau tavo vaikus, tačiau niekada nebuvau tavo! Ir negalėjau būti! O kas dėl to kaltas? Aš mylėjau tave tekėdama! Troškau būti tavo! Bet tu viską sugadinai. Tu sužadinau man pasišlykštėjimą!

MENONAS (*įniršęs*). Kam čia tos kalbos! (*Mėgindamas nusiraminti*...

ti, užsikirsdamas) Nereikia! Nusiramink! Nesibarkim! Man negalima pykti! Tai sukels!..

KRISTINA (*apgalvotai žiauriai provokuodama jį*). O ne! Nereikia to gailaus tono! Tu norėjai tiesos, tai dabar turėsi ją išklausyti!

MENONAS (*išsigandęs, kone maldaudamas*). Tylėk, Kristina!

KRISTINA. Aš tau viską melavau! Melavau apie kapitoną Brantą! Jis Mari Brantom sūnus! Ir lankydavosi pas mane, o ne pas Vini! Aš jį kviesdavausi!

MENONAS (*įtūžio pagautas*). Tu išdrįsai!.. Tu!.. Sūnų tosi!..

KRISTINA. Taip, išdrįsau! Ir į Niujorką važinėdavau ne tėvo lankyti, o būti su Adamu! Jis švelnus ir jautrus, jis toks, koks tu niekada nebuvai. Jis yra tas, kurio aš troškau gyvendama su tavimi — meilužis! Aš myliu jį! Dabar tu žinai visą tiesą!

MENONAS (*nepaprastai susijaudinęs, bando išlipti iš lovos*). Tu... Tu kekšė... aš užmušiu tave! (*Staiga nuo stipraus skausmo susiriečia ir dejuodamas krenta ant kairiojo šono*)

KRISTINA (*su žiauriu pasitenkinimu*). A-a-a.

Ji išskuba pro atviras duris į savo kambarį ir tuoj pat grįžta su nedidele dėžute rankoje ir stikline vandens. Jis guli nususukęs nuo jos durų ir, net jeigu pajėgtų per skausmą ką nors suvokti, nepastebėtų jos išeinančios — taip tyliai ji vaikšto

MENONAS (*dusdamas*). Greičiau... vaistų!

KRISTINA (*nusigręžusi nuo jo, išima iš dėžutės piliulę ir klausia*). Kur tavo vaistai?

MENONAS. Ant staliuko! Paskubėk!

KRISTINA. Štai, jau radau.

Ji apsimeta imanti kažką nuo staliuko prie lovos, tada atkiša jam piliulę ir stiklinę vandens

Prašau.

Dejuodamas jis atsisuka į ją ir išsižioja. Ji padeda piliulę jam ant liežuvio ir prie lūpų prispaudžia stiklinę

Gurkstelėk.

MENONAS (*gurksteli vandens, ir staiga jo veidą iškreipia nežmoniškas siaubas. Dusdamas jis ištaria*). Tai ne mano... vaistai!

Ji traukiasi link stalo, laikydama dėžutę rankoje už nugaros, tarytum ieškodama, kur ją paslėpti. Padėjusi dėžutę ant stalo,

atkiša ranką į priekį, instinktyviai rodydama jam, kad nieko neturi. Baisus, kaltinantis jo žvilgsnis įsmeigtas į ją. Jis mėgina šauktis pagalbos, tačiau tik dusliai sušnabžda

Padėkite! Vini! (Netekęs sąmonės, kriokdamas krenta aukštelininkas)

Kristina lyg užburta žiūri į jį, paskui krūpteli iš siaubo, išgirdusi hole triukšmą, lyg paklaikusi čiumpa nuo stalo dėžutę ir slepia ją už nugaros, atsisukdama į duris. Durys atsidaro, ir pasirodo L a v i n i j a. Ji apsirengusi taip pat kaip trečio veiksmo pabaigoje — naktiniai marškiniai, chalatas ir šlepetės. Neryžtingai sustoja tarpduryje, apstulbusi, išsigandusi, lyg ką tik pabudusi iš miego

LAVINIJA. Aš sapnavau šiurpų sapną... tarsi girdėjau tėvą, šaukiantį mane... ir pabudau...

KRISTINA (*drebėdama iš baimės ir jausdamasi kalta, lemena*). Jam ką tik... buvo priepuolis.

LAVINIJA (*nuskuba prie lovos*). Tėve! (*Aplėbia jį rankomis*) Jis nualpo!

KRISTINA. Ne. Jau praėjo. Tegul miega.

Tą akimirką Menonas iš paskutiniųjų pasikelia Lavinijos rankose, įveda variantį žvilgsnį į žmoną, dar įstengia pakelti ranką ir kaltindamas parodo į ją pirštu

MENONAS (*dusdamas ištaria*). Ji kalta... ne vaistų! (*Suglemba*)

LAVINIJA. Tėve! (*Išsigandusi mėgina užčiuopti jo pulsą, priglaudžia jam prie krūtinės ausį, klauso, ar plaka širdis*)

KRISTINA. Nelįsk prie jo. Jis miega.

LAVINIJA. Jis negyvas!

KRISTINA (*mechaniskai pakartoja*). Negyvas? (*Tada keistu bespalviu balsu*) Tikiuosi... ilsisi ramybėje.

LAVINIJA (*atsigręždama į ją su neapykanta*). Nedrįskite apsimeitinėti!.. Jūs troškote jo mirties! Jūs... (*Ji nutyla ir žiūri į motiną, apimta šiurpaus įtarimo; tuomet šiurkščiai, kaltinamai*) Kodėl jis į jus taip rodė? Kodėl sakė, kad jūs kalta? Atsakykite!

KRISTINA (*lemena*). Aš pasakiau jam... kad Adamas buvo mano meilužis.

LAVINIJA (*priblokšta*). Jūs jam pasakėte... žinodama, kad jo širdis... Ak! Jūs tyčia tai padarėte! Jūs nužudėte jį!

KRISTINA. Ne... tai tu kalta... per tave jis pasidarė įtarus... visą laiką kalbėjo apie meilę ir mirtį... priverstė mane tai pasakyti! (*Jos balsas pasidaro kimus, tarytum būtų apsnūdusi, kovotų su miegu. Akys primerktos*)

LAVINIJA (*sugriebdama ją už pečių, karštai*). Nemeluokite, žiūrėkite man į akis! Jis pasakė „ne vaistų“! Ką jis turėjo omeny?

KRISTINA (*tebelaikydama ranką su nuodais prispaustą prie nugaros*). Aš... aš nežinau.

LAVINIJA. Žinote! Ką? Pasakykit!

KRISTINA (*sukaupusi visą valią, įstengia prabilti, apsimedama įsižeidusi*). Nejaugi tu kaltini savo motiną...

LAVINIJA. Taip! Aš!.. (*Paskui sutrikusi*) Ne... jūs negalite būti tokia nedorėlė!

KRISTINA (*netekusi jėgų, svyruodama*). Aš nežinau, apie ką... tu kalbi. (*Šonu traukiasi nuo Lavinijos prie savo miegamojo durų, ranką su nuodais laikydama už nugaros; vos girdimai*) Man... silpna. Turiu eiti... prigulti. Man... (*Ji pasisuka, lyg veržtųsi į savo kambarį, susvirduliuoja, paskui jos keliai staiga sulinksta, ir ji griūna lyg negyva prie lovos galo. Ranka atsitrenkia į grindis, pirštai atsileidžia, ir ant nerto kilimėlio nukrenta dėžutė*)

LAVINIJA (*nepastebi šito. Išsigandusi ji automatiškai priklaupia šalia ant vieno kelio ir tikrina jai pulsą. Supratusi, kad motina tik apalpo, ji kaipmat vėl pajunta skausmingą neapykantą ir prabyla šaižiu smerkiančiu balsu*). Vis tiek jūs jį nužudėte, jei tai pasakėte! Suprantu — dabar manote, jog esate laisva ir galėsite tekėti už Adamo! Bet to nebus! Nebus, kol aš gyva! Aš priversiu jus užmokėti už šį nusikaltimą! Aš rasiu būdą jus nubausti!

Stodamasi ji pastebi ant kilimėlio nedidelę dėžutę. Akimirksniu stveria ją ir įdėmiai apžiūri; įtarimą keičia bauginantis, siaubingas įsitikinimas. Šiurpiai suklikusi, ji traukiasi atatupsta palei lovą, suspaudusi rankoje dėžutę, ir susmunka ant kelių galvūgalyje, apglėbdama rankomis numirėlį

(*Sielvartingai maldauja*) Tėve! Nepalik manęs vienos! Sugrižk pas mane! Pasakyk, ką man daryti?

U ž d a n g a

Antra dalis

PERSEKIOJAMIEJI

VEIKĖJAI

KRISTINA, Ezros Menono našlė
LAVINIJA (Vini), jos duktė
ORINAS, jos sūnus, pėstininkų leitenantas
ADAMAS BRANTAS, kapitonas
HEIZELE NAILZ
PITERIS, jos brolis, artilerijos kapitonas
DŽOSIJAS BORDENAS, laivininkystės kompanijos valdytojas
EMA, jo žmona
EVERITAS HILZAS, dvasiškis, teologijos daktaras
JO ŽMONA
DŽOZEFAS BLEIKAS, gydytojas
JŪREIVIS

VEIKSMO VIETA IR LAIKAS

PIRMAS VEIKSMAS. Menonų namo eksterjeras, mėnesėtas vakaras — praėjus dviem dienom po Ezros Menono nužudymo
ANTRAS VEIKSMAS. Svetainė — iškart po pirmo veiksmo
TREČIAS VEIKSMAS. Ezros Menono kabinetas — iškart po antro veiksmo
KETVIRTAS VEIKSMAS. Kliperio „Skrajojantis prekijas“ vairagalis, rytų Bostono krantinė — naktis, praėjus dviem dienom
PENKTAS VEIKSMAS. Kaip ir pirmame veiksmė, Menonų namo eksterjeras — kitos dienos vakarą

PIRMAS VEIKSMAS

Kaip pirmame ir trečiame „Sugrįžimo“ veiksmuose — Menonų namo eksterjeras. Mėnesėtas vakaras, praėjus dviem dienom po Ezros Menono nužudymo. Kaip ir tą naktį, namas atrodo keistai klaikus, baltas portikas mėnulio šviesoje — lyg užkabinta kaukė. Visos langinės uždarytos. Prie kolonos dešiniau laiptelių pritaisytas laidotuvių vainikas. Kitas vainikas kabo ant durų

Viduje pasigirsta balsai, atsidaro durys, ir išeina Džosijas Bordenas su žmona, dvasininkas Everitas Hilzas su žmona ir senas Menonų šeimos gydytojas, Džozefas Bleikas. Holė, prie pat durų, matyti Kristina. Visi drauge pasako „Labos nakties, ponai Menon“ ir pasuka prie laiptų. Durys užsidaro. Šie žmonės — Bordenai, Hilzai ir daktaras Bleikas — kaip kad Eimzai pirmame „Sugrįžimo“ veiksmė, būdami tipingi miestelio atstovai (tik kito visuomenės sluoksnio) sudaro gyvenimišką Menonų dramos foną. Džosijas Bordenas, Menonų laivininkystės kompanijos valdytojas — apsukrus, išmaningas žmogus. Jis kokių šešiasdešimties metų amžiaus, žemas, raukšlėto veido, žilais plaukais, su barzda, mažų žvitrių akių, kalbantis per nosį gergždžiančiu balsu. Maždaug dešimčia metų už jį jaunesnė žmona — tipinga Naujosios Anglijos gyventoja, grynai anglų kilmės; arklio veidu, atsikišusiais dantimis ir didelėmis pėdomis; atkaklaus, irzlaus, gintis linkusio būdo. Hilzas — įsiganiusio turtingos mažo miestelio parapijos dvasininko tipas: apkūnus ir saldžialiežuvis, snobas ir pataikūnas, pamaldus, tačiau baikštus ir visuomet atsargus. Eina šeštą

dešimtį, kaip ir išblyškusi, silpna, nusižeminusi ponia Hilz — tipinga dvasininko žmona. Doktoras Bleikas — „senas miegas geriausių šeimų gydytojas“ — apkūnus, orus senukas, atkaklaus, savimi pasitikinčio žmogaus veidu. Jie nulipa laipteliais prie keliuko. Ponia Borden ir ponias Hilz eina kartu į kairę, priekini iki suolo. Čia jos sustoja palaukti vyrų, stabtelėjusių laiptelių apačioje, kol Bordenas ir Bleikas užsideda cigarus

PONIA BORDEN (*rūgščiai*). Aš negaliu pakęsti tos moters!

PONIA HILZ. Taip. Ji kažkokia keista.

PONIA BORDEN (*nejučia atvirai*). Šiaip ar taip, dabar, kai matau šitai sielvartaujančią dėl vyro mirties, jaučiu jai didesnę simpatiją negu kada anksčiau.

PONIA HILZ. Taip. Ji atrodo siaubingai, tiesa? Bleikas sako, kad ji pati susirgs, jeigu šitai graužis.

PONIA BORDEN. Niekada neįtariau, kad ji tokia jautri. Nors ir ne visuomet būdavo pareigingą žmona, kaip visi žino.

PONIA HILZ. Taip. Ką ir kalbėti.

PONIA BORDEN. Tai dar sykį parodo, kaip galima be blogos valios susidaryti apie žmogų neteisingą nuomonę — ypač kai tas žmogus Menonų giminės. Juos nelengva perprasti. Keista, kaip skirtingai reaguoja į mirtį ji ir Lavinija. Lavinija rami ir šalta lyg ledokšnis.

PONIA HILZ. Taip. Neatrodo, kad ji labai sielvartautų.

PONIA BORDEN. O, čia jūs klystate. Ji liūdi ne mažiau už motiną. Tik ji pernelyg menoniška, kad rodytų visiems savo jausmus. Bet ar pastebėjote, kokios buvo jos akys?

PONIA HILZ. Pastebėjau tik, kad ji niekam nepratarė nė žodžio. Ir kur taip staiga dingso?

PONIA BORDEN. Išėjo su Piteriu Nailzu į stotį pasitikti Orino. Nugirdau Laviniją kalbant su motina hole. Motina reikalavo, kad Piteris ją palydėtų iki traukinio. Matyt, Lavinija buvo ketinusi eiti viena. Motina, atrodo, labai širdo dėl to. (*Pažvelgdama į vyrus, kurie, paėjęję kiek nuo laiptelių, stovi ir kalbasi prislopintais balsais*) Ką gi jie ten liežuviais plaka? (*Sušunka*) Džosijau! Mums laikas namo.

BORDENAS. Einu, Ema.

Vyrai prieina prie moterų

(*Eidamas*) Ne man svarstyti jos patvarkymus, Džo, tačiau Ezrą lyg ir būtų derėję pašarvoti rotušėje, kur visas miestelis būtų galėjęs pareikšti pagarbą, o rytoj būtų surengtos didelės viešos laidotuvės.

HILZAS. Ir aš taip manau. Vis dėlto jis buvo miesto meras ir nacionalinis karo didvyris...

BLEIKAS. Anot jos, toks buvo Ezros noras, kurį jis dažnai kartodavęs, — kad viskas praeitų tyliai ir ramiai. Šitaip galėjo būti. Ezra niekuomet nemėgo afišuotis. Dirbo savo darbą, nepūsdamas miglos kaip kiti.

HILZAS (*pataikūniškai*). Jis buvo didelis žmogus. Jo mirtis — tikras praradimas visai bendruomenei. Jis buvo gėrio nešėjas.

BORDENAS. Taip. Jis daug nuveikė.

HILZAS. Kokia tragedija užmerkti akis namie, pačią pirmą naktį, nepaliestam praėjus visą karą!

BORDENAS. Negalėjau patikėti, kai sužinojau. Kas būtų pamanęs... Labai keista. Sakytum pats likimas.

PONIA HILZ (*netaktiškai įsiterpia*). Galbūt ir likimas. Pameni, Everitai, tu visuomet sakydavai apie Menonus, kad puikybė eina prieš nuopuolį ir kad vieną dieną dievas nuramdys tą jų nuodėmingą puikybę.

Visi sužiūra į ją pritrenkti ir pasipiktinę

HILZAS (*sumišęs*). Neprisimenu, kad kada būčiau sakęs...

BLEIKAS (*suirzęs*). Prašom atleisti, bet tai gryniausia nesąmonė! Aš pažinojau Ezrą Menoną visą gyvenimą, su tais, su kuriais norėdavo bendrauti, jis būdavo paprastas ir atviras...

HILZAS (*skubiai*). Žinoma, daktare. Mano žmona visiškai ne taip mane suprato. Aš kalbėjau — ir, ko gero, klydau — apie ponią Menon.

BLEIKAS. Ji irgi ne tokia jau bloga — kai artimiau su ja susipažįsti.

HILZAS (*sausai*). Nė kiek tuo neabejoju.

BLEIKAS. Ir vargu ar dera tokiu metu, kai šeima prislėgta netikėtos mirties...

HILZAS. Tikra tiesa, daktare. Mano žmona privalėjo atminti...

PONIA HILZ (*sugniuždyta*). Aš neturėjau omeny nieko blogo, daktare.

BLEIKAS (*atlyžęs*). Tiek to, užmirškime tai. (*Grižtelėdamas į Bordeną, patenkintas savimi, žinovo balsu*) O kaip jūs sakote, kad

niekas šito nesitikėjo — ką gi, judu su Ema žinojote, aš nujaučiau, kad Ezrai nebedaug likę...

BORDENAS. Taip. Prisimenu, jūs sakėte bijas, jog jo širdis silpna.

PONIA BORDEN. Ir aš prisimenu.

BLEIKAS. Pagal tuos simptomus, kuriuos ponias Menon nupasakojo man iš jo laiško, aš buvau visiškai tikras — tarsi jį ištyręs, — kad jam krūtinės angina. Nieko nuostabaus. Aš dažnai sakydavau Ezrai, kad jis visą laiką imasi daugiau, negu žmogus gali pakelti, ir jeigu nesiliaus — palūš. Tą pačią akimirką, kai jie mane pakvietė, aš jau žinojau, kas atsitiko. O kai papasakojo, kaip ji nubudo ir rado jį dejuojantį, suriastą skausmo, — tai patvirtino. Ji davė jam vaistų — tų pačių ir aš būčiau paskyręs, — bet buvo jau per vėlu. O kad mirė pirmą naktį sugrižęs namo — ką gi, pasibaigė karas, jis buvo visiškai išsekęs, išsvargintas ilgos ir sunkios kelionės... o liga juk nežiūri nei vietos, nei laiko. Ji užklumpa tada, kai sumano.

BORDENAS (*linkčiodamas galvą*). Labai blogai. Velniškai blogai. Mieste taip greit nesurasi kito tokio gabaus kaip Ezra.

Jie visi liūdnam linkčioja galvas. Pauzė

PONIA BORDEN. Ką gi, stovėdami čia, niekam nepadėsime. Džosijau, mums reikėtų eiti namo.

PONIA HILZ. Taip. Mums irgi, Everitai.

Jie lėtai pajuda į kairę, priekyje Hilzas su abiem moterimis. Daktaras Bleikas baksteli alkūne Bordeną ir ženklų parodo atsilikti. Kitiems pradingus, sušnabžda reikšmingai išsišiepęs

BLEIKAS. Džosijau, išduosiu tau paslaptį — tik žiūrėk, kad liktų tarp mūsų.

BORDENAS (*kažką pajutęs iš jo elgesio, nekantriai*). Savaime suprantama. Kokią paslaptį, Džo?

BLEIKAS. Aš neklausinėju Kristinos Menon keblių dalykų, tačiau rimtai įtariu, kad Ezrą pražudė meilė!

BORDENAS. Meilė?

BLEIKAS. Taigi kad taip! Žinoma, netiesiogiai — per anginą, jeigu supranti, ką noriu pasakyti. Ji velniškai graži moteris, o jis tiek laiko nebuvo namie. Natūralu vyrui ir žmonai... tik nuo anginos

tokio gydymo nerekomenduočiau. Turėjo būti atsargesnis, bet... ką gi... jis juk irgi buvo žmogus.

BORDENAS (*su nešvankia šypsena*). Negaliu jo kaltinti. Ji tokia gražuolė! Nemėgstu jos ir niekada nemėgau, tačiau numirti žmonėms pasitaiko ir kur kas blogiau! (*Abu kikenai*) Nagi, pasivejam juos.

Jie nueina į kairę. Vos jiems pradingus, atsidaro namo durys, išeina Kristina Menon, akimirka stabteli laiptų viršuje, paskui nusileidžia į keliuką. Aiškiai matyti, kad jos nervai nepaprastai įtempti. Apgaulingame, į kaukę panašiam veide karštligiškai dega akys, prie lūpų įsirėžusios gilios raukšlės. Akimirka pasijutusi niekieno nestebima, ji atsipalaiduoja — lūpos nervingai trūkčioja, ji beviltiškai dairosi į visas puses, tarsi trokšdama nuo kažko pabėgti. Iš namo išeina Heizelė Nailz ir sustoja laiptų viršuje. Ji atrodo tokia pat kaip ir „Sugrįžime“. Kristina iškart pajunta, kad ji už nugaros, ir susitvardo

HEIZELĖ (*užjaučiamai, mėgindama praskaidrinti jai nuotaiką*).

Ak štai kur jūs. Apieškojau visą namą, bet niekur neradau.

KRISTINA (*įsitempusi*). Negaliu būti viduje. Viskas nervina. Tikra kankynė... visi tie žmonės... ateina pastovėti ir paspoksoti į velionį... ir į mane.

HEIZELĖ. Suprantu. Bet daugiau jų jau nebus. (*Tuomet nejučia išsiduoda nekantraujanti*) Piteris su Vini turėtų netrukus grįžti, jeigu traukinys nevėluoja. Ak, aš tikiuosi, kad Orinas tikrai atvažiuos!

KRISTINA (*keistu balsu*). Tas pats traukinys! Vėlavo tą vakarą, kai jis grįžo! Praėjo tik dvi dienos! O atrodo — ištisa amžinybė! Aš pasenau.

HEIZELĖ (*švelniai*). Pamėginkite apie tai negalvoti.

KRISTINA (*įsitempusi*). Stengiuosi, labai stengiuosi! Bet mintys vis grįžta ir grįžta, ir grįžta!

HEIZELĖ. Aš taip bijau, kad jūs nesusirgtumėt.

KRISTINA (*sukaupdama jėgas ir prisiversdama nusišypsoti*). Ką tu, aš gerai jaučiuosi. Juk negaliu pasirodyti Orinui pernelyg suse-nusi ir išvargusi. Jis visuomet norėdavo matyti mane gražią.

HEIZELĖ. Kaip bus džiugu vėl jį pamatyti! (*Tada skubiai*) Tokio sielvarto valandą jums jis turėtų būti tikra paguoda.

KRISTINA. Taip. (*Tuomet keistai*) Jis buvo mano mažas berniukas, tu žinai... kol buvo su manimi. (*Staiga įsmeigia akis į Heizelę, tarytum jai į galvą būtų šovusi kažkokia mintis*) Tu myli Oriną, tiesa?

HEIZELĖ (*sumišusi, droviai mikčioja*). Aš... aš...

KRISTINA. Labai džiaugiuosi. Noriu, kad mylėtum. Noriu, kad jis tave vestų. (*Apkabindama ją, nenatūraliu balsu*) Mudvi būsime slaptos suokalbininkės, gerai? Aš padėsiu tau, o tu man.

HEIZELĖ. Aš nesuprantu...

KRISTINA. Tu žinai, kad Vini laiko Oriną kone savo nuosavybe. Ji visuomet tau pavydėdavo. Noriu įspėti tave, jog ji padarys viską, ką gali, kad sutrukdytų tau už jo ištekti.

HEIZELĖ (*apstulbusi*). Ak, ponias Menon, negaliu patikėti, kad Vini...

KRISTINA (*nekreipdama dėmesio*). Todėl privalai man padėti. Mes neturime leisti Orinui vėl pakliūti jos įtakon. Ypač dabar, kai ji tokia prislėgta, kai sielvartas temdo jai protą! Ar pastebėjai, kokia keista ji pasidarė? Po tėvo mirties dar neištarė nė žodžio! Kai kalbinu ją, ji nieko neatsako. Tačiau visur mane sekioja — nepalieka vienos nė valandėlę. (*Prisiverčia nervingai šyptelėti*) Taip įdirgino man nervus, kad net rėkti norisi!

HEIZELĖ. Vargšė Vini! Ji taip mylėjo tėvą. Nenuostabu, kad ji...

KRISTINA (*nenuleisdama nuo jos akių, keistai*). Ar tu iš tikrųjų esi geros ir tyros širdies?

HEIZELĖ (*sumišusi*). O ne, ką jūs! Aš visiškai...

KRISTINA. Aš irgi kadaise buvau tokia kaip tu... seniai seniai... dar prieš... (*Su karčiu ilgesiu*) O, kad būčiau galėjusi išlikti tokia, kokia tada buvau! Kodėl mes visi negalim išlikti naivūs, mylintys, patiklūs? Bet ne, dievas neleidžia mums ramiai gyventi. Jis rezga, pina, raizgo mūsų likimus su kitų žmonių likimais... kol mes pradėdame nuodyti vieni kitus! (*Pamačiusi Heizelės žvilgsnį, skubiai*) Nekreipk dėmesio į mano žodžius! Eime į vidų, gerai? Verčiau lauksiu Orino viduje. Man per sunku bus matyti jį ateinantį keliuku... tarytum... kartais jis būna toks panašus į tėvą... ir į... kokias nesąmones aš čia plepu! Eime į vidų. Nekenčiu mėnesienos. Aplinkui, regis, vien šmėklos.

Ji staiga apsisuka ir įeina vidun. Heizelė nuseka paskui ją ir uždaro duris. Pauzė. Tuomet iš priekio, iš dešinės, pasigirsta

žingsniai ir balsai, ir po akimirkos įžengia *Orinas Menonas su Piteriu bei Lavinija*. Iškart į akis krinta, kad jis nepaprastai panašus į *Ezrą Menoną ir Adamą Brantą* (kurių panašumą pastebėjome „Sugrįžime“). Jo veidas, kai ramus, taip pat panėsi į puikiai padarytą kaukę, jo tokia pati ereliška nosis, vešlūs antakiai, tamsi veido spalva, tankūs juodi plaukai, šviesiai rudos akys. Smakras ir lūpos pasižiūrėjus tokie pat kaip tėvo, tačiau lūpos išduoda pernelyg didelį jautrumą, kurio visai neturėjo generolas, o smakras — kiek švelnesnis ir dailesnis už velionio. *Orinas maždaug tokio ūgio kaip Menonas ir Brantas, tačiau lieknės, tamsus veidas pablyškęs. Visa jo galva virš kaktos sutvarstyta. Jis čia smarkiai susikūprina, čia droviai atlošia pečius, visas susikaustęs — tai rodo, kad kareiviška laikysena nėra jam įprasta. Kalba su pertrūkiais, keistai — lyg būtų išsiblaškęs ar galvotų apie ką kita. Tačiau kai šypsosi, veide atsiranda švelnaus vaikiško žavesio, kaipmat sukeliančio moterims norą imtis jį globoti. Jo ūsai visai kaip Branto, ir dėl to juodu dar panašesni vienas į kitą. Nors jam tik dvidešimt, atrodo kaip trisdešimtmetis. Vilki apkritusių, jam per didelę Jungtinių Valstijų armijos pėstininkų leitenanto uniformą*

ORINAS (*vos tik pasirodęs, nekantraudamas žvilgteli į namą; paskui su kartėliu, nusivylęs ir užsigavęs*). O kur mama? Maniau, ji tikrai manęs lauks. (*Sustojęs žiūri į namą*) Dieve, kaip aš svajoju sugrįžti namo! Galvojau, tas karas niekada nesibaigs, mes žudysime ir būsime žudomi tol, kol galiausiai neliks nė vieno gyvo! Pagaliau namie! Ne, dievaži, aš turbūt vėl sapnuoju! (*Tuomet su pagarbia baimė*) Tačiau namas kažkoks keistas. O gal keistas aš pats? Aš taip ilgai buvau be sąmonės, kad sugrįžus į žemę viskas atrodo keista. Ar namas visada buvo toks vaiduokliškas ir negyvas?

PITERIS. Tai juk nuo mėnesienos, kvailėli.

ORINAS. Tarytum antkapis. Pamenu, tą patį sakydavo ir mama.

LAVINIJA (*priekaištingai*). Tai ir yra antkapis... bent šiuo metu, Orinai.

ORINAS (*skubiai, susigėdęs*). Aš... aš užmiršau. Tiesiog dar negaliu suvokti, kad jo nebėra. Man rodos, aš jau buvau įtikėjęs, kad jis gyvens amžinai. (*Nežymus apmaudas pasigirsta jo balse*) Bent jau

pergyvens mane. Niekada nemaniau, kad jo širdis silpna. Jis sakydavo, tas negalavimas nebuvo rimtas.

LAVINIJA (*greitai*). Ir tau tėvas taip sakė? Norėčiau, kad būtų sakęs. (*Atsigręždama į Piterį*) Piteri, tu eik. Pasakyk, kad mes truputį atsilikom. Aš noriu šnektelėti su Orinu.

PITERIS. Mielai, Vini. (*Jis įeina pro duris ir uždaro jas*)

ORINAS. Džiaugiuosi, kad jo atsikratei. Piteris neblogas vaikas, bet... mums reikia ir dviese pasikalbėti. (*Broliskai, beveik vaikiškai į ją apkabina*) Išties, Vini, tave baisiai malonu matyti! Kaip laikais, priekabių maišeli? Kaip miela vėl vadinti sesutę ta sena pravarde. Ar džiaugiesi manęs sulaukusi?

LAVINIJA (*švelniai*). Žinoma, džiaugiuosi!

ORINAS. Nebūčiau pamanęs! Tu beveik nepratarei nė žodžio nuo tada, kai susitikom. Kas tau pasidarė?

Kai Lavinija priekaištingai pažvelgia, jis atitraukia ranką

(*Kiek nekantriai*) Sakiau juk, kad niekaip negaliu priprasti prie minties, kad jis miręs. Atleisk man, Vini, žinau, koks tai didelis tau smūgis.

LAVINIJA. O tau argi ne, Orinai?

ORINAS. Žinoma! Kuo tu mane laikai? Bet... ak, negalėsiu paaiškinti! Tu nesuprasi, juk nebuvai fronte. Aš užsigrūdinau, išmokau laukti mirties — savo ir kitų — ir neimti to į širdį. Tiesiog privalėjau, kitaip nebūčiau ištvėręs. Tai buvo iš dalies jo auklėjimas, kareiviškas. Galima sakyti, jis mane to išmokė! Tad, kai atėjo jo eilė, kažin ar jis gali tikėtis... (*Jo balsas darosi vis piktesnis*)

LAVINIJA (*griežtai jį nutraukia*). Orinai! Kaip tu gali būti toks bejausmis?

ORINAS (*vėl susigėdęs*). Aš nenorėjau to pasakyti. Mano galva dar pilna šmėklų. Aš nieko nesuvokiu, tik karą, kur jis buvo toks gyvas. Man jis ir buvo pats karas — karas, kuris nesibaigs, kol aš gyvenu. Aš negaliu suprasti taikos — jo galo! (*Suirzęs*) Velniai rautų, Vini, leisk man pirmiausia apsibūti!

LAVINIJA. Orinai!

ORINAS (*pagiežingai*). Atsiprašau! O, aš žinau, ką tu galvoji! Anksčiau aš būdavau toks džentelmenas, ar ne?.. O dabar... Ką gi, tu pati norėjai, kad tapčiau karo didvyriu, tad teks susitaikyti su tuo! Žudymas neišmoko gražaus elgesio! (*Staiga keičia temą*) Bet

kokio velnio mes kalbam apie mane? Vini, aš norėjau tavęs kai ko paklausti, prieš pamatydamas mamą.

LAVINIJA. Tuomet paskubėk! Kiekvieną akimirką ji gali išeiti į lauką! Aš irgi turiu tau kai ką pasakyti!

ORINAS. Ką tu ten rašei apie kažkokį kapitoną Brantą, kuris lankosi pas motiną? Nejaugi nori man pasakyti, kad apie ją iš tikrųjų pradėjo sklisti paskalos? (*Nelaukdamas atsakymo, pratrūksta pavydžiu įniršiu*) Dievaži, jam teks skaudžiai gailėtis, jeigu jis išdrįs dar sykį čia pasirodyti!

LAVINIJA (*niūriai*). Džiugu, kad tu šitaip nusistatęs. Bet mums jau neliko laiko pasikalbėti. Todėl norėčiau tik perspėti tave, kad būtum atsargus. Nesileisk, kad ji vėl imtų elgtis su tavim kaip su vaiku, nes vėl pakliūsi po jos padu. Netikėk tomis melagystėmis, kurias ji tau pasakos! Luktelėk, kol pasikalbėsi su manimi! Ar prižadi?

ORINAS (*suglumęs žiūri į ją*). Ji — tai mama? (*Tuomet piktai*) Kokias nesąmones čia kalbi? Ar iš proto išsikraustei? Atvirai šnekant, Vini, tos tavo amžinos rietenos su mama jau nuėjo per toli! Turėtum gėdytis! (*Įtariai*) O kodėl tu kalbi taip paslaptinai? Ar tas Brantas?..

LAVINIJA (*kažką išgirdusi namo viduje*). Tsss!

Durys atsidaro, ir pro jas išskuba K r i s t i n a

KRISTINA (*piktai Piteriui, kuris stovi hole*). Kodėl manęs nepakviete, Piteri? Nereikėjo palikti jo vieno! (*Neryžtingai šūkteli*) Orinai...

ORINAS. Mama!

Ji nubėga laipteliais žemyn ir čiumpa jį į glėbį

KRISTINA. Mano berniukas! Mano vaikelis! (*Bučiuoja jį*)

ORINAS (*susigraudinęs, užmiršęs visus įtarimus*). Mama! Dieve, kaip gera tave matyti! (*Tuomet kone grubiai, atstumdamas ją ir nužvelgdamas*) Bet tu pasikeitei! Kas gi tau atsitiko?

KRISTINA (*prisiversdama šyptelėti*). Aš? Pasikeičiau? Nemanau, mielasis. Bent jau tavo atžvilgiu. Tikrai ne. (*Liesdama tvarstį jam ant galvos, švelniai*) Ar labai skauda galvą? Vargšeli, kiek turėjai prisikentėti! (*Bučiuoja jį*) Bet viskas jau baigėsi, dėkui dievui. Aš vėl tave atgavau! (*Apkabinusi veda jį prie laiptelių*) Eime į vidų. Ten dar kai kas tavęs laukia nesulaukia.

LAVINIJA (*priėjusi prie laiptelių, šurkščiai*). Neužmiršk, Orinai!

Kristina atsigręžia ir nužvelgia ją, stovinčią apačioje. Motina ir duktė žybteli viena į kitą neapykantos kupiniais žvilgsniais. Orinas įteriai dirsteli į motiną ir atsitraukia nuo jos

KRISTINA (*akimirksniu atgauna savitvardą; Orinui — tarytum Lavinija nieko nebūtų pasakiusi*). Eikš į vidų, mielas. Čia vėsoka. Tavo vargšė ga'va...

Ji paima Oriną už rankos, įveda pro duris ir uždaro jas. Lavinija lieka laiptelių apačioje, nulydi juos žvilgsniu. Durys netikėtai vėl atsidaro, pasirodo Kristina, uždaro duris, paeina kelis žingsnius ir sustoja laiptų viršuje. Akimirką motina ir dukra žiūri viena kitai į akis. Tuomet Kristina užsikirsdama prabyla, veltui stengdamasi kalbėti maloniai ir įtikinamai

Vini, aš... turiu su tavim šnektelėti... dabar, kai sugrižo Orinas. Suprantu, sielvartas padarė tave... ne visai normalia..., aš į tai atsižvelgiu. Bet negaliu suprasti, kodėl tu taip žiūri į mane. Kodėl be paliovos mane sekioji... ir varstai tokiomis akimis? Juk aš dvidešimt trejus metus buvau jam gera žmona... kol nesutikau Adamo. Aš kalta, sutinku. Bet aš juk atgailavau ir pašalinau jį iš savo gyvenimo. Būčiau vėl buvusi gera žmona tol, kol tavo tėvas būtų gyvenęs. Galų gale, Vini, aš esu tavo motina. Aš tave pagimdžiau. Turėtum mane užjausti.

Kristina patyli, laukdama kokio atsako, tačiau Lavinija žiūri į ją nejudėdama ir netardama nė žodžio

(*Jos balse juntama baimė*) Nežiūrėk į mane šitaip! Ką tu mažtai? Nejaugi iki šiol vis taip beprotiškai įtarinėji, kad aš... (*Tuomet prasikaltusios balsu*) Ką tu darei tada naktį, kai aš nualpau? Aš... aš pasigedau kai ko... Vienų vaistų, kuriuos geriu nuo nemigos...

Lavinijos lūpose pasirodo niūri pasitenkinimo šypsenėlė

(*Baimingai sušunka*) Ak, tai tu... tu radaĩ... ir turbūt manai, kad... bet nejaugi nesupranti, kaip beprotiška... įtarinėti... kai daktaras Bleikas žino, kad jis mirė nuo... (*Tada piktai*) Aš žinau, ko tu laukei — norėjai pripasakoti Orinui nebūtų dalykų ir priversti jį kreiptis į policiją! Pati, savo atsakomybe, tu nedrįsti to padaryti...

bet jeigu galėtum priversti Oriną... Ar ne tiesa? Argi nie tai planavai pastarąsias dvi dienas? Prisipažink! (*Tuomet, kai Lavinija nieko neatsako, pasiduoda įtūžiui ir, nubėgusi žemyn laipteliais, sugriebia ją už rankos ir ima purtyti*) Atsakyk, kai kalbu su tavim! Ką ketini daryti? Atsakyk!

Lavinija laikosi tiesi, jos akys įsmeigtos į motinos akis. Kristina paleidžia ją ir žengia žingsnį į šalį. Tuomet Lavinią, atsukusi nugarą, lyg sukaustyta lėtai nueina į kairę tarp alyvų krūmo ir namo. Kristina žvelgia jai įkandin, jėgos, rodos, apleidžia ją, ji visa dreba iš siaubo. Iš namo atsklinda Orino balsas, garsiai šaukiantis: „Mama! Kur tu esi?“ Kristina krūpteli ir akimirksniu, sutelkusi valią, atgauna savitvardą. Ji skubiai užlipa laipteliais ir praveria duris. Atsako Orinui pabrėžtinai ramiai įprastu balsu

Aš čia, mielas! (*Ir uždaro duris*)

U ž d a n g a

ANTRAS VEIKSMAS

Veiksmo vieta — Menonų svetainė. Ji kur kas didesnė už kabinetą, bet jos interjere irgi vyrauja tiesios griežtos linijos, sudarančios slegiantį išpūdį. Sienos — paprasčiausios tinkuotos plokštumos, šviesiai pilkos, su baltu bagetu. Tai niūrus, nejaukus kambarys, kuriame tvyro pompastiško iškilmingumo atmosfera. Baldai sustatyti labai apgalvotai. Priekyje, kairėje — durys į valgomąjį. Kiek giliau kairėje stovi stalas su kėde ir nuožulnus rašomasis staliukas, irgi su kėde. Galinėje sienoje, per vidurį — durys į pagrindinį holą ir laiptus. Dešinėje — židinys su juodo marmuro atbraila, iš abiejų jo šonų — po langą. Ant sienų kabo protėvių portretai. Viename — židinio dešinėje — pavaizduotas žiauraus veido raganų medžioklės laikų dvasininkas. Kitame — židinio kairėje — Ezros Menono senelis Vašingtono armijos karininko uniforma. Ties židiniu kabo Ezros tėvo, Eibo Menono, portretas, nutapytas, kai jam buvo šešiasdešimt metų. Jeigu ne amžiaus skirtumas, jo veidas būtų visai toks kaip Ezros tame portrete, kuris kabo kabinete. Iš trijų portretų ant kitų sienų du yra moterų — Eibo Menono žmonos ir Vašingtono armijos karininko žmonos. Trečiasis — klestinčio kolonijinės epochos laivų savininko portretas. Visi veidai portretuose taip pat panašūs į kaukes kaip ir gyvųjų pjesės veikėjų. Priekyje, kiek kairiau nuo kambario vidurio, stovi stalas su dviem krėslais. Kitas krėslas stovi priekyje centre, o priekyje dešinėje, atsukta į kairę — sofa

Šis veiksmas prasideda ta pačia scena, kuria pasibaigė pirmas

Heizelę matome sėdinčią krėse priekyje, centre, Piteris sėdi ant sofos dešinėje. Iš holo girdėti Orino balsas,

šaukiantis: „Mama! Kur tu esi?“ kaip kad ankstesnio veiksmo pabaigoje

HEIZELĖ. Kur ji galėjo pradingti? Ją taip paveikė sielvartas, jog, man rodos, jau nebežino ką daro.

PITERIS. Vini irgi visiškai sugniužus.

HEIZELĖ. Vargšelis Orinas! Koks baisus jam sugrįžimas namo! Jis atrodo toks liguistas ir pasikeitęs, ar ne, Piteri?

PITERIS. Galvos sužeidimas — ne juokai. Jam velniškai pasisekė, kad apskritai liko gyvas.

Jie sumišę nutyla, kai iš galo įžengia Orinas ir Kristina. Orinas įtariai ją klausinėja

ORINAS. Kodėl tu šitaip nepastebimai išsmukai? Ką veikei?

KRISTINA (*jos veide pasirodo blanki šypsenėlė*). Turbūt, mielasis, džiaugsmas, vėl tave pamačius, mane pernelyg paveikė. Staiga pasijutau lyg alpstanti, todėl ir išbėgau į gryną orą.

ORINAS (*kaipmat susigėdęs; švelniai apkabindamas ją*). Vargšele mama! Atleisk man... Žinai ką? Sėskis ir pailsėk. Arba verčiau eik tiesiai į lovą.

HEIZELĖ. Teisingai, Orinai, priversk ją. Manęs ji nenorėjo nė klausyti.

KRISTINA. Eiti į lovą, kai Orinas ką tik sugrįžo! Na jau ne!

ORINAS (*susirūpinęs ir kartu patenkintas*). Bet tau reikia saugotis, kad...

KRISTINA (*tapšnodama jam skruostą*). Niekai! Tu ir būsi tie vaistai, kurie suteiks man stiprybės... viską išverti. (*Atsigręžia į Heizelę*) Tu girdi, Heize, jo paklausius, atrodo, kad aš ligonis, o ne jis.

HEIZELĖ. Taip. Tau irgi reikėtų pagalvoti apie save, Orinai.

ORINAS. Mane galite užmiršti. Aš visiškai sveikas.

KRISTINA. Mudvi su Heize apsimesime slaugėmis, ir tu pats nepajusi, kaip vėl tapsi tokiu, koku buvai. Sutinki, Heize?

HEIZELĖ (*džiugiai šypsodamasi*). Žinoma, sutinku.

KRISTINA. Nestovėk, mielasis. Tu tikriausiai labai išvargęs. Luktelėk. Mes tave patogiai įkurdinsime. Heize, ar nepaduotum pagalvėlės?

Heizelė atneša pagalvėlę ir padeda užkišti ją už nugaros Orinui, atsisėdusiam į krėslą iš dešinės stalo pusės. Orino akys

nušvinta, jis vaikiškai šypsosi, aiškiai mėgaudamasis tokia globa

ORINAS. Kaip tau namų patogumai, Piteri? Fronte tokių dalykų nebuvo, ką?

PITERIS. Būta čia į ką kreipti dėmesį.

ORINAS (*mirktelėjęs Heizelei*). Piteris ims pavydėti! Verčiau pakviesk iš lauko Vini, kad ir jam paduotų pagalpę!

HEIZELĖ (*su šypsena*). Neįsivaizduoju Vini tokios rūpestingos.

ORINAS (*jo balse pasigirsta pavydus apmaudas*). Ji būna rūpestinga... retkarčiais. Ji visuomet lepina tėvą, ir jam tai patinka, nors jis ir apsimeta...

KRISTINA (*nusisukdama ir suvaldydama virpulį*). Orinai! Tu kalbi, tarytum jis būtų... gyvas!

Stoja nejauki tyla. Heizelė tyliai grįžta prie savo krėslo kambario viduryje. Kristina apeina stalą ir atsisėda kitoje pusėje priešais Oriną

ORINAS (*kreivai šypteli*). Mes visi užmiršom, kad jis miręs. Aš net dabar negaliu tuo patikėti. Aš jaučiu jį šiuose namuose... gyvą!

KRISTINA. Orinai!

ORINAS (*persimainiusiu balsu*). Viskas pasikeitę... kažkaip labai keistai... šie namai, Vini, tu, aš — viskas, išskyrus tėvą. Jis toks pats ir visada liks... čia... toks pats! Argi tu nejauti to, mama?

Ji suvirpa, žiūrėdama priešais save, bet neatsako

HEIZELĖ (*švelniai*). Nereikėtų, kad tavo mama apie tai galvotų, Orinai.

ORINAS (*žiūrėdamas į ją, neiprastu dėkingu balsu*). Tu tokia pati, Heize,— miela ir gera. (*Lyg kaltindamas atsigręžia į motiną*) Ačiū dievui, bent Heizė nepasikeitė!

KRISTINA (*suėmusi save į rankas, atsisuka ir prisiverčia jam nusišypsoti*). Heizė, tikiuosi, niekada nepasikeis. Kaip gerai, kad ji tau patinka.

Heizelė atrodo sutrikusi, Kristina kalba toliau

(*Motiniškai susirūpinusi*) Ar tokia ilga kelionė traukiniu labai nenuvargino, mielasis?

ORINAS. Tiesą sakant, kelionė ne iš maloniųjų. Galva buvo taip įsiskaudėjusi, jog maniau, kad plyš.

KRISTINA (*pasilenkia per stalą ir prideda ranką jam prie kaktos*).

Vargšas berniukas! Ar dabar skauda?

ORINAS. Nesmarkiai. O kai laikai pridėjusi ranką, visiškai nustoja.

(*Impulsyviai paima jos ranką ir pabučiuoja, vaikiškai*) Ak, mama, pašėlusiai gera būti su tavim namie! (*Tuomet vėl įtariai į ją žiūrėdamas*) Leisk man gerai įsižiūrėti į tave. Tu tokia pasikeitusi. Pastebėjau tai netgi lauke. Kodėl?

KRISTINA (*vengdama jo akių, prisiversdama šypseli*). Turbūt, mielas, todėl, kad senstu.

ORINAS. Ne. Tu gražesnė negu bet kada! Ir netgi jaunesnė. Bet ne dėl to. (*Kone numesdamas jos ranką, kandžiai*) Gal pamėginti atspėti?

KRISTINA (*prisiversdama nusijuokia*). Jaunesnė ir gražesnė! Tu girdi, Heize, koks jis pasidarė? Išmoko galantiškų manierų!

Tarpduryje, iš galo, pasirodo Lavinija. Ji sustoja, peržengusi slenkstį, nenuleisdama akių nuo motinos ir Orino

ORINAS (*vėl žiūrėdamas į Heizelę, šiurkščiai išdrožia*). Ar pameni, kaip mojavai nosinaite tą dieną, kai aš važiauvau tapti didvyriu? Maniau, riešą išsinarinsi! Visos motinos, žmonos, seserys ir merginos taip pat mojavos. Kada nors, per kokį nors karą reikėtų vietoj vyrų mėnesiui pasiųsti kariauti moteris. Tegul pajunta žudymo skonį!

KRISTINA. Orinai!

ORINAS. Tegul taško vienos kitoms smegenis šautuvų buožėmis, tegul skrodžia durtuvais pilvus! Galbūt po to jos liausis mojavusios nosinaitėmis ir tauškusios apie didvyriškumą!

Heizelė sukrėsta rikteli

KRISTINA. Nutilk, Orinai!

PITERIS (*kimiai*). Nebekalbėk apie tai, Orinai! Karas jau pasibaigė.

Pamėgink jį užmiršti. Nė vienam iš mūsų jis nepatiko, ne tik tau.

ORINAS (*kaipmat susigėdęs*). Teisingai, Piteri. Aš niekam tikęs verkšlenantis kvailys! Atleisk, Heize. Bjauriai pasielgiau.

HEIZELĖ. Nieko, Orinai. Aš suprantu tave. Tikrai suprantu.

ORINAS. Aš... aš nelaiku daviau jausmams valią. (*Netikėtai*) Ar tu vis dar dainuoji, Heize? Aš girdėdavau tave dainuojant... būdamas ten. Tokiomis valandėlėmis, taip pat, kai svajodavau apie mamą ar prisimindavau Vini, vaikančią mane tarsi rikiuotės

seržantas, aš jausdavau, kad kažkur galbūt dar yra gyvenimas. Aš girdėdavau tavo balsą pačiais keisčiausiais momentais... tokį švelnų, aiškų, tyrą! Jis pakildavo virš mirštančiųjų riksmų...

KRISTINA (*įtemptai*). Būk geras, nekalbėk apie mirtį!

LAVINIJA (*iš tarpdurio, šiurkščiu, įsakmiu, panašiu į tėvo balsu*). Orinai! Ateik pažiūrėti tėvo.

ORINAS (*pašoka iš krėslo, tarytum ketindamas atiduoti pagarbą; automatiškai*). Klausau, sere. (*Tada padrikai*) Kokio velnio?.. Tavo balsas buvo visiškai kaip jo. Daugiau taip nedaryk, dėl dievo meilės! (*Mėgina nusijuokti, tada susigėdęs*) Norėjau iš karto eiti pažiūrėti... tačiau užsišnekėjau... tuoj pat einu.

KRISTINA (*jos balsas įtemptas, nenatūralus*). Ne! Palauk! (*Piktai, Lavinijai*) Kodėl neleidi broliui valandėlę pailsėti? Argi nematai, koks jis išvargęs! (*Tuomet Orinui*) Aš dar nespėjau su tavim pasikalbėti... o juk taip ilgai nesimatėm! Pabūk truputį su manim, gerai?

ORINAS (*sujaudintas, grįžta prie jos*). Žinoma, mama! Tu man svarbiau už viską!

LAVINIJA (*ketina dygiai atkirsti, bet žvilgtelėjusi į Piterį ir Heizelę, ramiai taria*). Puiku. Tik neužmiršk, ką aš tau sakiau, Orinai. (*Ji atsuka nugarą ir žengia į holą*)

KRISTINA (*baimingai*). Vini! Kur tu eini?

LAVINIJA (*neatsako, tik per petį mesteli broliui*). Tu tuojau ateisi, taip? (*Nueina per holą ir dingsta*)

Orinas skersomis dirsteli į motiną neramiu, įtariu žvilgsniu. Kristina iš paskutiniųjų stengiasi atrodyti rami. Piteris su Heizele atsistoja, pasijutę nejaukiai

HEIZELĖ. Piteri, mums jau būtų laikas eiti namo.

PITERIS. Taip.

KRISTINA. Labai malonu, kad jūs mus aplankėte.

HEIZELĖ (*paduoda Orinui ranką*). Orinai, tau dabar reikia tik ilsėtis... ir pasistengti apie nieką negalvoti.

ORINAS. Tu velniškai miela, Heize. Smagu vėl tave matyti — tokią pačią kaip visuomet!

HEIZELĖ (*patenkinta, bet droviai ištraukdama ranką*). Man irgi džiugu. Labos nakties, Orinai.

PITERIS (*spaudžia jam ranką*). Labos nakties. Ilsėkis kiek telpa ir nesikrimsk.

ORINAS. Labos nakties, Piteri. Ačiū, kad pasitikai mane.

KRISTINA (*lydi juos į holą*). Dabar mūsų namuose ne itin linksma... bet prašom netrukus vėl apsilankyti. Tu, Heize, labiau negu kas nors kitas padėsi Orinui...

Orino akyse vėl šmėkšteli įtarimas. Jis sėdi stalo kairėje ir piktai spokso priešais save. Kristina grįžta iš holo ir tyliai uždaro slankiojančias duris. Akimirka ji stovi žiūrėdama į Oriną, akivaizdžiai drąsindama save prieš kankinamą pokalbį; iš akių matyti, kad ji išsigandusi kažką įtemptai svarsto

ORINAS (*nežiūrėdamas į ją*). Kodėl taip staiga tau pradėjo patikti Heizė? Juk niekuomet nebuvai apie ją geros nuomonės. Nenorėjai, kad su ja susitikinėčiau.

KRISTINA (*eina artyn ir atsisėda priešais jį kitoje stalo pusėje; švelniu motinos balsu*). Tuomet aš buvau savanaudė. Ir pavydėjau, turiu prisipažinti. Tačiau dabar, mielasis, aš trokštu, kad tu būtum laimingas. O tau juk taip patikdavo Heizė...

ORINAS (*pratrūksta*). Tik todėl, kad sukelčiau tau pavydą! (*Tuomet su kartėliu*) Bet dabar tu našlė, ir aš vos spėjau įkelti koją į namus, jau skubi mane apvesdinti! Tau tikriausiai baisiai rūpi vėl manimi atsikratyti! Kodėl?

KRISTINA. Tu neturi teisės šitaip kalbėti! Jeigu žinotum, kokia siaubingai vieniša aš buvau be tavęs...

ORINAS. Tokia vieniša, kad per pastaruosius šešis mėnesius parašei man lygiai du laiškus!

KRISTINA. Aš parašiau tau daug daugiau! Matyt, laiškai pakeliui dingo...

ORINAS. Aš gavau visus Heizės laiškus... Ir Vini. Nežmoniškai keista, kad dingo kaip tik tavieji! (*Nebegalėdamas ilgiau tvardyti, pratrūksta*) Kas tas kapitonas Brantas, kuris pas tave lankėsi?

KRISTINA (*kadangi laukė šito, vykusiai apsimeta nustebusi*). Pas mane? Turbūt norėjai pasakyti — pas Vini? (*Matydama, kad Orinas sutrikęs*) Kur prisiklausei tokių kvailysčių? A, kaipgi, žinau! Tikriausiai Vini ir tau parašė tą pačią nesąmonę kaip ir tėvui.

ORINAS. Ji jam parašė? Ir ką jis?

KRISTINA. Nusijuokė, ir tiek, savaime aišku! Tavo tėvas labai mylėjo Vini, bet ir žinojo, kaip ji man pavydi, suprato, jog ji gali griebtis netgi melo, kad tik...

ORINAS. Oi, pala, mama! Kad jūs nuolatos pykstatės, anaip tol nereiškia, jog Vini galėtų tyčia...

KRISTINA. Sakai, nereiškia? Manau, netrukus ir pats patirsi, kad tavo seseriai nėra nieko švento... kad ji netgi gali apkaltinti mane pačiais žemiausiais, pačiais baisiausiais dalykais!

ORINAS. Mama! Na ką tu, iš tikrųjų! Nekalbėk šitaip!

KRISTINA (*imdamą ją už rankos*). Taip yra, Orinai. Niekam to nepasakyčiau, vienam tau. Tu juk žinai. Mudu visada buvom tokie artimi, tu ir aš. Jaučiu, kad tu tikrai esi mano kūnas ir kraujas! O ji — ne! Ji — tavo tėvo! Tu vienas esi mano dalis!

ORINAS (*nepaprastai entuziastingai*). Taip! Aš irgi tai jaučiu, mama!

KRISTINA. Žinau, kad galiu tikėtis, jog tu suprasi mane, kaip suprasdavai visada. (*Švelniai nusišypso*) Juk kadaise mudu turėjom savo slaptą pasaulėlį — ar pameni? — apie kurį nežinojo nė vienas žmogus, tik tu ir aš.

ORINAS (*laimingas*). O kaipgi! „Menonų nepriimam“ — toks buvo mūsų slaptažodis, atsimeni?

KRISTINA. Šito tavo tėvas ir Vini mums taip niekada ir neatleido! Bet mes galim susikurti tą pasaulėlį iš naujo, ar ne?

ORINAS. Žinoma!

KRISTINA. Aš noriu atlyginti tau visą neteisybę, kurią patyrei iš savo tėvo. Galbūt nelabai dera šitaip kalbėti apie mirusius, tačiau jis pavydėjo tau. Jis nekenė tavęs, nes žinojo, kad aš myliu tave labiau už viską pasaulyje!

ORINAS (*suspausdamas jos delną savo rankose, karštai*). Ar tikrai, mama? Tikrai labiau už viską? (*Tik tuomet ją sukrečia tai, kas buvo pasakyta apie tėvą; su nuoskauda*) Žinojau, kad tėvas manęs nemėgsta, bet niekada nemaniau, kad gali neapkęsti.

KRISTINA. Jis iš tikrųjų neapkentė!

ORINAS (*įsižeidęs, karčiai*). Ką gi! Tuomet ir aš tau pasakysiu tiesą, mama! Atvirai kalbant, jo mirtis manęs visiškai nenuliūdino!

KRISTINA (*pritildžiusi balsą, beveik šnabždomis*). Taip, aš irgi džiaugiuosi!.. kad jis paliko mus ramybėje! Ak, kokie laimingi mudu būtume, jeigu tik tu nesileistum Vini nuteikiamas prieš mane, jeigu tavo minčių neapnuodytų begėdiškas jos melas!

ORINAS (*iškart vėl sunerimęs*). Koks melas? (*Jis paleidžia jos ranką ir žiūri į ją liguistai įtariai*) Tu taip ir nepapasakojai apie tą Brantą.

KRISTINA. Nėra ten ką pasakoti — tik liguista Vini sąmonė ir gali iš keršto visko prisigalvoti! Sakau tau, Orinai, tu negali įsivaizduoti, kaip ji pasikeitė, kol tavęs nebuvo! Ji visuomet buvo paniurusi ir keista, tu juk žinai, tačiau kai tu išvykai, ji pasidarė tokia nerami, tokia užsigalvojusi, kad aš pamaniau, jog tikrai kuoktelėjo. Pradėjo kalbėti apie žmones tiesiog baisius dalykus. Tu paprasčiausiai nepatikėtum, jeigu papasakočiau. O dabar, kai prie visko prisidėjo sukrėtimas dėl tėvo mirties, aš neabejoju, kad jai sutriko psichika.

Argi nepastebėjai, kaip keistai ji elgiasi? Negalėjai nepastebėti!

ORINAS. Mačiau, kad ji labai pasikeitusi. Elgiasi iš tikrųjų keistokai. Tačiau...

KRISTINA. Ir visas jos pamišimas išvirsta į neapykantą man! Kad ir su tuo kapitonu Brantu...

ORINAS. Aha!

KRISTINA. Kažkokiam paikam laivo kapitonui, kurį aš buvau sutikusi senelio namuose, šovė į kvailą galvą mintis kelis kartus nekvieštam čia atsilankyti. Vini manė, kad jis vaikšto jai mergintis. Aš netgi esu tikra, Orinai, kad ji buvo jį įsimylėjusi. Bet netrukus suprato, kad jis vaikšto toli gražu ne dėl jos!

ORINAS. O dėl ko — dėl tavęs?

KRISTINA (*griežtai*). Orinai! Aš rimtai supykčiau ant tavęs, jeigu visa tai nebūtų juokinga! (*Prisiverčia nusijuokti*) Atrodo, tu nesuvoki, kad aš esu pagyvenusi ištėkėjusi moteris su dviem suaugusiais vaikais! Ne, jis siekė tik įsipurksti į šeimos draugus ir, pasinaudojęs tavo tėvu, kai šis sugrįš namo, gauti geresnį laivą! Aš kaipmat įspėjau jo kėslus, ir jis daugiau niekada čia nepasirodys, pažadu tau! (*Ji nusijuokia, paskui erzinančiai*) Štai ir visa garsiojo kapitono Branto istorija. Ar tu dabar patenkintas, pavydusis ančiuk?

ORINAS (*pripažindamas savo kaltę, laimingas*). Koks aš kvailys! Tas karas, matyt, sumaišė man protą! Kad tu žinotum, kokį pragarą aš perėjau!

KRISTINA. Vini kaltė, kad tu apskritai išėjai kariauti! Niekada jai už tai neatleisiu! Man kone plyšo širdis, Orinai! (*Tada skubiai*) Bet aš ketinau papasakoti tau, kokių nesveikų minčių jai sukėlė incidentas su kapitonu Brantu. Ar patikėtum, jog visa tai ji išsigalvojo vien todėl, kad jo pavardė Brantas — jos manymu, jis turėtų būti tos slaugės Mari Brantom sūnus? Argi tai ne beprotiška? Net jeigu ir patikėtume, kad sūnus, — tai argi jis būtų čia lankęsis?

ORINAS (*jo veidas pasidaro rūstus*). Dievaži, norėčiau jį pamatyti! Jo motina užtraukė tokią gėdą mūsų šeimai ir be...

KRISTINA (*išsigandusi, atsitraukia nuo jo*). Orinai! Nežiūrėk šitaip! Tu daraisi toks panašus į tėvą! (*Skubiai*) Bet aš dar nepapasakojau blogiausio. Vini kuo rimčiausiai kaltina mane... tavo motiną, kad aš įsimylėjusi tą kvailį, kad buvau susitikusi su juo Niujorke ir net nuėjusi pas jį į namus! Tavo sesers akyse aš nusmukau iki prostitu-tės!

ORINAS (*apstulbęs*). Netikiu! Vini šitaip negalėjo!

KRISTINA. Sakau tau, kad ji išprotėjusi! Ji netgi važiavo paskui mane į Niujorką, kai lankiau sergantį senelį, ir visur sekė mane. Pamatė kalbant su vyriškiu — ir iškart jos pamišęs protas nusprendė, kad tai Brantas. Ak, Orinai, kaip tai bjauru! Jeigu žinotum, ką man teko iškęsti dėl Vini, tikrai gailėtumeis manęs!

ORINAS. Dieve brangus! Ar ji papasakojo tai tėvui? Nenuostabu, kad jo širdis neatlaikė! (*Tuomet grubiai*) Kas tas žmogus, su kuriuo tu buvai susitikusi Niujorke?

KRISTINA. Tai buvo ponas Leimaras, geras tavo senelio draugas, pažįstantis mane nuo kūdikystės! Atsitiktinai sutikau jį, pasiūlė užėiti aplankyti jo dukters. (*Tada, matydama, kad Orinas abejoja, gailiai*) Ak, Orinai! Sakaisi mylįs mane! Bet vis tiek tardai lyg įtarinėtum! Vini bent galima atleisti! O tu juk sveiko proto! (*Isteriškai pravirksta*)

ORINAS (*iškart apimtas gailesčio ir meilės*). Ne! Prisiekiu tau! (*Jis puola šalia jos ant kelių ir apkabina*) Mama! Labai prašau! Neverk! Aš myliu tave! Tikrai!

KRISTINA. Aš nepasakiau tau paties baisiausio dalyko! Vini įtaria mane nunuodijus tavo tėvą!

ORINAS (*pasibaisėjęs*). Ką! Ne, dievaži, to jau per daug! Jeigu tai tiesa, ją reikia atiduoti į beprotnamį!

KRISTINA. Ji surado vaistus, kuriuos aš geriu nuo nemigos, bet ji tokia pamišusi... žinau, ką galvoja... (*Tada, apimta tikro siaubo, įsikimba į jį*) Ak, Orinai, aš taip jos bijau! Vienas dievas žino, ką ji gali padaryti, būdama tokia! Gali net nueiti į policiją ir... Nesileisk jos nuteikiamas prieš mane! Neužmiršk, kad tu vienintelis gali mane apginti! Aš daugiau nieko šiame pasaulyje neturiu, mielas!

ORINAS (*švelniai ją ramindamas*). Nuteikiamas prieš tave? Jai turėtų pakakti proto nė nebandyti šito! Bet paklausyk. Aš tikrai manau, kad tu... Pati žinai, kad esi per daug susijaudinusi. O dėl

tėvo... visa tai baisi nesąmonė! Ir negi manai, kad aš jos nesulaikysčiau, jeigu sugalvotų kreiptis į policiją... dėl daugybės priežasčių — šeimos labui... mano ir jos pačios labui, ir tavo labui... net jeigu žinočiau...

KRISTINA (*įsistebeilija į jį, sušnabžda*). Žinotum? Orinai, tu netiki, kad...

ORINAS. Ne! Dėl dievo meilės! Aš tik norėjau pasakyti, kad nors ir ką tu padarytum, aš myliu tave labiau už viską pasaulyje, ir...

KRISTINA (*dėkingo džiugesio apimta, prispaudžia jį prie savęs ir bučiuoja*). Ak, Orinai, tu mano berniukas, mano vaikelis! Kaip aš tave myliu!

ORINAS. Mama! (*Tada sugriebia ją už pečių ir žiūri jai į akis, su niūria įstanga*) Aš viską atleisčiau... viską... savo mamai... tik ne tą... ne tą Brantą!

KRISTINA. Prisiekiu tau!..

ORINAS. Jeigu žinočiau, kad tas prakeiktas!.. (*Žiauriu, kerštingu balsu*) Kaip dievą myliu, parodyčiau tau, kad žudyti buvau moky-tas ne veltui!

KRISTINA (*vėl kupina baimės, dabar jau dėl Branto gyvybės; neramiai*). Dėl dievo meilės, nekalbėk taip! Tu visai nepanašus į mano Oriną! Tu žiaurus ir baisus! Gąsdini mane!

ORINAS (*tuoj pat ima atgailauti, pasidaro švelnus, glosto ją*). Na, pakaks, pakaks, mama! Mes išmesim tai iš galvos visiems laikams! Kalbėkim apie ką nors kita. Aš noriu tau kai ką papasakoti. (*Jis atsisėda ant grindų prie jos kojų ir pakėlęs galvą žiūri jai į akis. Pauzė. Tada švelniai klausia, imdamas jos ranką*) Ar tu tikrai laukei manęs sugrįžtant, mama?

KRISTINA (*jau apimusi, bet akyse dar matyti baimė, o balsas virpa*). Koks kvailas klausimas, mielas.

ORINAS. Bet tavo laišakai ateidavo vis rečiau ir rečiau... ir jie atrodė tokie šalti! Aš krausčiausi iš proto! Norėjau dezertyuoti ir sugrįžti namo... arba žūti! Kad tu žinotum, kaip aš troškau būti čia su tavim... kaip dabar! (*Padedą galvą jai ant kelių. Jo balsas pasidaręs svajingas, tylus ir švelnus*) Kaip nuostabiai aš svajodavau apie tave. Ar tau teko kada skaityti Melvilio romaną „Taipis“ — apie Pietų jūrų salas?

KRISTINA (*krūptelėjusi, keistai*). Salas! Kur viešpatauja ramybė?

ORINAS. Vadinasi, skaitei?

KRISTINA. Ne.

ORINAS. kažkas buvo paskolinęs man tą knygą. Aš skaičiau ją daugybę kartų, kol galiausiai tos Salos man tapo simboliu visko, kas nesusiję su karu: ramybės, šilumos, saugumo. Aš įsivaizduodavau, kad esu ten. Ir paskui, visą tą laiką, kai gulėjau be sąmonės, tarytum iš tikrųjų ten buvau. Tik mudu su tavim — ir daugiau nė vieno žmogaus. Tačiau matyti tavęs nemačiau — štai kas keisčiausia. Aš tik jutau tave visur. Bangų mūša buvo tavo balsas. Dangus buvo tokios pačios spalvos kaip tavo akys. Šiltas smėlis buvo tarytum tavo oda. Tu buvai visa sala. (*Jis nusišypso švelniai, svajingai*) Keistos svajos, tiesa? Tik nepyk, kad buvai sala, nes tai buvo gražiausia sala visame pasaulyje — graži kaip tu, mama!

KRISTINA (*iki šiol žiūrėjo jam virš galvos ir sužavėta klausėsi, vis labiau ir labiau jaudindamasi. Jam nutilus, ją užplūsta nepaprasto švelnumo banga; aistringai*). O, kad nebūtum tada išvažiavęs! Kad nebūtum leidęs jiems atimti tave iš manęs!

ORINAS (*sunerimęs*). Bet aš gi sugrįžau. Dabar juk viskas gerai, mama!

KRISTINA (*skubiai*). Taip! Aš ne tai turėjau omeny. Taip ir turėjo būti.

ORINAS. Ir jau niekada tavęs daugiau nepaliksiu. Man nereikia Heizės ar kokios kitos. (*Švelniai šyptelėjęs*) Tu mano vienintelė mergina!

KRISTINA (*vėl švelniai, glostydama jam plaukus, šypsodamasi*). Tu dabar jau didelis, ar ne? Negaliu tuo patikėti. Regis, tik vakar rasdavau tave su naktiniais marškiniais pasislėpusį viršuje ir laukiantį, gal kartais aš užlipsiu ir dar kartą pabučiuosiu prieš miegą! Ar atsimeni?

ORINAS (*vaikiškai šypseli*). Aišku, atsimenu! O koks kildavo triukšmas, kai tėvas mane sugaudavo! O ar atsimeni, kaip tu man leisdavai šukuoti tau plaukus ir kaip man tai patikdavo? Ir dėl šito jis manęs neapkentė. Tavo ir dabar tokie pat nuostabūs plaukai, mama, visai nepasikeitę. (*Jis pakelia ranką ir švelniai paliečia jos plaukus. Ji virpteli ir nepatenkinta atsitraukia, tačiau jis iš džiaugsmo šito nepastebi*) Ak, mama, nuo šiol viskas bus taip nuostabu! Mudu ištekinsime Vini už Piterio ir liksime dviese — tik tu ir aš!

Stumdomos durys galinėje sienoje kiek prasiveria, į kambarį tyliai įslenka L a v i n i j a ir sustoja, žiūrėdama į juos

KRISTINA (*kaipmat pajutusi, kad Lavinija čia; susivaldo nekrūptelėjusi, šiurkščiai*). Ko tau reikia?

Orinas atsigręžia ir pasipiktinęs žiūri į seserį

LAVINIJA (*blankiu, bejausmiu balsu*). Ar neateisi pažiūrėti tėvo, Orinai?

ORINAS (*atsistodamas, irzliai*). Gerai, gerai, einu.

Jis eina pro Laviniją lyg žmogus, skubantis atlikti nemalonią pareigą, ir triukšmingai uždaro duris. Lavinija akimirką žiūri į motiną, paskui šaltai nusisuka, ketindama eiti iš kambario

KRISTINA (*pašoka*). Vini! (*Kai Lavinija atsisuka, griežtai*) Prašau ateiti čia. Aš nenoriu šaukti per visą kambarį.

Lavinija iš lėto prieina artyn ir sustoja nuo jos per ištiestą ranką. Jos akys žybsi, lūpos kietai susičiaupia. Motinos ir dukters panašumas, kai jos stovi viena priešais kitą, nepaprastai ryškus

(Prabyla tyliau, lediniu, bet kartu niekinančiu ir kone pergalingu balsu) Ką gi, dabar gali eiti ir pasakoti Orinui viską, kas tik šaus į galvą! Aš jau pasakiau jam... todėl gali ir nesivarginti. Jo manymu, tu pamišus! Aš papasakojau jam, ko tu prisigalvojai apie mano keliones į Niujorką... iš keršto!.. nes pati buvai įsimylėjusi Adamą! (*Lavinija vos pastebimai sudreba, tačiau akimirksniu vėl sustingsta. Kristina kandžiai šypteli*) Tad verčiau nepainiok Orino į šiuos reikalus! Tau nepavyks priversti jo eiti į policiją. Net jeigu įtikintum jį, kad aš nunuodijau tavo tėvą — nepavyktų! Jis nenori — kaip kad nenori nei tu, nei tavo tėvas, nei visi Menonų mirusieji — tokio viešo skandalo, kokį užtrauktų žmogųdystės byla! Nes viskas iškiltų aikštėn! Viskas! Ir kas toks Adamas, ir mano neištikimybė, ir tai, kad tu žinojai... ir tavo meilė Adamui! O, patikėk manimi, aš pasistengsiu, kad visa tai išaiškėtų, jeigu jau įvyks teismas! Aš parodysiu visam pasauliui dukterį, kuri geidė savo motinos meilučio ir iš neapykantos bei pavydo mėgino pasiųsti savo motiną į kartuves! (*Kandžiai nusijuokia*)

Lavinija visa dreba, tačiau jos veidas išlieka rūstus ir bejausmis. Ji praveria lūpas, tarsi ketindama kažką pasakyti, bet tuoj pat vėl susičiaupia. Kristina tiesiog svaigsta nuo savo įžūlios beprotiškos drąsos

Eik ir pamėgink įtikinti Oriną, kad aš buvau nedora! Jis myli mane! Jis nekenė savo tėvo! Jis džiaugiasi jo mirtimi! Net jeigu žinotų, kad aš jį nužudžiau, vis tiek gintų mane! (*Paskui nusižeminusi ima maldauti, pagauta isteriškos baimės, kurią ligi šiol slėpė*) Dėl dievo meilės, nepainiok čia Orino! Jis dar nepasveikęs! Jis labai pasikeitęs! Pasidaręs žiaurus ir šiurkštus! Jis apie nieką daugiau negalvoja, tik apie mirtį! Nesakyk jam apie Adamą! Jis užmuš jį! Tada aš negalėsiu gyventi! Aš nusižudysiu!

Lavinija krūpteli, jos akyse išsižiebia žiauri neapykanta, išblyškusios lūpos vėl prasiskiria, tarsi norėtų kažką pasakyti, tačiau ji susilaiko, staiga nusigręžia ir išeina iš kambario kapotais žingsniais lyg tragiška mechaninė lėlė

(Žiūri jai įkandin, paskui, kai ji pradingsta, netekusi jėgų griebiasi už stalo; apimta siaubo) Aš turiu pamatyti Adamą! Aš turiu perspėti jį! (*Krenta į krėslą stalo dešinėje*)

U ž d a n g a

TREČIAS VEIKSMAS

Veiksmo vieta ta pati kaip ir antrame „Sugrįžimo“ veiksmė — Ezros Menono kabinetas. Jo kūnas, apvilktas karine uniforma, guli ant juodai drapiruotos pakyls, kuri pastatyta išilgai galinės sienos tiesiai po jo portretu virš židinio. Galva — dešinėje. Į kaukę panašus jo veidas — stulbinanti portreto kopija, tik mirties kiek nutolinta ir sugriežtinta,— atrodo tarytum akmeninis

Stalas ir krėslai, stovėję per vidurį, dabar patraukti į kairę. Ant šito stalo pastatyta lempa. Abiejuose marmurinės židinio atbrailos galuose — po stovą su trim žvakėmis, apšviečiančiom portretą viršuje ir numirėlį apačioje

Prie numirėlio galvos, šioje pakyls pusėje, stovi kėdė

O r i n a s stovi galvūgalyje, už pakyls, įsitempęs tarsi karys sargyboje. Jis nežiūri žemyn į tėvą, bet, paskendęs įtarimų kupinuose apmąstymuose, žvelgia į tolį. Jo veidas žvakių šviesoje stulbinančiai panašus į mirusiojo ir į veidą portrete

Šis veiksmas prasideda keliom akimirkom anksčiau, negu pasibaigia ankstesnysis

ORINAS (apimtas gėdos ir jausdamas kaltę, piktai sau priekaištaujama). Dieve, kaip aš galiu šitaip galvoti! Esu šlykšti kiaušė, jeigu... Prakeikta Vini! Ji turbūt išsikraustė iš proto! (Tuomet, tarsi norėdamas atsikratyti tų minčių, nukreipia žvilgsnį į tėvą)

Tą pačią akimirką holo tarpduryje tyliai pasirodo L a v i n i - j a ir sustojusi žiūri į jį

(*Jis nepastebi Lavinijos. Žiūrėdamas į tėvą, kreipiasi į jį su keista draugiška pašaipa*) Kas tu esi? Dar vienas lavonas! Mudu su tavim matėm jais nusėtus laukus ir kalvų šlaitus... jie nieko nereiškė!.. nieko, gal tik bjaurų pokštą, kokį gyvenimas kar-tais iškrečia sau pačiam! (*Sausai šyptelėjęs*) Mirtis tau taip tinka! Mirtis tinka Menonams! Tu visuomet buvai panašus į statulą įžymaus velionio... sėdinčio parke ar apžergusio arklį miesto aikštėje... tuščiu žvilgsniu žvelgiančio virš gyvenimo... ignoruo-jančio gyvenimą dėl jo netobulumo! (*Linksmi, geraširdiškai suki-kena*) Tu niekada nesistengei geriau pažinti mane, būdamas gyvas... bet, manyčiau, mudu galėtume tapti draugais dabar, kai tu jau miręs!

LAVINIJA (*griežtai*). Orinai!

ORINAS (*išgąstingai į ją pasisuka*). Velniai rautų, liaukis šmižinė-jusi aplinkui! Ir apskritai, ko tu sieki? Mano nervai ir be tavęs... (*Matydamas, kad ji nususuka ir užrakina duris, įtariai*) Kodėl tu užrakinai duris?

LAVINIJA. Man reikia su tavim pasikalbėti — ir nenoriu, kad kas trukdytų. (*Tada griežtai*) Kas vertė tave kalbėti tokius dalykus? Aš negaliu patikėti, kad tu pasidarei toks bejausmis ir nepagar-bus...

ORINAS (*jausdamasis kaltas ir įsižeidęs*). Jūs, namiškiai, per daug rimtai žiūrite į mirtį! Fronte kaipmat būtumėt sužinoję, kad tai tik pokštas! Tu nesupranti, Vini! Arba turi išmokti šaipytis, arba išeisi iš proto, aišku? Aš neturėjau omeny nieko pikto. Tiesiog jis pasirodė man stulbinančiai artimas — tas pats pažįstamas nepažįs-tamasis, kuris man visuomet buvo svetimas. (*Dirsteli į mirusįjį, draugiškai šyptelėdamas*) Ar žinai, kaip jis buvo pravardžiuojamas kariuomenėje? Senu kurmiu! Pats Grantas davė tam pradžią. Jis sakė, jog tėvas ne itin sumanus puolant, tačiau įsirausęs it kur-mis į purvą išlaikytų pozicijas iki pat pasaulio pabaigos!

LAVINIJA. Orinai! Argi nesuvoki, kad jis buvo tavo tėvas ir kad dabar jis miręs?

ORINAS (*irzliai*). Grantas žodžiai tam tikra prasme buvo didelis komplimentas.

LAVINIJA. Kai aš prisimenu, kaip jis didžiavosi tavim sugrįžęs namo! Jis gyrėsi, kad tu atlikai vieną narsiausių žygių, kokius jis matęs kare!

ORINAS (*apstulbęs, paskui karčiai šypteli*). Vieną narsiausių žygių, kokius jis matęs! Oho, gražiai pasakyta! Aš papasakosiu tau anekdotą apie tą didvyrišką žygį. Viskas iš tikrųjų prasidėjo dar naktį, kai buvau prasiskverbęs už jų apkasų linijos. Aš visą laiką ieškojau pavojų, visur ėjau savanoriu. Labai bijojau, kad kas nors gali atspėti, jog man baisu! Kabojo tirštas rūkas, ir buvo taip tylu, kad net galėjai girdėti, kaip rūkas sunkiasi į žemę. Aš sutikau maištininką, šliaužiantį mūsų apkasų link. Jo veidas slinko iš rūko tiesiai į mane. Išsitraukiau kardą ir suvariau smaigalį jam po ausim. Jis pažvelgė į mane idiotišku žvilgsniu, tarytum būtų atsisėdęs ant vinies... jo akys apsiblausė ir užgeso... (*Jo balisas darosi vis tylesnis ir tylesnis, tarytum jis kalbėtų pats su savimi. Paskui nutyla ir valandėlę spokso tuščiu apmirusiu žvilgsniu virš tėvo kūno*)

LAVINIJA (*sudrebėdama*). Negalvok dabar apie tai!

ORINAS (*tokiu pačiu balsu kalba toliau*). Grįždamas visai taip pat pribaigiau dar vieną. Atrodė, lyg du kartus būčiau nužudęs tą patį žmogų. Apėmė keistas jausmas, kad karas — tai nuolatinis to paties žmogaus žudymas ir kad galiausiai paaiškės, jog tas žmogus esu aš pats! Jų veidus aš ir dabar sapnuoju... jie pavirsta tėvo... arba mano veidu... Ką tai galėtų reikšti, Vini?

LAVINIJA. Aš nežinau! Man reikia su tavim pasikalbėti! Dieve šventas, užmiršk tą karą! Jis jau pasibaigęs!

ORINAS. Bet ne mums, kurie žudė! (*Skubiai, juokaujamu balsu, kuriame justi kartėlis*) O visa kita — tiesiog juokinga! Kitą rytą aš vėl buvau apkasuose. Tai įvyko prie Pitsburgo. Buvau nemiegojęs, galva apdujusi. Pamaniau, koks būtų pokštas kvailiems generolams, kaip kad mano tėvui, jeigu abi pusės staiga suprastų, jog yra mulkinamos, prapliuptų juokais ir kareiviai imtų spausti vieni kitiems rankas! Tada aš pradėjau juoktis ir nuėjau jų apkasų link, atkišęs ranką. Žinoma, mulkiu likau aš — už savo gerus norus buvau sužeistas į galvą. Aš įsiutau, mane apėmė noras žudyti, ir šaukdamas nubėgau į priekį. Tuomet dauguma mūsų kvailių irgi pasiuto, nubėgo paskui mane, ir mes užėmėm dalį jų pozicijų, kurių anksčiau nė nedrįsime pulti. Žinoma, aš padariau tai be įsakymo... tačiau tėvas nusprendė verčiau pažiūrėti į tai pro pirštus ir leisti man tapti didvyriu! Tad nieko nuostabaus, kad man tai kelia juoką!

LAVINIJA (*raminančiai, prieidama ir imdama jį už rankos*). Tu pasielgei narsiai ir pats tai žinai. Aš irgi tavim didžiuojuosi.

ORINAS (*bejėgiškai*). Na, gerai! Gali sau didžiutis! (*Nueina šalin ir išsidrebia krėsele, stovinčiame kairėje stalo pusėje*)

Lavinija stovi pakylęs galvūgalyje ir žiūri į jį

(*Piktai*) Na? Klok, ką norėjai, ir baikim šitą kalbą! Bet tu veltui aušinsi burną. Žinau, ką ketini pasakyti. Mama mane įspėjo. (*Prišimines tai, ką buvo sakiusi motina, jis paniursta*) Dėl dievo, kaip tu gali galvoti tokius dalykus apie motiną? Koks kipšas tave kursto? (*Tuomet linksmai*) Bet aš suprantu, kad tu dabar nesava. Žinau, kaip smarkiai tave paveikė jo mirtis. Gal verčiau atidėtume pokalbį vėlesniam laikui, kai...

LAVINIJA. Ne! (*Karčiai*) Nejaugi jai pavyko įtikinti tave, kad man pasimaišęs protas? Ak Orinai, kaip tu gali būti toks kvailas? (*Ji prieina prie jo ir, suėmusi už pečių, prikiša savo veidą, įtaigiai*) Pažvelk į mane! Juk širdies gilumoje tu žinai, jog esu tokia pati kaip visada — tavo sesuo, mylinti tave, Orinai!

ORINAS (*susijaudinęs*). Aš nenorėjau... aš tik manau, kad jo mirtis sukrėtė tave...

LAVINIJA. Aš tau juk niekada nemelavau. Netgi kai buvome maži, tu visuomet žinojai, kad sakau tiesą, ar ne taip?

ORINAS. Taip... bet...

LAVINIJA. Vadinasi, turi tikėti, kad nemeluosiu ir dabar!

ORINAS. Niekas nesako, kad meluosi tyčia. Tiesiog...

LAVINIJA. Net jeigu ji vėl suėmė tave į savo rankas taip, kad ėmei abejoti mano žodžiais, vis dėlto akivaizdžiais įrodymais abejoti negalėsi!

ORINAS (*šiurkščiai*). Kokie gi tie tavo įrodymai! Aš jau viską apie juos žinau! (*Susijaudinęs*) Vini, jeigu ketini dėstyti man tuos kliesdesius apie motiną, įspėju tave — aš neklausysiu! Gali nė nepradėti!

LAVINIJA (*dabar grėsmingai*). Jeigu neklausysi, aš eisiu į policiją!

ORINAS. Nebūk visiška kvaiša!

LAVINIJA. Eisiu, jeigu neliks kitos išeities... jeigu tu priversi mane!

ORINAS. Dievaži, tu beprotė jau vien dėl to, kad kalbi apie...

LAVINIJA. Policijai taip neatrodys!

ORINAS. Vini! Ar supranti, ką tai reikš?..

LAVINIJA. Puikiausiai suprantu! Mudviem su tavim, nekaltiesiems, teks didesnė bausmė negu tam, kuris kaltas — nes mes turėsime gyventi toliau! Tai reikš, kad tėvo atminimas ir visų garbiųjų

Menonų atminimas bus išniekintas siaubingame žmogžudystės teisme! Bet aš verčiau iškęsiu tai, negu leisiu tėvo žudikui likti nenubaustam!

ORINAS. Dievulėliau, nejau tu iš tikrųjų tiki?..

LAVINIJA. Taip! Aš kaltinu ją žmogžudyste! (*Iš suknelės iškirptės ji išsiima nedidelę dėžutę, kurią rado kambaryje iškart po nužudymo — „Sugrižimas“, ketvirtas veiksmas — ir atkiša jam*) Matai? Radau tuoj po tėvo mirties!

ORINAS. Nebūk tokia beprotė! Ji sakė man apie tai! Čia kažkokie vaistai, kuriuos ji geria nuo nemigos!

LAVINIJA (*nenumaldomai, nekreipdama dėmesio į jo žodžius*). Ir tėvas žinojo, kad buvo nunuodytas! Jis pasakė man: „Ji kalta!“

ORINAS. Tai tik tavo liguisti prasimanymai! Dieve, kaip tu gali įtarinėti?.. Ar suvoki, kad apgalvotai kaltini savo motiną... Tai per daug siaubinga ir beprotiška! Aš liepsiu daktarui Bleikui paskelbti tavo pamišusia ir atiduosiu į bepročių namus!

LAVINIJA. Prisiekiu mūsų mirusiuoju tėvu, jog sakau teisybę! (*Ji uždeda ranką ant numirėlio ir kreipiasi į jį*) Priversk Oriną patikėti, tėve!

ORINAS (*šiuurkščiai*). Nepainiok čia tėvo! Jis visuomet stodavo tavo pusėn — prieš mane ir mamą! (*Sugriebia ją už rankos ir jėga atima dėžutę*) Nagi! Atiduok ją man! (*Išikiša į švarko kišenę*)

LAVINIJA. Aha! Vadinasi, bijai, kad tai gali būti tiesa!

ORINAS. Ne! Bet aš nutrauksiu tavo prakeiktus... Tačiau ko aš, kvailys, kreipiu į tavo dėmesį? Viskas per daug jau beprotiška! Su pamišusia moterim neverta nė kalbėti! Bet žiūrėk, Vini, saugokis! Duok mamai ramybę arba...

LAVINIJA (*įdėmiai, su kartėliu į jį žiūrėdama*). Vargšas tėvas! Jis manė, jog karas bus padaręs iš tavęs vyrą! Deja, ne! Tu vis dar toks pats išlepintas verksnys, kurį ji gali apkvailinti kada tik užsimaniusi!

ORINAS (*užsigavęs*). Šito jau per daug.

LAVINIJA. O, ji ką tik mane perspėjo! Ji gyrėsi, kad tu nepatikėsi manimi, kad, netgi žinodamas, jog ji nužudė tėvą, tu tik džiaugies, nes visą laiką jo nekentei! (*Maldaudama*) Orinai! Dėl dievo meilės... čia, prie jo!.. bent jau pasakyk man, kad tai netiesa!

ORINAS (*kaltės jausmo kankinamas, įnirtingai ginasi*). Žinoma, aš nesu to sakęs... ir nemanau, kad ji šitaip kalbėjo. Tačiau mama man

tūkstantį kartų brangesnė už jį! Sakau tai prie jo, net jeigu jis galėtų išgirsti!

LAVINIJA (*tyčia su panieka*). Jeigu negaliu atverti tau akių šitaip, pamėginsiu kitaip! Nors atsisakai padėti man ją nubausti, tikiuosi, nebūsi toks bails, kad leisi pasprukti jos meilužiui!

ORINAS (*vėl atbudus įtarimams*). Meilužiui? Kokiam meilužiui?

LAVINIJA. Tam, kuris drauge su ja rezgė tėvo nužudymo planą. Kuris tikriausiai gavo jai nuodų! Turiu galvoje kapitoną Brantą, apie kurį buvau tau rašiusi!

ORINAS (*kimiai, stengdamasis nuslopinti pavydžius įtarimus*). Meluoji! Ji išsakė man šlykščius tavo prasimanymus... apie jį... apie tai, kaip tu sekei ją Niujorke. O susitikusi ji buvo su ponu Leimaru.

LAVINIJA. Tai štai ką ji tau pasakė! Tarytum aš galėčiau supainioti Leimarą su Adamu Brantu! Koks vis dėlto esi kvailys, Orinai! Ji bučiuoja tave ir apsimeta mylinti... nors buvo užmiršusi, kad tu apskritai egzistuoji, ir apie nieką kitą daugiau negalvojo, tik apie savo niekingą meilužį!..

ORINAS (*įtūžęs*). Gana! Aš nepakėsiu!..

LAVINIJA. Ir dabar negalvoja apie nieką kitą, tik kaip tavo rankomis sustabdyti mane, kad pati galėtų pabėgti su juo ir ištekėti!

ORINAS. Meluoji!

LAVINIJA. Ji glėbesčiuoja tave, vaidina mylinčią motiną, ir tu per savo aklumą negali jos perprasti! Sakau tau, ji buvo nuėjusi į jo butą! Aš nusekiau paskui juos į viršų. Girdėjau, kaip ji sakė „Aš myliu tave, Adamai“. Ji bučiavo jį!

ORINAS (*sugriebia ją už peties, ima purtyti ir parklupdo; įsiutęs*). Velniai tave griebtų! Prisipažink, kad meluoji, kitaip!..

LAVINIJA (*nepabūgusi, žiūrėdama jam į akis, šaltai*). Puikiai žinai, kad nemeluoju! Ji važinėjo į Niujorką atseit lankyti senelio, o iš tikrųjų mylėtis su tuo!..

ORINAS (*su skausmu*). Meluoji, velniai tave griebtų! (*Grėsmingai*) Tu išdrįsai taip kalbėti apie motiną! Jeigu tuoj pat nepateiksi įrodymų, aš!.. Tu toli gražu nepamišusi! Supranti, ką kalbi! Taigi įrodyk... arba, dievaži, aš!..

LAVINIJA (*numetusi jo rankas nuo savo pečių, stodamasi*). Duok man galimybę, ir aš tau įrodysiu! (*Tuomet karštai*) Bet kai įrodysiu, ar padėsi man nubausti tėvo žudikus?

ORINAS (*pašėlusio įtūžio pagautas*). Aš užmušiu tą niekšą! (*Vėl skausmingai suabejojęs*) Bet tu dar nieko neįrodei! Kol kas tik

tušti žodžiai! Aš netikiu tavimi! Tu sakai, kad Brantas jos meilužis! Jeigu tai tiesa, aš pradėsiu jos neapkėsti! Tuomet neabejosiu, kad ji nužudė tėvą! Padėsiu tau ją nubausti! Bet tu privalai įrodyti!

LAVINIJA (*šaltai*). Galėsiu padaryti tai labai greitai. Dabar ji mirtinai išsigandusi. Lėks pas Brantą pirma pasitaikiusia proga. Mes turime duoti jai tą progą. Ar patikėsi manimi, kai užtiksi juos kartu?

ORINAS (*kankinamai*). Taip. (*Vėl įtūžio pagautas*) Velniai jį rautų, aš!..

LAVINIJA (*griežtai*). Tsss! Tylėk. Hole kažkas yra!

Jie laukia žiūrėdami į duris. Tada kažkas garsiai pasibeldžia

KRISTINA (*už durų pasigirsta baimingas ir įsitempęs jos balsas*). Orinai!

ORINAS (*užsikirsdamas*). Dieve! Aš negalėsiu dabar į ją pažvelgti!

LAVINIJA (*greitai sušnabžda*). Neišsiduok, kad ją įtari. Apsimesk, jog manai, kad aš iš tikrųjų pamišusi, kaip kad ji norėjo tave įtikinti.

KRISTINA. Orinai! Kodėl tu neatsiliepi? (*Ji spusteli durų rankeną ir pamačiusi, kad jos užrakintos, su siaubu balse*) Kodėl tu nuo manęs užsirakinai? Įleisk! (*Įnirtingai daužo duris*)

LAVINIJA (*šnabžda*). Atsiliepk ir įleisk.

ORINAS (*nesąmoningai pakludamas, prislopintu balsu*). Einu, einu. (*Nenoriai eina durų link*)

LAVINIJA (*staiga kažką pagalvojusi, sučiumpa jį už rankos*). Palauk! (*Nespėjus jam sutrukdyti, įkiša ranką į jo kišenę, ištraukia dėžutę ir padeda aiškiai matomoje vietoje numirėliui ant krūtinės*) Stebėk ją, kai ji pamatys dėžutę... jeigu nori įrodymų!

KRISTINA. Atidaryk duris!

Jis prisiverčia atidaryti duris ir žingtelį į šalį. Kristina kone įvirsta į vidų. Atrodo, kad ji tuoj nualps. Ji puola prie Orino ir apkabina jį, tarytum ieškodama prieglobsčio

Orinai! Aš taip išsigandau... radusi duris užrakintas!

ORINAS (*suvaldo pašėlusį pavydo sužadintą norą atstumti ją nuo savęs, šiurkščiai*). Ko tu išsigandai, mama?

KRISTINA (*užsikirsdama*). Kodėl tu žiūri į mane... šitaip? Tu toks... toks panašus... į savo tėvą!

ORINAS. Neužmiršk, kad aš ir jo sūnus!

LAVINIJA (*įspėdama*). Orinai!

KRISTINA (*pasisukdama į Laviniją, kuri stovi mirusiojo galvūgalyje*). Jau, aišku, spėjai pripaistyti savo niekšingų melagysčių, tu!..

ORINAS (*prisiminęs nurodymus, išpyškina*). Jai... jai pasimaišęs protas, mama.

KRISTINA. Argi nesakiau? Žinojau, kad ir tu pamatysi! (*Tada neramiai, nenuleisdama akių nuo Lavinijos*) Ar ji pasisakė, ką ketinanti daryti, Orinai? Žinau, ji rezga kažką... beprotiško! Ar ji grasino eisianti į policiją? Ten gali nepatikėti, jog ji išprotėjusi... (*Beviltiškai maldauja, dar vis žiūrėdama į Laviniją*) Tu juk neleisi jai padaryti tokio baisaus dalyko, ar ne?

ORINAS (*jausdamas, kad ji kalta, išlemena*). Ne, mama.

KRISTINA (*jos akys, iki šiol vengusios numirėlio, dabar su siaubu įsisiurbia į jo veidą*). Ne... atsimink, tavo tėvas nebūtų norėjęs... jokie skandalo... nereikia jo trikdyti... sakė... jis nori poilsio ir ramybės... (*Ji kreipiasi į mirusįjį su keista iššaukiančia panieka*) Ir miręs tu man atrodei toks pats, Ezra! Tu visuomet buvai man miręs! Aš nekenčiu mirties vaizdo! Nekenčiu net minties apie jį! (*Ji atplėšia žvilgsnį nuo jo veido ir pamato dėžutę su nuodais. Dusliai riktėlėjusi atšoka ir spokso į ją kaltai, su baime*)

ORINAS. Mama! Dėl dievo meilės, nutilk! (*Įtampa atslūgsta, ir jis ironiškai, negailestingai nusijuokia*) Dieve! O aš tikėjau, kad namie pagaliau rasiu išsigelbėjimą nuo mirties! Verčiau jau nebūčiau grįžęs į gyvenimą... iš savo ramybės salos! (*Šaltai žvelgia į motiną*) Bet tai jau prarasta! Tu mano prarastoji sala, taip, mama? (*Nusigręžia ir tarsi aklas, kliūvančiom kojom, išeina iš kambario*)

Lavinija vogčiomis ištiesia ranką ir pačiumpa dėžutę. Tai išvaudoja iš sustingimo Kristiną, kuri tarsi užhipnotizuota negalėjo atitraukti akių nuo dėžutės. Kaip paklaikusi ji žiūri į kaltinantį, suakmenėjusį Lavinijos veidą

LAVINIJA (*niūriu, abejingu balsu*). Brantas gavo jums šituos vaistus nuo nemigos... juk taip?

KRISTINA (*nelabai susivokdama*). Ne! Ne! Ne!

LAVINIJA. Matau, kad jis. Žinojau... bet norėjau įsitikinti. (*Ji įsikiša dėžutę už suknelės iškirptės, pasisuka — tiesi, atlošusi pečius — ir tarsi medinėm kojom išeina iš kambario*)

KRISTINA (*lyg pamišusi nuseka įą žvilgsniu, paskui vėl įsistebeilija į numirėlio veidą. Tada beviltišku balsu kreipiasi į jį*). Ezra! Neleisk, kad ji padarytų ką nors blogo Adamui! Aš viena dėl visko kalta! Neleisk Orinui!.. (*Tarsi įskaičiusi atsaką numirėlio veide, ji iš siaubo nutyla, neatplėšdama akių nuo to veido, atatupsta traukiasi durų link ir išbėga*)

U ž d a n g a

KETVIRTAS VEIKSMAS

Prie rytų Bostono krantinės prišvartuoto kliperio vairagalis; priešakiname plane — prieplaukos grindinys. Burlaivio priekis ir vidurinė dalis toli kairėje, matome tik jo užpakalinę dalį nuo bizanstiebio iki išriesto laivagalio dešinėje. Laivas nepakrautas, todėl juodas jo bortas iškilęs devynias ar dešimt pėdų virš krantinės. Viršuje dešinėje, ant juto, matyti šturvalas. Kairėje — šturmano kabina ir durys į trapą, einantį žemyn, į kajutę. Pačioje kairėje — bizanstiebis, žemiausia rėja vos matoma viršuje, bizanio bomas nutįšęs virš denio į dešinę. Blausi šviesa sklinda iš kajutės vidaus pro iliuminatorius po viršutiniu deniu. Priekyje kairėje, krantinėje, matyti sandėlio galas

Naktis, praėjus dviem dienom po antro veiksmo ir diena po Ezros Menono laidotuvių. Gilumoje kairėje virš horizonto kykla mėnulis, savo šviesa išryškindamas juodą laivo siluetą. Vėjas atneša melancholišką „Šenandojos“ priedainį, traukiamą jūreivio, visai įgulai pritariant; balsai sklinda virš vandens nuo reide stovinčio laivo, kuris kelia inkarą. Pusiau užstojamas sandėlio šešėlio, aukštiekninkas guli girtas jūreivis ir knarkia. Dainos garsai, matyt, užgauna kažkokią jautrią stygą jo sąmonėje, nes jis sujuda ir stenėdamas sunkiai atsisėda, dabar jau visas nušviestas mėnesienos. Tai liesas, tvirto kūno, kokių šešiasdešimt penkerių metų vyriškis su styrančiu kuokštu juodų plaukų, susitaršiusia juoda barzda ir ūsais. Vėjų nugairintas veidas papurtęs, lūpos atvėpusios, didelės apvalios mėlynos akys pasrūvusios krauju, apsiblaususios, girtos. Tačiau sykiu jis atrodo kažkoks romantiškas, turintis nepaprastų jūros trubadūro bruožų

JŪREIVIS (*klausosi dainavimo ir raukosi*). Dainuoja kaip į balą perdzia! Pelėdos ūbavimas, palyginti su juo, skambėtų kaip tikra opera! Tuoj aš jam parodysiu, kaip reikia dainuoti „Šenandoją“! (*Jis uždainuoja netikėtai geru tenoru, tik kiek kimiu nuo girtumo ir sentimentalokai liūdnu, bet vis dėlto sugebėdamas atskleisti visą dainos grožį*)

O Šenandoja, aš ilgiuos
Srauniųjų tavo vandenų.
O Šenandoja, skiria mus
Platus Misuris.
Ei ei, platus Misuris.

O Šenandoja, dukrą tavo pamilau,
Sraunioji upe, ei!

(*Staiga nustoja dainavęs, purtydamas galvą, liūdnai*) Nieko neišeina! Ar tik nebūsiu padauginęs? Per anksti užrietei nosį, vaikine! Reikėtų dar snūstelėti! (*Prigula remdamasis alkūnėmis, sutrikęs*) Kur aš esu? O velniam tau žinoti? Gryno oro čia kiek nori, ir dar mėnulis pakabintas. Nebūk toks pašėlusiai smalsus! Ko dar pageidautum? Pūkų patalo ir rojalia? (*Uždainuoja su sentimentalium įkarščiu*)

Alaus butelaičiu ar vyno,
Ar buteliu airiško viskio
Jūreivis rytą ankstyvą
Gerklę mielai praskalaus!

(*Nutyla ir ima murmėti*) Ei, kas pavaišins geriausią dainininką visame Vakarų ir kituose prakeiktuose vandenynuose! Tuomet eikit velniop! Galiu ir pats nusipirkti! (*Rausiasi kelnų kišenėje*) Šitoje kišenėje turėjau... gerai atsimenu, kaip dėjaisi... šitoje kišenėje buvo dešimt dolerių... (*Išverčia kišenę; pagautas girtu išsiūčio*) Ot velnias, nebėra! Švariai apkraustė! (*Sunkiai atsisėda*) Kurgi aš buvau paskutinį kartą? Aha, prisimenu! Ta geltonplaukė kiaulė su rausva suknele! Taip meiliai glaustėsi! Gyrė, kad gražiai dainuoju! (*Netvirtai atsistoja*) Dievaži, grįšiu tenai ir spirsiu jūreivišku batu į jos riebę pasturgalį, kad žinotų!.. (*Žengia žingsnį, bet pasvyra į šešėlį ir atsiremia į sandėlio sieną*) Atgal! Stiprūs vėjai aplink Girtuoklių ragą! Kaip sakoma, viskas paskendo. iš-

skyrus garbę, bet ir tos ne kažin kiek plūduriuoja! (Stovi laikydamasis sienos ir laukia, kol žemė liausis siūbavusi)

Durys į trapą atsidaro, ir pro jas atsargiai išeina A d a m a s B r a n t a s. Skubomis apsidairo aplinkui — neramiai bei įtariai. Vilki mėlyną prekybinio laivo kapitono uniformą. Įsitiikinęs, kad denyje nieko daugiau nėra, jis prieina prie turėklų ir žiūri į kairę, į krantinę, lyg kažko laukdamas. Nervingai įsitempęs, viena ranka švarko kišenėje. Jūreivis neišsilaiko, palinksta į priekį, paskui atgal, garsiai atsitrenkdamas į sandėlio sieną. Brantas išgąstingai atšoka nuo turėklų ir išsitraukia iš kišenės revolverį; tuomet vėl palinksta prie turėklų ir grėsmingai klausia

BRANTAS. Kas čia? Išeik į šviesą, kad matyčiau tave, arba, prisiekiu, šausiu!

JŪREIVIS (*irgi išsigandęs pakelia galvą, akimirksniu prablaivėjęs, skubiai*). Šalčiau, drauguži! Paslėpk tą šavo pistoletą! Aš nedarau nieko blogo. (*Išsvirduliuoja į mėnesieną, staiga karingai*) Nemanyk, kad išsigandau tavęs ar tavo šaudyklės! Kas toks esi ir kokio velnio grasini doro jūreivio gyvybei! Ar tik neketini apiplėšti? Šią naktį mane jau vieną sykį apšvarino! Einu pranešiu policijai, kad mačiau plėšiką...

BRANTAS (*skubiai, taikingai*). Nebijok, tau niekas negrasina. Aš esu šio laivo kapitonas, o pastaruoju metu čia ėmė traintotis uosto vagys. Kadangi nėra sargo, pats turiu būti budrus.

JŪREIVIS (*vėl akimirką prablaivėjęs, prisidėdamas ranką prie kaktos*). Taip, taip, sere. Būkite atsargus. Girdėjau, prieš dvi dienas plėšikai buvo įsilaužę į „Enės Lodž“ kajutę. Visą išdaužė ir pavogė iš kapitono du šimtus dolerių. Tikri žmogžudžiai! Sargui vos smegenų neištaškė! (*Vėl girto karingumo pagautas*) Manai, kad aš iš tos gaujos, ar ne? Nagi nulipk čia, ir aš tau parodysiu, katras iš mūsų vagis! Nusispjaut man, kad tu škiperis! Gali būti nors pats Jūrų baubas, bet aš nesileisiu įžeidinėjamas! Į tavo seną geldą nesu parsisamdęs! Tu man ne šeimnininkas! Aš stoviu sausumoj, po velnių, čia laisva šalis, ir niekas...

Jis jau pradeda šaukti, todėl Brantas sunerimsta, kad triukšmas gali atkreipti kieno nors dėmesį. Skubiai įsikiša revolverį atgal į kišenę ir susirūpinęs nužvelgia krantinę. Tada griežtu balsu nutraukia jūreivio tiradą

BRANTAS. Užčiaupk savo prakeiktus žabtus! Arba, prisiekiu aukščiausiuoju, nulipsiu ir įkrėsiu tau proto!

JŪREIVIS (*nesąmoningai paklūsta įsakmiam balsui, ramiai*). Taip, sere... taip. (*Nei iš šio, nei iš to*) Atsiprašau, sere, ar kitam reisui jums nereikia dainavedžio?

BRANTAS. Kokį mėnesį dar stovėsiu. Jeigu ir tuomet būsi be darbo...

JŪREIVIS (*išdidžiai*). Jūs manęs nepažįstate, tai aišku kaip dieną! Aš esu geriausias dainavedys, velniai rautų, iš visų, kurie tik kada buvo pravėrę burną! Aš tarnybos neieškau — ji pati manęs ieško! Aha! Škiperiai neatsidžiaugia mane nusisamdę! Kiek sykių mačiau, kaip škiperis su padėjėjais, apsipykę kruvinu prakaitu, mėgina išjudinti įgulą, bet nė velnio jiems neišaina, kol aš neužtraukiu dainos — nespėji nė apsidairyti, o laivas jau skrieja visomis burėmis!

BRANTAS (*nekantriai*). Aš neabejoju tavo sugebėjimais. Bet siūlyčiau eiti gulti ir išsimiegoti.

JŪREIVIS (*nekreipdamas dėmesio, liūdnai*). Et, tuoj viską užvaldys garas, jūroje jau pilna rūkstančių virdulių, senos dieneelės negrįžtamai praeina... kur reikės dingti ir jums, ir man? (*Vėl girto liūdnumo apimtas*) Viskas praeina! Eibas Linkolnas mirė. Plaukiojau Menonų laivais, o dabar mačiau laikraštyje, kad Ezra Menonas irgi mirė!

Brantas kaltai krūpteli

(*Verksmingu balsu kalba toliau*) Atseit nuo širdies priepuolio, bet manęs neapmausi! Plaukiojau Menonų geldomis — dirbau be atokvėpio, ėsti gaudavau pamazgas — žinau, kad jis neturėjo širdies! Jeigu išskrostumėt jį, rastumėt sudžiūvusią ropę! Senas titnagas tikriausiai paliko krūvą pinigų! Įdomu, kam jie atiteks? Liko ir našlė, ar taip?

BRANTAS (*šiurkščiai*). Iš kur aš galiu žinoti! (*Tyčia keičia kalbą*) Ką tu čia veiki, jūreivi? Su tokiu balsu turėtum sėdėti salone ir linksminti visus dainomis!

JŪREIVIS. Aš irgi taip manau! Aš irgi taip manau! Bet mane apiplėšė, sere... taip... ir žinau kas... geltonplaukė šliundra, kuri buvo apkabiniusi. Laikykis toliau nuo mergų, kitaip jos nuners tau kailį ir pasiklos vietoj kilimėlio! Sakau tau, škiperi! Jos ne jūrininkams, ne man, ir ne tau, geriau neieškokim bėdos! (*Tuomet įsiteikiamai*) Neturiu už ką išgerti, todėl ir esu čia, sere.

BRANTAS (*išsitraukia iš kišenės sidabrinį dolerį ir meta jam*). Še!

JŪREIVIS (*pagrabinėjęs suranda dolerį*). Dėkui, sere. (*Tada meiliskaujamai*) Puikų laivą turite, sere. Jeigu nepabijotumėte suplėšyti burių, jis aplenktų beveik visus... o jūs, matau, iš tokių, kurie nepabijotų.

BRANTAS (*patenkintas žvilgteli viršun į didingą savo laivo take-ląžą*). Taip! Skrieja kaip vėjas!

JŪREIVIS. Trūksta tik gero dainininko, kad jums padėtų. Pasiklausykite dainos apie Džonį Koriką!

Brantas, tai išgirdęs, krūpteli. Jūreivis sentimentaliai graudžiai užtraukia „Džonį Koriką“

Mane vadina Džoniu Koriku

Ėhei, ėhėhei!

Už pinigą jie kalba, aš kariu,

O kark, brolau, kark!

BRANTAS (*rūsčiai*). Gana tų laidotuvių giesmių! Nešdinkis iš čia! Ir gyviau!

JŪREIVIS (*eina*). Taip, taip, sere. (*Tuomet priekaištingai*) Matau, muzika jums neglosto ausies. Labanaktis.

BRANTAS (*lengviau atsidusdamas, piktai*). Labos nakties.

Jūreivis netvirtai nukrypuoja į kairę, tarp sandėlio ir laivo. Jis vėl užplėšia savo gedulingą dainą, jo balsas tolsta

Pakoriau, sako, savo motinėle

Ėhei, ėhėhei!

Pakoriau, sako, savo motinėle!

O kark, brolau, kark!

(*Nulydėjęs jį akimis, tyliai nusikeikia ir ima žingsniuoti deniu*)
Prakeikta giesmė! Liūdna kaip mirtis! Nujaučiu, kad man neteks išplukdyti šito laivo į jūrą. Jam jau nereikia manęs — bailio, pasi-slėpusio už moters sijono! Jūra neapkenčia bailingų!

Kairėje, tarp sandėlio ir laivo, iš tamsos vogčiomis išslenka juodai apsirengusi moteris, veidą slepianti po tankiu šydu. Pamačiusi viršuje ant denio žmogų, iš baimės prislopintai aikteli ir atšoka

(*Išgirdęs tai, akimirksniu išsitraukia revolverį ir įsmeigia žvilgsnį į sandėlio šešėlį*) Kas čia?

KRISTINA (*su palengvėjimu šūkteli*). Adamai!

BRANTAS. Kristina! (*Skubiai*) Eik atgal prie tiltelio. Aš tave pasitiksiu.

Ji grįžta atgal. Jis nuskuba per dieną ir dingsta kairėje. Girdėti jų balsai, po akimirkos juodu pasirodo ant juto, iš kairės. Ji bejėgiškai remiasi į jį, o jis prilaiko ją apkabinęs per liemenį

Vedu tave pro čia, nes užsklendžiau duris į pagrindinį dieną.

KRISTINA. Aš taip bijojau! Nebuvau tikra, kuris laivas! O dar sutikau kažkokį girtuoklį — ėjo iš čia dainuodamas...

BRANTAS. Aha. Ką tik jo atsikračiau. Šį rytą atleidau sargą, kad vakare būčiau vienas. Tikėjaisi, jog netrukus pasirodysi. Ar tas girtuoklis matė tave?

KRISTINA. Ne. Aš užsiglaudžiau už kažkokių dėžių. (*Tuomet bailiai*) Kam tau tas pistoletas?

BRANTAS (*niūriai*). Neketinau geruoju pasiduoti... jeigu viskas būtų kitaip pakrypę.

KRISTINA. Adamai!

BRANTAS. Nejaugi tu manai, kad būčiau pasidavęs jiems gyvas?

KRISTINA. Maldauju tavęs, Adamai! Nekalbėk dabar apie tai! Kuo tvirčiau apkabink ir pasakyk, kad mane myli!

BRANTAS. Dabar ne laikas! Noriu sužinoti viską, kas buvo! (*Tuoju pat atgailaudamas pabučiuoja ją; šiurkščiai, bet stengdamasis būti švelnus*) Nekreipk dėmesio į mane! Aš kone išėjau iš proto, laukdamas čia vienas ir nieko nežinodamas, tik tai, kas buvo parašyta laikraščiuose — kad jis mirė. Tos kelios dienos buvo blogiau už pragarą!

KRISTINA. Jeigu žinotum, kokios jos buvo man!

BRANTAS. Bet kažkas negerai! Matau iš tavo veido! Kas atsitiko, Kristina?

KRISTINA (*drebančiu balsu*). Vini žino!.. Ji atėjo į kambarį jam mirštant! Jis pasakė jai...

BRANTAS (*šiurkščiai*). Dieve! Ką ji ketina daryti? (*Tuomet, nelaukdamas jos atsakymo, staiga neramiai apsidairo*) Kristina! Kaip tau pasisekė ištrūkti? Dabar ji tikrai įtars, kad tu išvykai ne pas tėvą. Vieną kartą ji jau sekė tave...

KRISTINA. Ne, ne, viskas gerai. Šį rytą Orinas pareiškė, kad jo pusbroliai Bredfordai pakvietę jį ir Vini su nakvyne į Blekridžą ir kad jis vežasi drauge Vini, nes mano, jog permaina turėtų padėti

jai atsipeikėti. Man pavyko jį įtikinti, kad iš sielvarto jai pasi-
maišė protas... todėl jis neklausys jos kalbų...

BRANTAS (*nekantriai*). Ir jis tiki?

KRISTINA (*vos girdimai*). Taip... tiki... kol kas... bet nežinau, ar
ilgai...

BRANTAS. Ėhė...

KRISTINA. Liepia jam būtinai važiuoti. Taip aš gavau progą susi-
tikti su tavimi. Jie išvažiavo iš ryto ir nežino, kad manęs nėra, bet
jeigu paskui ir sužinotų, negalėtų įrodyti, kur buvau. Aš tik labai
trumpam, Adamai... mums reikia aptarti... tiek visko atsitiko, ko aš
nebuvaу numačiusi... norėjau tave įspėti...

BRANTAS. Tsss! Lipam žemyn į kajutę! Kvailai elgiamės, čia kal-
bėdami.

*Brantas apkabinęs įveda Kristiną pro trapo duris ir tyliai jas
uždaro. Pauzė, kurios metu virš vandens liūdnai sklinda jūrei-
vių daina iš reide stovinčio laivo. Paskui deniu iš kairės vog-
čiomis atslenka O r i n a s ir L a v i n i j a. Ji apsivilkusi juo-
dai — kaip ir anksčiau. Jis su uniforma, bet susisiautęs į ilgą
apsiaustą ir ant akių užsimaukšlinęs skrybėlę nuleistais kraš-
tais. Jos veidas šaltas ir nuožmus. Orinas netveria žiauriu kerš-
tingu įniršiu. Jie tyliai prieina prie kajutės stoglangio, ir Ori-
nas pasilenkia pasiklaudyti. Jo veidą, apšviestą pro stoglangį
sklindančios šviesos, iškreipia pavydus įtūžis. Lavinija ramini-
dama padeda jam ant peties ranką. Sceną apgaubia tamsa. Kai
po valandėlės ji vėl nušvinta, laivo borto jau nebėra. Matome
nedidelės kajutės vidų neseniai išdažytomis šviesiai rudomis
sienomis. Stoglangis, išeinantis į viršutinį denį, — pačiame
lubų viduryje; prie jo prikabinas laivo kompasas. Po juo puši-
nis stalas su trim kėdėmis — viena už stalo, kitos dvi iš galų —
kairės ir dešinės. Ant stalo stovi artipilnis viskio butelis, stik-
linė ir qstis vandens. Dešinėje kajutės sienoje įtaisyta ilga
siaura sofa su odinėmis pagalvėlėmis. Galinėje sienoje, deši-
nėje — durys į kapitono kajutę. Didžiulė indauja stovi prie
kairiosios sienos, per vidurį. Virš jos kabo laivo laikrodis. To-
liau už indaujos — durys į koridorių, einantį į pagrindinį
denį. Į šį koridorių išeina ir trapas iš laivagalio denio. Uždegta
lempa stovi ant indaujos, o laivo žibintas, irgi degantis — ant
dešiniojo stalo galo*

Kristina sėdi kajutėje už stalo, Brantas — iš dešinės. Jos veidas atrodo išvargęs ir susenęs, lūpos įtemptos, jų kampučiai nuleisti, plaukai bei drabužiai išsidraikę, ir todėl ji panaši į pabėgėlę. Ji baigia pasakoti apie nužudymą ir po to seksius įvykius. Brantas įdėmiai klausosi

Viršuje, ant denio, kaip ir anksčiau matyti Orinas su Lavinija. Orinas, palinkęs prie viršulango, klausosi

KRISTINA. Mirdamas jis parodė pirštu į mane ir pasakė jai, kad aš kalta! O paskui ji surado nuodus...

BRANTAS (*pašokdamas*). Dėl dievo meilės, kodėl tu...

KRISTINA (*gailiai*). Aš nualpau nespėjusi jų paslėpti! O taip kruopščiai buvau viską suplanavusi. Bet kaip aš galėjau numatyti, kad ji įeis būtent tą akimirką? Ir kaip galėjau žinoti, kad jis šnekės su manim taip, kaip šnekėjo? Jis išvarė mane iš proto! Kalbėjo ir kalbėjo apie mirtį! Tyčia kankino mane! Nieko daugiau netroškau, tik kad numirtų ir duotų man ramybę!

BRANTAS (*žiaurus pasitenkinimas įsižiebia jo akyse*). Sakai, prieš mirtį jis sužinojo, kieno aš sūnus? Dievaži, tai turėjo jį įsiutinti!

KRISTINA (*gailiai kartoja*). Taip kruopščiai buvau suplanavusi... bet kažkodėl viskas pakrypo kitaip!

BRANTAS (*niūrios nuotaikos prislėgtas vėl atsisėda*). Aš žinojau! Jaučiau visa savo esybę! Man bus gera pamoka tai, kas įvyko ir kas dar įvyks! Ne taip atkeršyti aš prisiekiau prie savo motinos kūno! Reikėjo daryti, kaip aš norėjau — susikauti su Ezra Menonu, kaip kad du vyrai kaunasi dėl moters meilės! (*Karčiai, pats save niekindamas*) Matyt, turiu pradvokusio bailio kraujo, savo tėvo kraujo! Taip ir yra!

KRISTINA. Adamai! Kai tu šitaip kalbi, mane pradeda graužti sąžinė!

BRANTAS (*susitvardęs, gėdindamasis*). Aš nė iš tolo nenorėjau tavęs kaltinti, Kristina. (*Tuomet rūščiai*) Šiaip ar taip, dabar per vėlu gailėtis. Reikia sugalvoti, ką daryti toliau.

KRISTINA. Taip! Vini man kelia siaubą! Ak Adamai, turi pažadėti, kad būsi budrus kiekvieną akimirką! Jeigu ji įtikins Oriną, kad tu mano meilužis... O kodėl mums nepabėgus, Adamai? Kai būsime toli, ji nieko negalės mums padaryti.

BRANTAS. „Skrajojantis prekiąs“ neplauks dar kokį mėnesį, gal

net ilgiau. Negausime krovinio taip greitai, kaip savininkai tikėjosi.

KRISTINA. Ar negalėtume plaukti kitu laivu... kaip keleiviai... į Rytus... ten galėtume susituokti...

BRANTAS (*paniūręs*). Tačiau tuomet visas miestelis sužinotų, kad tu pabėgai. Kiltų įtarimų...

KRISTINA. Ne. Orinas ir Vini ką nors sumeluotų. Savo pačių naudai. Pasakytų, kad išvažiavau į Niujorką pas savo tėvą. Ak Adamai, tai vienintelis dalykas, ką mes galim padaryti! Jeigu tuoj pat nepaspruksim kuo toliau nuo Vini, aš žinau, kad atsitiks kažkas siaubingo!

BRANTAS (*prislėgtas*). Taip. Ko gero, dabar tai mums vienintelė išeitis. Penktadienį į Kiniją išplaukia „Atlantida“. Sutarsiu su jos kapitonu, kad mus paimtų... ir laikytų liežuvį už dantų. Ji išplaukia penktadienį prieš aušrą. Geriausia būtų, kad atvažiuotum pas mane ketvirtadienį vakare. (*Tuomet su įstanga*) Šią naktį parašysiu Klarkui ir Dausonui, kad „Skrajojančiam prekijui“ pasiieškotų kito kapitono.

KRISTINA (*išgirdusi nuoskaudą jo balse, gailestingai*). Vargšas Adamas! Žinau, kaip tau skaudu palikti savo laivą.

BRANTAS (*susitvardo, pasijutęs kaltas tapšnoja jai ranką; liūdnei ir švelniai*). Laivų yra daug... O tu tik viena, Kristina!

KRISTINA. Aš jaučiuosi tokia kalta! Atnešiau tau vienas nelaimės!

BRANTAS. Tu atnešei meilę — visa kita tėra kaina už ją. O ji galėtų būti milijoną kartų didesnė! Juk tu dabar visa man priklausi! (*Prispaudžia ją prie savęs, įsmeigęs tuščią žvilgsnį jai virš galvos*)

KRISTINA (*virpančiu balsu*). Bijau, kad dabar manimi ne ką tepasigirsi. Per tas kelias dienas aš labai susenau. Dabar aš bjauri. Tačiau vėl pasidarysiu graži — dėl tavęs!.. Aš atlyginsiu tau už viską! Pasistenk labai nesielvartauti dėl laivo, Adamai!

BRANTAS (*kimiai*). Nekalbėkim daugiau apie jį. (*Prisiversdamas kreivai šypтели*) Aš atsisveikinsiu su jūra. Šiaip ar taip, dabar aš jai nereikalingas. Jūra nekenčia bailių.

KRISTINA (*su gailėsčiu, mėgindama jį pralinksinti*). Nekalbėk šitaip! Tu turi mane, Adamai! Tu turi mane! Mudu būsim laimingi — kai tik atsidursim tavo Palaimintose salose! (*Staiga suvirpėjusi*) Keista. Ir Orinas kalbėjo man apie salą...

Orinas, tuo metu palinkęs prie pat viršulango, grėsmingai atsisitiesia. Lavinija ramindama sugriebia jį už rankos

BRANTAS (*su karčiu, beviltišku ilgesiu*). Taip... Palaimintosios salos... Galbūt mes dar galim rasti savo laimę ir viską užmiršti! (*Tuomet keistai, tarytum pats sau*) Matau jas dabar... tokias artimas... ir tokias tolimas, už milijonų mylių! Įkaitusi žemė, mėnesiena, pasatai šlamina kokoso palmes, bangų mūša į barjerinius rifus tyliai niūniuoja lopšinę! Taip! Ten ramybė, ten užsimiršimas... jeigu tik dabar mes rasime tas salas!

KRISTINA (*desperatiškai*). Mes rasim jas! Rasim! (*Bučiuoja jį*)

Pauzė

(*Išsigandusi žiūri į laikrodį*) Pažvelk, jau vėlu! Adamai, man reikia eiti!

BRANTAS. Dėl dievo meilės, saugokis Vini. Jeigu tau dabar kas nors atsitiks!..

KRISTINA. Nieko man neatsitiks. Bet tu privalai būti budrus, jeigu kartais Orinas... Iki pasimatymo, mano meile! Aš turiu eiti! Turiu! (*Ji išsiveržia iš jo rankų, bet tuoj pat vėl puola jam į glėbį; su siaubu*) Ak! Mane apėmė keistas jausmas... pasidarė liūdna... tarsi niekada tavęs nebepamatysiu! (*Pradedą isteriškai kūkčioti*) Ak Adamai, pasakyk, kad tu nesigaili! Pasakyk, kad mes būsime laimingi! Aš negaliu pakelti šito klaikaus nevilties jausmo!

BRANTAS. Žinoma, būsime laimingi! O dabar eime! Laukti liko tik pora dienų.

Jie žengia durų link

Eisim per pagrindinį dieną, taip arčiau. Aš palydėsiu tave iki priplaukos galo. Toliau neisiu. Mus gali pamatyti.

KRISTINA. Vadinas, dar valandėlę galime pabūti kartu! Ačiū dievui!

Jie išeina į koridorių, ir Brantas uždaro duris. Pauzė. Viršuje, ant denio, Orinas iš po apsiausto išsitraukia revolverį ir nori bėgti paskui juos žemyn, į pagrindinį dieną. Lavinija, bijojusi šito, užstoja jam kelią ir sugriebia už rankos

ORINAS (*įtūžęs šnabžda*). Praleisk man!

LAVINIJA (*grumdamasi su juo*). Ne! Tyliau! Tsss! Girdžiu jų balsus denyje! Greičiau! Į kajutę! (*Ištumia jį vidun ir uždaro trapo duris*)

Po akimirkos atsidaro kajutės durys kairėje ir jie įeina

LAVINIJA. Jis lydės iki prieplaukos galo. Mes turim kelias minutes.

(*Niūriai*) Norėjai įrodymų! Na ką gi, dabar patenkintas?

ORINAS. Taip! Tebūnie jis prakeiktas! Mirtis jam per gerai! Reikėtų jį...

LAVINIJA (*įsakmiu balsu*). Orinai! Prisimink, kad žadėjai nepamesti galvos. Turi padaryti viską taip, kaip suplanavom, kad niekas mūsų negalėtų įtarti. Koks gi bus kerštas, jeigu mes patys...

ORINAS (*nekantriai*). Visą šitą tu man jau sakei! Nejaugi laikai mane kvailiu? Neturiu jokio noro būti pakartas dėl to niekšo! (*Tuomet sielvartingai*) Girdėjau, kaip ji prašė, kad jis pabučiuotų! Girdėjau, kaip įspėjo jį dėl manęs! (*Nusijuokia baisiu juoku*) O mano sala, apie kurią jai pasakojau... kur mudu su ja... ji nori ten plaukti... su juo! (*Tada tūžmingai*) Po velnių! Kodėl tu mane sulaikei! Būčiau paleidęs jam žarnas jos akivaizdoje!

LAVINIJA (*niekinamai*). Denyje, kur švį neabejotinai kas nors būtų išgirdęs? Mus suimtų... o tuomet aš būčiau priversta papasakoti visą teisybę, kad išsigelbėtume. Ji atsidurtų kartuvėse, bet jeigu mudviem ir pavyktų išsipainioti, mūsų gyvenimas būtų sugriautas! Vienintelis žmogus, sėkmingai išsisukęs, būtų Brantas! Jis numirtų laimingas, žinodamas, kad atkeršijo mums geriau, negu kada būtų išdrįšęs tikėtis! Ar to norėjai?

ORINAS (*niūriai*). Ne.

LAVINIJA. Tuomet elkis protingai. (*Atidžiai apžvelgia kajutę, įsakmiu balsu*) Išeik į koridorių ir pasislėpk. Jis nepastebės tavęs tamsoje. Eis tiesiai čia. Tada tu ir galėsi...

ORINAS (*niūriai*). Pats žinau, ką daryti. Šito žaidimo neblogai išmokau... tavo ir tėvo dėka.

LAVINIJA. Paskubėk! Eik dabar! Jis netrukus sugrįš!

ORINAS (*eina prie durų, tuomet skubiai*). Girdžiu jo žingsnius. (*Tyliai išsmunka*)

Lavinija paskubomis slepiasi už indaujos kairėje. Akimirksniu tarpduryje pasirodo Brantas ir, žengęs porą žingsnių, sustoja markstydamasis nuo šviesos. Liūdnai apmeta akimis kajutę

BRANTAS (*dusliai*). Taigi viso labo, „Skrajojantis prekyju“! Teisybė! Man trūko vyriškumo!

Pro duris įžengia Orinas ir du kartus iššauna, kone įrėmęs revolverį į Brantą. Brantas krenta kniūbsčias prie

stalo, persiverčia aukštiekninkas, akimirką sutrūkčioja ir nurimsta. Orinas šoka į priekį ir sustoja prie kūno, nukreipęs revolverį žemyn, pasirengęs šauti dar kartą

LAVINIJA (lyg pakerėta žiūri į nejudantį Branto veidą). Ar jis negyvas?

ORINAS. Taip.

LAVINIJA (griežtai). Nestovėk čia! Kur kaltas, kurį atsinešei? Išdaužyk viską jo kajutėje. Mes juk turim sudaryti įspūdį, kad jį nužudė vagys! Paimk kokį vertingą daiktą! Paskui išmesim už borto! Greičiau!

Orinas padeda revolverį ant stalo, išsitraukia kaltą, kurį buvo užsikišęs už diržo, po apsiaustu, ir eina į kapitono kajutę. Po akimirkos pasigirsta, kaip skyla laužomi stalčiai

Lavinija iš lėto prieina prie negyvėlio ir stovi žiūrėdama į Branto veidą. Jos pačios veidas sustingęs, tuščias

Pauzė. Girdėti, kaip Orinas kapitono kajutėje laužo Branto stalą ir švaisto viską iš stalčių

(Galų gale kreipiasi į lavoną karčiu niūriu balsu) Kaip tu galėjai taip mylėti tą seną nedorėlę? (Nuveja šią mintį šalin, šiurkščiai) Bet tu jau negyvas! Viskas baigėsi! (Ryžtingai nusigręžia nuo jo, paskui staiga vėl atsisuka ir stovi be galo tiesi ir niūri, abejingai kalbėdama maldą — tarsi atlikdama pareigą) Teatranda viešpats pateisinimą tavo nuodėmėms! Tegul ilsisi Adamo Menono, mūsų pusbrolio, siela ramybėje!

O r i n a s ateina iš kapitono kajutės ir nugirsta jos paskutiniuosius žodžius

ORINAS (šiurkščiai). Ilsisi? Pragare, norėjai pasakyti! (Prieina artyn) Išlaužiau viską, ką tik įmanoma.

LAVINIJA. Tada eime. Ir greičiau. Ten tavo revolveris. Neužmiršk jo. (Eina prie durų)

ORINAS (įsidėdamas revolverį į kišenę). Reikia dar išversti jo kišenes, kad atrodytų kaip tikras apiplėšimas. (Jis greitai išverčia Branto kišenes ir, radęs revolverį, pinigų, laikrodį su grandinėle, peilį, viską susikiša į savo kišenes) Išmesiu už borto kartu su

viskuo, ką paėmiau iš jo kajutės. (*Baigęs kraustyti, jis lieka palinkęs ties kūnu ir tarytum apžavėtas keistai žiūri į Branto veidą*)

LAVINIJA (*sunerimusi*). Orinai!

ORINAS. Dievaži, jis panašus į tėvą!

LAVINIJA. Ne! Eime!

ORINAS (*tarytum pats sau*). Lyg būtų išsipildęs mano sapnas. Aš buvau nužudęs jį jau anksčiau... ne vieną sykį.

LAVINIJA. Orinai!

ORINAS. Ar pameni, aš tau pasakojau, kaip veidai tų žmonių, kuriuos nužudžiau, vis sugrįždavo ir sugrįždavo, paskui pavirsdavo tėvo veidu ir galiausiai mano paties? (*Niauriai šypteli*) Jis irgi į mane panašus! Galbūt tai buvo savižudybė!

LAVINIJA (*persigandusi sugriebia jo ranką*). Skubėkim! Gali kas nors ateiti!

ORINAS (*nekreipdamas į ją dėmesio, tebespoksodamas į Brantą, ne savo balsu*). Juo būdamas ir aš taip pat būčiau daręs. Būčiau mylėjęs ją, kaip kad jis mylėjo... ir dėl jos... būčiau nužudęs tėvą!

LAVINIJA (*įtemptai, purtydama jo ranką*). Orinai, dėl dievo meilės, liaukis kalbėjęs nesąmones ir kuo greičiau einam iš čia! Nejaugi nori, kad mus užkluptų? (*Įsirėžusi tempia jį*)

ORINAS (*paskutinįkart žvilgtelėdamas į numirėlį*). Baisiai keista! Tai kažkoks bjaurus pokštas! (*Leidžiasi ištempiamas į koridorių*)

U ž d a n g a

PENKTAS VEIKSMAS

Veiksmo vieta ta pati kaip ir trečiame „Sugrįžimo“ veiksmė — prie Menonų namo. Kitos dienos vakaras. Mėnulis ką tik patekėjęs. Juodas šešėlis krinta nuo pušų ant dešinėsios namo pusės, o kairioji pusė ryškiai nušviesta mėnesienos. Paradinės durys atviros, hole matyti šviesa. Visos langinės uždarytos. Kristina vaikštinėja keliuku palei portiką, čia atsidurdama pušų šešėlyje, čia vėl išeidama į mėnesieną. Ji visa įsitempusi, negali nustyti vietoje. Pamačiusi ateinant keliuku kažką, ko ji laukė, nuskuba pasitikti

HEIZELĖ (*pasirodo iš kairės, maloniai šypsodamasi*). Štai ir aš! Kai tik Setas atnešė jūsų raštelį, tuoj pat išskubėjau.

KRISTINA (*bučiuoja ją, nenatūraliai jausmingai*). Aš taip džiaugiuosi, kad tu atėjai! Gal ir nereikėjo tavęs trukdyti...

HEIZELĖ. Koks jau čia trukdymas, ponio Menon. Man be galo smagu su jumis pabendrauti.

KRISTINA. Aš taip siaubingai liūdėjau... ir taip nervinausi. Paleidau Henę su Eni iki rytdienos ir likau visiškai viena. (*Sėda ant suoliuko*) Pasėdėkim čia. Man sunku būti viduje.

Heizelė prisėda šalia jos

HEIZELĖ (*gailestingai*). Suprantu. Jūs turbūt jaučiatės baisiai vieniša. Tikriausiai labai jo pasigendate.

KRISTINA (*suvirpėdama*). Nekalbėkim apie tai... Jis jau palaidotas! Jo nebėra!

HEIZELĖ (*švelniai*). Jis ilsisi ramybėje, ponio Menon.

KRISTINA (*su karčia pašaipa*). Kadaise ir aš buvau tokia kaip tu! Tikėjau, kad yra dangus! O dabar žinau, kad tik pragaras!

HEIZELĖ. Ššš! Negalima šitaip kalbėti.

KRISTINA (*susitvardo, prisivertusi nusišypso*). Bijau, kad nesu tinkama pašnekovė jaunai merginai. Tave turėtų supti jaunystė, grožis, laisvė. O aš sena, negraži ir apnikta minčių apie mirtį! (*Tarytum pati sau, tyliau nevilties kupinu balsu*) Bet aš negaliu pasidaryti negraži! Neturiu teisės!

HEIZELĖ. Jūs tik nežmoniškai nusikamavusi. Jums reikėtų gerai išsimiegoti.

KRISTINA. Netikiu, kad pasaulyje yra toks dalykas kaip miegas! Išsimiegoti galima tik po žeme! Ten, ko gero, ateina tikra ramybė... galų gale... po visų baimių! (*Prisivertusi nusijuokia*) Dieve šventas, kaip tau turbūt nuobodu klausytis mano niūrių samprotavimų! Bet patikėk, pasikviečiau tave visai ne dėlto... Norėjau paklausti, gal tu ar Piteris gavot kokią žinutę iš Orino ir Vini.

HEIZELĖ (*nustebusi*). Ne, nieko. Po laidotuvių mes jų daugiau nematėm.

KRISTINA (*dirbtinai nusišypso*). Matyt, jie bus mane pametę. (*Tuomet skubiai*) Turiu omenyje, kad jie jau seniai turėjo būti grįžę. Neįsivaizduoju, kodėl užtruko. Vakar išvažiavo į Blekridžą pavišėti vieną dieną pas Bredfordus.

HEIZELĖ. Tuomet nėra ko jaudintis. Bet aš nesuprantu, kaip jie galėjo palikti jus vieną... tokiu metu?

KRISTINA. O, dėl šito tai nieko tokio. Aš pati raginau juos važiuoti. Jie išvažiavo tuoj po laidotuvių, o aš pagalvojau, kad galiu pasinaudoti proga ir aplankyti savo tėvą Niujorke. Jis serga, tu žinai, bet radau jį jau sveikstantį, todėl nusprendžiau tą patį vakarą grįžti namo. Orino su Vini laukiau apie vidurdienį, tačiau va jau vakaras, o jų dar nematyti. Turiu prisipažinti, esu labai sunerimusi... ir bijau. Tu negali įsivaizduoti, koks siaubas... būti visą naktį vienai... šitame name! (*Atsigręžusi žvilgteli į namą ir suvirpa*)

HEIZELĖ. Gal norėtumėt, kad aš nakvočiau pas jus... turiu omeny, jeigu jie neparvažiuotų?

KRISTINA (*entuziastingai*). Ak, ar galėtum? (*Isteriškos ašaros ištrykšta jai iš akių. Dėkingumo apimta, bučiuoja Heizelę*) Negaliu išsakyti, kokia aš būsiu tau dėkinga! Tu tokios geros širdies! (*Prisivertusi nusijuokia*) Bet stačiai nepatogu užkrauti tau tokią kankynę. Juk aš niekaip negaliu nurimti. Krūpčioju nuo kiekvieno garso. Tau tektų sėdėti su manim.

HEIZELĖ. Nieko čia blogo, jeigu ir mažiau pamiegosiu.

KRISTINA. Man negalima užmigti! Prižadėk, kad pažadinsi, jeigu pamatysi, kad užsnūdau!

HEIZELĖ. Betgi jums to labiausiai reikėtų.

KRISTINA. Taip... vėliau... tik ne dabar. Aš privalau neužmigti. (*Pagauta nevilties*) Kaip norėčiau, kad Orinas su Vini parvažiuotų!

HEIZELĖ (*sunerimusi*). Galbūt Orinas susirgo ir todėl negalėjo grįžti? Bet ne, vis dėlto viliuosi, kad taip neatsitiko! (*Atsistoja*) Jeigu jau lieku visai nakčiai, reikėtų parbėgti namo ir pasakyti mamai, kad nesijaudintų.

KRISTINA. Taip, žinoma... bėk. (*Tada išgąstingai*) Bet ilgai neužtruksi, ar ne? Aš taip bijau... būti viena.

HEIZELĖ (*pabučiuoja jq, su gailėsčiu*). Skubėsiu kiek įmanydama. (*Nueina keliuku kairėn ir prieš dingdama pamojuoja*)

Kristina lieka stovėti prie suoliuko, paskui vėl pradeda vaikštinėti

KRISTINA (*pastebi kažką ant keliuko; įsitempusi pašnabždomis*). Ji sutiko kažką prie vartų! Ak, kodėl mane taip ima baimė! (*Panikos pagauta apsisuka ir nubėga link namo; užbėgusi laipteliais sustoja ir atsigręžia, pasiremmdama į koloną*) O viešpatie, bijau net žiūrėti!

Po akimirkos keliuku iš kairės ateina Orinas su Lavinija. Lavinija nenatūraliai tiesi, jos žvilgsnis rūstus, lūpos kietai sučiauptos. Orino judesiai karštligiški. Rankoje jis nešasi laikraštį

ORINAS (*Vini, rūščiai*). Kalbėsiu su ja aš! Noriu būti tuo, kuris... (*Pamatęs motiną, sudreba*) Mama! (*Tada kerštingai ir pašaipiai*) O! Šį sykį tu bent jau pasitinki mane, sugrįžtantį namo!

KRISTINA (*užsikirsdama lemena*). Orinai! Kodėl tu užtrukai?..

ORINAS. Mes ką tik buvom sutikę Heizę. Ji sakė, kad tu baisiausiai bijai būti čia viena. Keista — juk drauge su tavim prisiminimai apie tėvą!

KRISTINA. Tu... jūs visą šitą laiką... buvot pas Bredfordus?

ORINAS. Mes nebuvom pas Bredfordus!

KRISTINA (*suglumusi*). Jūs nebuvojot... Blekridže?

ORINAS. Buvom, bet nusprendėm nelipti iš traukinio ir pavažiuoti iki Bostono.

KRISTINA (*išgąstingai*). Iki... Bostono?

ORINAS. O Bostone palaukėm, kol atvyko vakarinis traukinys.
Pasitikom jį.

KRISTINA. Ak!

ORINAS. Mes numanėm, kad tu pasinaudosi mūsų kelione į Blekridžą ir atvažiuosi tuo traukiniu — ir atvažiavai! Mes sekėme tave, kai buvai susitikusi su savo meilužiu toje kajutėje!

KRISTINA (*nevykusiai mėgina piktintis*). Orinai! Kaip drįsti šitaip... (*Palūžusi*) Orinai! Nežiūrėk taip į mane! Pasakyk...

ORINAS. Su savo meilužiu! Ir nebandyk meluoti! Jau pakankamai prisimelavai, mama! Aš klausiausi nuo denio! Ką tu būtum dariusi, jeigu būtum mane užtikusi? Ar būtum liepusi savo meilužiui mane nužudyti? Juk girdėjau, kaip perspėjai jį, kad saugotųsi manęs! Bet tavo perspėjimas nepadėjo!

KRISTINA (*dusdama*). Ką?.. Ką tu padarei?

ORINAS. Aš jį nušoviau!

KRISTINA (*rikteli iš siaubo*). O-o! Juk žinojau! (*Įsikibdama į Oriną*) Ne... Orinai! Tu... tu tai sakai tik norėdamas... nubausti mane, taip? Juk kalbėjai, kad myli mane... kad ginsi... ginsi savo motiną... tu negalėjai nužudyti!..

ORINAS (*šiurkščiai, atstumdamas ją*). O tėvą nužudyti tu galėjai, galėjai? (*Įbruka laikraštį jai į rankas, rodydamas žinutę*) Štai čia! Perskaityk, jeigu netiki! Nusipirkom Bostone, kad sužinotume, ką įtaria policija. Tik kelios eilutės. Tas Brantas niekam daugiau nerūpi — vien tau!

Siaubo apimta ji žiūri į laikraštį. Paskui paleidžia jį iš rankų, susmunka ant apatinės pakopos ir pradeda aimanuoti, sielvartingai grąžydama rankas. Orinas nusisuka nuo jos ir ima lipti laipteliais į viršų, paskui žemyn. Lavinija lyg įbesta stovi prie laiptelių kairėje, jos veidas panašus į kaukę

ORINAS (*šiurkščiai*). Policija mano taip, kaip mes ir buvom suplanavę — kad jį nužudė uosto plėšikai. Jo mirties su mumis niekas nesusies! (*Sustoja šalia jos*)

Ji žvelgia tiesiai priešais save, grąžydama rankas ir aimanuodama

(*Surinka*) Mama! Liaukis dejavusi!

Ji negirdi

(Vėl lipa laipteliais, su įtūžiu) Kodėl tu gedi to tarnaitės išperos? Juk aišku, kad nužudyti tėvą suplanavo jis! Tu negalėjai šito padaryti! Jis apsuko tau galvą, siekdamas keršto! Užhipnotizavo tave! Tik sugrįžęs namo, aš iškart pamačiau, kad tu kaip nesava, ar prisimeni? Kaip kitaip būtum galėjęs įsikalti į galvą, jog myli tą niekingą galviją? Kaip kitaip būtum galėjęs kalbėti tokius dalykus... *(Sustoja priešais ją)* Girdėjau, kaip tareisi su juo plaukti į salą, apie kurią pats tau buvau pasakojęs... mūsų salą... kuri buvo mudu abu! *(Vėl pradeda nerimastingai laiptuoti į viršų ir žemyn)*

Ji vis dar aimanuoja, tik tyliau ir rečiau

(Vėl sustoja priešais ją ir sugriebia už pečių, priklaupęs šalia ant laiptelio; dabar jau neviltinčiai maldauja) Mama! Nedejuok šitaip! Tu dar neišsivadavusi iš jo įtakos! Bet tu užmirši jį! Aš pasistengsiu, kad užmirštum! Aš padarysiu tave laimingą! Mes paliksim Vini čia ir išplauksim į ilgą kelionę... į Pietų jūras...

LAVINIJA *(griežtai)*. Orinai!

Orinas, nekreipdamas į ją dėmesio, žiūri į motinos veidą. Kristina jau neaimanuoja, siaubas pamažu išnyksta iš akių, žvilgsnis pasidaro tuščias, lūpose sustingsta nebylus sielvartas. Matyti, kad ji negirdi Orino

ORINAS *(purto ją, desperatiškai)*. Mama! Ar girdi mane? Kodėl nieko neatsakai? Ar tu visą laiką mylėsi jį? Gal dabar jau nekenti manęs? *(Suklumpa priešais ją)* Mama! Prabilk! Pasakyk, kad man atleidai!

LAVINIJA *(su karčia panieka)*. Orinai! Nejaugi po viso to, kas atsitiko, tu vėl ketini tapti jos vaikelio?

Orinas krūptelėjęs atsistoja ir sutrikęs žiūri į ją, tarsi anksčiau buvo užmiršęs, kad ji šalia

(Įsakmiu, atžariu, panašiu į tėvo balsu) Duok jai ramybę! Eik į vidų! *(Matydama, kad jis dar dvejoja, griežčiau)* Girdi, kas tau sakoma? Žygiuok!

ORINAS *(nejučia kilstelį ranką, lyg norėdamas atiduoti pagarbą; užsimiršęs)*. Klausau, sere. *(Mechaniškai užlipa laipteliais; žiūrėdamas į namą, keistu balsu)* Kodėl langinės iki šiol uždarytos? Tėvas jau išneštas. Reikėtų įleisti mėnesienos. *(Įeina į vidų)*

Lavinija prieina prie motinos. Kristina ir toliau žiūri tuščiu žvilgsniu priešais save. Jos veidas tapęs tragiška mirties kauke. Ji tarsi nemato, kad jos duktė čia. Lavinija žvelgia į ją šaltomis, smerkiančiomis akimis

LAVINIJA (*galų gale rūščiai prabyla*). Jis susilaukė pelnytos bausmės už savo nusikaltimą. Pati žinote, jog tai teisinga. Tik šitaip galėjo triumfuoti teisingumas.

Motina krūpteli. Dukters žodžiai pažadina ją iš skausmingo sustingimo ir vėl sukelia jausmų agoniją. Kristina pašoka ir įsmeigia į dukterį klaikų variantį žvilgsnį, kuriame nenumaldoma neapykanta grumiasi su siaubu ir baime. Kad ir būdama geležinės savitvardos, Lavinija žengteli atgal. Nenuleisdama nuo jos akių, Kristina traukiasi laipteliais į viršų, kol sustoja tarp dviejų portiko kolonų priešais paradines duris. Lavinija krusteli, lyg norėdama ją sulaikyti, ir sukrėsta šūkteli — žodžiai, rodos, ištrūksta prieš jos valią

Mama! Ką jūs ketinat daryti? Jūs dar galite gyventi!

KRISTINA (*dėbteli į ją, tarytum tai buvo paskutinis įžeidimas; šaižiai, paniekinamai*). Gyventi! (*Pradedama veriamai juoktis, staiga nutyla, pakelia rankas prie veido ir mosteli taip, tarsi amžiams norėtų ištrinti Lavinijos atvaizdą iš atminties. Tada nusi-suka ir skubiai įeina į vidų*)

Lavinija vėl sujuda, lyg norėdama sekti paskui ją. Bet aki-mirksniu susivaldo ir ryžtingai nusigręžia nuo namo. Ji stovi įsitempusi, atlošusi pečius, nelyginant rūstus, juodai apsirengęs sargybinis

LAVINIJA (*nepermaldaujamu balsu, pati sau*). Tai teisingumas!

Nuo gatvės, toli iš dešinės, atsklinda silpnas baritono atbal-sis — tai Setas artėja prie vartų, traukdamas savo mėgstamą liūdnąją „Šenandoją“ po vakarinio apsilankymo smuklėje

O Šenandoja, aš ilgiuos
Srauniųjų tavo vandenų.
O Šenandoja, skiria mus
Platus Misuris,
Ei, ei, platus...

Pirmame namo aukšte, kairėje, ten, kur Ezros Mėnono kabinetas, pokšteli pistoleto šūvis. Lavinija sudrebėjusi aikteli, atsisuka į laiptelius, pradeda jais lipti, bet vėl sustoja

LAVINIJA (*sukręsta išlemena*). Tai teisingumas! Tavo teisingumas, tėve!

Iš svetainės dešinėje pasigirsta Orino šūksmas „Kas čia?!” Trinkteli durys. Paskui iš kabineto atsklinda siaubo kupinas Orino klyksmas, kai atranda motinos kūną, o po akimirkos jis paklaikęs išbėga pas Laviniją

ORINAS. Vini! (*Sugriebia ją už rankos, užsikirsdamas*) Mama... nusišovė... tėvo pistoletu... pakviesk daktarą... (*Beviltiškai, skausmingai*) Ne... per vėlu... ji mirusi! (*Lyg paklaikęs*) Kodėl... kodėl ji taip padarė, Vini? (*Jausdamas savo kaltę, kančios kupinu balsu*) Tai aš ją pastūmėjau! Norėjau, kad pasikankintų! Ji negalėjo man atleisti! Ir kam aš pasakiau, kad nušoviau? Kam?..

LAVINIJA (*išsigandusi, delnu uždengia jam burną*). Tyliau!

ORINAS (*atplėšia jos ranką, karštai*). Kodėl neleidau jai patikėti, kad ji nužudė plėšiką? Tada ji nebūtų pajutusi man neapykantos! Būtų užmiršusi jį! Būtų sugrįžusi pas mane! (*Šiurpiu smerkiamu balsu*) Aš ją nužudžiau!

LAVINIJA (*sugriebdama ją už pečių*). Dėl dievo meilės, ar gali nusi-raminti?

ORINAS (*paklaikęs, mėgindamas ištrūkti*). Paleisk mane! Aš turiu ją surasti! Turiu prašyti atleidimo! Turiu!.. (*Staiga suglemba ir isteriškai, sielvartingai pravirksta*)

Lavinija ramindama ją apkabina

(*Kūkčiodamas*) Bet ji mirė... Jos nėra... Kaip ji dabar man atleis?

LAVINIJA (*raminamai*). Šššš! Šššš! Tu juk turi mane, Orinai. Aš myliu tave. Aš padėsiu tau viską užmiršti.

Jis pasisuka eiti atgal į namą, dar vis bejėgiškai kūkčiodamas. Dešinėje, jau netoliese, pasigirsta S e t o b a l s a s

Mus išskyrė vandens audringi,
Ei toli aš likau, ei toli.

*Priekyje, dešinėje, pasirodo ir pats S e t a s. Lavinija atsi-
gręžia į jį*

SETAS (*artėdamas*). Klausyk, Lavinija, ar negirdėjai šūvio?..

LAVINIJA (*griežtai*). Eik pakviesti daktaro Bleiko. Pasakyk jam, kad, užėjus sielvarto priepuoliui dėl tėvo mirties, nusižudė mama. (*Pamačiusi, kad jis, apstulbęs ir susidomėjęs, bet stengdamasis neišsiduoti, spokso į ją — dar griežčiau*) Neužmirši, ką privalai pasakyti?

SETAS (*iš lėto*). Gerai. Pasakysiu, Vini... ką tik liepsi. (*Paniuręs nueina keliuku į dešinę*)

Lavinija pasisuka ir tiesi kaip styga, rūščiu, į kaukę panašiu veidu, nuseka įkandin Orino į namą

U ž d a n g a

Trečia dalis

APSĖSTIEJI

VEIKĖJAI

LAVINIJA MENON
ORINAS, jos brolis
PITERIS NAILZAS
HEIZELĖ, jo sesuo
SETAS
EIMOSAS EIMZAS
AIRA MEKELIS
DŽO SILVA
EBNERIS SMOLAS

VEIKSMO VIETA IR LAIKAS

PIRMAS VEIKSMAS. Pirmas paveikslas. Menonų namo eksterjeras — 1866 metų vasaros vakarą

PIRMAS VEIKSMAS. Antras paveikslas. Menonų namo svetainė — iškart po pirmo paveikslo

ANTRAS VEIKSMAS. Kabinetas vakare — praėjus mėnesiui

TREČIAS VEIKSMAS. Svetainė — iškart po antro veiksmo

KETVIRTAS VEIKSMAS. Kaip ir pirmame pirmo veiksmo paveiksle — Menonų namo eksterjeras vėlyvą popietę po trijų dienų

PIRMAS VEIKSMAS

PIRMAS PAVEIKSLAS

Menonų namo eksterjeras (kaip ir dviejose ankstesnėse trilogijos dalyse) giedrą vasaros vakarą, praėjus metams. Saulė ne per seniausiai nusileidusi, tačiau vakaro žara dar nutvieskusi baltą, panašų į šventyklos portiką. Kolonos meta ilgus juodus šešėlius ant namo sienos. Visos langinės uždarytos, paradinės durys užkaltos lentomis — ženklas, kad name niekas negyvena

Penkių žmonių būrelis stovi ant keliuko netoli suolo, priekyje, kairėje. Tarp jų — Setas Bekvitas ir Eimossas Eimzas, kurie buvo pasirodę pirmame „Sugrįžimo“ veiksmė. Kiti trys — Ebneris Smolas, Džo Silva ir Aira Mekelis. Keturi iš jų — Eimzas, Smolas, Silva ir Mekelis — kaip ir miestelėnai pirmuose „Sugrįžimo“ ir „Persekiojamųjų“ veiksmuose, atstovauja miestelio gyventojus ir sudaro gyvenimišką Menonų dramos foną. Smolas — nedidelio ūgio, prakaulus, šešiasdešimt penkerių metų senukas, dirbantis metalo dirbinių krautuvėje pardavėju. Jis visiškai pražilęs, su išsipešiojusia ožio barzdele, šviesių smalsių akių, rausvo veido, balsas — šaižus, rėžiantis ausį. Silva, šešiasdešimtmetis žvejybos laivo kapitonas, portugalas — triukšmingas storulis, kalbantis kimiu bosu. Susivėlusiais pilkais plaukais ir vešliais žilstelėjusiais ūsais. Mekelis — fermeris; vaikšto šlubčiodamas, pasiremdamas lazdele. Žvilgantį, raukšlėtą jo veidą ilgina žilos kvadratinės žandenos. Jis plikas, suktų gelsvai rudų akių. Kalbėdamas tęsia žodžius, truputį dūsta nuo astmos. Visi penki gerokai įkaušę. Setas laiko rankoje molinį qsoťį. Senukai atrodo gana komiškai. Jie panašūs į berniukus, besimėgaujančius draudžiamais malonumais

SMOLAS. Dieve visagali, tu gal prilipai prie ąsočio, Setai?

MEKELIS. Dangus neatleis jam — į senatvę jis darosi šykštus!

SILVA (*užplėšia dainą*).

Alaus butelaičiu ar džino,

Ar buteliu airiško viskio

Jūreivis rytą ankstyvą

Gerklę mielai praskalaus!

EIMZAS (*ironiškai*). Tu gerklę skalauji tik tuomet, kai boba nemato!

SILVA. Ji vieši pas giminės Niubedforde. Kokio velnio man jaudintis! (*Vėl uždainuoja*)

Valio! Valio! Valio! Aš linksminuosi kaip kadaise.

Valio! Valio! Valio! Jos giminės man davė laisvę.

EIMZAS (*plekšnodamas jam per nugarą*). Velniai tave griebtų, Džo, ar tik nežadi tapti poetu!

Visi nusikvatoja

SMOLAS. Dieve visagali, Setai, tu visiškai neturi širdies! Matai, kad žmogus miršta iš troškulio, bet pats tarytum prikepęs prie ąsočio! (*Tiesia ranką*)

SETAS. Ne, palauk! Kiaurai tave permatau! (*Mirktelėjęs kitiems*) Jis nori prisiplempiti dėl drąsos, kad paskui neišsigastų, jeigu kokia šmėkla klestelėtų ant kelių! Gudrus tu, Ebneri! Išmauksi mano viską ir dar lažybas laimėsi!

MEKELIS. Teisingai, Setai! Tegu nesukčiauja!

DŽO. Jeigu šmėklos panašios į žmones, tai Ezros bobos šmėklą, dievaži, priimčiau ant kelių! Mm! (*Gašliai sučepsi lūpomis*)

EIMZAS. Aš irgi! Buvo į ką pažiūrėti!

SMOLAS (*neramiai žvilgtelėjęs į namą*). Žmonės kalba, kad jos šmėkla čia ir vaidenasi, ar tiesa?

SETAS (*mirktelėjęs kitiems*). Aha, jos ir dar kiek kitų! Kapinėse pilna Menonų, tai jie naktimis ir susirenka į namus. Nesijaudink, Ebneri, turėsi nemažą kompaniją!

Visi kiti juokiasi, kiek dirbtinai. Smolas pablykšta

SMOLAS. Kai lažinomės, rodos, nesitarėm, kad pradėsi man sukt galvą, prieš einant tenai? (*Išdidžiai dedasi drąsoliu*) Manęs neišgašdinsi! Tokių dalykų kaip vaiduokliai išvis nebūna!

SETAS. O aš sakau, tu bijosi įrodyti, kad nebūna! Va, sutariam viską prie liudininkų. Aš įleidžiu tave į Menonų namą ir lažinuosi iš dešimt dolerių bei galono viskio, kad neišbūsi ten iki dešimtos valandos — kol patekės mėnulis. Jeigu išėsi anksčiau, tu pralaimėjai. Ir turi būti tamsoje, neuždegti net degtukol Sutarta?

SMOLAS (*stengiasi laikytis drąsiai*). Sutarta... tai bus tas pats, kaip nukniaukti tuos dešimt dolerių tau iš kišenės!

SETAS. Pamatysim! (*Išsišiepęs*) Suprantama, turėtum eiti ten blaivus! Bet aš nereikalauju, kad būtum blaivus kaip kūdikis! Nesu toks beširdis. Net ir susipylęs visą galoną aš nedirščiau eiti ten, kur tu eini! (*Paduodamas jam qsoť*) Še! Truktelėk! Nes tavo žiaunos, atrodo, jau pabalusios!

SMOLAS. Nieko panašaus! (*Tačiau pakelia qsoť prie lūpų ir truktelį geroką gurkšnį*)

MEKELIS. Ei, ką darai! Nori už visus prisisiurbti!

Smolas paduoda qsoť jam, šis gurkšteli ir perduoda toliau, kol galiausiai qsoťis sugrįžta į Seto rankas. Tuo tarpu Smolas kalbasi su Setu

SMOLAS. Ar nieko, jeigu įeisiu vidun nesutemus? Norėčiau žinoti, kur esu, kol dar šis tas matyti.

SETAS. Nagi manau, kad gali. Geriau, kad kliuvinėdamas nesulaužytum baldų, kai šmėklos puls tave vaikytis! Greitai iš Kinijos turi grįžti Orinas su Vini — aš gausiu velnių, jeigu kas nors bus sudaužyta. (*Paima qsoť, gurkšteli, tada pastato jį ant žemės*) Eime! Aš jau išsukau iš durų varžtus. Galiu iškart ir įleisti. (*Nueina portiko link*)

Smolas seka jam iš paskos, demonstratyviai nerūpestingai švilpaudamas

SMOLAS (*tiems, kurie lieka stovėti*). Iki pasimatymo, vaikinai. Neprastai paūšim už tuos dešimt dolerių.

MEKELIS (*piktdžiugiškai sukikena*). Galbūt, galbūt! Ar sutinki, kad būčiau vienas iš tavo karsto nešėjų, Ebneri?

EIMZAS. O aš paguosiu tavo senutę — žinoma, jeigu jai reikės paguodos. Vargu!

SILVA. O aš kiekvieną sekmadienį po pamaldų laistysiu tavo kapą! Toks jau aš žmogus, dievaži,— neužmirštu draugų, kai jie autus padžiauna!

SETAS (*nuo portiko*). Džo, mes visi prisidėsime! O jeigu jis liks gyvas, kaip dievą myliu — paskandinsim!

Visi prapliumpa juokais, tik Smolas nė nešypteli — pokštavimas jam atrodo per žiaurus. Dangaus raudonis jau išblukęs; sparčiai temsta

SMOLAS. Trauk jus velniai!

SETAS (*atplėšia lentas ir atrakina duris*). Eime, aš parodysiu tau geriausią vietą melstis.

Jie ižengia vidun. Lauke likęs būrelis surimtėja

EIMZAS (*išreiškdamas visų nuomonę*). Bet vis tiek aš nenorėčiau būti Ebnerio kailyje. Su tokiais dalykais verčiau juokų nekrėsti.

MEKELIS. Eimosai, tu tiki vaiduokliais?

EIMZAS. Gal ir tikiu. Kas žino, kad jų tikrai nėra?

MEKELIS. O aš tikiu. Sakykim, Nimzų namas, kuris ne per toliausiai nuo manojo. Eiza Nimzas užmušė kirviu savo žmoną — ji nuolat jį ujo — ir pats pasikorė ant aukšto. Aš pažinojau Beną Vilitą, kuris buvo nusipirkęs tą namą. Negalėjo žmogus ten gyventi — turėjo išsikelti kitur. Dabar tas namas baigia sugriūti. Benas girdėdavo kažką draskant nagais sienas ir langus, matydavo judant kėdes. O jis nebuvo nei melagis, nei iš bailiųjų giminės.

SILVA. Šmėklų yra, kaip dievą myliu! Mano pusbrolis Manuelis matė vieną! Tai buvo banginių medžiotojų laive, Indijos vandenyne. Vienas jūreivis buvo nudurtas peiliu ir išmestas už borto. Paskui, mėnesienos naktimis, įgula matydavo jį sėdintį ant rėjos ir aimanuojantį. Taigi, sere, mano pusbrolis irgi ne melagis — nebent kai pasigeria — ir matė tai savo akimis!

EIMZAS (*neramiai dairydamasis, siekdamas qsočio*). Na, po gurkšnelį. (*Užsiverčia qsočių*)

Tą akimirką iš namo išeina S e t a s ir užrakina duris

MEKELIS. Va, Setas išėjo. Matyt, kad nelabai trokšta tenai užsibūti!

Setas greitai žingsniu prieina prie jų, stengdamasis neišsiduoti, kad skuba

SETAS (*kiek nenatūraliai juokauja*). Dieve visagali, būtumėt matę Ebnerį! Jis jau baidosi baldų apdangalų, ir dantys jau tarška. Netrukus išlėks iš tenai kaip kamštis. Man tik neramu, ar jis turi dešimt dolerių.

MEKELIS (*ironiškai*). Tu pats, atrodo, netvirtai jautiesi.

SETAS (*susiraukęs dėbteli*). Neprasimanyk niekų. Ko jūs visi tokie paniurę it pelėdos?

MEKELIS. Kalbėjomės apie šmėklas. Setai, ar tu iš tikrųjų manai, kad name vaidenasi, ar tik erzini Ebnerį?

SETAS (*griežtai*). Nebūk mulkis! Aišku, kad pajuokavau!

MEKELIS (*atkakliai*). Bet būtų visiškai natūralu, jeigu vaidentųsi. Juk ji čia nusišovė. O kaip tu manai, ar tikrai ji taip padarė iš sielvarto dėl Ezros mirties, kaip duktė pasakoja?

SETAS. Žinoma, iš sielvarto!

MEKELIS. Ir staigi Ezros mirtis tik sugrįžus namo, pačią pirmą naktį — viskas čia velniškai keista!

SETAS (*piktai*). Velniškai keista, kad tokie seni mulkiai kaip tu, jau viena koja karste stovėdami, dar kaišioja nosį į svetimus reikalus. Štai kas iš tikrųjų keista!

MEKELIS (*irgi suirzęs*). Gerai, gerai, tada šitaip pasakysiu: jeigu jie nebūtų Menonai, kuriems visas miestas lažo padus, labai keistų dalykų iškiltų aikštėn! O jei sakai, aš senas mulkis, tai tu vyresnis už mane ir dar didesnis mulkis! Ir karste stovi abiem kojom!

SETAS (*grūmodamas Mekeliui prieš nosį kumščiu*). Viena koja ar abiem, bet galiu tau kada noriu šonkaulius suskaityti!

SILVA (*įsiterpia tarp jų*). Nagi, gaidžiai! Pasipešit kitą kartą!

MEKELIS (*niurzgėdamas atlyžta*). Čia laisva šalis, ir aš turiu teisę sakyti savo nuomonę!

EIMZAS (*staiga pažvelgdamas tolyn į kairę*). Tsss! Žiūrėk, Setai! kažkas ateina keliuku.

SETAS (*įsižiūrėdamas*). Aha! Ką čia velnias?.. Tai Piteris su Heize. Slėpkit ąsotį, kad jus kur bala!

Ąsotis paslepiamas po alyvomis. Po akimirkos pasirodo Heizelė ir Piteris. Pamatę Setą ir jo draugus, jie nustebę sustoja

(*Sumišęs sveikinas*) Labą vakarą. Aš čia rodau draugams namą...

PITERIS. Sveikas, Setai. Tavęs mes ir ieškom. Ką tik gavom telegramą. Vini su Orinu atplaukė į Niujorką ir...

Jo žodžius pertraukia prislopintas siaubo klyksmas, sklindantis iš namo. Kai visi atsisuka į tą pusę, paradinės durys su trenksmu atsidaro, pro jas išlekia S m o l a s ir puola žemyn laipteliais. Jo veidas baltas kaip kreida, akys išsprogusios

SMOLAS (*atbėges prie jų, su siaubu*). Dieve visagali! Išgirdau, kaip jie ateina manęs, perbėgau į kitą kambarį, priešais, o ten Ezros šmėkla, su teisėjo apdaru, tiesiai iš sienos, į mane... dievulėli, neištveriau! (*Išsitraukia iš kišenės banknotą ir bruka jį Setui*) Še savo pinigus ir pasprink! Nepasilikčiau ten ir už milijoną!

Čia įtampa atslūgsta, ir senukus pagauna isteriškas, triukšmingas girtų žmonių linksmumas, jie plyšta juokais, pliaukšdami vienas kitam per nugarą

PITERIS (*griežtai*). Kas čia darosi? Ką jis ten veikė?

SETAS (*užgniauždamas juoką, sutrikęs*). Tai buvo tik pokštas, Piteri. (*Atsigręžęs į Smolą, su panieka*) Ten ant sienos kabo Ezros paveikslas, visai ne šmėkla, idiote tul

SMOLAS (*pasipiktinęs*). Aš atskiriu, kur paveikslas, aš pažinau jį! Tai buvo jis! Einam greičiau iš čia. Man jau užtenka šitų prakeiktų namų!

SETAS. Jūs, vyrai, pamažėle judėkit. Aš jus pasivysiu.

Jie visi sumurma Piteriui ir Heizelei „viso gero“ ir nueina į priekį, kairėn. Girdėti, kaip tolsta susijaudinusio Smolo balsas, su pagražinimais apsakiniėjantis nuotykiu siaubus

(*Tarsi atsiprašinėdamas, pasisuka į Piterį*) Ebneris Smolas vis pučiasi, koks jis drąsus... tai aš ir susilažinau, kad jis neišbus ten...

HEIZELĖ (*pasipiktinusi*). Setai! Ką pasakytų Vini, jeigu sužinotų, ką tu čia išdarinėji?

SETAS. Nieko blogo juk neatsitiko. Tikriausiai Ebneris nieko ten nesulaužė. Ir Vini neprieštarautų sužinojusi, kodėl aš taip pasi-
elgiau. Norėjau padaryt galą tiems prakeiktiems plepalams, kurie dabar sklinda mieste,— atseit šitame name vaidenasi. Juk girdėjote, ar ne?

PITERIS. Girdėjau kažkokias kvailas šnekas, bet nekreipiau dėmesio...

SETAS. Viską pradėjo ta prakeikta kvaiša, kurią aš pasamdžiau su-
tvarkyti namo, praėjus mėnesiui, kai Vini ir Orinas išvažiavo. Ji ėmė plepėti, kad jaučia aplink vaiduoklius. Patys žinote, kaip greit tokie dalykai sklinda. Aš ir pamaniau sau, pasikviesiu Ebnerį, tą pagyrūną, ir lengvai nutrauksiu šnekas, pavertęs viską pokštu, iš kurio žmonės skaniai pasijuoks. Ir pamatysit,— kai rytoj imsiu

pasakoti visam miestui apie šios dienos nuotykį, plepiai užsičiaups ir niekas į tai rimtai nebežiūrės.

PITERIS (*pritariamai*). Gerai padarei, Setai. Velniškai gudriai sugalvojai! Tik juoku ir įmanoma įveikti vaiduoklius!

SETAS. Aha. Tačiau... (*Dvejoja, paskui ryžtasi pasakyti*) Tarp mūsų ir to stulpo kalbant, juokų čia ne tiek ir daug — turiu galvoj tuos vaiduoklius.

PITERIS (*skeptiškai*). Tik jau nesakyk, jog ir tu manai, kad name vaidenasi!

SETAS (*niūriai*). Gal vaidenasi, o gal ir ne. Žinau tik, kad aš nepasilikčiau jame nakvoti už jokių pinigų!

HEIZELĖ (*paveikta jo žodžių, bet kartu norėdama paerzinti*). Setai! Man gėda dėl tavęs!

PITERIS. Pirmą sykį girdžiu tave prisipažįstant, kad kažko bijai!

SETAS. Pasitaiko akimirkų, kai tiesiog kvaila būti drąsiam! Tik nepagalvokite, kad aš tikiu dvasiomis, kurios slankioja aplinkui susisupusios į marškas, ar panašiais pamišėlių prasimanymais. Tačiau yra toks dalykas kaip blogio dvasia. Ir aš jaučiu ją, kai dieną ateinu čia tvarkos pažiūrėti,— sienos tarsi dvelkia blogiu!

PITERIS. Niekai!

SETAS (*ramiai*). Ne niekai, Piteri. Blogis slypi šiame name jau nuo tos dienos, kai jis buvo iš neapykantos pastatytas, ir nuo tada vis labiau ir labiau didėja,— tai įrodo viskas, kas čia atsitiko. Mančiau, suprantate, kad aš niekam nesu šito sakęs, tik judviem. Ir judviem sakau tai tik dėl vienos priežasties — Vini ir Orinui esate patys artimiausi žmonės ir dabar, kai jie sugrįžo, privalote įtikinti juos, kad čia negyventų. (*Įspūdingai priduria*) Jų pačių labui! (*Pakeitęs balsą*) Na, aš savo pasakiau, o dabar papasakokite apie juos. Kada parvažiuoja?

PITERIS. Rytoj. Vini prašė paruošti namus jų atvykimui. Tai galime ir pradėti.

SETAS (*aiškiai nenoromis*). Jūs ketinate tai padaryti šį vakarą?

HEIZELĖ. Reikia, Setai. Laiko turime labai nedaug, bent truputį aptvarkysime kambarius ir nuimsime baldų uždangalus.

SETAS. Gerai, einu į daržinę paimti žibintų. Žvakių ten yra. (*Stai-giai apsisuka ir nueina į kairę, tarp alyvų krūmo ir namo*)

HEIZELĖ (*palydėjusi jį akimis, neramiai*). Niekaip negaliu perprasti keisto Seto elgesio.

PITERIS. Nekreipk į jį dėmesio. Amžius, o dar romas.

HEIZELĖ (*purtydama galvą, iš lėto*). Vargu. Iš tiesų šis namas kažkoks keistas. Aš visuomet tai jausdavau, dar prieš generolo mirtį ir jos savižudybę. (*Suvirpa*) Taip ir matau ją, sėdinčią ant suoliuko, kaip tą paskutinį vakarą. Ji baisiausiai bijojo likti viena. Bet aš maniau, kai sugrįš Vini ir Orinas, viskas bus gerai. (*Tuomet liūdnai*) Vargšas Orinas! Iki gyvenimo galo neužmiršiu, kaip jis atrodė per laidotuves. Vos begalėjai jį pažinti, ar ne?

PITERIS. Taip, jis tikrai buvo palūžęs.

HEIZELĖ. O kaip elgėsi — tarsi būdamas transe! Abejoju, ar jis susigaudė, ką daro ir kur važiuoja, kai Vini greitosiomis ištempė jį į tą kelionę po Rytus.

PITERIS. Tokia ilga kelionė geriausiai galėjo padėti jiems abiem užsimiršti.

HEIZELĖ (*netvirtai*). Taip, tikriausiai padėjo... bet... (*Nutyla ir atsidūsta, tuomet susirūpinusi*) Įdomu, kaip Orinas laikosi. Vini laiškuose bemaž nieko nerašo nei apie jį, nei apie save — tik apie kelionę. (*Pamato S e t ą, kuris ateina iš gilumos, kairės, garsiai švilpaukdamas ir nešinas dviem uždegtais žibintais*) Štai ir Setas. (*Užlipa laipteliais į portiką, Piteris jai įkandin. Neryžtingai sustoja ir žiūri į namą; tyliai, kone pasibaisėjusi*) Setas sakė tiesą. Vos tik čia užlipi, ir jau padvelkia kažkokiu šalčiu...

PITERIS. Nesąmonės! Matyt, jis ir tave užkrėtė! (*Sukikena*) Girdi, kaip švilpauja drąsindamasis?

Setas prieina artyn ir paduoda Piteriui vieną žibintą

SETAS. Čia tau, Piteri.

HEIZELĖ. Na, eime į vidų. Piteri, pirmiausia turėsi padėti man virtuvėje. Reikės įkurti ugnį.

Jie sueina į namą. Pauzė, kurios metu girdėti, kaip Piteris iš vidaus atidarinėja langus pirmo aukšto kambariuose. Paskui stoja tyla. Tada iš priekio, kairės, pasirodo L a v i n i j a ir sustojusi žiūri į namą. Iškart krinta į akis, kad ji nepaprastai pasikeitusi. Jos kūnas, anksčiau toks liesas ir neišsivystęs, dabar pastebimai papilnėjęs. Judesiai nebe tokie sukaustyti ir kampuoti. Dabar ji visais atžvilgiais neįtikėtinai panaši į motiną — netgi suknelė žalios spalvos, kurią motina taip mėgo. Ji nueina iki alyvų krūmo ir vėl sustoja, įdėmiai žiūrėdama į namą

LAVINIJA (*atsigręžia ir šūkteli meiliu balsu, koku paprastai kviečiamas vaikas*). Nestovėk ten, Orinai! Ko gi išsigandai? Ateik čia!

O r i n a s lėtai, neryžtingai ateina iš priekio, kairės. Jis tiesus ir įsitempęs lyg kareivis. Laikysena ir judesiai įgavę monumentalumo, kaip velionio tėvo. Dabar jis ne tik su ūsais, bet ir trumpa barzdele, todėl dar labiau panėši į tėvą. Veidas, kaip visų Menonų, labiau nei kitais kartais primena kaukę. Orinas baisiai sulysęs, ir juodas kostiumas atrodo pernelyg dukslus. Tamsus išvargęs veidas sustingęs, be jokios gyvybės

LAVINIJA (*su nerimu žvilgteli į jį ir, norėdama nuslėpti savo būgštavimus, prabyla meiliu motinišku balsu*). Sukaupk drąsą! Tai tavo išbandymas! Tu turi jį atlaikyti! (*Jam neatsakius, neramiai*) Ar tikrai pajėgsi... dabar, kai mes jau čia?

ORINAS (*apatiškai*). Pajėgsiu... juk tu su manim.

LAVINIJA (*paima jo ranką ir drąsinamai patapšnoja*). Šituos žodžius aš ir norėjau išgirsti. (*Pasisukdama į namą*) Žiūrėk, aš matau šviesą pro svetainės langines. Tikriausiai ten Piteris su Heize. (*Pamačiusi, kad jis vis dar vengia pažvelgti į namą*) Kodėl tu nežiūri? Ar bijai? (*Tuomet griežtai, įsakmiai*) Orinai! Tuoju pat pažvelk į namą! Ar girdi mane?

ORINAS (*apatiškai, paklusniai*). Gerai, Vini. (*Staigiai pakreipia galvą ir, giliai trūkčiojamai įkvėpęs, išmeigia žvilgsnį į namą*)

LAVINIJA (*nenuleisdama akių nuo jo veido, tarytum stengdamasi perduoti jam dalį savo stiprybės*). Na ir ką? Juk nematyti jokių vaiduoklių. Sakyk!

ORINAS (*klusniai*). Nematyti.

LAVINIJA. Todėl, kad jų nėra! Pasakyk man, jog žinai, kad jų nėra, Orinai!

ORINAS (*tokiu pačiu balsu*). Taip.

LAVINIJA (*tiriamai nužvelgia jo veidą, akivaizdžiai patenkinta*). Eime į vidų. Nustebinsim Piterį su Heize... (*Ima jį už rankos ir veda prie laiptelių. Jis eina nelyginant automatas. Užlipus iki tos vietos, kur dejuodama sėdėjo motina, kai juodu paskutinį kartą matė ją gyvą — „Persekiojamieji“, penktas veiksmas — Orinas sudreba ir sustoja*)

ORINAS (*rodo ranka, užsikirsdamas*). Štai čia... ji... kai paskutinįkart mačiau gyvą...

LAVINIJA (*greitomis, įsakmiai jį ragindama*). Visa tai praėjo ir

daugiau negrįš! Mirusieji užmiršo mus! Mes užmiršim juos! Eime! (Jis vangiai paklūsta. Ji nusiveda jį laipteliais į namo vidų)

U ž d a n g a

ANTRAS PAVEIKSLAS

Kaip ir antrame „Persekiojamųjų“ veiksmė — Menonų namo svetainė. Piteris uždegęs dvi žvakes ant židinio atbrailos ir padėjęs žibintą ant priekyje stovinčio stalo. Blausiai, nevienodai apšviestas kambarys pilnas šešėlių. Ilgai buvęs tuščias, jis atrodo taip, tarsi jame niekada nebuvo gyventa, o apdengti baldai panėsi į vaiduoklius. Virpančioje žvakių šviesoje niūriai ir grėsmingai švyti Menonų portretų akys

Pro duris gilumoje pasirodo L a v i n i j a. Apšviestame kambaryje jos pasikeitimas nepaprastai aiškiai matomas. Iš pirmo žvilgsnio ją būtų galima palaikyti motina, kokia toji pasirodė pirmame „Sugrįžimo“ veiksmė. Dabar tai subrendusi moteris, suvokianti savo patrauklumą. Rudi su auksiniu atspalviu plaukai sušukuoti taip pat kaip buvo motinos. Žalia suknią sakytum kopija motinos sukniš iš pirmo „Sugrįžimo“ veiksmo. Lavinija pamažu eina į priekį. Jos judesiai dabar kupini moteriškos gracijos, kurios tiek daug turėjo motina. Jos žvilgsnis prikaustytas prie Menonų portretų. Ji artėja prie jų tarsi kokios jėgos stumiama ir galiausiai sustoja priešais židinį

LAVINIJA (kreipiasi į portretus šiurkščiu pagiežingu balsu). Kodėl jūs į mane šitaip žiūrite? Aš atlikau savo pareigą jums! Tai seniai baigta ir pamiršta! (Atplėšusi nuo jų akis ir pamačiusi, kad Orinas neatsekė paskui ją į svetainę, išsigąsta, sunerimsta ir nuskuba prie durų šaukdama) Orinai!

ORINAS (jo balsas atsklinda iš tamsaus holo). Aš čia.

LAVINIJA. Ką tu ten veiki? Ateik čionai!

Tarpduryje pasirodo O r i n a s. Iš veido matyti, kad jis apstulbęs, akys kaip baikštaus žvėriuko. Jis puola prie sesers, lyg ieškodamas prieglobsčio

(*Išgąstingai sušunka*) Orinai! Kas atsitiko?

ORINAS (*keistu balsu*). Aš ką tik buvau kabinete. Tikėjausi, kad ji lauks manęs ten, kur... (*Skausmingai*) Bet ji nelaukia! Jos niekur nėra. Tik jie... (*Parodo į portretus*) Visur tik jie! O jos niekada nebus. Ji jau niekada man neatleis!

LAVINIJA (*šiurkščiai*). Orinai! Nusiramink!

ORINAS (*negirdėdamas jos, staiga su kartėliu ir piktų iššūkiu*). Na ir tegul! Kas ji man? Aš jau nebe jos sūnus! Aš tėvo sūnus! Aš — Menonas! Jis sveikins mano sugrįžimą!

LAVINIJA (*piktai, įsakmiai*). Liaukis, ar girdi!

ORINAS (*jos tono paveiktas atsitokėja; gailiai, sumišęs*). Aš... aš nenorėjau... nepyk, Vini!

LAVINIJA (*dabar jau raminaimai*). Aš nepyktu, mielasis... tik tvardykis ir nieko nebijok. (*Vesdama jį prie sofos*) Eime, Va šitaip. Pasėdėkime valandėlę, gerai, kad greičiau priprastume prie namų.

Jie atsisėda. Ji apkabina jį per pečius

(*Priekaištingai*) Argi nežinai, kaip tu mane gąsdini, kai šitaip keistai elgiesi? Nejaugi nori visą laiką mane skaudinti?

ORINAS (*susisielojęs*). Dievas mato, kad nenoriu, Vini! Aš tave vieną turiu pasaulyje! (*Paima jos ranką ir nuolankiai pabučiuoja*)

LAVINIJA (*raminaimai*). Va, šitoks būk, Orinai. (*Tuomet linksmu dalykišku balsu*) Heizė su Piteriu tikriausiai virtuvėje. Ar džiaugiesi, kad vėl pamatysi Heizę?

ORINAS (*dabar apatiškai*). Visą kelią namo tu tik apie juos ir šnekėjai. Kodėl? Ką jie gali turėti bendro su mumis... dabar?

LAVINIJA. Daug ką. Pirmiausia mums reikia sugrįžti į paprastą, normalų gyvenimą ir pradėti jį iš naujo. O jų draugystė ir meilė labiau negu kas kita padės mums viską užmiršti.

ORINAS (*staiga šiurkščiai*). Užmiršti? Aš maniau, tu seniai užmiršai... bent neatrodė, kad kada būtum prisiminusi! (*Tuomet niūriai, su kartėliu*) Meilė! Kokią teisę aš... mes... turim į meilę?

LAVINIJA (*su iššūkiu*). Pačią didžiausią!

ORINAS (*niūriai*). Mama irgi tą patį... (*Keistai, tiriamai ją nužvelgęs*) Tu neįsivaizduoji, kokia pasidarei panaši į motiną, Vini. Ir ne vien todėl, kad šitaip išgražėjai...

LAVINIJA (*džiugiai, bet neįprastai droviai*). Orinai, ar tu iš tikrųjų manai, kad aš tokia pat graži, kokia buvo ji?

ORINAS (*tarytum ji nebuvo įsiterpusi*). Turiu omeny ir permainas tavo sieloje. Stebėjau tave nuo tada, kai išplaukėme į Rytus. Palengva tavo siela pasidarė kaip motinos... tarsi tu būtum pavogusi jos sielą... tarsi jos mirtis būtų išlaisvinusi tave... kad pavirstum ja!

LAVINIJA (*neramiai*). O, tik nepradėk vėl kalbėti nesąmonių!

ORINAS (*niūriai*). Negi tu nustojai tikėti sielos egzistavimu? Manau, kad vėl imsi tikėti, kai truputį pagyvensim šitame name! Menonų mirusieji atvers tave. (*Pašaipiai pasisuka į portretus*) Paklausk jų, ar aš netiesą sakau?

LAVINIJA (*griežtai*). Orinai! Kas tau pasidarė? Juk tokie liguisti priepuoliai nė karto nebuvo užėję nuo to laiko, kai išplaukėme iš Salų. Tu prisiekei, kad tai daugiau nepasikartos, kitaip aš nebūčiau sutikusi grįžti namo.

ORINAS (*nepaprastai pagiežingai*). Aš turėjau išvežti tave iš Salų! Tai buvo mano kaip brolio pareiga! Jeigu būtum likusi ten ilgesniam laikui... (*Piktai sukikena*)

LAVINIJA (*kiek sutrikusi*). Nesuprantu, apie ką tu kalbi. Aš važiauvau ten tik dėl tavęs.

ORINAS (*vėl sukikena*). Taip... bet paskui...

LAVINIJA (*griežtai*). Juk tu pasižadėjai daugiau nepliaukšti tokių nesąmonių.

Jis paklusniai nutyla

(*Priekaištingai*) Prisimink, ką aš dėl tavęs iškentėjau. Kai išplaukėm, tu ištikus mėnesius nesuvokei ką daręs. Aš buvau nuolatos apimta baimės, kad gali ką nors išplepėti. Už nieką pasaulyje nesutikčiau dar sykį išgyventi tų baisių dienų. Ir prisimink, kad grįžti užsimanei pats. Sakei man, jeigu sugrįžtum namo ir susitiktum su savo vaiduokliais, galėtum amžiams atsikratyti kvailo kaltės jausmo dėl praeities.

ORINAS (*apatiškai*). Žinau, Vini.

LAVINIJA. Aš patikėjau tavimi, tu atrodei toks tvirtas. O dabar staiga vėl pasidarei keistas. Tu gąsdini mane. Juk tiek daug priklauso nuo to, kokia bus pradžia — čia, namie. (*Tuomet griežtai ir įsakiama*) Klausyk, Orinai! Aš noriu, kad tu pradėtum viską iš pradžių, tuoj pat stodamas prieš savo vaiduoklius!

Jis pasisuka ir ilgai žiūri jai į akis

(Rūsčiai) Kas nužudė tėvą?

ORINAS (*užsikirsdamas*). Brantas... iš keršto, nes...

LAVINIJA (*dar rūsčiau*). Kas nužudė tėvą? Atsakyk!

ORINAS (*sudrebėjęs*). Mama buvo jo įtakoje...

LAVINIJA. Tai melas! Atvirkščiai, jis buvo jos įtakoje. Tu žinai visą tiesą!

ORINAS. Taip.

LAVINIJA. Ji buvo svetimautoja ir žudikė, taip ar ne?

ORINAS. Taip.

LAVINIJA. Jeigu mes būtume pasielgę, kaip liepia įstatymas, ji būtų buvusi pakarta, tiesa?

ORINAS. Taip.

LAVINIJA. Bet mes gynėme ją. Ir ji galėjo gyventi, ar ne? O pasirinko savižudybę kaip bausmę už savo nusikaltimą — savo pačios valia! Tai buvo teisingumo aktas! Tu čia niekuo dėtas! Ar supranti tai dabar? (*Kol jis dvejoja, krečiamas drebulio, ji nuožmiai sugriebia jį už rankos*) Atsakyk!

ORINAS (*vos girdimai sušnabžda*). Taip.

LAVINIJA. O kad jauteisi kaltas dėl jos mirties, tai liguistos tavo vaizduotės padarinys! Dabar taip negalvoji! Ir niekuomet negalvosi!

ORINAS. Taip.

LAVINIJA (*su dėkingumu, bet labai tyliai, nes pastangos suteikti jam stiprybės išsekino ją pačią*). Na, matai! Gali, kai nori! (*Bučiuoja jį*)

Neišlaikęs jis įsikniaubia jai į krūtinę ir pradeda tyliai kūkčioti

(*Ramina jį*) Na, neverk! Tu turėtum didžiulotis. Juk įrodei, kad nuo šiol galėsi tik juoktis iš tų savo vaiduoklių. (*Tuomet gyvai, norėdama nukreipti jo mintis*) Stokis. Padėsi nuimti tuos uždanalus. Reikia ir mums griebtis kokio darbo. (*Pradeda tvarkytis*)

Orinas jai padeda, paskui prieina prie lango, atstumia langines ir stovi žiūrėdamas į lauką. Pro galines duris įeina P i t e r i s. Pamatęs Laviniją, sustoja lyg pritrenktas, akimirka mano, jog tai jos motinos šmėkla, ir jam išsprūsta siaubo šūksnis. Tada Lavinija pakelia į jį akis. Ji žiūri į jį neįprastai meiliai, lyg į savo nuosavybę

LAVINIJA (*tyliai šūkteli*). Piteri! (*Eina artyn šypsodamasi, kaip šypsotųsi jos motina*) Ar tu manęs jau neatpažįsti, Piteri?

PITERIS (*išlemena*). Vini! Aš... aš maniau, kad tu dar... Negaliu patikėti, kad čia tu! Tu pasidarei tokia panaši į savo... (*Susigriebia*) Turiu omeny, tu tokia pasikeitusi... o mes jūsų nelaukėme iki... (*Kvailai spoksodamas, nesąmoningai paima jos ranką*)

LAVINIJA. Žinau. Mes ketinome nakvoti Niujorke, bet paskui nusprendėme verčiau keliauti tiesiai namo. (*Nužvelgia jį šypsodamasi, lyg vertindama*) Leisk man į tavo pasižiūrėti, Piteri. Tu nė kiek nepasikeitęs, tiesa? Taip, tu toks pats, dėkui dievui! Visą kelią namo aš galvojau apie tavo... taip bijojau, kad būsi pasikeitęs.

PITERIS (*sukaupęs drąsą išdrožia*). Tu... tu turėtum žinoti, kad aš visada liksiu toks pats... tau! (*Tuomet, išsigandęs savo drąsos, skubiai nukreipia žvilgsnį į šalį*)

LAVINIJA (*erzindama*). Bet tu dar nepasakei, kad džiaugiesi mane matydamas!

PITERIS (*atsigręžęs įsistebeilija į ją. Užplūdusi meilės ir aistros banga įveikia jo drovumą, ir jis pratrūksta*). Aš... tu žinai, kaip aš!.. (*Tada vėl nusigręžia sutrikęs ir gelbėdamasis ima taukšti*) Dievaži, Vini, reikėjo perspėti mus iš anksto. Mes ką tik ėmėmės tvarkyti namą. Aš buvau virtuvėje su Heize, kūriau ugnį...

LAVINIJA (*švelniai juokdamasi*). Taip. Tu tikrai toks pats kaip ir anksčiau, Piteri. Dar vis bijaisi manęs. Bet dabar jau nereikia bijoti. Žinau, aš būdavau baisi priešgyna, tačiau...

PITERIS. Kas taip sakė? Nebuvai! (*Entuziastingai*) Dievaži, tu tokia išgražėjusi... ir pasitaisiusi! Kelionė išties tau išėjo į gera! (*Vėl įsistebeilija į ją, stačiai rydamas akimis*) Aš vis negaliu atsikvošėti, matydamas tavo spalvingai apsirengusią. Tu visuomet vilkėdavai juodus drabužius.

LAVINIJA (*santūriai šypteli*). Tada aš buvau mirusi.

PITERIS. Tau visada reikėtų rengtis spalvingai.

LAVINIJA (*neapsakomai patenkinta*). Tu taip manai?

PITERIS. Taip. Tu tikrai tinka. Aš... (*Sumišęs nukreipia kalbą*) O kurgi Orinas?

LAVINIJA (*dairydamasi*). Jis ką tik buvo čia. (*Pamato jį prie lango*) Orinai, ką tu ten veiki? Piteris atėjo.

Orinas uždaro langines ir nusigręžia nuo lango. Eina prie jų,

abejingai žvelgdamas į tuštumą, lyg nesuvokdamas, kad kas yra kambaryje. Lavinija neramiai žiūri į jį

(*Griežtai*) Argi nematai Piterio? Kodėl nesisveikini su juo? Galėtum būti mandagesnis.

PITERIS (*geraširdiškai*). Jis dar nespėjo. Sveikas, Orinai. Vėlniškai džiugu matyti tave sugrįžusį.

Jie paspaudžia vienas kitam rankas. Piteriui sunkiai sekasi nuslėpti, kad jis nustebejęs ir susirūpinęs dėl liguistos Orino išvaizdos

ORINAS (*atsitokėjęs prisiverčia nusišypsoti ir stengiasi kalbėti su Piteriu draugiškai, kaip kadaise*). Sveikas, Piteri. Tu juk žinai, kad man malonu tave matyti, ir be tų mandagybių. Vini tebėra toks pats priekabių maišelis — pameni — vis mėgina išmokyti mane gražiai elgtis!

PITERIS. Aišku, prisimenu! Bet argi ji nepasikeitė? Aš net nepažinau jos, taip papilnėjo. Be to, ką tik sakiau, kad jai labai tinka ryškios spalvos. Kaip tu manai?

ORINAS (*nelauktai su pikta pašaipa*). Ar paklausei jos, kodėl ji pasisavino motinos spalvas? Aš niekaip negaliu suprasti... kol kas... ir nemanau, kad ji pati tai žino. Bet priežastis, ko gero, bus labai keista, kai galiausiai ją perprasiu — nė kiek tuo neabejoju!

LAVINIJA (*ženkle išpėja Piterį nekreipti į jį dėmesio, dirbtinai nusišypsodama*). Neklausyk jo, Piteri.

ORINAS (*klastingai, pajuokiamai, su užuomina balse*). Be to, ji pasidarė labai romantiška! Įsivaizduok! „Sodrios vandenyno mėlynės“ įtaka... ir Salų, ar ne, Vini?

PITERIS (*nustebejęs*). Jūs buvote sustoję Salose?

ORINAS. Taip. Mes pasinaudojome tuo, kad plaukėme Menonams priklausančiu laivu, ir, grįždami atgal, privertėme kapitoną ten užsukti. Išbuvome visą mėnesį. (*Su priekaištingu kartėliu*) Bet paaiškėjo, jog tai ne mano, o Vini salos. Man ten buvo bjauru... o nuogos moterys kėlė vien pasišlykštėjimą. Ko gero, aš turiu per daug Menonų kraujo, idant galėčiau pavirsti pagoniu. Bet kad būtum matęs Vini tarp tų vyrų!..

LAVINIJA (*pasipiktinusi, bet ir jausdamasi kalta*). Kaip tu gali!..

ORINAS (*pašaipiai*). Gražūs, romantiški vyrukai — tiesa, Vini? Su spalvotais skurliais ant klubų, prisikaisioję į plaukus gėlių! Ak, iš pradžių ją kiek šokiravo jų šokiai, bet paskui ji pamilo saliečius.

Jeigu būtume likę dar mėnesiui, neabejoju, kad vieną mėnesienos naktį būčiau užtikęs ją šokančią po palmėmis — nuogą kaip ir visi kiti!

LAVINIJA. Orinai! Nebūk bjaurus!

ORINAS (*su pašaipa rodo į portretus*). Įsivaizduok, ką būtų pajutę dievobaimingieji Menonų protėviai, išvydę tokį reginį!

LAVINIJA (*neramiai žvilgteli į Piterį*). Kaip tu gali taip šlykščiai kalbėti?

ORINAS (*piktai sukikendamas*). O, aš nebuvo toks aklas, kokiu dėjausi! Ar prisimeni Eivahenį?

LAVINIJA (*piktai*). Liaukis plepėjęs kvailystes! (*Jis nuolankiai paklūsta. Ji dirbtinai nusišypso ir taria motinišku balsu*) Žinai, kas tu esi — tikras išdykėlis. Ką pagalvos Piteris? Žinoma, jis supranta, kad tu tik erzini mane... bet nereikėtų šitaip. Tai labai negražu. (*Staiga nukreipia kalbą*) Kodėl nenuieini pas Heizę? Palauk, apžiūrėsiu. Noriu, kad pasirodytum jai kuo gražesnis. (*Aptvarko jį lyg motina vaiką — patempia švarką, pataiso marškinius ir kaklaryšį. Orinas nenoriai išsitempia lyg kareivis. Ji netenka kantrybės*) Nestovėk it mieta prarijęs! Būtum visai gražus, jeigu nusiskustum tą kvailą barzdą ir nestypsotum kaip alavinis kareivėlis!

ORINAS (*klastingai, su ironija*). Per mažai panašus į tėvą, ką? Greičiau į romantišką kliperio kapitoną, ar ne? (*Kai ji krūpteli ir išgąstingai į jį pažvelgia, jis kandžiai nusiviepia*) Ko taip išsigandai, Vini?

LAVINIJA (*susirūpinusi dirbsteli į Piterį; maldaujamai ir tuo pačiu lyg įspėdama*). Tsss! Pasistenk nekalbėti nesąmonių, gerai? (*Dar patapšnoja per petį*) Na, gali bėgti pas Heizę!

ORINAS (*įtariai pažvelgia į Piterį*). Jūs velniškai nekantraujat manimi atsikratyti. (*Nusigręžia ir išsikeičęs, sukaustyty žingsniu išeina iš kambario*)

Lavinija pasisuka į Piterį. Pokalbio su Orinu įtampa paveikė ją — ji atrodo netekusi jėgų ir įsibaiminusi

PITERIS (*sukrėstas*). Kas jam pasidarė?

LAVINIJA (*įsitempusi*). Tai vis dėl to paties... sužeidimo pasekmės... dar tėvo mirtis... ir šokas po motinos savižudybės.

PITERIS (*susijaudinęs apkabina ją, ramina*). Viskas bus gerai! Nesijaudink, Vini!

LAVINIJA (*dėkinga priglunda prie jo*). Ačiū tau, Piteri. Tu toks mielas. (*Pažvelgdama jam į akis*) Ar tebemyli mane, Piteri?

PITERIS. Argi reikia to klausti? (*Negrabiai ją suspaudžia, tada užsikirsdamas*) Bet ar tu... dabar manai, kad... galbūt... galėsi mane pamilti?

LAVINIJA. Taip!

PITERIS. Tu tikrai taip manai?

LAVINIJA. Taip! Tikrai! Aš apie tave galvojau! Viskas man tave primindavo — ir laivas, ir jūra — viskas, kas buvo tyra ir tauru! Netgi Salų gyventojai. Jie buvo tokie paprasti ir nuostabūs... (*Tuomet skubiai*) Nekreipk dėmesio į tai, ką Orinas kalbėjo apie Salas. Jis pasidarė nepakantus kitiems, tikras Menonas.

PITERIS (*apstulbęs*). Bet, Vini...

LAVINIJA. Ak, suprantu, kad mano žodžiai skamba keistokai. Bet neužmiršk, jog manyje ne vien Menonų kraujas. (*Išdidžiai pažvelgia į portretus*) Aš atlikau savo pareigą jiems! Jie negali turėti man jokių priekaištų!

PITERIS (*suglumęs, bet laimingas*). Dievaži, tu tikrai pasikeitei! Bet aš tik džiaugiuosi!

LAVINIJA. Orinas nesiliauja erzinęs mane dėl to čiabuvio — ir vien todėl, kad jis visada nusišypsodavo, mane sutikęs, o aš jam atsakydavau.

PITERIS (*erzindamas*). O, aš irgi jau pradedu pavyduliauti.

LAVINIJA. Be reikalo. Matydama jį, aš galvodavau apie tave. Tada ir pradėjau svajoti, kad ištekęsiu už tavęs... ir visa kita.

PITERIS. Na gerai, tuomet aš atsiimu savo žodžius! Lieku jam amžinai skolingas! (*Suspaudžia ją glėbyje*)

LAVINIJA (*svajingai*). Aš pamilau tas Salas. Jos galutinai mane išlaisvino. Jos kupinos kažkokios paslapties ir grožio... gėrio... meilės dvasios... sklindančios iš žemės ir jūros. Ten aš užmiršau mirtį. Ten nebuvo ateities. Buvo tik dabartis — šilta, mėnesienos nutvieksa žemė... pasatas, kedenantis kokoso palmės... bangų mūša į rifus... laužai naktį ir širdyje tvinkantis būgno ritmas... šokantys čiabuviai — nuogi ir tyri, nežinantys, kas yra nuodėmė! (*Staiga susigriebusi, išgąstingai*) Bet kas gi man nutiko? Plepu lyg kokia patarška. Dar pamanysi, kad pasidariau baisi lengvabūdė!

PITERIS (*sukikenęs*). Dievaži, ne! Aš kaip tik džiaugiuosi, kad tokia pasidarei! Anksčiau būdavo sunku iš tavęs žodį išpešti!

LAVINIJA (*staiga pajutusi dėkingos meilės antplūdį, apsideja ran-*

komis apie jo kaklą). Ak Piteri, apkabink mane tvirčiau! Aš noriu justi meilę! Nieko nėra nuostabesnio už meilę! Anksčiau nežinojau šito! Buvau kvailė! (*Aistringai bučiuoja jį*)

Jis bučiuoja ją, susijaudinęs ir tuo pat metu kiek apstulbintas jos drąsumo

(*Karštai kalba toliau*) Netrukus mes susituoksim ir išsikelsim gyventi kur toliau nuo žmonių ir jų piktų kalbų. Mes susikursim sau salą sausumoje, turėsime vaikų, mylėsime juos ir mokysime mylėti gyvenimą, kad jie niekada netaptų neapykantos ir mirties vergais! (*Ji krūpteli ir sušnabžda tarytum pati sau*) Bet aš užmiršau Oriną!

PITERIS. Ką bendro turi Orinas su mūsų vedybomis?

LAVINIJA. Aš negaliu jo palikti... kol jis galutinai neatsigavęs. Aš bijočiau...

PITERIS. Tegul gyvena su mumis.

LAVINIJA (*ūmiai*). Ne! Aš noriu atsikratyti praeities! (*Skubiai žvilgtelėjusi į jį; lyg patikėdama paslaptį*) Pasakysiu tau, kas darosi Orinui — tuomet judu su Heize galėsit man padėti. Jis jaučiasi kaltas dėl mamos savižudybės. Supranti, tą paskutinį vakarą jie buvo susibarę. Jis šėlo iš pavydo ir prikalbėjo tokių dalykų, kurių paskui gailėjosi ir kurie jį slegia taip, kad jis ėmė kaltinti save dėl jos mirties.

PITERIS. Juk tai beprotybė!

LAVINIJA. Žinau, Piteri, tačiau, kai jam užaina tokie priepuoliai, neįmanoma nieko padaryti. Ne, aš nesakau, kad jis dažnai būna toks kaip šiandien. Paprastai jis normalus, tik tylus ir liūdnas... toks liūdnas, kad man plyšta širdis į jį žiūrint... tarytum mažas berniukas, už kažką nepelnytai nubaustas. Būk geras, perduok Heizei tai, ką pasakiau, kad ji nenusigąstų, jeigu Orinas ims paikai šnekėti.

PITERIS. Aš perspėsiu ją. O tu nustok jaudintis dėl jo. Vienaip ar kitaip mes jį pastatysime ant kojų.

LAVINIJA (*vėl pajutusi dėkingumą už jo gerą širdį, su meile*). Būk palaimintas, Piteri! (*Bučiuoja jį*)

Šią akimirką pro galines duris įeina H e i z e l ė ir O r i n a s. Heizelė iš pradžių apstulbsta, paskui laiminga nusišypso. Orinas krūpteli tarsi nuo smūgio. Jis spokso į juos su pavydžiu įniršiu ir gniaužia kumščius, tarytum ketindamas pulti

HEIZELE (lyg pašiepdama nusijuokia). Atrodo, mes trukdome, Orinai.

Piteris ir Vini sumišę atšoka vienas nuo kito

ORINAS (grėsmingai). Tad štai kokie dalykai! Prisiekiu dievu!..

LAVINIJA (išsigąsta, bet įstengia rūščiai šūktelėti). Orinai!

ORINAS (staiga susiima; sutrikęs išspaudžia menką šypsenėlę). Nebūk tokia griežta... Priekabių maišeli! Aš norėjau tik pagąsdinti jus — dėl juoko! (Pasisukdamas į Piterį ir ištiesdamas ranką; jo šypsena darosi šiurpi) Matau, kad jus reikia sveikinti. Ką gi... džiaugiuosi.

Piteris negrabiai paspaudžia jam ranką. Heizelė suglumusiu veidu eina sveikinti Lavinijos. Lavinija spokso į Oriną siaubo kupinomis akimis

U ž d a n g a

ANTRAS VEIKSMAS

Kaip ir trečiame „Persekiojamųjų“ veiksmė — Ezros Menono kabinetas, praėjus mėnesiui. Vakaras. Langinės uždarytos. Žvakės ant židinio atbrailos nušviečia teisėjo rūbais vilkinčio Ezros Menono portretą. O r i n a s sėdi tėvo krėslė prie stalo iš kairės ir kažką rašo lempos šviesoje. Šalia dešinės rankos sudėta nedidelė krūvelė prirašytų lapų. Jis įnikęs į darbą. Per praėjusį mėnesį Orinas gerokai paseno ir dabar atrodo beveik tokio paties amžiaus kaip tėvas portrete. Jis vilki juodais drabužiais, todėl jūdviejų panašumas stačiai neįtikėtinas. Niauri pasitenkinimo šypsena iškreipia jo lūpas, kai jis liaujasi rašęs ir perskaito ką tik pabaigtą pastraipą. Tuomet padeda ant stalo lapą ir persisukęs krėslė pakelia akis į portretą

ORINAS (sardoniškai, kreipdamasis į portretą). Tiesą, visą tiesą ir nieko daugiau, tik tiesą! Ar to tu reikalauji, tėve? Ar esi tikras, kad nori visos tiesos? Ką pasakys kaimynai, jei kada nors ją sužinos? (Niūriai sukikena) Jums tai rizikingas sprendimas, jūsų kilnybė!

Į duris kažkas pabeldžia

(Skubiai čiumpa rankraštį ir įbruka į stalo stalčių) Kas ten?

LAVINIJA. Aš.

ORINAS (skubiai rakindamas stalčių ir kišdamas į kišenę raktą). Ko tu nori?

LAVINIJA (griežtai). Prašau atidaryti duris!

ORINAS. Gerai, tuoj. (Paskubomis aptvarko stalą, stveria iš lentynos pirmą pasitaikiusią knygą ir padeda ją atverstą ant stalo, tarytum būtų skaitęs. Tuomet atrakina duris ir grįžta į krėslą)

Į kambarį įžengia L a v i n i j a. Ji vilki ilgą žalio aksomo suknią, kokią vilkėjo Kristina trečiame „Sugrįžimo“ veiks-

me; suknia išryškina jos plaukus bei akis. Paviršinis jos ramumas aiškiai slepia baimę ir neviltį

LAVINIJA (*įtariai žvilgteli į jį, tačiau apsimeta nerūpestinga*).

Kodėl tu užsirakinęs? (*Prieina prie stalo*) Ką veiki?

ORINAS. Skaitau.

LAVINIJA (*paima į rankas knygą*). Tėvo teisės knyga?

ORINAS (*pašaipiai*). Kodėl gi ne? Ketinu studijuoti teisę. Jis juk to norėjo, jeigu pameni.

LAVINIJA. Nejaugi tu manai, kad aš patikėsiu, Orinai? Ką tu iš tikrųjų veikei?

ORINAS. Labai jau tu smalsi.

LAVINIJA (*dirbtinai šypteli*). Viešpatie brangiausias, kodėl negaliu pasmalsauti? Pastaruoju metu tu taip keistai elgiesi — užsirakini čia, užveri langines, netgi dieną degini lempą. Tau negerai sėdėti tokiaime troškiaame kambaryje. Turėtum daugiau būti gryname ore.

ORINAS (*šiurkščiai*). Aš nekenčiu dienos šviesos. Ji tarsi kaltinanti akis! Ne, mes atsisakėme dienos, kur gyvena normalūs žmonės... arba veikiau ji atsisakė mūsų. Nuolatinė naktis — mirties tamsa gyvenime — štai tinkamiausia aplinka kaltiesiems! Tu tikiesi šito išvengti, bet aš nesu toks kvailas!

LAVINIJA. Tu vėl šneki nesąmones!

ORINAS. Be to, aš manau, kad dirbtinė šviesa labiau tinka mano darbui — žmogaus, o ne dievo šviesa — menkos žmogaus pastangos suprasti save, mėginimas išgyventi tamsoje! Tai jo gyvenimo simbolis — lempa, baigianti degti kambaryje, pilname tykojančių šešėlių!

LAVINIJA (*griežtai*). Tavo darbui? Kokiam darbui?

ORINAS (*pašaipiai*). Nusikaltimo ir bausmės dėsnio studijavimui, kaip matai.

LAVINIJA (*vėl prisivertusi šypteli ir nusigręžia nuo jo*). Tiek to, nenori — nesakyk. Būk paslaptingas, jeigu patinka. (*Isitempusi*) Čia taip tvanku! Uždusti galima! Tai kenkia tavo sveikatai! (*Prieina prie lango, atstumia langines ir pažvelgia į lauką*) Tamsu nors į akį durk. Nė vienos žvaigždės.

ORINAS (*niūriai*). Tamsa be kelrodės žvaigždės! Kur mes einame, Vini? (*Pašaipiai sukikena*) O, tu, aišku, tariesi žinanti, kur eini, tačiau neužmiršk, kad kiekvienu momentu gali suklypti!

LAVINIJA (*šaižiu balsu, tarsi netekdama kantrybės*). Nutilk! Nejaugi negali galvoti apie ką nors kitą, ne vien... (*Susitvardžiusi prieina prie jo, švelniai*) Atleisk. Šį vakarą aš baisiai nervinga. Matyt, nuo karščio. Ir dar tu neduodi ramybės, niekaip nesiliaudamas žarstyti praeities. Tai labiausiai kenkia tavo sveikatai. (*Patapšnoja jo ranką, raminaimai*) Štai ir viskas, dėl ko aš nerimauju, mielas.

ORINAS. Dėkoju už rūpinimąsi mano sveikata! Bet vis dėlto per daug vilčių nedėk! Aš jaučiuosi gana neblogai!

LAVINIJA (*skubiai atsisukdama, įsiutusi*). Kaip tu drįsti daryti tokias siaubingas užuominas! (*Vėl didžiulėmis pastangomis susivaldžiusi, prisiverčia nusišypsoti*) Bet tu tik erzini mane... o aš nesileisiu suerzinama. Džiaugiuosi, kad geriau jautiesi. Ir vakariėnės šiandien valgei nemažai. Mūsų ilgas pasivaikščiojimas su Heize irgi buvo tau naudingas.

ORINAS (*apatiškai*). Taip. (*Staiga atsilošia kėdėje*) Kodėl tu nė valandėlės nepalieki manęs vieno su ja? Tu pritarei, kai prašiau jos rankos — o dabar, kai mudu susižadėję, vis tiek nepalieki mūsų ramybėje! (*Karčiai šyptelėdamas*) Bet priežastį aš žinau puikiai. Tu bijai, kad aš neprasitarčiau.

LAVINIJA (*sėda į krėslą priešais jį, su nuovargiu balse*). Argi galima kaltinti mane, kai tu šitaip elgiesi?

ORINAS (*niūriai*). Ne. Aš ir pats bijau užsibūti su ja vienas... bijau savęs. Aš neturiu teisės gyventi šalia jos. Nors mane taip traukia jos tyrumas! Jos meilė padeda man jaustis ne tokiame niekingame! (*Šiurkščiai nusijuokia*) Ir, tuo pat metu, milijoną kartų niekingesniai — štai kokia velniava! Todėl manau, tu veltui tikiesi atsikratyti manęs per Heizę. Ji — dar viena prarasta sala! Būtų protingiau neleisti Heizės artyn, įspėju tave. Nes, kai matau jos akyse meilę žudikui, mano kaltė susirenka į gumulą gerklėje tarsi nuodingos išvėmos, ir aš nieko kito netrokštu, tik išspjauti jas... ir prisipažinti!

LAVINIJA (*tyliu balsu*). Taip, šito aš labiausiai ir bijau... kad, užėjus vienam tokiame priepuoliui, tu kam nors prasitarsi... dabar, kai viskas nugrimzdę į praeitį... kai nė menkiausias įtarimo šešėlis...

ORINAS (*šiurkščiai*). Nejaugi tu tikėjaisi išvengti atpildo? Tai

neįmanoma! Reikia prisipažinti ir išpirkti savo kaltę kaip liepia įstatymas! Tik šitaip galima nuplauti motinos kraują nuo mūsų sielų!

LAVINIJA (*įtūžusi*). Ša! Liaukis!

ORINAS. Paklausk mūsų tėvo, teisėjo, jeigu netiki! Jis žino! Visą laiką man kužda!

LAVINIJA. O dieve! Vėl, ir vėl, ir vėl! Ar tavo kvaila sąžinė nurims kada nors, ar ne? Argi nematai, kaip kankini mane? Ir mane pradeda graužti sąžinė — dėl tavęs! (*Nejučia prasiveržia senas pavydas*) Kaip tu gali iki šiol taip mylėti tą niekingą būtybę... žinodamas, kad ji tik troško pamesti tave ir ištekti už...

ORINAS (*įniršęs, kaltinamai*). Taip! Visai kaip tu dabar planuoji pamesti mane ir ištekti už Piterio! Bet, kaip dievą myliu, tau nepavyks! Tu velniškai greit atsisakysi savo kėslių, kai tik sužinosi, ką aš rašiau!

LAVINIJA (*sunerimusi*). Ką tu rašei?

ORINAS (*jo įniršis pavirsta piktdžiugišku pasitenkinimu*). Aha! Išsigandai, tiesa? Taip, kur neišsigąsi!

LAVINIJA. Pasakyk man, ką čia rašei!

ORINAS. Po velnių, tai ne tavo reikalas!

LAVINIJA. Aš turiu žinoti!

ORINAS. Na, kadangi jau beveik baigiau... ko gero, galiu ir pasakyti. Jam primygtinai prašant... (*Pašaipiai mosteli ranka į portretą*) kaip paskutinis vyriškos lyties Menonas... dėkui aukščiausiam už tai!.. aš rašiau mūsų šeimos istoriją! (*Žvilgtelėjęs į portretą ir piktai sukikenęs, priduria*) Bet neketinu tvirtinti, kad jis pritaria viskam, ką išdėsčiau ant popieriaus... toli gražu!

LAVINIJA (*stengdamasi tvardyti, įtemptai*). Kokią istoriją tu turi omenyje?

ORINAS. Tikrąją mūsų šeimos nusikaltimų istoriją, pradedant nuo senelio Eibo... visų nusikaltimų — ir mūsų taip pat, supranti?

LAVINIJA (*priblokšta*). Tu nori pasakyti, kad iš tikrųjų parašei...

ORINAS. Taip! Aš mėginau Menonų praeityje atsekti pėdsakus piktos lemties, kuri valdo mūsų gyvenimus! Maniau, jeigu pavyks aiškiai įžvelgti juos praeity, tuomet galėsiu nuspėti, koks likimas laukia mūsų, Vini... bet neišdrįsau pranašauti... kol kas... nors

galima įtarti... (*Nelemtai sukikena*)

LAVINIJA. Orinai!

ORINAS. Daugiausia prirašiau apie tave! Aš supratau, kad tu pati įdomiausia nusikaltėlė iš mūsų visų!

LAVINIJA (*neišlaikiusi*). Kaip tu gali kalbėti tokius baisius dalykus, po visko, ką aš...

ORINAS (*tarsi negirdėdamas jos, negailestingai*). Tiek daug keistų, paslaptinių dalykų iš Menonų praeities tūno tavyje! Sakykim, ar atsimeni pirmąjį kapitono padėjėją, Vilkinsą, kai plaukėm į San Franciską? Žinoma, tada tu manei, kad iš didelio sielvarto aš viskam abejingas... tačiau nebuvo aklas! Mačiau, kaip tu geidei jol!

LAVINIJA (*piktai, bet kartu kiek kaltai sutrikusi*). Aš nė nežiūrėjau į jo pusę! Jis buvo man paprasčiausias laivo karininkas, ir niekas daugiau!

ORINAS (*pašaipiai*). Adamas Brantas irgi buvo laivo karininkas, ar ne tiesa? Vilkinsas tau panėšėjo į Brantą...

LAVINIJA. Ne!

ORINAS. Štai todėl San Franciske tu nusimetei gedulą ir įsigijai naujus drabužius — mamos mėgstamos spalvos!

LAVINIJA (*įtūžusi*). Liaukis kalbėjęs apie ją! Tavęs paklausius atrodo, kad savo gyvenimo aš niekada ir negyvenau.

ORINAS. Tu geidei Vilkinso, kaip kad geidei Branto!

LAVINIJA. Melas!

ORINAS. Tai tu meluoji! Velniškai gerai žinai, kad už tavo mėginimo motinos nusižudymą pateikti kaip teisingumo aktą slypi pavydi neapykanta! Ji buvo perspėjusi mane dėl to, ir dabar aš tai puikiai matau! Branto reikėjo tau pačiai!

LAVINIJA (*karštai*). Tai melas! Aš nekenčiau jol!

ORINAS. Taip, kai sužinojai, kad jis jos meilužis! (*Piktai, pašaipiai nusijuokia*) Bet užmirškime praeitį — juk žinau, kad tu niekada neprisipažinsi netgi pati saul — ir pereikime prie to, ką parašiau apie tavo nuotykius mano prarastose salose. O gal derėtų vadinti jas Adamo Branto salomis! Jis irgi ten lankėsi, jeigu prisimeni! Ko gero, net gyveno su kokia čiabuve! Jis buvo iš tokių! Ar pagalvojai kada nors apie tai, ką ten buvome?

LAVINIJA (*tarytum smaugiama*). Nutilk! Aš... įspėju tave... aš daugiau nepakęsiu!

ORINAS (*lyg neišgirdęs, tuo pačiu pašiepiamu tonu*). Koks rojus tau buvo Salos, ar ne? Tiek gražių vyrų spoksojo į tave ir tavo keistus nuostabius plaukus! Štai kada pagaliau pasidarei graži — kaip mama! Juk žinojai, kad jie visi tavęs geidžia, tiesa? Ir didžiavaisi! Ypač tas Eivahenis! Tu puikiai matei, kaip jis ryte ryja tave akimis, nuogai išrenginėdamas! Ir tu norėjai jo!

LAVINIJA. Ne!

ORINAS. Nemeluok! (*Tūžmingai pavydžiai ją užsipuola*) Ką judu darėte tą naktį, kai aš sirgau, o tu buvai išėjusi pasižiūrėti begėdiško jų šokio? Kažkas nutiko tarp judviejų! Aš mačiau tavo veidą, kai grįžusi stovėjai su juo prie mūsų trobelės!

LAVINIJA (*dabar ramiai ir oriai*). Aš pabučiavau ją atsisveikindama, ir viskas — iš dėkingumo! Jis buvo toks tyras ir geraširdis. Su juo aš pirmą kartą gyvenime supratau, kad viskas, kas susiję su meile, gali būti malonu ir taip natūralu.

ORINAS. Vadinasi, tu ją pabučiavai? Ir tai buvo viskas?

LAVINIJA (*staiga prabyla tyčia piktai ir kandžiai, tuo panėšėdama į motiną paskutiniame „Sugrįžimo“ veiksmė, kai toji stengėsi įsiutinti Ezrą Menoną prieš pat nužudymą*). O ką, jeigu ne viskas? Nesu tavo nuosavybė! Aš turiu teisę mylėti!

ORINAS (*reaguoja panašiai kaip ir tėvas — mirtinai išblykšta ir kimiai, tūžmingai šukteldamas stveria jai už gerklės*). Tu... tu kekšė! Aš užmušiu tave! (*Paskui staiga suglemba; silpnu ir gailiu balsu*) Ne! Tu juk meluoji, taip? Dėl dievo meilės, Vini, pasakyk, kad meluoji!

LAVINIJA (*krečiama drebulio, užsikirsdama*). Taip... melavau... kaip tu galėjai patikėti, kad aš... Ak Orinai, kažkas vertė mane taip kalbėti... prieš mano valią... kažkas sukilo manyje... tarytum blogio dvasia!

ORINAS (*beprotiškai nusijuokia*). Dvasios! Tu niekuomet nebuvai tokia panaši į motiną kaip ką tik!

LAVINIJA (*nerimastingai maldauja*). Nekalbėk apie tai! Užmirškime viską, kas buvo! Atleisk man! Labai prašau, atleisk!

ORINAS. Gerai... jeigu tik dvasios leis mums užsimiršti! (*Akimirką*

įdėmiai žiūri į ją, tuomet patenkintas) Aš tikiu, kad tu sakai teisybę dėl to Eivahenio. Nieko blogo aš neįtariau, kitaip būčiau užmušęs jį... ir tave taip pat. Tikiuosi, tu tai žinai! (*Vėl įkyriai atkakliai*) Bet vis tiek tu nusidėjai — mintyse!

LAVINIJA (*įsiūčio pagauta*). Gana kartoti tą patį ir tą patį! Gana kankinti mane, arba aš!.. Perspėjau tave! Ir dar sykį perspėju! Daugiau to nepakęsiu! Nepakęsiu!

ORINAS (*su žiauria pašaipa, ramiai*). Tuomet kodėl tau manęs nenužudžius? Aš padėčiau tau viską suplanuoti, kaip kad planavome Branto nužudymą, ir tavęs niekas net neįtartų! O aš būčiau dėkingas! Mano gyvenimas man bjaurus!

LAVINIJA (*iš siaubo netekusi žado, įstengia tik aihtelėti*). Ai!

ORINAS (*su ramiu bepročio atkaklumu*). Argi nematai, kad aš atsidūręs tėvo vietoje, o tu — mamos? Tai ir yra ta piktoji lemtis, kurios aš nedrįsau pranašauti! Aš esu tas Menonas, prie kurio tu prikaustyta! Tad argi neaišku...

LAVINIJA (*delnais užsispausdama ausis*). Dėl dievo meilės, nutilk! (*Netikėtai jos siaubas virsta audringu įtūžiu — nejučia ji pakartoja tuos pačius žodžius, kuriais jai grasino motina antrame „Sugrįžimo“ veiksmė*) Saugokis, Orinai! Tu būsi kaltas, jeigu!.. (*Staiga nutyla, išsigandusi to, ką sako*)

ORINAS (*žiauriai tyčiodamasis*). Jeigu ką? Jeigu aš paslaptinai mirsiu nuo širdies smūgio?

LAVINIJA. Duok man ramybę! Duok man ramybę! Liaukis šitaip kalbėjęs! Kaip tu gali būti toks bjaurus? Ar nesupranti, kad esu tavo sesuo, kuri myli tave, kuri paaūkotų gyvybę, kad tik tu pagaliau nurimtum?

ORINAS (*prabyla šiurkščiu, grėsmingu balsu*). Aš netikiu tavimi! Žinau, tu kažką rezgi! Bet saugokis! Aš stebėsiu tave! Ir perspėju: nepakęsiu, jeigu iškeisi mane į Piterį! Atiduosiu tą išpažintį, kurią parašiau, į patikimas rankas — jeigu kartais tu mėgintum už jo tekėti... arba aš numirčiau...

LAVINIJA (*paklaikusi griebia jį už rankos ir ima pašėlusiai purtyti*). Nedrįsk apie tai galvoti! Nedrįsk man piršti tokių minčių! Tu šėtonas, tu kankini mane! Aš neklausysiu! (*Suglemba ir pradeda nenumaldomai kūkčioti*)

*Orinas apstulbęs žiūri į ją — atrodo atsipeikėjęs, beprotiškas
žvilgsnis pamažu blėsta, akys blausiasi, darosi lyg negyvos*

ORINAS (*pasikeitusiu balsu*). Neverk. Velniai rautų, neverk! (*Susmunka į tėvo krėslą ir įbeda žvilgsnį į grindis. Staiga vėl šiurkščiai*) Eik iš čia, gerai? Aš noriu būti vienas... baigti savo darbą.

*Dar vis kūkčiodama, delnu trindamasi akis, Lavinija
apgraibomis susiranda duris ir išeina. Orinas atsirakina stal-
čių, išsitraukia rankraštį ir pakelia plunksną*

U ž d a n g a

TREČIAS VEIKSMAS

Veiksmas vyksta svetainėje, kaip ir antrame pirmo veiksmo paveiksle. Lempa ant stalo dega, bet blausiai. Ant židinio atbrailos, dešinėje, stovi dvi žvakės, kurių mirganti šviesa krinta ant Eibo Menono portreto, kabančio virš židinio, ir kitų Menonų portretų abipus jo. Akys portretuose atrodo kupinos skausmingo kartėlio, sustingę žvilgsniai tarsi „žvelgia virš gyvenimo, ignoruodami jį dėl jo netobulumo“, kaip kad kalbėjo Orinas apie savo tėvą trečiame „Persekiojamųjų“ veiksmė

Laikas tas pats kaip ankstesniame veiksmė. Pro holą duris įžengia L a v i n i j a, ką tik išėjusi iš kabineto. Prieina prie stalo ir pasuka lempos dagtį. Matyti, kad ji nežmoniškai įsitempusi. Lūpų kampučiai trūkčioja, ji lėtai gražo rankas čia sunerdama, čia ištiesdama pirštus, panašiai kaip motina paskutiniame „Persekiojamųjų“ veiksmė

LAVINIJA (kankindamasi ima žingsniuoti po svetainę, garsiai murmėdama tai, ką galvoja). Aš neištversiu! Kodėl jis man perša mintį apie savo mirtį? Geriausia išeitis būtų, jeigu jis... Kodėl jam neužtenka drąsos?.. (Skausmingai pajutusi sąžinės priekaištą, nėsąmoningai susiranda akimis Menonų portretus ant dešinės sienos — lyg jie būtų jos tikėjimo simboliai) O dieve, apsaugok mane nuo tokių minčių! Juk žinai, kad aš myliu Oriną! Patark, kaip jį išgelbėti! Neleisk man galvoti apie mirtį! Aš nepakelsiu dar vienos mirties! Prašau! Maldauju tavęs! (Išgirdusi holė žingsnius, ji susitvardo ir apsimeta sklandanti knyga, gulinčią ant stalo)

Tarpduryje pasirodo S e t a s

SETAS. Vini!

LAVINIJA. Kas nutiko, Setai?

SETAS. Tai prakeiktai kvaišai Heni vėl isterijos priepuolis. Buvo rūsy ir sako, kad jautė šmėklas, slenkančias jai iš paskos. Gal tau pavyktų ją apraminti... kitaip ji išeis. (*Su pasišlykštėjimu priduria*) Štai ko susilaukiam, juos išlaisvinę!

LAVINIJA (*pavargusiu balsu*). Gerai, pakalbėsiu su ja. (*Išeina drauge su Setu*)

Pauzė. Paskui suskamba paradinių durų varpelis. Po valandėlės S e t a s grįžta holu, atidaro paradines duris, sveikinasi su P i t e r i u ir H e i z e l e ir eina paskui juos į svetainę

SETAS. Vini kažką tvarko virtuvėje. Jūs prisėskit, ji tuojau pat ateis. PITERIS. Gerai, Setai.

S e t a s vėl išeina. Jie susėda ant kėdžių scenos priekyje. Piteris atrodo toks pat draugiškas ir geraširdis kaip visuomet, tačiau Heizelės veidas neramus, nors gana ryžtingas

PITERIS. Man tuoj reikės išbėgti į tarybos susirinkimą. Būtinai turiu dalyvauti. Sugrįšiu po pusvalandžio... gal dar greičiau.

HEIZELĖ (*staiga vos pastebimai suvirpėjusi*). Dabar aš nekenčiu šito namo. Man stačiai bjauru čia vaikščioti. Jeigu ne Orinas... o jis anaip tol nesveiksta. Nevalia laikyti jo čia uždaryto — blogiau Vini negalėjo sugalvoti.

PITERIS. Jis pats to nori. Puikiai žinai, kad Vini tik varu išvaro jį pasivaikščioti su tavim.

HEIZELĖ. Ir eina kartu pati! Nė akimirkos nepalieka jo vieno!

PITERIS (*šypteli*). Ak, tai dėl to ji tau nepatinka?

HEIZELĖ (*griežtai*). Nebūk vaikas, Piteri! Paprasčiausiai manau, ir pasakysiu jai į akis, kad ji blogai veikia Oriną! Jaučiu, kad čia kažkas negerai... pati nežinau kodėl. Kartais jis gąsdina mane... Vini irgi... aš stebėjau ją, kaip ji žiūrėjo į tave. Ji tokia pasikeitusi. Lyg ir sujūlėjusi.

PITERIS (*atsistodamas*). Jeigu tu šitaip kalbėsi!.. Gėdytumeis, Heize!

HEIZELĖ. Ko čia gėdytis! Aš turiu teisę pasakyti savo nuomonę apie tai, kaip juo rūpinamasi! Ir nuo šiol visada sakysiu! Aš priversiu ją išleisti Oriną pas mus paviešėti — jam reikia permainos. Kalbėjau su mama, ir ji mielai sutinka.

PITERIS. Žinai, tai velniškai geras sumanymas — jiems abiem. Jai irgi reikia nuo jo pailsėti.

HEIZELĖ. Vini taip nemano! Vakar užsiminiau apie tai, bet ji pasižiūrėjo į mane tokiu žvilgsniu! (*Ryžtingai*). Tačiau aš išgausiu iš jo pažadą rytoj pas mus persikelti, kad ir ką ji sakytu!

PITERIS (*ramina ją, tapšnodamas per petį*). Neverta širsti... dėl niekų. Aš padėsiu tau ją įtikinti. (*Tuomet šypteli*). Viską padarysiu, kad tik pastatytum Oriną ant kojų — jau vien iš savanaudiškumo. Juk kol Vini prižiūri prie jo, mes negalimė susituokti.

HEIZELĖ (*nenuleisdama nuo jo akių, iš lėto*). O tu tikrai nori ją vesti... dabar?

PITERIS. Kodėl tau šovė į galvą toks kvailas klausimas? Ką turi omeny, sakydama „dabar“?

HEIZELĖ (*jos balsas virpa, rodos, tuoj pravirks*). Ak, nežinau, Piteri! Nežinau!

PITERIS (*užjausdamas, bet ir suirzęs*). Koks kipšas tave apsėdo?

HEIZELĖ (*išgirsta žingsnius hole ir susitramdo; įspėjamai*). Ššš!

Pro duris galinėje sienoje pasirodo O r i n a s. Meta žvilgsnį į juos, paskui apžvelgia kambarį, ieškodamas Lavinijos. Heizelė ir Piteris su juo pasisveikina: „Sveikas, Orinai“

ORINAS. Sveiki! (*Susijaudinęs šnabžda, eidamas prie jų*) O kur Vini?

HEIZELĖ. Setas sakė, kad ji kažkuo užsiėmusi virtuvėje.

PITERIS (*žvilgtelėdamas į laikrodį*). Dievaži, turiu skubėti į tą prakeiktą tarybos susirinkimą.

ORINAS (*džiugiai*). Tu išeini?

PITERIS (*juokaudamas*). Kas gi taip akivaizdžiai rodo savo džiaugsmą! Tai nemandagu!

ORINAS. Aš noriu pasikalbėti akis į akį su Heize!

PITERIS. Gerai jau, gerai! Būčiau išėjęs ir nevaromas! (*Išsišiepęs papplekšnoja Oriną per nugarą ir išeina*)

Orinas lydi jį žvilgsniu, kol išgirsta trinktelint paradines duris

ORINAS (*pasisukdamas į Heizelę; su keistu, paslaptingu jauduliu*). Paklausk, Heize! Aš noriu tavęs kai ko paprašyti! Luktelėk! Tuoj atnešiu... (*Išskuba pro duris*)

Girdėfi, kaip jis eina holu į kabinetą. Heizelė susirūpinusi

žvelgia jam įkandin. Po akimirkos jis grįžta su dideliu užant-spaiduotu voku, kurį ir paduoda Heizelei

(Uždusęs, neramiai dirsčiodamas į duris) Štai! Imk! Greičiau! Kad ji nepamatytų! Padėk į saugią vietą ir niekam neišsiduok, kad ji turi! Čia aš negaliu laikyti — pavogs! Pažįstu ją! Ar prižadi? HEIZELĖ. Bet, Orinai... kas čia yra?

ORINAS. Negaliu sakyti. Verčiau nė neklausk. Ir prižadėk, kad niekuomet jo neatplėši... nebent man kas nors atsitiktų.

HEIZELĖ (*nugąsdinta jo tono*). Ką tu turi omeny?

ORINAS. Jeigu numirčiau... arba... o tai kur kas svarbiau... jeigu ji mėgintų ištekti už Piterio... vestuvių išvakarėse... liepk Piteriui perskaityti viską, kas viduje.

HEIZELĖ. Tu nenori, kad ji ištektų už Piterio?

ORINAS. Nenoriu! Ji neturi būti laiminga! Ji turi būti nubausta! (*Staiga paima jos ranką, susijaudinęs*) Ir dar, Heize! Nebemylėk manęs daugiau. Vienintelė meilė, kurią man lemta pažinti — tai kaltojo meilė kaltajam, sukelianti dar didesnę kaltės pajautimą... kol atsiduriama pačiame pragaro dugne, tada jau nebėra kur grimzti ir galima ilsėtis ramybėje! (*Jis šiurkščiai nusijuokia ir nesisuka nuo jos*)

HEIZELĖ. Orinai! Nekalbėk šitaip! (*Įveikusi išgąstį, nepaprastai švelniai, ramindama*) Ššš! Vargšeli! Eikš pas mane. (*Jam priešus, apkabina*) Paklausk. Aš žinau, kad tau kažkas neduoda ramybės... nenoriu pasirodyti per daug smalsi, bet kartais tiesiog jauste jaučiu, kad tau palengvėtų, jeigu man išsipasakotum. Ar pagalvojai kada apie tai, Orinai?

ORINAS (*karštai*). Taip! Taip! Aš trokštu išpažinti viską tavo tyrumui! Trokštu, kad man būtų atleista! (*Jau nori pradėti išpažintį, bet staiga susilaiko; abejingai*) Ne. Negaliu. Geriau neklausinėk. Aš myliu ją.

HEIZELĖ. Bet, kvailuti, Vini pati viską papasakojo Piteriui ir liepė persakyti man.

ORINAS (*įsistebeilija į ją paklaikusiomis akimis*). Ką ji papasakojo?

HEIZELĖ. Apie tavo barnį su vargše mama tą vakarą, kai ji... ir kaip tu paskui kankinai, kol galiausiai ėmei kaltinti save dėl jos mirties.

ORINAS (*šiurkščiai*). Aišku! Vadinasi, apsidraudė, jeigu kartais tau prasitarčiau... o, kokia ji gudri! Bet šį kartą aš ją pergudrausiu!

(*Kerštingai*) Neužmiršk, ką tau daviau, Heize, ir padaryk tiksliai taip, kaip sakiau. (*Tuomet ima neviltingai maldauti*) Dėl dievo meilės, Heize, jeigu myli mane, padėk iš čia ištrūkti... kitaip atsitiks kas nors siaubingo!

HEIZELĖ. Kaip tik tai aš ir noriu padaryti! Nuo rytojaus persikelk pagyventi pas mus.

ORINAS (*karčiai*). Nejaugi tu manai, kad ji mane išleis?

HEIZELĖ. Bet argi tu neturi teisės elgtis kaip tau patinka?

ORINAS (*paslapčiom*). Galėčiau išsmukti, kai ji nematys... tu paslėptum mane, o kai ateitų ieškoti, pasakytum, kad nežinai, kur esu.

HEIZELĖ (*pasipiktinusi*). Niekada taip nepasielgčiau! Aš nemoku meluoti, Orinai! (*Tuomet priekaištingai*) Kodėl tu taip bijai Vini?

ORINAS (*išgirdęs hole žingsnius, skubiai*). Ššš! Ji ateina! Nerodyk jai to, ką daviau. Eik iš karto namo ir užrakink! (*Nutipena pirštų galais, tarsi bijodamas būti užkluptas šalia jos, ir atsisėda sofos dešinėje, nutaisęs įtartina nerūpestingą veidą*)

Heizelė sutrikusi bijo net pajudėti. Tarpduryje pasirodo Lavinija ir krūpteli, pamačiusi Heizelę ir Oriną vienus. Ji kaipmat kažką pajunta ir, eidama į kambarį, tiriamai žvelgia čia į vieną, čia į kitą

LAVINIJA (*Heizelei, apsimetusi nerūpestinga*). Atleisk, kad taip ilgai užtrukau.

HEIZELĖ. Nieko baisaus.

LAVINIJA (*atsisėda į kėdę viduryje*). O kur Piteris?

HEIZELĖ. Turėjo išeiti į tarybos susirinkimą. Jis dar sugrįš.

LAVINIJA (*jos balse justai nerimas*). Ar seniai išėjo?

HEIZELĖ. Nelabai.

LAVINIJA (*pasisukdama į Oriną, griežtai*). Maniau, kad tu kabinete.

ORINAS (*pajutęs jos nerimą, pašaipiai*). Aš jau pabaigiau savo darbą.

LAVINIJA. Pabaigėi?.. (*Pervėrusi žvilgsniu Heizelę, apsimestinai linksmai*) Oi, kokie judu atrodot paslaptingi! Ką jau čia sumanėte?

HEIZELĖ (*bandydama nusijuokti*). Nejaugi, Vini? Kodėl tu taip manai?..

LAVINIJA. Jūs kažką slepiate.

Heizelė krūpteli ir nejučia kiša ranką su voku toliau už nuga-

*ros. Lavinija tai pastebi. Orinas irgi, todėl sunerimęs mėgina
gelbėti Heizelę*

ORINAS. Nieko mes neslepiam. Heizelė pakvietė mane pas juos
paviešėti... ir aš sutikau.

HEIZELĖ (*nesvyruodama paremia jį*). Taip, nuo rytojaus.

LAVINIJA (*apnikta baimės ir pasipiktinusi; šaltai*). Tu labai miela.

Žinau, kad nori tik gero. Bet jis negalės.

HEIZELĖ (*griežtai*). Kodėl negalės?

LAVINIJA. Nenorėčiau apie tai kalbėti, Heize. Tu turėtum žinoti...

HEIZELĖ (*piktai*). Nieko aš nežinau! Orinas jau suaugęs ir gali
eiti kur jam patinka!

ORINAS. Tegul ji šneka, ką nori, Heize. Nuo šiol bus mano viršus!

*Lavinija žiūri į jį nugąsdinta jo balso, kuris kupinas pergalingo
pasitenkinimo*

HEIZELĖ (*siekdama savo tikslo ir nenorėdama, kad Orino mintys
nukryptų kitur*). Mano manymu, tu turėtum tik džiaugtis. Jam
tai būtų visų naudingiausia.

LAVINIJA (*atsigręžia į ją, piktai*). Heize, paprašyčiau nesikišti ne
į savo reikalus!

HEIZELĖ (*pašoka nuo kėdės, iš apmaudo pamiršusi voką, kurį dabar
neslėpdama laiko rankoje*). Tai mano reikalas! Aš myliu Oriną
labiau negu tu! Ir apskritai aš netikiu, kad tu jį myli, nes va kaip su
juo elgiesi!

ORINAS (*matydamas jos rankoje voką, įspėdamas*). Heize!

*Sugavusi jo žvilgsnį, Heizelė skubiai paslepia voką už nugaros.
Lavinija pastebi judesį, tačiau akimirka nesuvokia, ką jis
reiškia*

(*Vėl įspėdamas*) Tu juk minėjai, kad tau reikia anksčiau sugrįžti
namo. Negražu priminti, bet...

HEIZELĖ (*skubiai*). Taip, taip, reikia eiti. (*Žengia žingsnį, steng-
damasi laikyti voką už nugaros, nes mato, kad Lavinija įtariai
ją stebi; drąsiai Orinui*) Taigi lauksime tavęs rytoj ir paruošime
tau kambarį. (*Tuomet Lavinijai, šaltai*) Tikiuosi, supranti, kad
po to, kai mane šitaip įžeidei, Vini, negali būti nė kalbos apie
mudviejų draugystę. (*Mėgina šonu nuslinkti prie durų*)

LAVINIJA (*staiga užstoja jai kelią, piktai kaltindama*). Ką ten slepi
už nugaros?

Heizelė visa išrausta, bet, nenorėdama meluoti, tyli

(Atsisuka į Oriną) Tu jai atidavei tai, ką parašei? (Jam dvejojant, piktai) Atsakyk!

ORINAS. Tai mano reikalas! O jeigu ir taip?

LAVINIJA. Tu... tu išdavikas! Tu bailys! *(Nuožmiai, Heizelei)* Atiduok man! Ar girdi!

HEIZELĖ. Vini! Kaip tu drįsti šitaip kalbėti su manim? *(Pabando eiti, bet Lavinija nepraleidžia jos prie durų)*

LAVINIJA. Tu neišeisi iš čia, kol... *(Tuomet palūžta ir ima prašyti)* Orinai! Pagalvok, ką darai! Liepk jai atiduoti!

ORINAS. Ne!

LAVINIJA *(priėjusi apkabina jį; maldaudama, kai jis nusuka akis į šoną)*. Nors akimirka blaiviai pamąstyk! Negalima to daryti! Juk esi Menonas!

ORINAS *(šiurkščiai)*. Todėl ir darau!

LAVINIJA. Vardan motinos atminimo prašau, nedaryk šito! Tu gi mylėjai ją!

ORINAS. Jai buvo nusispjaut! Neminėk jos vardo!

LAVINIJA *(neviltingai)*. Tada dėl manęs! Juk žinai, kad myliu tave! Liepk Heizei atiduoti, ir aš padarysiu viską... viską, ką tik tu panorėsi!

ORINAS *(įdėmiai žvelgia jai į akis, lenkdamas galvą, kol jų veidai kone susiglaudžia; su ligistu įkarščiu)*. Tikrai?

LAVINIJA *(atšlydama nuo jo; neryžtingai)*. Tikrai.

ORINAS *(lyg beprotis pergalingai nusikvatoja — tuoj pat nutyla ir eina prie Heizelės, kuri stovi suglumusi, nesuvokdama jų pokalbio prasmės, bet nujausdama kažką kraupaus ir baisiai išsigandusi. Atžariai, įsmeigęs akis į Laviniją)* Atiduok man, Heize.

HEIZELĖ *(paduoda jam voką, drebančiu batsu)*. Einu namo. Kiek suprantu... dabar jau... mums tavęs nebelaukti.

ORINAS. Taip. Užmiršk mane. Tas Orinas, kurį tu mylėjai, žuvo kare. *(Su iškreipta šypsena)* Prisimink tik žuvusį didvyrį, bet ne pūvančią jo šmėklą! Viso geriausio! *(Tuomet šiurkščiai)* Keliauk!

Heizelė pradeda kūkčioti ir, nieko pro ašaras nematydama, išbėga iš kambario

(Prieina prie Lavinijos, kuri tebeklūpo prie kėdės, ir įbruka voką jai į rankas; šiurkščiai) Še! Manau, supranti, ką reiškia tavo pažadas — išsižadėti Piterio ir daugiau niekada su juo nesusitikti?

LAVINIJA (*įtemptai*). Taip.

ORINAS. Ko gero, manai, jog tai viskas, jog aš pasitenkinsiu prievarta išplėstu pažadu, kurį tu be paliovos stengsies sulaužyti? O ne! Aš ne toks kvailas! Aš turiu būti tikras...

Ji tyli ir nežiūri į jį

(Nenuleidžia nuo jos akių, ir pamažu jo veidą iškreipia geismas)
Sakei, kad padarysi viską, ko tik pageidausiu. Labai daug pažadėjai, Vini — viską!

LAVINIJA (*atšlyja nuo jo*). Ką tu turi omeny? Kokios baisybės sukasi tavo galvoje pastaruoju metu... kas slypi už tavo beprotiškų kalbų? Ne, aš nenoriu nieko žinoti! Orinai! Kodėl tu į mane taip žiūri?

ORINAS. Atrodo, nelabai supranti, ką tu man dabar reiški... kokią pati sau suteikėi reikšmę... po to, kai nužudėme mamą!

LAVINIJA. Orinai!

ORINAS. Dabar aš myliu tave visa savo kaltybe — visa kaltybe, kurią mes esam pasidalinę lygiomis! Galbūt myliu pernelyg smarkiai, Vini!

LAVINIJA. Tu pats nežinai, ką kalbi!

ORINAS. Būna akimirkų, kai atrodo, kad tu — ne sesuo ir ne motina, o kažkokia nepažįstamoji su tokiais pat nuostabiais plaukais...
(Švelniai paglosto jos plaukus)

Ji staigiai atšoka

(Nusikvatojęs) Gal tu esi Mari Brantom, ką? O sakei, kad šiuose namuose nesivaidena!

LAVINIJA (*su siaubu žiūri į jį lyg apžavėta*). Viešpatie!.. Ne! Tu pamišęs! Tu negali šito norėti!..

ORINAS. O kaip kitaip aš užsitikrinsiu, kad tu manęs nepaliksi? Tu neišdrįstum manęs palikti... tuomet! Tuomet jaustumėis tokia pat kalta kaip ir aš! Būtum tokia pat prakeikta kaip ir aš! *(Matydamas jos veide vis labiau augantį siaubą ir pasišlykštėjimą, staiga supyksta)* Velniai tave griebtų, nejaugi nesupranti, kad aš turiu pasijusti tikras, kitaip išprotėsiu? Juk nenorėtum, kad išsikraustytčiau iš proto, ar ne? Imčiau per daug kalbėti! Išpažinčiau kaltę! *(Staiga, tarytum šis žodis būtų kažką sužadinęs jo sąmonėje, pradeda karštai maldauti)* Vini! Dėl dievo meilės, prisipažinkim dabar ir, atlikę

bausmę už mamos nužudymą, galų gale abu kartu suraskim dvasios ramybę!

LAVINIJA (*kankinama pagundos, ilgesingai sušnabžda*). Ramybę! (*Paskui, sutelkusi valią, nirtulingai pašoka ant kojų*) Ne! Tu bails! Mums nėra ko prisipažinti! Tai buvo teisingumo aktas!

ORINAS (*atsisukęs į portretus, kreipiasi į juos su pamišėlio pašaipą*). Ar girdite ją? Laviniją Menon jums bus sunkiau palaužti negu mane! Turėsite persekioti ir pjudyti visą gyvenimą!

LAVINIJA (*netekusi savitvardos, atsigręžia į jį ir pratrūksta siaubingu įniršiu bei neapykanta*). Aš nekenčiu tavęs! Verčiau jau numirtum! Tu pernelyg šlykštus, kad gyventum! Turėtum pats nusižudyti, jeigu nebūtum bails!

ORINAS (*atšoka tarsi įgeltas, kančią ir beprotybę jo veide nelauktai pakeičia siaubas*). Vini!

LAVINIJA. Taip! Taip! (*Ji suglemba ir ima isteriškai kūkčioti*)

ORINAS (*gailiai, maldaujamai, pašnabždomis*). Vini! (*Dar akimirka spokso į ją sutrikęs, paskui žvilgsnis vėl pasidaro beprotiškas; su šiurkščia pašaipą*) Dar vienas teisingumo aktas, taip? Tu nori pastūmėti mane į savižudybę, kaip kad aš pastūmėjau motiną! Akis už akį, ar ne taip? Bet... (*Staiga nutyla ir įbeda žvilgsnį į tuštumą, tarytum ši mintis būtų užvaldžiusi jo iškankintą sąmonę; lyg pakerėtas, pats sau*) Taip! Tai būtų teisingumas... dabar, kai tu esi motina! Ji kalba tavo lūpomis! (*Vis labiau ir labiau hipnotizuojamas tokių minčių*) Taip! Tai kelias į ramybę... vėl atrasti ją... mano prarastąją salą... Mirtis tai Ramybės sala... mama lauks manęs tenai... (*Dabar jau užsidegęs, su įkarščiu, mirusiai motinai*) Mama! Ar žinai, ką aš tuomet padarysiu? Pulsiu ant kelių ir prašysiu tavo atleidimo... ir pasakysiu... (*Jo lūpos konvulsingai sutrūkčioja, tarsi žiaukčiojant nuodais*) Pasakysiu, jog džiaugiuosi, kad tu suradai meilę, mama! Linkiu tau laimės... tau ir Adamui! (*Džiugiai susijuokia*) Tu girdi mane! Tu esi čia, namuose! Tu kvieti mane! Lauki, kol galėsi mane išsivesti! (*Pasisuka ir dideliais žingsniais eina durų link*)

LAVINIJA (*pakėlusi galvą su siaubu žiūri į jį; paskui, draskoma sąžinės priekaištų, pasiveja ir apkabina*). Ne, Orinai! Ne!

ORINAS (*atstumia ją; lyg suirzęs vaikas, šiurkščiai*). Traukis iš kelio, girdi? Mama laukia! (*Prie durų atsisuka, griežtai*) Šššš! Piteris ateina! Nutilk! (*Žengteli atgal į kambarį*)

Tarpduryje pasirodo Piteris

PITERIS. Atleiskit, kad įsiveržiau nepaskambinęs. Durys buvo praviros. O kurgi Heizė?

ORINAS (*nenatūraliai atsainus*). Išėjo namo. (*Tuomet greitosiomis reikšmingai ir pašaipiai žvilgteli į Laviniją*) O aš kaip tik susiruošiau valyti pistoletą. Aprūdijo kaip velnias. Džiaugiuosi, kad užsukai, Piteri. Sudarysi Vini kompaniją. (*Apsisuka ir išeina pro duris*)

Piteris suglumęs žvelgia jam įkandin

LAVINIJA (*prislopintai šūkteli*). Orinai! (*Nesulaukusi atsako ir išgirdusi trinkelint kabineto duris, šoka bėgti ten, bet tuoj sustoja ir puola Piteriui į glėbį, tarsi ieškodama prieglobsčio nuo pačios savęs; ima berte berti žodžius, kad nuvytų baisią mintį*) Laikyk mane tvirčiau, Piteri! Nieko nėra svarbiau už meilę, juk taip? Ji aukščiau už viską! Jokia kaina negali būt už ją per didelė, ar ne? Kaip ir už ramybę! Ramybė tiesiog būtina... jei esi per silpnas užmiršti... niekas neturi teisės jos atimti! (*Pakelia rankas, lyg norėdama užsikimšti ausis*)

PITERIS (*jos įkarščio išgąsdintas*). Velniškai kvaila žaisti su pistoletu... dabar, kai jo tokia būseną. Gal man atimti?

LAVINIJA (*spausdama jį stipriau, berte berdama žodžius*). Ak Piteri, argi nebus nuostabu... kai mudu susituoksime ir turėsime namą su sodu! Mes būsim tokie laimingi! Aš myliu viską, kas auga paprastai... stiebiasi į saulę... viską, kas tvirta ir tiesu! Neapkenčiu to, kas rangosi, kraiposi, graužiasi į save ir visą gyvenimą merdėja šešėliuose. (*Jos balsas darosi spigus, tarsi artėjant isterijos priepuoliui, ji vėl nesąmoningai nori užsidengti ausis*) Aš negaliu daugiau laukti... laukti... laukti ir laukti!..

Už holo, kabinete, pasigirsta prislopintas šūvis

PITERIS (*atsiplėšęs nuo jos, bėgdamas prie durų*). Dieve mano! Kas gi ten? (*Išleikia į holą*)

LAVINIJA (*netekusi jėgų, griebiasi už stalo; silpnai, virpančiu balsu*). Orinai! Atleisk! (*Nežmoniškomis valios pastangomis susitvardo, jos lūpos pavirsta vienu sustingusiu brūkšniu. Nesąmoningai slepia antspauduotą voką stalo stalčiuje ir užrakina jį*) Reikia eiti ten... (*Žengia žingsnį, bet akys užkliūva už Menonų portretų, veriančių ją kaltinančiais žvilgsniais; išsaukiamai*) Kodėl į mane

taip žiūríte? Argi tai nebuvo vienintelis kelias išsaugoti ir jūsų paslaptis? Bet dabar išsižadu jūsų visiems laikams, ar girdíte? Aš esu motinos duktė — o ne viena iš Menonų! Aš gyvensiu nepaisydama jūsų! (*Ji staigiai, kariškai atlošia pečius, kaip kadaise darydavo nusižiūrėjusi į tėvą,— tarsi išsižadėdama Menonų vėl būtų tapusi tokia kaip anksčiau,— ir tvirtu žingsniu išžygiuoja iš kambario*)

U ž d a n g a

KETVIRTAS VEIKSMAS

Kaip ir pirmame pirmo veiksmo paveiksle — namo eksterjeras. Vėlyva popietė po trijų dienų. Menonų namas atrodo beveik taip pat kaip ir pirmame „Sugrįžimo“ veiksmė. Švelnūs auksiniai saulės spinduliai švytinčia migla virpčioja ant šventykliško portiko, išryškindami kolonų baltumą, langinių, krūmų bei pušų lajos žalumą, kamienų juodumą. Nuo baltų kolonų ant pilkos akmenų sienos nutįsusios juodos šešėlių juostos. Visos langinės atviros, langai iki pusės pakelti. Saulės atspindžiai pirmojo aukšto langų stikluose — tarsi slapti žvilgsniai, svaidomi grėšlių kerštingų akių

Iš priekio, dešinės, keliuku lėtai atkiūtina S e t a s. Jis nešasi sodininko žirkles ir apsimeta, kad lygina vejos pakraštį palei keliuką. Bet iš tikrųjų jis tiesiog stumia laiką, kramsnoja tabaką ir liūdnei niūniuoja „Šenandoją“ savo apgailėtiniu senatvišku, kadaise geru baritonu:

O Šenandoja, aš ilgiuos
Srauniųjų tavo vandenų.
O Šenandoja, skiria mus
Platus Misuris.
Ei, ei, platus Misuris.

O Šenandoja, dukrą tavo pamilau,
Sraunioji upe, ei!

SETAS (*liaujasi dainavęs ir įsistebeilija į kairę, į oranžerijos pusę; papurtęs galvą, sumurma pats sau*). Vėl ji skina mano gėles. Visai kaip motina... tik dar daugiau. Juk jau pristatė pilnus kambarius.

Kad tave bala, maniau, po laidotuvių liausis. Taip ir visas gali išskinti! (*Nukreipia žvilgsnį ir palengva krapštinėjasi toliau, niūriai murmeldamas*) Pasak žmonių, velniškai keista, kad kareivis netyčia nusišautų valydamas ginklą. Dabar visi stengsis laikytis toliau nuo jos. Juk kiekvienas Menonas dabar jiems reiškia netikėtą mirtį. (*Tuomet su rūščiu pasididžiavimu*) Bet Vini su jais nesulyginsi. Ji nesudrebės. Gryna Menonų padermė!

Iš kairės pasirodo Lavinija. Per tris praėjusias dienas ji nepaprastai pasikeitė. Visa apsirengusi juodai vėl atrodo liesa, plokščiakrūtinė. Veidas dabar kur kas labiau panašus į kaukę. Iškankintas nemigos ir įtamos, išvagotas raukšlių, jis šaltas lyg akmeninis. Lūpos bekraujės, kietai, rūščiai sučiauptos. Ji nešasi didžiulę puokštę gėlių. Atkišusi jas Setui, prabyla keistu negyvu balsu

LAVINIJA. Paimk jas, Setai, ir atiduok Heni. Tegul pamerkia. Aš noriu, kad namie būtų pilna gėlių. Ateis Piteris, todėl viskas turi būti gražu ir džiaugsminga. (*Nuėjusi atsisėda laiptelių viršuje — tiesut tiesutėlė, alkūnės tvirtai prispaustos prie šonų, kojos suglaustos — ir nukreipia savo šaltas, nemirksinčias, abejingas akis tiesiai į saulę*)

SETAS (*stovi laikydamas gėles ir susirūpinęs žiūri į ją*). Mačiau, sėdėjai čia šį rytą, kai kėliausi penktą valandą... ir kiekvieną rytą po Orino... Ar tu bent kiek pamiegi?

Ji spokso priešais save, tarytum negirdėdama jo

(*Meiliai*) Vini, gal nori, aš ištempsiu laukan kurią nors sofą prigulti? Gal pavyktų snustelėti valandžiukę, tau būtų į naudą.

LAVINIJA. Ne, Setai, ačiū. Aš laikiu Piterio. (*Patylėjusi, smalsiai*) O kodėl nesiūlai man eiti į vidų ir atsigulti į lovą?

Vengdamas jos žvilgsnio, Setas apsimeta negirdėjęs klausimo

Tu viską supranti, ar ne? Tiek ilgai tarnavai Menonams! Žinai, kad nėra poilsio šitame name, kurį senelis pastatė kaip Neapykantos ir Mirties šventyklą!

SETAS (*išpyškina*). Nemėgink čia gyventi, Vini! Ištekęsi už Piterio ir kraustykis kitur!

LAVINIJA. Taip, aš rengiuosi už jo ištekėti! Išvažiuosiu su juo ir užmiršiu šį namą bei viską, kas čia atsitiko!

SETAS. Teisingai padarysi, Vini!

LAVINIJA. Užrakinsiu jį ir paliksiu merdėti saulėje ir lietuje. Menonų portretai supus kabodami ant sienų, o vaiduokliai sugrįš į mirties karalystę. Ir Menonai bus užmiršti. Aš esu paskutinė iš jų, bet jau neilgai būsiu. Tapsiu ponija Nailz. Tuomet jiems ateis galas! Ačiū dievui! *(Ji atsilošia saulėje ir užsimerkia)*

*Setas susirūpinęs žiūri į ją, papurto galvą ir nusispjauna.
Tada, kažką išgirdęs, įdėmiai pažvelgia į kairę, į keliuką*

SETAS. Vini, Heizė ateina.

LAVINIJA *(smarkiai krūpteli ir išgąstingai atsimerkia)*. Heizė? Ko ji nori? *(Pašoka tarsi ketindama bėgti vidun, bet paskui lieka stovėti laiptelių viršuje; jos balsas sugriežtėja)* Setai, prašau susirasti darbo už namo!

SETAS. Aha. *(Lėtai kėblina už alyvų krūmo)*

Tuo metu iš priekio, kairės, įžengia H e i z e l ė

(Atsisukęs) Labą vakarą, Heize.

HEIZELĖ. Labas vakaras, Setai. *(Sustoja už kelių žingsnių ir įbeda akis į Laviniją, kuri pasitinka ją atšiauriu nuožmiu žvilgsniu. Heizelė apsvilkusi juodai. Jos veidas liūdnas ir išblyškęs, akys užverktos, tačiau laikosi atkakliai, ryžtingai. Ji apsisprendžia ir prieina prie laiptelių)*

LAVINIJA. Ko tu nori? Aš labai užsiėmusi.

HEIZELĖ *(ramiai)*. Mano kalba nebus ilga, Vini. *(Staiga pratrūksta)* Melas, kad Orinas nusišovė netyčia! Aš žinau! Jis nusižudė!

LAVINIJA. Prašyčiau galvoti, ką sakai. Aš galiu įrodyti, kad atsitiko būtent taip. Piteris buvo čia...

HEIZELĖ. Man nerūpi, ką kažkas kalba!

LAVINIJA. Niekada nemaniau, kad tu kaltinsi Oriną...

HEIZELĖ. Aš jo nekaltinu! Nedrįsk taip kalbėti! Aš kaltinu tave! Tu jį pastūmėjai! Žinoma, aš negaliu to įrodyti... kaip ir daugelio kitų dalykų, apie kuriuos Orinas man buvo užsiminęs! Bet tikrai žinau, kad buvo atsitikę kažkas baisaus... ir kad tu kažkaip esi prikišusi rankas!

LAVINIJA *(stengdamasi nusišviesti išgąstingą krūptelėjimą, prabyla dirbtinai priekaištingu balsu)*. Ką pamanytų Orinas, sužinojęs,

kad tu ateini čia jo laidotuvių dieną ir verti man kaltę dėl nelaimės, ištikusios mūsų šeima?

HEIZELĖ (*pasijutusi kalta, bet savo teisumu neabejodama, ryžtingai*). Gera, Vini. Daugiau nieko nesakysiu. Tačiau žinau, yra kažkas... tu irgi tai žinai... kažkas, kas stūmė Oriną į pamišimą... (*Suglęžta ir ima kūkčioti*) Vargšas Orinas!

LAVINIJA (*žvelgia tiesiai priešais save. Jos lūpos trūkčioja. Prislopintu balsu pro sukąstus dantis*). Liaukis... nutilk!

HEIZELĖ (*patylėjusi ir susitvardžiusi*). Atsiprašau. Ne apie Oriną aš norėjau pakalbėti.

LAVINIJA (*sunerimusi*). Apie ką gi?

HEIZELĖ. Apie Piterį.

LAVINIJA (*tarsi šito ir būtų bijojusi, šiurkščiai*). Duok mums su Piteriu ramybę!

HEIZELĖ. Neduosiu! Tu neištekėsi už Piterio, nepražudysi jam gyvenimo! (*Dabar jau maldaudama*) Tu negali šito daryti! Argi nesupranti, kad su tavim jis niekada nebus laimingas, kad tu tik įvėlsi jį į ...kažkokį košmarą... priversi dalytis su tavimi!

LAVINIJA. Nėra jokio košmaro!

HEIZELĖ. Žinoma, Piteris netiki, kad žmogaus sieloje gali slypėti blogis, tačiau kai susituoks, gyvensite kartu, tu negalėsi to nusišlepti, ir ilgainiui jis pajus tą patį, ką jaučiu aš. Jūs niekada nebūsite laimingi, nes tai iškils tarp jūsų kaip siena! (*Vėl maldaudama*) Ak, Vini, tu privalai pasielgti su Piteriu garbingai! Tau turi rūpėti jo laimė... jeigu iš tikrųjų jį myli!

LAVINIJA (*kimiai*). Myliu!

HEIZELĖ. Jau ir prasidėjo... jis jau nelaimingas... per tave!

LAVINIJA. Meluoji!

HEIZELĖ. Vakar vakare susivaidijo su mama, kai ji mėgino pasikalbėti su juo... jis taip pasielgė pirmą kartą gyvenime! Tai buvo ne Piteris. Tu pakeitė jį. Jis išėjo iš namų ir apsigyveno viešbutyje, pasakęs, kad niekuomet daugiau nekalbės nei su mama, nei su manim. O iki šiol juk buvo toks geras sūnus... ir brolis. Mes buvome tokie laimingi trise! Tai palaužė mamą. Dabar ji tik sėdi ir verkia. (*Neviltینگai*) Ak, Vini, nedaryk šito! Tu užsitrauksi bausmę! Piteris galų gale pats pradės tavęs neapkęsti!

LAVINIJA. Ne!

HEIZELĖ. Nejaugi rizikuosi ir pastūmėsi Piterį padaryti taip, kaip padarė Orinas? Jis galėtų... jeigu kada nors sužinotų teisybę!

LAVINIJA (*tūžmingai*). Kokią teisybę, kvaiša tu! Ką sužinotų?

HEIZELĖ (*kaltinamai*). Aš nežinau... užtat tu žinai! Dievo akivaizdoj paklausk savo širdies ir sąžinės, ar gali tekėti už Piterio!

LAVINIJA (*iš paskutinių jėgų, beviltišku balsu*). Taip! Dievo akivaizdoje! Bet kieno akivaizdoje! (*Perveria ją akimis ir pratrūksta su įniršiu*) Duok man ramybę... nešdinkis iš čia... arba aš stversiu Orino pistoletą ir nušausiu tave! (*Įniršiui atlėgus, ji netenka jėgų ir susmunka ant laiptelių*)

HEIZELĖ (*pasibaisėjusi*). O, kiek tavyje pykčio! Neabejoju, kad galėtum!.. Vini! Kas tave tokią padarė?

LAVINIJA. Nešdinkis!

HEIZELĖ. Vini!

Lavinija užsimerkia

(*Patylėjusi, drebančiu balsu*) Gerai. Aš einu. Man lieka tik pasitikėti tavimi. Žinau, kad širdies gilumoje turi būti kilni ir teisinga — juk tu iš Menonų giminės!

Lavinija neatsimerkdama karčiai nusijuokia

Bent jau privalėtum duoti Piteriui paskaityti tai, ką Orinas buvo įdėjęs į tą voką. Orinas prašė, kad vestuvių išvakarėse priversčiau Piterį perskaityti. Aš jau jam viską papasakojau, Vini.

LAVINIJA (*neatsimerkdama, keistu balsu — tarytum pati sau*). Vėl mirusieji! Ir kodėl jie nenumiršta amžiams?!

HEIZELĖ (*išgąstingai žiūri į ją, nežinodama ką daryti, neryžtingai apsidairo aplinkui ir pamato kažką ateinant iš priekio, kairės; skubiai*). Jis jau ateina. Išsmuksiu per sodą. Nenoriu jo sutikti. (*Žengia kelis žingsnius, bet prie alyvų krūmo sustoja, gailestingai*) Žinau, kaip tu kankiniesi, Vini... žinau, kad sąžinė nurodys tau teisingą kelią... ir dievas atleis tau. (*Skubiai apeina alyvas ir dingsta už namo*)

LAVINIJA (*žvelgdama jai įkandin, piktai rikteli*). Man nereikia nei dievo, nei kieno nors kito atleidimo! Aš pati sau atleidžiu! (*Atsi-lošia ir vėl užsimerkia; su kartėliu*) Tikiuosi, kad ir geriesiems kur nors egzistuoja pragaras!

Iš priekio, kairės, įeina P i t e r i s. Jis atrodo išvargęs, išsikankinęs. Žengia lėtai, įbedęs žvilgsnį į žemę, ir tik paskui,

pamatęs Laviniją, pasistengia suimti save į rankas ir nutaisyti džiugesnį veidą

PITERIS. Labas, Vini. (*Prisėda ant laiptelių šalia Lavinijos, kuri dar užsimerkusi, tarsi bijotų praversti akis. Susirūpinęs žiūri į ją*) Tu atro dai baisiai išvargusi. Gal nemiegojai? (*Negrabiai paglosto jai ranką*)

Jos lūpos sutrūkčioja, jų kampučiai nusileidžia; ji stengiasi sulaikyti raudą

(*Guosdamas ją*) Tu tiek baisybių išgyvenai, bet nieko — netrukus mes susituoksime.

LAVINIJA (*vis dar neatsimerkdama, ilgesingai*). Ar mylėsi mane ir saugosi nuo prisiminimų?

PITERIS. Be abejonės! Ir pirmiausia išvešiu tave iš šito prakeikto namo! Gal ir kvaila, bet aš irgi pradedu darytis prietaringas.

LAVINIJA (*neatsimerkdama, neįprastu balsu*). Taip. Meilei čia ne vieta. Mes išvažiuosime, palikę jį merdėti... ir užmiršime mirusius.

PITERIS (*su karčia pagieža*). Kad ir kur tektų važiuoti, man nebus per toli! Aš jau neapkenčiu šio prakeikto miesto ir visų, kurie jame gyvena!

LAVINIJA (*atmerkia akis ir apstulbusi žiūri į jį*). Piteri, dar niekada nebuvau girdėjusi tavęs šitaip šnekant — su tokia pagieža!

PITERIS (*vengdamas jos žvilgsnio*). Kur čia nebūsi pagiežingas!

LAVINIJA. Ar todėl, kad susipykai su mama ir Heize — dėl manęs?

PITERIS. O iš kur tu žinai?

LAVINIJA. Heizė čia ką tik buvo atėjusi.

PITERIS. Ir pasakė tau? Prakeikta kvaiša! Kodėl ji taip padarė?

LAVINIJA. Ji nenori, kad tekėčiau už tavęs.

PITERIS (*piktai*). Tai bjauri mergiūkštė! Kokią ji turi teisę? (*Kiek sunerimęs, prisiverčia nusišypsoti*) Na, bet, tikiuosi, tu nekrepysi į ją dėmesio?

LAVINIJA (*atsako greičiau pati sau negu Piteriui; suakmenėdama, pergalingai*). Ne!

PITERIS. Jos su mama staiga prisigalvojo absurdiškiausių dalykų. Bet nieko, pamažu apsiramins.

LAVINIJA (*tiriamai žiūri į jį, su nerimu*). O jeigu ne?

PITERIS. Po mūsų vestuvių tikrai apsiramins... arba nutrauksiu su jomis visus ryšius!

Pauzė

LAVINIJA (*suima delnais jo veidą ir atsuka į save*). Piteri! Leisk man pasižiūrėti į tave! Tu kankiniesi! Tavo akyse nuoskauda! O jos niekuomet nemeluodavo! Dabar jos įtarios ir bijančios gyvenimo! Ar aš dėl to kalta, Piteri? Gal tave jau apniko įtarimai? Gal tau neduoda ramybės tai, ką Orinas buvo parašęs?

PITERIS (*įnirtingai prieštarauja*). Ne! Žinoma, ne! Argi aš nežinau, kad Orinas buvo netekęs proto? Kodėl man tai turėtų rūpėti?..

LAVINIJA. Ar prisieki, kad niekada... dėl nieko... manęs neįtarinėsi?

PITERIS. Kuo tu mane laikai?

LAVINIJA. Ir niekada neleisi, kad kas nors atsistotų tarp mūsų? Kas galėtų atimti iš mūsų laimę? Juk neleisi, ar ne?

PITERIS. Žinoma, neleisiu!

LAVINIJA (*su didėjančia neviltimi*). Aš noriu, kad mes kuo greičiau susituoktume, Piteri! Man baisu! Ar vestum mane tuojau pat — šį vakarą? Dvasininką surastume. Aš kaipmat galiu persirengti tavo mėgstamos spalvos drabužiais! Vesk mane šiandien, Piteri! Man baisu laukti!

PITERIS (*suglumęs ir kiek šokiruotas*). Bet... negi tu nori pasakyti... Juk negalima. Bus negerai, jeigu tą pačią dieną, kai Oriną... vien iš pagarbos jam. (*Prieš savo valią įtariai*) Nesuprantu, kodėl taip bijai palaukti. Kas gi atsitiks? O gal tai, ką Orinas buvo parašęs, gali mums sutrukdyti?

LAVINIJA (*pašėlusiai nusikvatoja iškankintu balsu*). Mirusieji vėl stoja tarp mūsų! Jie visuomet taip darys, Piteri! Tu patiki man savo laimę! Tačiau tai reiškia pasikliauti Menonų numirėliais — o jiems negalima patikėti meilės! Aš per daug gerai juos pažįstu! Ir neišverčiau, jeigu tavo akys pasidarytų piktos, pradėtų vengti manęs ir tu prarastum tikėjimą gyvenimu! Aš per daug tave myliu!

PITERIS (*po šito dar labiau sunerimęs ir įtarus*). Apie ką tu kalbi, Vini? Tu perši man mintį, kad iš tikrųjų buvo kažkas...

LAVINIJA (*neviltinčiai*). Ne... nieko! (*Staiga apglėbia jį rankomis*) Ne! Negalvok apie tai... dar negalvok! Aš trokštu bent kruopelytės laimės... nepaisant visų tų numirėlių! Aš nusipelniau jos! Aš pakankamai padariau!.. (*Dar didesnės nevilties apimta, pašėlusiai maldauja*) Ar girdi, Piteri! Kodėl mes turim laukti vedybų? Aš trokštu džiaugsmo... meilės akimirkos... kuri atsvertų viską, kas laukia ateity! Aš noriu to dabar! Nejaugi negali būti stiprus, Piteri?

Nejau negali būti paprastas ir tyras? Nejaugi negali užmiršti, kas yra nuodėmė, ir suprasti, kad nieko nėra nuostabiau už meilę? (*Aistringai bučiuoja jį*) Bučiuok mane! Spausk prie savęs! Norėk manęs! Norėk manęs taip stipriai, jog galėtum bet ką nužudyti, kad tik turėtum mane! Aš padariau tai... dėl tavęs! Veskis mane į tą namą ir mylėk! Mūsų meilė išvays numirėlius! Iš gėdos jie sugrįš į savo mirties karalystę! (*Ekstazėje, pasiekusi užmiršties viršūnę*) Geisk manęs! Imk mane, Adamai! (*Ji krūpteli, išsprūdęs vardas priverčia atsitokėti; sumišusi idiotiškai nusijuokia*) Adamai? Kodėl aš pavadinau tave Adamu? Niekada nesu girdėjusi tokio vardo... nebent Biblijoje! (*Staiga beviltiškai, lyg nematydama išeities*) Vėl numirėliai spraudžiasi tarp mūsų! Nėra prasmės nė mėginti!

PITERIS (*būdamas tikras, kad ji apimta isterijos, bet kartu sukrėstas ir pasibjaurėjęs jos jausmų protrūkiu*). Vini! Tu kalbi lyg pamišėlė! Tu pati nežinai, ką sakai! Juk tu... ne tokia!

LAVINIJA (*bejausmiu balsu*). Aš negaliu tekėti už tavęs, Piteri. Tu privalai užmiršti mane.

Priblokštas jis kvailai spokso į ją

Eik namo. Susitaikyk su mama ir Heize. Pasiieškok kitos žmonos. Man uždrausta mylėti. Mirusieji pernelyg stiprūs!

PITERIS (*jo galvoje sumaištis*). Vini! Tu negali!.. Tu išprotėjai!.. Kas tave šitaip pakeitė? (*Tada įtariai*) Ar apie tai... rašė Orinas? Ką jis rašė? Juk aš turiu teisę žinoti, ar ne? (*Jai neatsakius, dar įtariau*) Jis taip keistai kalbėjo apie... tai, kas tau nutiko Salose. Ar tai... buvo susiję su tuo čiabuviu?..

LAVINIJA (*iš pradžių instinktyviai įsižeidžia*). Piteri! Kaip tu drįstai!.. (*Paskui, staiga suvokusi, kad tai išeitis, tyčia vulgariai*) Na, tiek to! Taip, jeigu jau nori žinoti! Nemeluosiu daugiau! Orinas įtarinėjo, kad aš ištvirkavau su juo! Ir ištvirkavau!

PITERIS (*apstulbęs atšoka nuo jos*). Vini! Tu išprotėjai! Aš netikiu... Tu... tu negalėjai!

LAVINIJA (*šaižiai*). Kodėl gi negalėjau? Aš geidžiau jo! Aš norėjau iš jo išmokti meilės — meilės, kuri nėra nuodėmė! Ir išmokau, ar girdi? Aš atsidaviau jam! Aš buvau jo meilužė!

PITERIS (*susigūžia, lyg gavęs per veidą, ir spokso į ją su siaubu ir pasišlykštėjimu; piktai pratrūksta*). Vadinasi... mama ir Heizė sakė

tiesą... tu nedora iki pat širdies gelmių... nenuostabu, kad Orinas nusizudė... dieve, aš... aš tikiuosi, kad tu susilauksi bausmės... aš!..
(*Lyg nieko nematydamas, nubėga keliuku į kairę*)

LAVINIJA (*lydi jį akimis, paskui beviltiškai šūkteli ir puola jam įkandin*). Piteri! Aš melavau! Aš nieko!.. (*Staiga sustoja ir, atlošusi pečius, sustingsta savo sena poza. Akimirka žiūri į tą pusę, kur jis nubėgo, paskui nusigręžia ir taria palūžusiu, bespalviu balsu*) Lik sveikas, Piteri.

Iš gilumos, apėjęs kairįjį namo kampą, pasirodo S e t a s. Valandėlę jis paniūręs žiūri į Laviniją, lyg kažką spėliodamas. Paskui, norėdamas atkreipti jos dėmesį, ima pusbalsiu niūniuoti savo melancholiškąją „Šenandoją“, tuo pat metu žvalgydamasis aplinkui, tarsi ieškotų ko ant žemės

SETAS.

Mus išskyrė vandens audringi,
Ei toli aš likau, ei toli.

LAVINIJA (*nežiūrėdama į jį, pasigavusi dainos žodžius, su klaikia, perkreipta šypsena*). Aš nelikau toli, Setai... bent kol kas. Aš lieku čia — drauge su mirusiais Menonais! (*Ji sausai nusijuokia ir pasisuka, lyg ketindama eiti į vidų*)

SETAS (*išgąsdintas jos veido, čiumpa ją už rankos*). Neik tenai, Vini!

LAVINIJA (*niūriai*). Nebijok. Aš neketinu eiti tuo keliu, kuriuo nuėjo mama ir Orinas. Tai būtų bėgimas nuo bausmės. Neliko nė vieno, kuris galėtų mane nubausti. Aš esu paskutinė iš Menonų, todėl turiu bausti pati save. Gyventi kartu su mirusiais — kur kas tikresnis teisingumo aktas negu mirtis ar kalėjimas! Aš niekuomet iš čia neišeisiu, su niekuo nesimatysiu! Užkalsiu langines, kad į vidų neprasisiskverbtų netgi saulės šviesa. Gyvensiu viena su mirusiais, saugosiu jų paslaptis, leisiuos jų persekiojama, kol galų gale prakeikimas bus išpirktas ir paskutiniam iš Menonų bus leista užmerkti akis! (*Su žiauria, piktdžiugiška šypsena, lyg įsivaizduodama ilgus savo noru pasirinktos kankynės metus*) Žinau, jie pasistengs, kad aš gyvenčiau kuo ilgiau! Menonai turi patys nubausti save vien už tai, kad gimė!

SETAS (*niūriai, supratingai*). Aha. Bet aš negirdėjau nė vieno tavo žodžio, nieko, ką tu kalbėjai, Vini. (*Apsimeta ieškąs kažko ant žemės*) Kažkur palikau savo žirkles.

LAVINIJA (*staiga atsisuka į jį*). Eik uždaryk langines ir tvirtai jas užkalk.

SETAS. Aha.

LAVINIJA. Ir liepk Henei išmesti visas gėles.

SETAS. Aha. (*Užkopia laipteliais ir įeina į namo vidų*)

Lavinija užlipa į portiką, atsigręžia ir valandėlę stovi lyg suakmenėjusi, atlošusi pečius, pastèrusiomis akimis žvelgdama į saulę. Pro langą durų dešinėje persisveria S e t a s ir ryžtingai užtrenkia langines. Suvokusi tai kaip ženklą, Lavinija ūmai pasisuka ant kulno ir lyg kareivis įžygiuoja į vidų, uždarydama duris

U ž d a n g a